

Bodleian Libraries

UNIVERSITY OF OXFORD

This book is part of the collection held by the Bodleian Libraries
and scanned by Google, Inc. for the Google Books Library Project.

For more information see:

<http://www.bodleian.ox.ac.uk/dbooks>

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-
ShareAlike 2.0 UK: England & Wales (CC BY-NC-SA 2.0) licence.

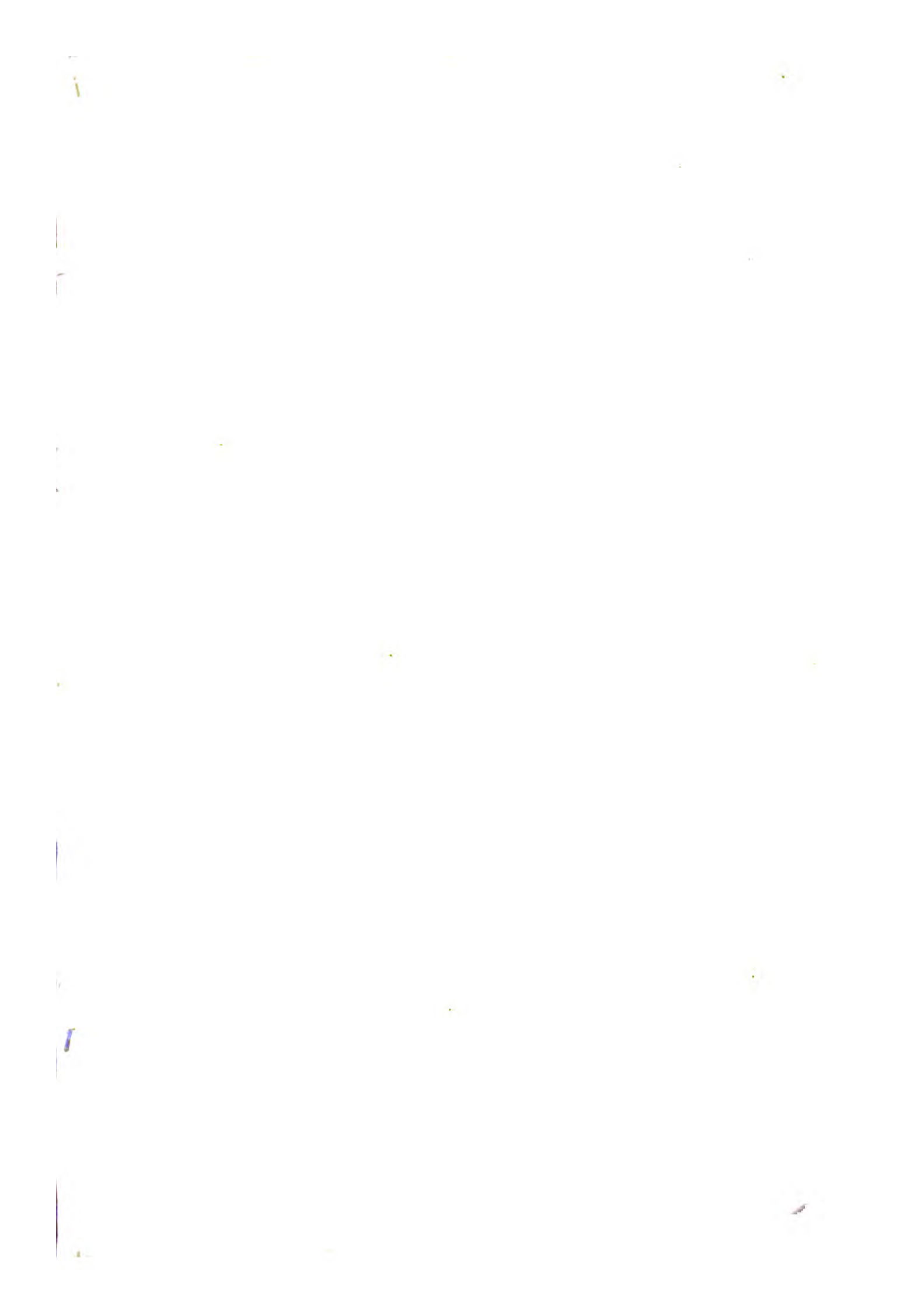
✓

~~269~~ e 33

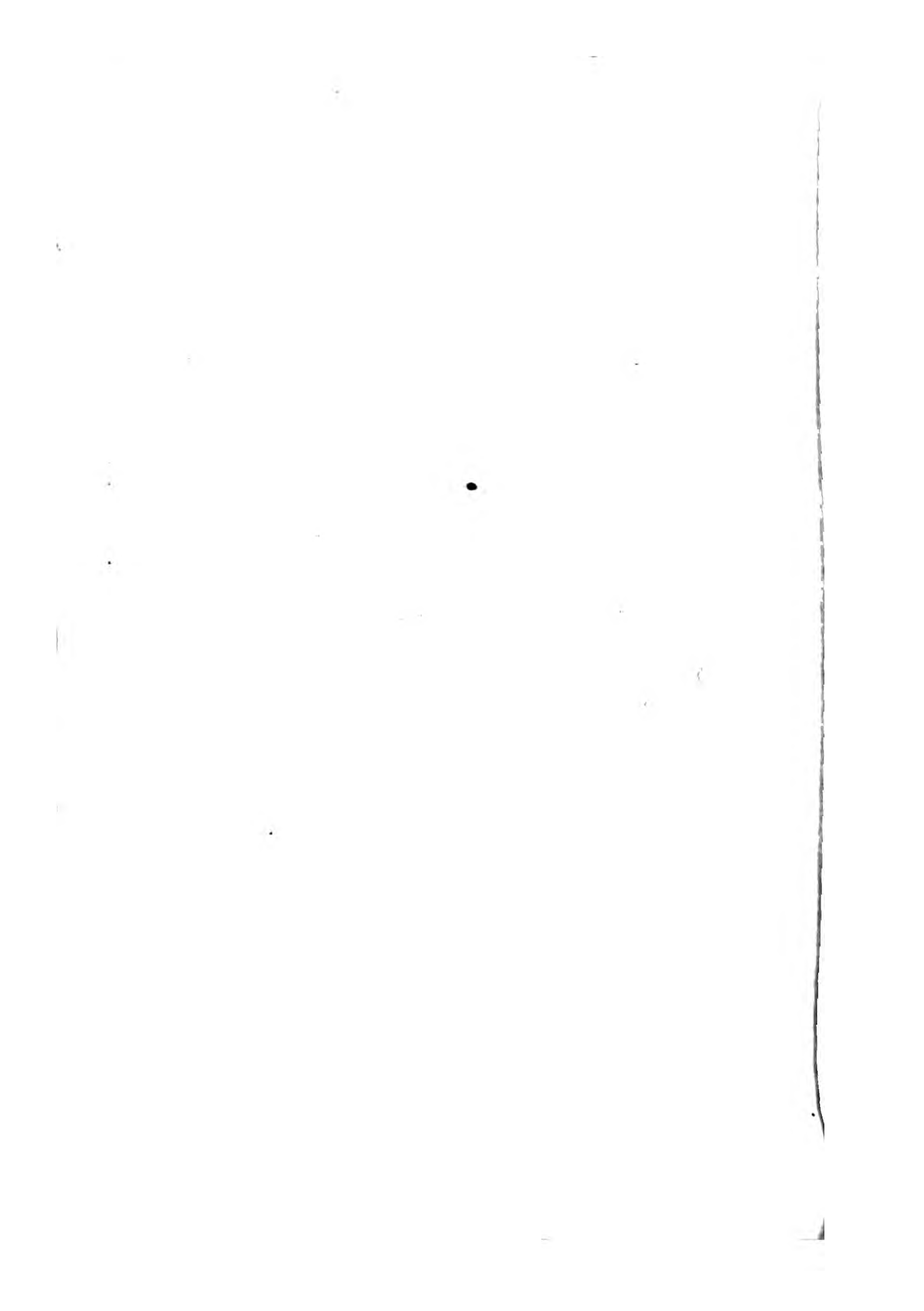
104 e 29.

1895

Have to find some more, 1940-25

Carl Wilhelm Bellman

verm. von A. L. L. in Stockholm

SAMLADE
SKRIFTER

AF

CARL MICHAEL BELLMAN.

UTGIFNA

AF

JOH. GABR. CARLÉN.

FÖRSTA DELEN.

STOCKHOLM.

KÖPENHAMN:
C. G. IVERSENS BOKHANDEL.

PÅ ADOLF BONNIERS FÖRLAG.

CHRISTIANIA:
RICHE & GLÜKSTAD.

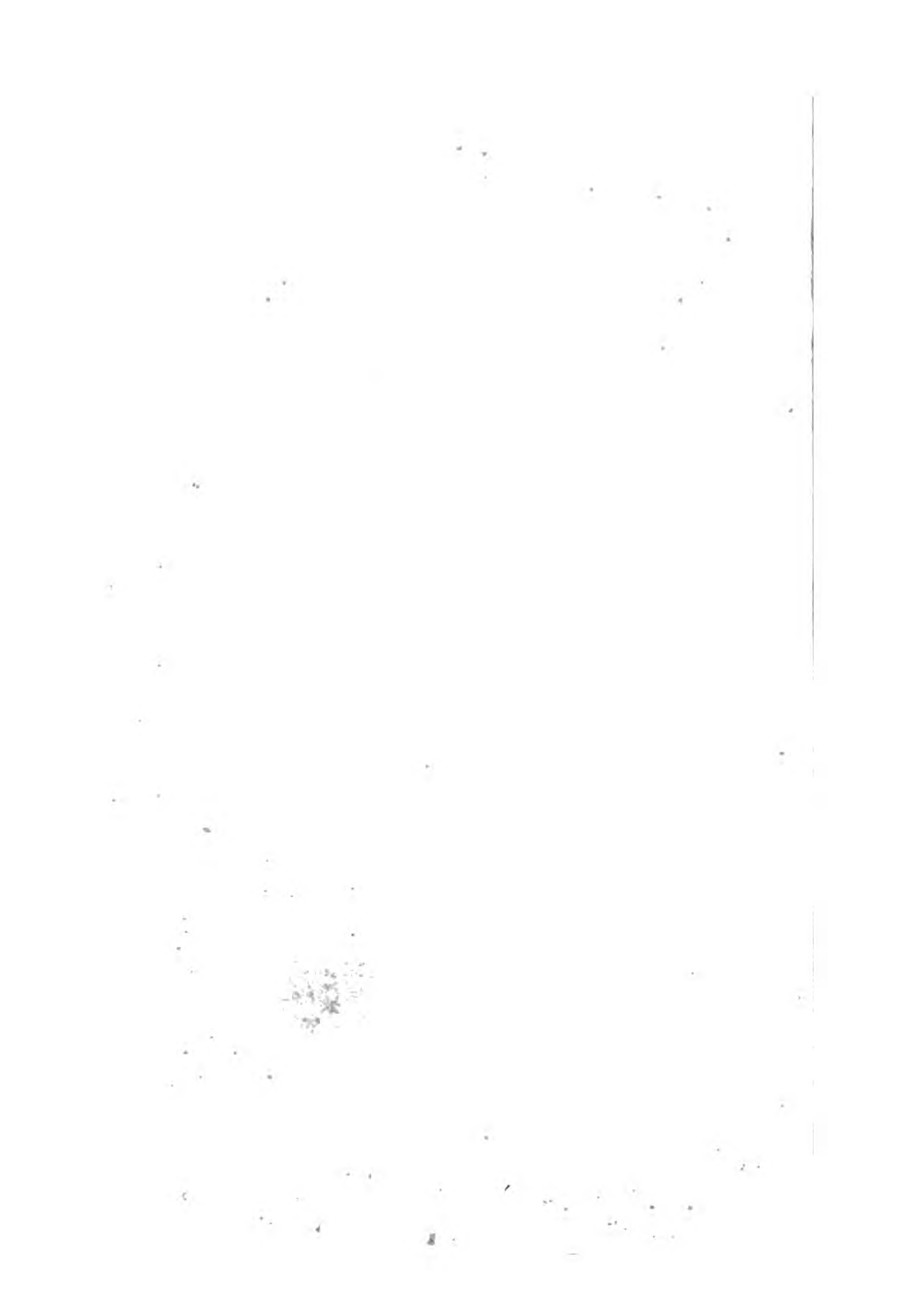
STOCKHOLM, 1861.

P. A. NORSTEDT & SÖNER,

Kongl. Boktryckare.

Innehåll.

<i>Förord</i>	sid.	I.
<i>Carl Michael Bellman</i> , lefnadsteckning.....	»	III.
1. Fredmans Epistlar med Kellgrens företal, Bellmans auktorisation och förteckning öfver personerna.....	»	1.
2. Fredmans Sånger med Bellmans auktorisation och förteckning öfver personerna.....	»	325.

Ehuru man eger en mängd olika upplagor af *Bellmans skrifter*, såväl delvis utgifna som efter större skala, motsvarar dock ingen de anspråk, man har på en upplaga af en nationalskalds arbeten. Icke ens den af Sonden anordnade — så förtjenstfull den än är — utgör härvid något undantag, hvad han ock sjelf insett, då han yttrat att den borde betraktas »endast såsom en förberedelse till en fullständigare».

Möjligheten att åstadkomma en sådan fullständigare upplaga aflägsnas emellertid i samma mån som de högst få ännu kvarlevande af *Bellmans* samtida gå bort att lyssna på den förklarade skaldens sånger i en annan värld: traditionerna med den tidens bilder och begrepp dö ut eller iklädas vanställande gestalter, och litterärhistorien insvepes slutligen i mörker. Sjelfva den trakt, från hvilken *Bellman* företrädesvis samlade sina poetiska skördar, har redan betydligt förändrats: med hvarje år finner sig lokalminnet be draget, och de fordom så välbekanta nejderna antaga nya skepnader, nya namn och nya bestämmelser. Man har derföre ansett tiden icke böra helt och hållet förloras, hvadan undertecknad, efter fåfäng väntan att de högre begåfvade skulle förekomma honom, äfventyrat försöket och gripit verket an.

En af undertecknad redigerad upplaga af **Bellmans Samlade Skrifter** är härmed fullbordad, i afseende på sjelfva skrifterna så rikhaltig, som vidsträckta spaningar kunnat

Bellman I.

A.

göra den, samt åtföljd af skildringar ur skaldens lefnad och författarskap efter såväl tryckta källor som skriftliga anteckningar och muntliga meddelanden. Och allmänhetens genom Sondén uttalade önskan — den svårast tillfredsställda — att ordförklaringar måtte bifogas, äfvensom upplysningar om här förekommande personer, lokaler, klädedrägter, egna sedvanor, instrumenter, vapen, o. s. v., jemväl åskädliggjorda genom teckningar, har, efter forskningar bland annat inom de lägre folkklassernas hemlif och förlustelseställen, blifvit i möjligaste mått uppfyllt. Men i detta fall måste äfven närvarande upplaga i sin tur betraktas som en »förberedelse» till en ännu »fullständigare». Efterskörden torde dock vara svår att finna.

Ett sådant företag skulle icke kunnat verkställas, om ej förlagsrätten till ifrågavarande skrifter — såväl de förut tryckta som en mängd hittills outgifna, bland hvilka senare finnas åtskilliga af högt värde i afseende på både ord och musik — lyckligtvis blifvit öfverlåten uteslutande på en hand. Hr Adolf Bonnier har nemligen, icke utan betydliga uppoffringar, förskaffat sig denna rätt; och då allmänheten utan tvifvel håller honom räkning för det yttre skick, hvaren den klassiske skaldens skrifter nu visa sig, torde undertecknad, hvad beträffar urvalet och innehållet, för sin del få utbedja sig ett välvilligt erkännande af god vilja, samvetsgrann forskning och ospard möda vid framställningen af dessa dyrbara minnen från det friska folklifvet inom Sverges hufvudstad och i dess undersköna natur.

De herrliga melodier, som tillhöra Bellmans skrifter, hafva äfven blifvit införlifvade med närvarande upplaga och, med bibehållande af den traditionella behandlingen, redigerade af musikdirektören hr J. A. Josephson, arrangerade på tre notsystemer i stället för de förut af Ahlström m. fl. begagnade tvänne, så att sångstämman blifvit skild från det dertill hörande pianoforte-ackompanjemanget.

Joh. Gabr. Carlén.

CARL MICHAEL BELLMAN.

Lefnadsteckning.

Om man på Stockholms södermalm från S:t Paulsgatan viker nedåt Maria-brunsgränd, ser man der — snedt emot kyrkporten — ett prydligt stenhus, n:o 24, hvars märkvärdighet högst få personer känna till. Beläget inom kvarteret Rosendal (under gamla nummern 113), står det ännu kvar, sedan grannen nästintill gick upp i lågor vid den stora brand, som år 1759 förhärjade Maria kyrka och lade mer än trehundra egendomar deromkring i aska.

Detta är Carl Michael Bellmans födelsehus.

Här, på Ansgariidagen den 4 Februari 1740, såg han första gången ljuset.

Hans fader, *Johan Arendt Bellman*, var sekreterare i slottskansliet med lagmans titel. Modern hette *Catharina Hermonia*, dotter af kyrkoherden Michael Hermonius. Fadern härstammade i andra led från en hederlig skräddarmästare, Martin Bellman, född tysk och slutligen efter sina vandringar bosatt i Sverges hufvudstad. Farfadern, en vittor man, var professor i Uppsala.

»Huru mina föräldrar krånglade», säger skalden i sin efterlemnade, men tyvärr ofullbordade biografi, »blef jag, som sagdt är, född. Min mor, vacker som en dag, oändligen god, charmant i sin klädsel, vänlig mot alla menniskor, delikat i umgänge, hade en förträfflig röst och hade vant sig att ligga i tjuguen barnsängar — *honny soit qui mal y pense* — men detta lekverk gjorde husets ruin»^{*)}. Någon egentlig fattigdom lär emellertid icke ha tryckt familjen: detta kan man sluta af umgängeslivet med en mängd förnämre personer, som ej sällan togo husets välvilliga gästfrihet i anspråk och alltid voro välkomna (se del. 4, sid. 467).

Oaktadt de knappa tillgångarne erhöi den unge Carl Michael en särdeles god uppfostran. Vid sex års ålder intogs han i Maria skola och lärde sig stafva »med tillhjälp af en liten pinne, såsom då brukades, nemligen med ett litet hästhufvud på». Att han icke varit svår att leda visar sig af en mängd omständigheter: hans goda hjerta, hans öppna väsende och framför allt hans känsliga tillit till modern framlyser öfverallt i scenerna från barndomstiden. En gång — vi kunna ej underlåta att anföra detta drag — hemkom han något lyftad af drufvans safter... vi tillägga att det, enligt hans egen uppgift, var hans »första» rus, att han då var 19 år gammal och att välfägnaden beståts honom hos engelske ministern Martewill, som bodde i föräldrarnes grannskap, i det ännu befinliga vackra stenhuset i hörnet af S:t Paulsgatan och Kempes gränd. Härom förtäljer han sjelf:

»Jag kom hem så röd och skön
Eftermiddagen mot fyra,
Då till dagens aftonbön
Man såg folket sig utstyra.
Mina systrar, pjåkiga
Med bindmössor, syntes niga,
Men jag rosenblommig stiga
Till min mor och kjortlarna.

»Min Carl Michael», sade hon,
»Hvar, min gosse, har du varit?»

^{*)} Femton af Bellmans syskon finnas antecknade i Maria kyrkas dopbok. Sjelf var han äldst ibland dem. Jemför del. 4, sid. 181, noten.

Åh, min mor, jag har erfarit
 En mig något stor portion.
 »Jaså, så så, Calle lilla,
 Luta då ditt hufvud ner,
 Lägg dig på mitt knä... jag ber...
 Vet, din mor vill dig ej illa!»

Och denna innerliga tillit till modern följde honom hela lifvet igenom — hon var också värd hela hans varma sonliga kärlek. »Är det då underligt», utropar han, »att hela min varelse, hvar minsta tanke, hvar andedrägt upplifvar min olyckliga varelse att innerligen hålla af fruntimmer? Guds hämd vare öfver mig, om jag icke blir förtjust af en gammal utsliten stubb med alla sina trasor på sopbacken vid Packartorget! Jag ser en kärleksgudinna i hvarje loppa och en Astrild i hvar utkastad nedandel. En uttrampad, nedkippad sko... min gud... ett fruntimmers såla, hvarpå hon vandrat i Gröna Gången, ger mina ögon mera lif och vällust än den lager, hvarmed man mig på medaljen hedrat *)... Herre gud — ett fruntimmer, antingen hon är vacker som en engel eller ful som Nymanskan, har att befälla mig kyssa sina fjät!»

Än ett drag, också skildradt med hans egna ord och på samma gång målande den tidens skaplynne:

»Sommaren år 1759 gick jag en afton, klädd i en hemväfven rock af min mor, som äfven var en god hushållerska, ned till Munkbron. Klockan ringde då 7 i Maria kyrktorn, som samma år i Juni (Juli) månad afbrann. Jag gick då om aftonen i en blå rock och, efter den tidens sed, utstofferad med halfärmar och nattkappa.

När jag ett par timmar betraktat jakterna, som förherrligade utsigten af Mälarens cyteriska stränder, kom den bekante latinske skalden Löwenskiöld gående jemte den namnkunnige aktor vid 1756 års riksdag Bedinus Renhorn för att stiga om bord på en Arboga-jakt, som ämnade sig till den stad, hvarest Renhorn skulle intaga sin borgmästarestol. Jag hade lärt hans dotter, som då med sina föräldrar bodde på frimurarebarnhuset, att spela på cittra, hvilket instrument jag den tiden ojemförligen trakterade. Denna obetydliga omständighet gjorde att herr borgmästaren bød mig stiga ned i kajutan, hvilket jag ock gjorde.

Jag satte mig genast vid ändan af ett litet fallbord, tittade ut genom fönstret på de många fartyg, som det ena efter det andra med sina brokiga segel och glatta kölar plöjde den mot aftonsolen glittrande böljan. Roende båtar med skönheter smögo

*) Se längre fram i denna biografi.

sig fram mellan boxerade skepp. Andra kostliga flickor bröstade sig, hukande inom sina kringsspridda klapphoar, och deras klappträn tycktes gifva ett eko:

»...et ab hoc et ab hac et ab illa!»

Parmmätaren, i sitt solfärgade linne, trampade i den fyrkantiga hövolmen, kuskarne ströko de gnäggande hästarne för hövagnen och Munkbro-mångelskorna trätte med roddargummorna om kaplansvalet i Maria.

Nu framsattes pipor och tobak, och kammarrådet Löwenskiöld, den hedersmannen, stoppade min allra första pipa, som tillegnades en flicka, hvilken behagade göra mig och sig den äran att emottaga den. Borgmästaren Renhorn som en 56 års tyrann for ut i hårda ord och bitterhet mot sin dräng. Derpå befallande in en kopparkittel med varmt vatten, arack och citroner, tillagade han en punsch, af hvilken hin håle — om han varit ovan — sannerligen blifvit så vimmelkantig att han icke hittat hem på sex veckor.

Jag röker, jag dricker, jag somnar — jag vaknar. Vinden blåser, Löwenskiöld nickar, Renhorn öfverlemnar åt däckets gårdagens förtäring, och drängen som en kerubim på en nyårsönskan låg utsträckt längs med relingen.

Yr i hufvudet och betraktande smörgåsar, citronskifvor och flera bacchanaliska reliqvier på min nattkappa, blef jag ängslig vid åtanke på mina beskedliga föräldrar...

Ärnande mig hem, ser jag ut genom kajutfönstret, men finner i stället för det förmenta Mariæ Magdalenæ — Strengnäs kyrktorn, som... o, himmel... uppspirade vid dagens gryning.... Mina respektive sofkamrater vaknade. Skepparen lade till vid Strengnäs stad emot en trädgårdstäppa. Alla stego i land och öfvergäfvog mig....

Utan en fyrk i fickan vandrade den unge Bellman af och an kring gatorna på denna för honom helt och hållet obekanta plats. Till sin lycka träffade han dock på en man, som var bekant i hans föräldrars hus, blef af honom välvilligt emottagen och snart förhjelpt till Stockholm tillbaka i famnen på den öfver Carl Michaels försvinnande i högsta grad förskräckta modern.

Så skildrar Bellman sjelf sitt lif till ynglingaåldern och tycks betrakta detsamma som en hel barndom.

Under enskilt undervisning af flere aktade informatorer — bland andra den bekante Hübner — hade han ganska snart grundlagt en till och med lärd bildning. Hufvudsakligen vände sig dock hans håg till språk och vitterhet. Redan som gosse kunde han skriva tyska, franska, engelska och italienska.

Tidigt hade han uppenbarat den himmelens gåfva, som skulle göra honom värdig namnet af nordens störste skald. »Ändtligen uppklärnade dagen!» säger han. Under paroxysmen af en feber, ådragen genom förkylning, började han tala allting på vers och sjöng äfven för sin mor dessa första poetiska utgjutelser med en så klar och behaglig röst att hon och alla omkringstående föllo i djupaste förundran. Han tillfrisknade snart och fick till informator en magister Ennes (del. 4, sid. 278, noten n:o 7), af hvilken han lärde att handtera Apollos lyra. Han började nu blomstra i ett fritt poetiskt lif och gick sjungande sin tidiga död till mötes.

Här kunna vi icke annat än meddela en hittills otryckt anteckning, som till en del fyller den lucka, som förefinnes i kännedomen om den store sångarens ynglingalif. I ett 3 band starkt manuskript, förvaradt i rikets ständers bank under titel »Biografisk matrikel öfver bankens embetsmän och betjente, begynd af Fredrik Silverstolpe, fortsatt af Carl Gudmund Silverstolpe», finnes nemligen (sid. 805) följande antecknad:

»Carl Mich. Bellman. 1757 den 14 December antagen på prof. 1759 den 27 Juni extra ordinarius. Fallen för utsväfningar satte han sig i gäld, för hvilken han ock rymde. Återkom väl sedan på lejd, men ansågs böra afvisas, och blef äfven på sin faders begäran entledigad och utesluten från all vidare uppvaktning i banken 1764 den 4 April *). Engagerade sig sedan i manufakturkontoret»..... etc.

Målet för »rymningen» måtte ha gällt Uppsala, ty der finnes han inskrifven i Stockholms nations album den 3 November 1758. Hans vistande derstädes tyckes dock hafva varit ganska kort.

Afdankad från banken, engagerade han sig i manufakturkontoret, såsom ofvanintagna anteckning riktigt förmäler. Dels såsom varande Bellmans uppsats (hittills otryckt), dels såsom prof på den tidens sätt att författa dylika skrifter, torde efterföljande ansökan förtjena att meddelas, troget återgifven efter originalet:

»Inkom d. 14 Aug. 1764.

Hög och wälborne, Hög wördige och Höglärde samt Hög-Ädle, Ädle och Hög aktade Herrar Fullmäktige wid Riksens Höglöflige Ständers Manufactur Contoir.

Sedan mina kära Föräldrar dragit den omwårdnad för mig, at jag fått inhämta Boklige-konster och de för Borgelige sam-

*) Det berättas att i banken förvarats en flöjt, som tillhört Bellman från denna tid.

manlefnaden mäst nödiga Europeiske språk, samt nu mera hunnit til den ålder, at jag bör utvälja det ämne hwaruti jag framdeles kan gagna mitt kära Fädernesland och således blifwa en nyttig med-borgare; Så har min hog förnämligast fallit på den delen af Rikets Oeconomie, som Riksens högloflige Ständer lämnat under deras Manufactur Contoirs öma wård.

Min allerödmjukaste anhållan är fördenskull det tåktes Högloflige Manufactur Contoiret förunna och utse för mig ett rum, at såsom Extraordinarius wid Cancelliet eller något Contoir, få fullborda min åtrå, och dymedelst tillika ådaga lägga med hwad flit och åhåga jag mig föresatt, at effterkomma alt hwad mig kan anbefallas. Jag underkastar mig föröfrigt Försynens wälbehag och wäntar mig i sinom tid en sådan ihogkommelse, som mit upförande förtjänar. Under förbidan af nådgünstigt bifall framhårdar med djup wördnad

Riksens Hogloflige Ständers Manufactur Contoirs

allra ödmiukaste tjänare

Carl Michael Bellman.

Carl Michael Bellman söker att
blifwa Extraordinarius wid Man: Contoiret.»

Det var för sin ekonomiska utkomsts skull som Bellman inträdt på tjenstemannabanan, men han fann snart att den icke var det fält, der han skulle skörda några lagrar.

Såsom nämndt är hade han innandess försökt sig som författare. Hans första skaldestycken voro af det religiösa slaget, dels originalprodukter, dels översättningar, ett slags moralsatirer i den tidens smak. Bland de först tryckta originalprodukterna äro tvänne ytterst sällsynta: 1) »*Tankar om flickors ostadighet*», Stockholm, Wildeska tryckeriet 1758, ett ark in 4:o, anonymt utgifvet, liksom 2) »*Månan*, en satyrisk skrift på vers», Stockholm 1760, 8:o. Detta senare stycke hade den unge Apollonsonen underkastat skalden Dalins omdöme. Denne fann deri blott ett enda ord att ändra: »predikstolen», i hvars ställe han satte »lärostolen» (del. 4, sid. 449).

Vid 25 års ålder förlorade Bellman sina föräldrar. Honom sjelf omedvetet uttog nu hans bestämmelse sin rätt. Från denna tid till hans 40:de år infaller andra perioden i hans författarverksamhet, en verksamhet, som i högsta grad visar den utomordentliga höjden af hans blixtrande snille. Det är härifrån de flesta af »*Fredmans Epistlar*» och »*Fredmans Sånger*» datera sig, äfvensom de fester och parentationer, som finnas skildrade i »*Handlingar rörande Bacchi ordenskapitel*».

Emellertid lärde Gustaf III känna den genialiske sångaren och tog wård om det enda, som denne behöfde: den lekamliga

bergningen. Bellman utnämndes år 1775 till sekreterare i nummerlotteriet, der han likväl aldrig gjorde tjenst, utan afstod halfva lönen åt en vikarie: andra hälften, 1,500 daler kopparmynt, efter nuvarande myntvärde motsvarande 1,000 riksdaler riksmünt, var skaldens behållning. Följande året (1776) erhöll han titel af hofsekreterare. Ett år derefter (1777, vid 37 års ålder) trädde han i äktenskap med *Lovisa Fredrika Grönlund*, dotter af dåvarande våg- och stämpelmästaren i packhuset Gabriel Grönlund. Med henne hade han tre barn, som hunno till mogna ålder: 1) *Gustaf*, som först ingick vid den kår, som nu kallas kongl. lifgardet till häst, sedan blef löjtnant vid ett landtregemente och slutligen gick i fransk tjenst: 2) *Carl*, anställd vid arméns flotta, också död utomlands, samt: 3) *Adolf Jakob Henrik Martin*, född 1790, sidenkramhandlare i Stockholm, en af borgerskapets femtio äldste, ledamot af samfundet »pro fide et christianismo», lycklig tillfällighetspoet i faderns genre, död i sinnesrubbing på Manhem å kongl. Djurgården 1834. Två andra barn afled o i sin späda ålder.

Ofvannämde befordran var allt hvad Bellman i offentlig väg erhöll af den kungliga nåden och allt hvaraf han i yttre måtto var i behof. Konungens aktning och det personliga umgänget med honom var för skalden af högre värde och utgjorde jemte de enskilda vännerna den sol, som städse lifvade och värmd hans hjerta.

Vi ha nämnt Fredmans Epistlar och Sånger. Angående deras första utgifvande från trycket 1790 och 1791 (*»Bacchi Tempel»* med sina vignetter och musik var redan 1783 publicerad) äro vi nog lyckliga att kunna meddela följande hittills otryckta uppsats af numera aflidne krigsrådet Westee*):

»Sedan Bellman framför alla svenska, kanhända äfven utländska poeter efter döden vunnit den utmärkta äran, att man ej allenast uppsatt hans i brons af en stor mästare arbetade bröstbild, utan ock synes årligen vilja upplifva hans åminnelse genom högtidlighet på teatern för en del af hans poëmer, är det icke utan ett slags nöje jag påminner mig ha gifvit första anledningen till utgifvandet af de så kallade Fredmans Epistlar och Sånger, som lagt grunden till dessa ärebevisningar.

När krigsrådet Åhlström (då revisor i krigskollegium) hunnit få sitt nottryckeri i ordning och äfven utgifvit några musikaliska arbeten, kom han en dag att nämna derom för mig, hvarvid han beklagade att här vore en så stor brist på inhemska komponister och hos oss komponerad musik, att han

*) född 1783, utgifvare af ett par ordböcker samt öfversättare af »*Werthers Lidande*» och »*Landtpresten i Wakefield*», m. m.

icke visste hvad han vidare skulle kunna med någon förmån trycka.

»Jag tror mig», sade jag, »kunna ge förslag på ett verk, som efter allt utseende skulle vinna stark afgång och löna sig öfver måttan väl, och det vore Fredmans Epistlar. Härvid är att märka det Bellman längesedan skall för 50 riksdaler ha sålt rättigheten att trycka dem åt assessor Pfeiffer (egare af det då så kallade ordensboktryckeriet); men förmodligen har Pfeiffer aldrig ämnat utgifva dem, utan under denna titel skänkt Bellman, som alltid är i behof, 50 rdr. Det vore ock ett halfgjordt arbete, då han ej får trycka musik^{*)}, som för Bellmans poemer är alldeles outhärlig, hvarför jag tror att han gerna öfverlåter sin rätt till dig. Det behöfver dock iakttagas att de innan tryckningen granskas och endast de bättre styckena utväljas, liksom att dessa rensas från odugligheter, hvilka ofta likna skurar af nonsens emellan blixtar af snille. Jag har en stor samling af dessa skaldestycken och musiken till de flesta. Denna samling skall stå till tjenst; men jag har hört att ännu större samlingar finnas, och det lär ej bli svårt att få låna dem.»

Den tiden florerade, under namn af Södra Bataljonen, på södermalm ett sällskap af några muntra, men törstiga bröder, ibland hvilka assessorn i bergskollegium Lundström kunde anses för en koryfé. Han var en ganska god sångare, alltid glad och munter, god värd med tillräckliga medel till gästfrihet^{**}). För honom nämde Åhlström mitt förslag.

»Åh, det var en kostelig idé! Låt oss uppgöra en prenumerationslista! Jag skrifver först på, och du skall snart få flere prenumeranter.»

Sagdt och gjordt. Listan uppsattes, cirkulerade, och innan kort hade Åhlström tillräckligt antal prenumeranter för att kunna lägga hand vid verket utan eget förlag, talade derpå med Pfeiffer och Bellman, af hvilka den förre utan svårighet öfverlemnade sin rätt och den senare mer än gerna samtyckte, helst han fick löfte om eller kanske genast erhöll ett arfvode. Vidare förväddes Kellgren, genom Åhlströms svåger assessor Lenngren, att granska poemerna och rätta dem der det behöfdes, äfvensom att skrifva företalet, och jag åtog mig att läsa korrekturerna. Kellgren hade några år förut gjort ett häftigt utfall emot Bellman, då han i »Mina Löjen» skref följande vers, som är utsluten ur hans samlade skrifter:

»Anakreon, hvar är ditt lof?
En annan röfvat har din lyra,

^{*)} Åhlström hade monopolium.

^{**}) Se del. 1, sid. 457, noten n:o 1.

Som qvick i fylleriets yra
Förtjusa lärt Priapi hof.

Hans muser sig på spinnhus nära,
Hans gracer ligga under kur,
Och uti Platskans jungfrubur
Han kärleksgudens språk fått lära.»

Det Kellgren nu åtog sig kan således anses som ett slags afbön eller för en återkallelse af fordna principer. Med allt sitt sjelfsväld är Bellman för öfrigt oskyldigare än Kellgren, t. ex. i poemet till Rosalie och i denna vers:

»Och kärlek, om du dig förbarmar
Utöfver din försvurne slaf,
Så låt mig stupa i min graf
Utur en vacker flickas armar!»,

som äfven lär vara utesluten ur hans tryckta skrifter.

Den tiden låg bokpressen i bojer, hvarför det var angeläget att förskaffa sig vederbörligt tillstånd till tryckningen, som annars kunnat ådraga utgifvaren eller boktryckaren svåra följder. Till den ändan anmälte Åhlström sin föresats hos baron Armfelt, som hade ingenting deremot, lofvade tala med konungen derom och bad Åhlström komma med Bellman i sällskap till Drottningholm, der konungen då vistades. Bellman sjöng då några af sina lustigaste visor, och tillåtelsen vans, hvarmed alla hinder voro öfvervunna. Hade detta icke skett i Gustaf III:s tid, så är ovisst om Bellmans skrifter ännu varit tryckta. Icke långt efteråt blef konungen mördad, och visst icke under storvisiren Reuterholms, än mindre under sultan Gustaf Adolfs regering hade det låtit sig göra att publicera sådana skrifter. Man hade blott behöft nämna för Gustaf Adolf att titeln Fredmans Epistlar är en tydlig parodi på namnet Pauli Epistlar, att i de förra förekomma the gutårinter och the ölepheser, påtagligen en löjlig förändring af corinthier och ephesier. Om man derjemte uppläst verserna:

»Gubben Moses det var en karl,
Trots så bister som nå'n i Sverge:
Han slog taflorna uti berge' —
Säj mig då om han nykter var»,

så hade fördömelse ofelbart öfver alltsammans blifvit afkunnad. Det var först efter 1809, aderton eller nitton år senare, som någon kunnat våga detta företag. För någon tid upphörde väl trycktvånget under denna senare period, men den var alltför kort.....

Den 18 Januari 1833.

W.»

Omedelbart efter Fredmans Sånger utkommo (1793) i en vacker upplaga Bellmans öfversättningar af »C. F. Gellerts Fabler», med hvilkas tryckning han sjelf hade bestyret, enligt efterföljande ännu i behåll varande prenumerationssedel. Texten till densamma är tryckt, äfvensom *M*, men siffertalet 402 och Bellmans namn äro egenhändigt skrifna af honom:

»*M* 402.

Innehafvaren äger et exemplar af min Öfversättning af Professor Gellerts Fabler, hvilken Edition på det prydligaste ombesörjes och är dessutom med Vignetter försedd. Prenumeration i det nogaste uträknad är 32 Skillingar. Stockholm den 15 October 1792.

C. M. Bellman.»

Ofvannämde arbeten — jemte tidningsbladet »*Hvad behag?*» och de religiösa skrifterna — äro de egentliga af större omfång som trycktes under skaldens lifstid.

Bland alla »bellmanssångare», såväl på hans egen tid som efteråt, var Bellman sjelf den ypperste. I vänners rund vid den fulla pokalen fattades han af sin lifligaste hänryckning, och hans bästa sånger föddes under sådana ögonblick. Han egde äfven den högsta mimiska förmåga och uppträdde till och med såsom en särdeles lycklig skådespelare: en af hans favorit-roller var marktschreiers i »Tillfället gör tjufven». När andan föll på honom, tog han sin cittra, blundade, för att ej störas af yttre föremål, och sjöng. Stundom härmade han åtskilliga instrumenters klang med munnen och fingrarna och sjöng dertill hvad sångmön ingaf. Så improviserade han halfva nätterna för sina vänner, så för konungen, tills han lik forntidens Pytia nedsjönk utmattad. Ofta nog uppträdde han äfven offentligt inför folket. På Djurgården visas ännu det hus, »Gröna Lund» (del. 1, sid. 47), från hvars altanlika utbyggnad han mången gång under en romantisk solnedgång lät sina toner utströmma för de nedanför lyssnande åhörarne, hvilka alltid ansågo dessa underhållningar för sina skönaste högtidsstunder. Äfven tvänne åldriga ekar utpekas, under hvilkas skugga han företrädesvis brukade sitta och sjunga, den ena bortom den moderna lilla schweizeripaviljongen »Bellmansro» (här afbildad), i hvars grannskap hans byst sedermera blifvit upprest — den andra på Hasselbacken invid schweizeribyggnaden derstädes, hvilken då utgjordes af en liten torftäckt stuga, »Dunderhyttan» benämd, ett försäljningsställe för öl och vofflor... Många, kanhända de yppersta, af den store folksångarens improvisationer kommo aldrig på papperet: de bortklingade med den lust och glädje, hvarunder

de föddes. Bland andra sådana omtalar Gjörwell en, då Bellman till allas stora förundran och högsta nöje i sång afmålad konungens bägge guvernörer, grefvarne Tessin och Scheffer, tvänne herrar af högst olika karakter, och en annan, då han spelade »utgången»

ur en landtkyrka och genom ljud med både cittran och rösten tydligen lät höra huru folket slog igen sina bänkdörrar, traskade gången utföre och tog farväl af hvarandra.

Äfven de flesta af hans sånger, som gått till efterverlden, äro improvisationer. I ett glädtigt lag fattade han pennan, som knappast förmådde följa hans blixtrande ingifvelser, och inom några ögonblick sjöng han hvad han diktat, obekymrad om det förvarades eller gick förloradt. »Bacchus och Venus, dryckeslagens fröjder och folkets lustvandringar, det hvimlande lifvet och den hvimlande naturen, blandade med de upptåg och karrikatyrrer, hvilka verkligheten riktigt nog företer, voro föremålen för hans skildringar. Såsom satyrerna och faunerna, dionyserna och silenerna, cytererna och frynerna här i nordén visa sig med sina lekar och lustar, såsom naturen och menniskan här framte sina vexlande bilder och skepnader, så har han låtit dem uppträda. I det lilla gyckel, som han synes drifva med lifvet, i det öfvermodiga skämt, hvori han lättfärdigt tyckes fara öfver det lättfärdigaste, i de humoristiska målningarna och qvicka parodierna af tingen ligger dock en kostlig och innerlig mening af det ömmaste och mest mensklige hjerta, som allestädes fram-bryter, en allvarlig den nordiska himmelens tragedi, likasom en orfeisk klagan att han, fantasiens lekande och gycklande barn, blifvit utsatt i ett bristernas och behofvens land.» Det är den berömda tyske författaren Arndts ord vi här citerat.

Atterbom yttrar:

»Bellmans humor förmådde uppfatta den moderna bacchantismen i dess mest burleska förvirring, derigenom skapa ett ideal af narraktighet och med detsamma negativt förherrliga dess motsats, det harmoniska hela. Häftigt och vildt måste allt blifva, som bildas af en negativ absoluthets ingifvelser, emedan

dessas skapa genom idel annihilationer. Deraf det ljungande fantastiska, den till det yttersta drifna och sig sjelf glömmande ironi, som försätter själen i en illusion af glädje, och den stormande liflighet, som burit färgerna till hans målningar och från dem meddelar sig. Men öfver de bländande karrikatyerna gju- ter sig en stilla elegisk skuggning, som förräder den högre betydelsen af deras bizarra ståt. Den fröjd, som tyckes med pukor och trumpeter vilja öfverrösta smärtan, yttrar sig oftast i grundmelodien såsom en gömd vemodig aning om en förträfflighet, som icke finnes på jorden, och sångmön öfverraskar oss då under njutningens festligaste yrsel med himmelska tårfulla blickar, som träffa hjertat desto djupare, ju underbarare de kontrastera med anletets komiska larv och mannens jublande Evan. Man påminne sig de bekanta epistlarna: »Karon i luren tutar»; »Drick ur ditt glas, se döden på dig väntar»; »Märk hur vår skugga, märk, Movitz, mon frère»; »Aldrig en Iris på dessa bleka fält»; »Bröderna fara väl vilse ibland»; »Hjertat mig klämmer», m. fl. Och hvem förgäter den rysligt humoristiska visan: »Ack, du min moder, säg hvem dig sände» — ett mästerstycke af verldsförakt och verldsbespottning.

Detta är den öfvervägande polen i Bellmans skaldekonst. Der finnes likväl ännu en annan, som merendels koinciderar med den förre, men endast till en viss grad, och är att anse såsom dess mildare potens: melodisk njutning af det närvarande lifvet. Man kunde kalla flera af de sånger, som bära denna lugnare ingifvelses stämpel, bacchantinska idyller: så ljuf, lätt och klar är deras glädtighet och så naivt förtrollande de lyriska landskapstaflor, af hvilka de öfverflöda, t. ex. bland Fredmans Epistlar: »Blåsen nu alla»; »Storm och böljor tystna re'n»; »Febus förnyar»; »Liksom en herdinna högtidsklädd»; »Hvila vid denna källa»; »Ulla, min Ulla», m. fl.

Så är Bellmans konst, långt ifrån att vara ett obetydligt och blott ohyfsade menniskor värdigt källarnöje, en verldsåskådning af den originalaste art; och det eviga sköna, som uppenbaras af poesien, kunde icke välja sig en ursprungligare poetisk härold än denne improvisatör, som genom ett underverk uppväxte i det kalla Sverge, lik en planta från söderns paradys, för att bibringa oss en tydlig föreställning om forntidens orfiker och barder. Liksom de, ett instrument endast stämdt af naturen, sjöng han af gudaingivelse de orakler, han förnam i beständig musik... En absolut identitet af vers och melodi är dessa dikters väsende, och den som förlorar detta ur sigte, begriper icke Bellmans genius och är alldeles obefogad till dess domare. Man läse t. ex. »Baggensgatan» (n:o 55 af Fredmans Sånger), och om man ej är sjelfva trögheten, skall man afficie-

ras af den lifliga naturmålningen; men man *sjunge* detta burleska stycke eller høre det sjungas, och man skall förvånas öfver den hemliga trollmakt, som äfven ur en så grofsinnlig natur kan framlocka ett tjugande inre, en poetisk lättsinnighet *). Den fullkomligt subjekt-objektiva ironien i n:o 45 af samma sånger: »Om ödet mig skull' skicka», m. m., röjer sig ock starkast i melodien. I allmänhet är denna att anse såsom själen i Bellmans konst och orden såsom kroppen. Detta förhållande inträffar äfven der, hvarest poemerna såsom blott skaldestycken äro för sig fulländade, t. ex. i den fredmanska episteln: »Vår Ulla låg i sängen och sof», eller i »Fiskafänget» («Opp, Amarryllis, vakna min lilla!») eller det straxt derpå följande »Aftonqvädet» (n:s 31 och 32 af Fredmans Sånger). Det sista må öfvertyga dessa fäkunnighetens skötebarn, som vid benämningen *dryckesskald* fästa en låg och kanske liderlig bemärkelse, att Bellmans inbillningskraft var det mångstämmigaste strängspel och att i djupet af hans väsende låg en resonansbotten för alla möjliga toner **).

»Snillet är en kemist, som framletar ande ur materien, guld ur smutsen, gift ur den skönaste blomman, som tager miasman ur det värst stinkande och gör det handterligt äfven för de finaste organer. En sådan kemist var Carl Michael Bellman. En sophög af den otäckaste beskaffenhet — fylleriet och dess alla följeslagare (*brotten* naturligtvis undantagna, som endast genom sorgspelet kunna göras estetiskt handterliga, och *det* låg ej i Bellmans natur) — fann han framför sig, nästan hvart han vände sitt öga inom det sköna Stockholms lägre befolkning. De flesta andra hade hållit för näsan och gått förbi, somliga för att predika eld och svafvel mot »svalg och dryckenskap», andra för att i tysthet förakta ett lågt släkte, som kunde vältra sig i sådan smuts, andra åter för att påkalla polismaktens åtgärd till dess undanröjande. Bellman deremot sopade hela otyget ned i sitt snilles oförgängliga degel, afdunstade det mest förruttnade, det pestilentialiska, det nedslående, och tog sedan fram en helt ny skapelse af blommor och fågelsång och löjen och glädje ur den ruskiga massan. Ingen enda af de osnygga figurerna, han fann, var efter den kemiska processen oduglig för den bizarra tafla, han deraf sammansatte: äfven den, som syntes oss vanliga människor tjenlig blott att väcka äckel, blef så pass rentvättad

*) Angående melodierna — dels af Bellman sjelf komponerade, dels äldre förut bekanta och oftast af skalden förändrade — är i denna upplaga redogörelse lemnad i noterna vid de särskilda styckena, såvidt man kunnat få kännedom derom.

**) »Phosphoros», 1812, n:o 1.

och påklädd att han kunde presenteras i den lilla egna värld, som han under ett mildt, nästan vemodigt löje uppställde i sin marionett-låda. Och när han nu satte upp denna fantasiverld af befängda gubbar och nymfer i en ram af det hänryckande stockholmska landskapet; när han noga aktade sig att låta oss se mer än den roliga sidan af dem; när han utplånade ur deras anletsdrag och rörelser allt, som kunde väcka vämjelse eller harm, eller åtminstone lät allt sådant passera så hastigt förbi våra ögon att vi ej hunno förargas eller finna oss illa, innan ett nytt upptåg skymtade fram och förjagade de skrynlor, hvilka icke hunno mera än *begynna* formeras på vår panna eller vår näsa, när han lade en icke blott oförarglig, utan mildt melankolisk färg öfrer alltsammans — då måste vi skratta med honom, glädja oss med honom.

Betraktar man Bellmans taflor på närmare håll, så finner man att han i grunden var naturskald och att han blott behöfde några rörliga figurer att sätta in i taflorna. Frågan var således *hvilka* han skulle välja. Om han hade tagit ur de högre klasserna, så hade *naturen* föga passat in. Till *herdeskald* var hans snille alltför satiriskt, ehuru mildt; men en och annan gång har han dock visat huru stor hans förmåga var åt äfven *det hållet*. Också hade Bellman för mycken och för ren smak för att hylla det gessnerska slisket, hvarföre hans herdar och herdinnor äro ett lifslevande svenskt landtfolk eller ock alldeles motsatsen af de gessnerska half-englarne eller rent af satirer på dem, och det oftast.

Då han skulle befolka sina taflor, vände han sig således till dessa karrikatyler, till denna något renade pöbelverld, som han skapat sig ur den verkliga och som hans publik förstod. Än som herdar vid landtliga utfärder, än som prester och prestinnor i den diktade finkel-Bacchus-dyrkan, än som ridare uti det i sammanhang dermed diktade ordensväsendet, än som skuggor och apoteoserade heroer i en efter grekernas bildad underverld och olymp, framstå dessa figurer för våra ögon alltid konsekventa, alltid samme mollbergar, mövitzar, ullor, alltid fint och sant individualiserade, likasom Falstaff och hans följe. Krogen i Kolmätargränden och krogen i Eastcheap äro dekorerade med lika mäktig mästarehand. Skilnaden var blott den, att den brittiske målaren var en djerf och hårdhänt tragöd, som icke skydde att nappas med den ohöljda grofheten, med sjelfva brottet, då deremot den svenske skaldens veka idylliska natur skyggade tillbaka, så snart någon annan sida än den löjligen framskymtade. Bellman kastade ifrån sig hvarje ört, ur hvilken han såg sig icke kunna utpressa löjets honing eller hvaraf

han icke kunde göra en glädjens tyrsus. Shakespeare bekymrade det icke, om deraf blef gift eller en knölpåk....

Allra minst hade Bellman någonting gemensamt med de figurer, som äro stående i hans taflor. Movitz, Mollberg, magister Gåse, von Bercho, Agrell voro verkliga personnager, som han såg, någon gång äfven i deras bacchanalier, men ingen anledning är att han varit med i dem, allra minst att han sett *alla* eller ens att många bland dessa upptåg verkligen egt rum. Sedan han en gång fått fatt i dessa figurer och dresserat dem efter sitt sinne, behöfde han icke mera för att dagligen göra en ny fars åt dem eller rättare låta dem dagligen fortspela i den samma stora en gång *uppsatta* farsen (för att tala i teaterstil). Sedan han en gång engagerat dem i sin tjänst, egentligen för att vara figurer i hans naturtaflor, fann han sådant nöje af dem att de icke mera sluppo honom, utan måste tjänstgöra äfven i andra pjäser. Han besökte dem hemma i deras hus, han förde dem omkring på baler i gränderna, han ledde dem ut i naturen och visade dem och oss de mest förtrollande landskapstaflor så naivt tjusande, att ännu ingen målare kunnat skapa dylika, han adlade och dubbade dem, han lät dem dö, begravas och apoteoseras. Hvad han i början säkert icke påtänkte var att de blefvo hans ständiga lekdockor, hans dagliga betjening, hans hofnarrar, som han från morgon till afton vände och beskådade och skrattade åt. Och det var under deras skepnad som han skrattade åt hela världens dårskaper, åt kolibradoseriets löjligen förnämna tillställningar, åt dessas lika löjligen härmning hos de så kallade lägre folkklasserna, alla i gemen och hvar och en isynnerhet — och äfven åt sig sjelf under bild af en urmakare »utan ur, verkstad och förlag».

Under denna lek med sina ordinarie dockor kom Bellman visserligen mången gång att dikta saker, som gingo utom denna bizarra fantasiverld. Visor, gratulationer, tillfällighetsverser af åtskilliga slag måste det så lätt producerande snillet naturligtvis fram med, då vänners böner eller glädjen eller den sköna naturens åsyn påkallade. Dessa äro sköna, hjertliga, hänförande. De andas alla denna veka finkänslighet, detta »leende under tårar», som en annan skald yttrat om svenska poesien. Emellertid måste en läsare af Bellman noga skilja mellan dessa stycken och länkarne i den stora farskedjan. Gör han ej det, så skall mycket blifva honom dunkelt af Bellmans produkter. Vill man lära känna Bellman, icke såsom författare af detacherade poemmer, utan i hans egentliga befattning såsom »förste direktör» för den laterna magika, hvari ofvannämde mikrokosmos lefde, så måste man studera hans *ordenskapitel* med dubbningar och nobilitationer och parentationer, o. s. v. Det är af stort in-

XVIII

tesse att se huru denna fingerade orden, detta besynnerliga ridderskap och adel allt mera utvecklade sig och tog konsistens i Bellmans inbillning^{*)}).

Vid Gustaf III:s död nedgick Bellmans lifvande sol, och han kände dödskylen sprida sig både öfver sitt fysiska och poetiska lif. Under sin sista period har han visserligen lemnat dikter jemförliga med sina bättre under föregående tider, men likväl mera sparsamt.

Några månader före sin död tecknar han sig sjelf sålunda: »Jag är en herre af mycken liten djupsinnighet och frågar ej efter om solen går upp eller jorden axlar sig. Hvad jag kan bedyra är att jag vill ingen varelse i naturen ondt, älskar oändligen en ädel man och med oupphörlig låga fruntimmer samt små beskedliga barn, äter efter appetit litet och godt — söndagen hvitkål, torsdagen ärter, lördagen strömming.»

Det är i *bysättningshäktet* dessa Bellmans ord äro skrifna!

Huruvida efterföljande hittills otryckta verser datera sig från samma tid, känna vi ej. Sannolikt är det likväl. Emellertid äro de alltför karakteristiska och gripande att icke publiceras. Han kallar dem sjelf

»Bellmans karakter.

På lifvets mödosamma stråt, der många tårar månde gjutas,
Vårt lif det börjas ju med gråt och ofta sig med tårar slutas.
Bestämda målet är en graf och sista prakten fyra bräder —
Men när jag tar min vandringsstaf, gutår i redan döda fäder!

Ett utdrag utaf min moral jag vill den vittra verlden skänka...
Med känslor utaf mina qual jag går att dem i glaset dränka.
Med hjerta utan minsta svek och utan förbehåll förtrolig
Jag anser lifvet för en lek och är bland glada vänner rolig.

Jag aldrig nånsin hindra sökt den trängande på ärans trappa
Och aldrig nånsin ryggen krökt, om ej att i min flaska tappa.
En ledig afton vid mitt krus jag ler åt alla dessa höga,
Och om jag faller af mitt rus, så skadar fallet mig dock föga.

Om du är nöjder med din lott, hur lycklig kan du icke vara!
Och om du har att göra godt, din hjälp ej för den usle spara,
Ty största sällhet är väl den att kunna oväns fel förlåta
Och hjälpa den, som nödställd är, och trösta den, som du ser gråta.

Förgät ej följa denna lag, du, som uppå ditt öde klandrar!
Förkortad blir din långa dag, då du förföljd af grillen vandrar.

^{*)} J. P. Theorell.

Gör alla rätt, den usle godt och var beständig mot din flicka,
Så får du sällhet på din lott, och så kan du med nöje dricka!» *)

Vi nämde bysättningshäktet. Detta var kongl. slottet. I kraft af sin hofsekreterarevärdighet satt han inspärrad i den dit hörande högvaktsflygeln, hvarest man den tiden plögade bysätta de gäldenärer, som i högre och lägre bemärkelse räknades till hofvets betjening. Att han sålunda var beröfvad friheten åtminstone från den 8 till den 21 Maj (1794) finner man af hans der påbegynta, men ofullbordade lefvernesbeskrifning. Till denna läser han blifvit uppmuntrad af en förmögen man bland sina bekanta, hvilken fann sig så road af början att han för hvart skrifvet ark af fortsättningen lofvade honom en dukat. »Förmenta vänners trolöshet och ondska» betogo honom likväl all håg härtill.

I en efterlemnad anteckning af skådespelaren Lars Hjortsberg förekommer följande märkliga upplysning:

»Bellman bysattes af en bland sina så kallade intimare vänner, krigsfiskalen Nobelius, som man då påstod af hämd för den sistnämdes misslyckade försök hos Bellmans fru. Han (N.) blef också allmänt afskydd för denna gerning. Jag var ofta hos B. under denna reclusion. Han skref der många smärre saker, af hvilka jag endast påminner mig fragmenter, som t. ex.

Till min son.

Läs din katekes, mitt barn,
Utaf gamla vår Svebelius!
Akta dig för satans garn
Och för listen af Nobelius!

m. m. **)

Till fru De Broen,

*som hade spisqrarter i stora Kyrkobrinken och som flera
gångar sände honom mat.*

Rest hafver jag öfver vatten och land
Anda till kongl. slottet,
Men af sådan soppa med skeden i hand
Jag aldrig afskummade flottet.

Sådan en grytstek, så mörkbrun och mör,
Med rödbetor friska och klara
Tror jag att knappt med allt konungens smör
Hon någonsin bättre kan vara.

m. m.

L. Hj.»

*) Poemet förvaras bland kongl. bibliotekets autografsamlingar.

**) Fortsättningen af detta stycke (hemtadt ur westmanska samlingarne) finnes i del. 4, sid. 433. Jemför det nästföljande poemet, sid. 434, äfvensom det på sid. 462.

Bellmans utlösning ur häktet var ej en verkan af den supplik, som han derifrån skref till hertigen-regenten (del. 4, sid. 463) — den önskade sommarboningen beviljades likväl — utan en hedersman till vän hade han att tacka för den efterlängtede frigifningen.

Sådan som Bellman här ofvan och vidare i sjelfbiografien tecknat sig, sådan var han ock i verkligheten: till karakteren trofast, from och älskvärd. Alla tjente han, alla gaf han med sig. Ofta hjälpte han behöfvande med ansökingar på vers eller prosa, då han ej kunde göra det på annat sätt. Han var en af de få, som uthärdade Lidners besynerligheter och intill sista stunden förblef hans vän. Några dagar efter dennes död infann han sig hos den fattiga enkan med 50 riksdaler och sade: »Se här, detta har jag sjungit ihop åt dig!» På ett offentligt ställe hade han genom sin sång förskaffat henne denna begrafningshjälp (del. 4, sid. 294). Nöjd med litet af det jordiska, nedslogs han ej af näringsomsorger. Under sina sista lefnadsår egde han sällan mer än en rock. Någon gång hände det att en vän, som han besökte, fann hans skor i mindre brukbart skick: de utbyttes då mot ett par tofflor, och skalden var kvar i huset tilldess han med bättre förvarade fötter kunde åter begifva sig ut. En gång vid ett möte på gatan yttrade Gustaf III någon förundran att Bellman var mindre väl klädd, och denne svarade: »Jag kan i underdånighet försäkra ers maj:t att jag ändå har hela min garderob på mig!»

Hans fyndighet var alltid till hands. Konungen hade gifvit honom fyra rim till ifyllnad. Genast hette det:

»Helt tomt är mitt *schatull*,
Min lyra var i *kras*,
Men ändå på mitt *glas*
Står kungens namn i *gull* *).

En afton hade han hals öfver hufvud blifvit från ett gladt brödralag hemtad ut till Haga, der konungen befann sig i enslighet och önskade förströelse i sina svärmodiga tankar. Bellman satt vid ett med champagne uppdukadt litet bord, drack, sjöng några visor, drack åter, men öfverrumplades derefter af en slummer, hvarunder han nedsjönk på stolen i nästan framstupad ställning. Den höge värden lemnade honom i ro och gick till sin qvällsmåltid. Efter dess slut återkommen och finnande sin gäst ännu sofva, yttrade han: »Jag undrar hvad Bellman skulle

*) Detta bekanta impromptu har tillkommit genom *bouts-rimés*. Under sådan öfverskrift och med ofvanstående lydelse har skalden sjelf upptecknat detsamma i det nedanefter omnämnda rullmanuskriptet, de s. k. »Väfrimmen», der det förekommer allra först i samlingen.

säga, om jag nu väckte honom och fordrade en sång till *mig?*» I blinken uppreste sig skalden, gnuggade ögonen och svarade: »Då skulle Bellman säga så här» och genast sjöng han, till den gamla Marlboroughs-visans melodi, dessa vackra och betydelsefulla ord:

»De nattliga skyarna draga
Tungt, tungt, tungt öfver Haga,
Och stjernorna glimma så svaga
Och skogen mörknar och flyr.
O, kung, din hvila är dyr!
Gå, kung, din hvila att taga —
Lugnt, lugnt, lugnt hvila på Haga!
När rymderna åter sig daga,
Ditt folk med mildhet du styr» *).

Stadd på nedresa till Skåne 1774, hade Skjöldebrand tillfälle att göra skaldens bekantskap på Liljeholmens värdshus straxt utanför Hornstull. Den sednare hade begifvit sig till fots från sin skjutshäst, som han lemnat upptröttad vid Nyboda backe. Det var en söndag. På Skjöldebrands tillfrågan om missödet svarade Bellman leende:

»På vår Herres hvilodag
Hvilar jag och min gelike:
Hästen ligger i ett dike
Och på Liljeholmen jag.»

Bland den mängd anekdoter, som rätt eller orätt tillskrifvas Bellman, har presidenten von Carleson berättat: Då Bellman vid ett tillfälle var hos Gustaf III på Haga, träffade denne honom under en morgonpromenad i parken sittande på en soffa något dufven. Framför honom låg en arbetare i gräset och sof. »Gud bevare mig, Bellman», yttrade konungen, »jag tror att du redan är rusig?» Bellman pekade på den sofvande arbetskarlen och svarade:

»Tänk, hvad den fähund vet att nyttja väl sin dag,
Som klockan 8 är långt fullare än jag!»

För hvar och en, som ej egde hemligheten att stämma honom till sin fördel var det ingalunda rådligt att tränga sig in på honom och påkalla hans sångargåfva. Detta erfor bland andra den högdragne och grälige Linköpings-biskopen Filenius, som en gång under en riksdag sammanträffade med Bellman

*) Atterbom, Sv. Siare och Skalder, del. 6, sid. 48 (och 65). . . Hvem upptecknade dessa ord för tillfället? Jemförelsevis mindre lyckade förekomma de i divertissementet »Dramatiska Sammankomsten» uppfördt på Haga »nyårsnatten 1790» (del. 4, sid. 72). Troligen voro de ofvan citerade en reminiscens af dessa sistnämnda.

och trugade honom att låta höra något prof på sin sång. »Nåväl!» svarade skalden och hugnade honom med denna visa:

»En visa vill jag sjunga,
När vinet smakar bäst...
Hin håle i en gunga
Han satt en gång en presta, etc. (del. 4, sid. 451).

En annan gång afspisade han en gevaldiger, som sade sig nödvändigt skola »höra Bellman sjunga», med följande ord, lämpade till den gamla kanon »Jag fattige lappman»:

»En far hade tre barn
Alla voro de kanaljer:
Två blef hängda med segelgarn,
Den tredje blef en gevaldiger».

Knappt finnes någon svensk skald, om hvilken så stridiga meningar blifvit yttrade som om Bellman, hvilket i anseende till det utomordentliga både i hans person och dikter ej kan väcka förundran. Många, särdeles kallare naturer, som sågo honom i inspirationens ögonblick, kunde ej annat än anse honom berusad, äfven då han ej var det, helst som han icke föraktade Bacchi häfvor. Men »en och annan lefver än, och för ett eller annat decennium tillbaka lefde flere, som känt Bellman och intygat att ingenting var mera skildt från honom än frosseri, lågt bränvinsfylleri. Hela hans väsen var luftigt, fint och skyggt: det grofva fans icke i hans *person*, ehuru hans *taflor* icke försmådde det. Han var svår att göra bekantskap med — ett osvikligt tecken till frånvaron af *rumlare*-natur. Han var svår att locka till kalas: endast hans intima vänner, om de ställde fint till, kunde narra honom med sig att dricka och sjunga. Blott det läckraste i mat och dryck hade retelse för hans gom. Öfverlastad såg man honom så sällan att mängden af dem, som räkna sig till de nyktraste, icke äro det mera sällan. Hans källarlif bestod i att stundom i en vrå vid en butelj svagdricka och en pipa betrakta hvimlet och uppsnappa originalerna till sina tre studenter och dylika figurer. Kom då en vän eller någon synnerligen glad menniska och bjöd på ett glas finare dryckesvaror, så hände det, men var dock ingalunda att påräkna, att Bellman drack ett par glas, ja äfven sjöng, om man förstod att fiktigt intressera honom; men för en obekant eller den, som icke förstod att intaga honom till sin fördel, var icke rådligt att tränga sig på honom och söka persvadera till munterhet: då vankades ofta i stället ofta någon blodig sarkasm. Källarskuld hade han aldrig; och af ett sådant källarlif, som vissa inbillade snillen föra från morgon till qväll, visste han icke. Huru han fick originalerna till sina kroghjeltar, som rörde sig i en lägre sfer än der han sjelf dvaldes, hafva vi nu svårare

att föreställa oss, sedan glädjen flytt från de så kallade lägre klassernas samkväm och förfriskningsställen. Men det var då ganska lätt: hvar afton hördes i nästan hvar gränd en fiol och sorlet af gladt kringsvingande menniskor. Dessa »baler», som Bellman kallar dem, stodo öppna *för hvar man*; och skalden gick ofta in, satte sig i en vrå med pipan och ett glas öl och hemtade ämnen till sina taflor, men han blandade sig aldrig i samkvämet. Då några af hans vänner promenerade med honom, hände det ofta att de helt oförmodadt saknade honom. Hördes då i grauskapet en fiol, så gingo de in och voro nästan säkra att finna honom: han satt då afsides från hvimlet, likasom man ser en landskapsmålare på en kulle betrakta en aflägsen utsigt^{*)}. Med de personer han tecknat — lefvande typer i verkligheten — umgicks han således icke, i ordets bokstafliga mening, men han hade observerat dem i deras umgänge sins emellan. Hvad han uppsnappat af dem framställde han, men ofta voro hela uppträderna diktade — endast karaktererna och lefnadssättet voro en gång uppfattade och för alltid gifna.

Bland dessa personer ur den tidens lif står främst i qvinno-linien »nymfen och prestinnan i Bacchi tempel» — vi mena *Ulla Winblad*.... (För de öfriga ha vi redogjort på sina särskilda ställen).

Enligt Bellmans egna ord hade fadern »fordom» varit »korpral vid gardet». Detta förlikar sig ganska väl med en annan uppgift att han var »rotmästare vid brandvakten»^{**)}. Ulla uppväxte emellertid till en särdeles vacker tärna. Tidigt förlorade hon sina föräldrar, hade ej fått någon egentlig uppfostran, engagerade sig för en helt kort tid på ett värdshus, men lefde sedan som en fri och oberoende qvinna, boende »på kam-mare».

Mamsell Winblad var af medelstor växt, yppig i formerna, hade finhylliga kinder, bruna ögon och ett svart, rikt, ovanligt buckligt hår, hvadan hon af allmänheten kallades »knollriga mamsell'n». Merendels bar hon schäferhatt. Hon räknades, med ett ord, till stockholmska medelklassens ovanligaste skönheter.

Eldig och liflig, skall hon helt tidigt hafva blifvit invigd i kärlekens mysterier. En ovanligt frisk och stark fysik tillät

*) Dagl. Alleh. 1832, n:o 245. Jemför del. 3, sid. 440, der vi nödgas anmärka ett svårt tryckfel. Der står nemligen: Middagstid, läs: Midnattstid.

**) Efterföljande anteckningar grunda sig hufvudsakligen på berättelserna af den i del. 1, sid. 48, noten, omnämnda 89-åriga sjömansenkan — fru *Rönning*, numera afiden i sin gamla bostad inom Djurgårdsstaden — berättelser, som vi noga kontrollerat dels genom jämförelser med skaldens skrifter, dels med förtäljningar af ännu lefvande personer.

henne att en längre tid än andra menniskobarn egna sig åt tempeltjensten. Ännu vid en långt framskriden medelålder var hennes utseende så fördelaktigt och hennes behagliga manér så lockande, att hon mer än en gång hade »inviter» från den senare tidens »höga vederbörande». Hon var dock icke en fal, hvad man nu kallar, »går-an-dam».

Innan hon och Bellman ännu vexlat ett ord med hvarandra, men hon redan blifvit odödliggjord i hans sånger, fann hon sig ingalunda smickrad af den vunna ryktbarheten, utan beklagade sig deröfver för vänner och bekanta. En gång mötte hon skalden och märkte att hans följeslagare betraktade henne med nyfiken uppmärksamhet. I vredesmod rusade hon då emot sin lofsjungare och öfverhopade honom med de gröfsta otidigheter, hvilka han dock tystade med några ännu mustigare ord, som här icke kunna återgifvas. Men tiden förändrades, och förhållandena kommo snart på förtroligare fot. Ett *åsyna vittne* *) har berättat följande. En dag stod Bellman på Drottninggatan nära Odens gränd, allvarsam och sluten, sådan som han ofta syntes. Litet derefter kom Ulla Winblad gående, och när hon fick se Bellman, sprang hon med innerlig glädje emot honom. Den tiden brukade unga fruntimmer, i stället för halsduk, bära ett slags sammetskragar öfver axlarne. Ulla hade ingen sådan. Detta såg Bellman och sade: »Se här, tag denne — det är allt hvad jag eger köp dig en krage!» Det var endast en plåtsedel han lemnade henne.

Ulla neg och gick till ett närbeläget klädstånd, der en vacker krage hängde, hvilken genast föll henne i smaken. Klädståndsfrun nämde priset — den kostade flere riksdaler.

»Ja, kära fru, här är en plåt ... jag eger ej mera.»

»Det förslår ej långt!»

Ulla suckade och gaf plåten »på hand» för framtida liqvid.

»Men hör på, min vackra mamsell,» frågade den nyfikna frun, »hvad var det för en sorgmodig karl som hon talte med så förtroligt der borta på gatan och som gaf henne sedeln?»

»Det var Bellman.»

»O, min gud, *var* det verkligen den namnkunnige, den förtjusande Bellman, han som sjunger så glada visor Se här, tag kragen genast — plåten, som han haft i sin hand, är betalning nog.»

Så mäktigt var tycket för den glade skalden.

..... Ofta kom Bellman i en stor kalesch kuskande ut till Djurgårdsstaden och hade i sällskap den vackra Ulla och

*) Öfverstlöjtnant Gripenwald i Östergötland, hvilken känt Bellman personligen.

någon gång jemte henne en annan skönhet, af folket benämd »Pommerska rofvan». De togo då vanligtvis in hos någon skeppare, och skalden hjöd på stekta ankor, filbunke och »rövin», som hvar och en sjöfarande den tiden hade rättighet att i sitt hem hålla till afsalu. Vid sådana tillfällen hade Bellman sina mest uppslupna stunder: då skämtade och sjöng han ur hjertats fullaste djup — och kalaserandet gick alltid ytterst anständigt till *).

Ulla blef slutligen gift med den likaledes af Bellman för-
evigade sjötullsbesökaren *Norström*, hvilken genom skaldens för-
ord erhöll sin syssla (del. 4, sid. 455). Det säges att hon om-
sider flyttade med honom till Norrköping och der afidit som
enka. Enligt senare vunna underrättelser skulle hon hafva åter-
flyttat till Stockholm, blifvit omgift med en vaktmästare, boende
i Svartens gränd på södermalm och der afidit på 1820-talet **).
Det säkra är att hon ej, såsom man påstått, var närvarande vid
Bellmans-bystens aftäckning 1829.

Utom cittran och en mängd manuskript har man icke
så få minnen kvar af Bellman inom de familjer, der han um-
gått. Än bortskänkte han i prydliga band sina böcker, tryckta
eller handskrifna, än förärade han vännerna en ritning af egen
hand eller af den tidens förnämsta artister, med hvilka han lefde på
särdeles förtrolig fot, såsom Sergell, Hilleström, Martin, m. fl.
Än var det en porslinsmugg, en tallrik, ja hela serviser med
inbrända sentenser och teckningar som han lät beställa och lem-
nade som souvenir. Bland dylika minnen torde det märkligaste
vara det, som han skänkte professorskan Palmstedt (del. 4, sid.
214). Tallrikarne, ett och ett halft dussin ännu i behåll (del.
1, sid. 141), med »C. M. B.» inbrändt i undra bottnen, fram-
ställa dels scener ur Fredmans Epistlar, dels innehålla de en-
dast inskrifter, såsom t. ex. »Behagas?», »Kanhända», »Obligerad»,
»Jag får alltid», »Nej, jag tackar», »Intet för mig», »Hvarför
inte», o. s. v. Till denna servis hör ock en mugg, med Adler-
stops vapen i kulörer och »G. P.» inom en krans, samt ett té-
bord med infälld porslinsbricka, 1 aln 13 tum lång och 1 aln
bred, hvarpå Martins teckning öfver »Fiskarstugan» är anbragt.

Till palmstedtska huset kom han ofta åkande i schäs, till-
hörig Abraham Westman (del. 4, sid. 441), hvilken på sednare
tiden var ett slags forestyr för skalden och i hvars familj han

*) För det mesta slog detta lilla bellmanssällskap sig ned hos den förut-
nämnda gumman Rönnings föräldrar. Hennes far hette Geting och var
»mästerknekt vid varfvet». Det var hos denna familj och vid ett särskilt
utvisadt bord som Bellman med sitt bitande impromptu afspisade geval-
digern.

**) Meddeladt af harpvirtuosen Pratté.

oändligen väl trufdes. Schäsen kallade han »förmyndarekärnan». I den kom han ock farande, då han till fru Palmstedt öfverlemnade sin af Sergell förfärdigade porträtt-medaljong.

Bland Bellmans allra märkvärdigaste manuskript är ett, som han gifvit benämningen *Väf utaf rim af 65 aln. uppräänd d. 24 Jan. 1780.* Det utgör en rulle af ihopklistradt regalpapper till verklig en längd af 65 alnar (något deröfver) och 1 kvarters bredd, upprulladt på en kasse, försedd i hvardera ändan med en förgylld trissa (mer än 5 tum i diameter). En full kvarts timma åtgår för dess ihoprullande. Från början till slut skrifvet med hans egen hand, innehåller det bland annat hela Bacchi Tempel, flere af Fredmans Sånger och Epistlar, en mängd tillfällighetsdikter och andra stycken samt avslutas sålunda:

»Än tre kvarter mig nu felar
På min ränning nugefär,
Men som tiden kostbar är
Och klockspelarn redan spelar *).
Må min stuf bli nederspänd.
Brödren re'n kring torget vänta
Och på källardörren glänta
Om de se min skynt i gränd.

Denna väf af sexti alnar
Elis Schröderheim tillhör.
Undertecknad, fabrikör,
Är tills blod och hjerta kallnar

hans vän och ödmke tjenare

B....

Den 1 April 1780, klockan 10.»

Detta dyrbara manuskript, en skänk till Schröderheim, påträffades för några år sedan i ett klädstand af en person, som för en obetydlighet köpte detsamma och sedan skänkte det till vitterhets-, historie- och antiqvitetsakademien, der det nu förvaras.

Så strödde Bellman omkring sig det ena minnet efter det andra, allmänt älskad, allmänt eftersökt. Bland de få, som icke skulle ha särdeles värderat Bellman, har man velat räkna Leopold. Detta är dock misstag. Som bevis härpå anföra vi följande verser, befintliga i det exemplar af Fredmans Epistlar, som finnes omnämndt i del. 1, sid. 61, noten. De äro upptecknade af annan hand än Bellmans, häntyda på hans tillfrisknande efter en sjukdom och hafva följande lydelse:

»Leopold till Bellman af Stockb. Febr. 1792.

Odödlige Bellman, du andas då än!
Ditt blod, som din vers, än med liflighet flyter.

*) i Tyska kyrktornet: se del. 1, sid. 121, noten n:o 15.

Än Sverget af kungen bland sångare skryter —
 Än skryter jag af att dig ega till vän.
 Re'n skymtade döden på tvådubbla kullen,
 Re'n gracerna sönko i tårar och flor,
 Re'n plaskade Karon med åran kring jullen —
 Man ropte: »Han for!» Men du for ej, min bror!

Du for ej — du lefver, Hell Sverige, hell Norden!
 Hell mig, som, än glad af din grönskaude krans,
 Får dyrka bland snillen det största i glans,
 Får älska bland hjertan det bästa på jorden!
 Seut komme den dagen, då vänskapens tår,
 Som än i ditt sköte besvarad kan falla,
 Skall två dina kinder och finna dem kalla
 Och fukta förgäfves din kransade bår!»

Länge dröjde det emellertid icke, innan »vänskapens tår» fuktade »den kransade bårén».

Vid Gustaf III:s död nedgick, såsom nämnt är, Bellmans lifvande sol. Hos hertigen-regenten och hans dolska anhang fann han alls ingen anklång. Kroppskrafterna hade redan förut börjat aftaga. »Förmenta vänners trolöshet» visade sig, bysättningshäktet öppnades: genom dess galler skulle den fängne skalden sjunga för världen. Han förmådde det endast i svaga toner.

Frigifven, men med de hektiska rosorna på kinden, var han numera endast en skugga af sig sjelf.

Någon kort tid innan han nedlades på den sjukbädd, från hvilken han aldrig skulle uppstå, helsade han likväl vid ett samkväm på en källare några af de bepröfvade vännerna med ett farväl, hvari han sammanträngde alla strålarne af sin flyende bildningskraft för att låta dem — såsom han yttrade — »ännu en gång höra Bellman». Han sjöng då, en hel natt igenom, under oafbrutet strömmande ingifvelser sina glada lefnadsöden, sin kunglige gynnares lof och sin tacksamhet mot försynen, som låtit honom födas bland ett ädelt folk och i detta nordiskt sköna land. Slutligen gaf han sitt afsked åt hvar och en af de församlade i en särskilt strof, hvars art och ton uttryckte den tillsjüngnes individualitet och skaldens personliga förhållande till honom. I dagbräckningen bönföllo vännerna under tårar att han skulle upphöra och skona sin redan starkt angripna hälsa. Men han svarade: »Låtom oss dö som vi lefvat — i musik!» Derpå tömde han glaset och uppstämde slutstrofen till uppbrott.

Från den stunden sjöng han aldrig mera och syntes ej heller vidare utom sin boning — få dagar derefter måste han intaga det läger, hvarpå han låg under tio veckors tid, innan hans lif uteslocknade *).

*) Såväl Sondén som Wallmark och Atterbom hafva citerat ett långt qvåde, hvilket Bellman »kort före uteslocknandet» skulle såsom det allra sista

Han afled *den 11 Februari 1795* — enligt ett notifikationskort, som vi ha framför oss — »klockan ett om natten, uti en ålder af 54 år och 7 dagar». Såsom vanligt står derunder: »Alla sorgbesök undanbedes.» Och på baksidan: »Fru Arrhèn v. Kappfelman aumodas att bivista begrafningen, hvartill samlingen sker i sorgehuset, Bourdillons vid gamla Kungsholmsbrogatan, Thorsdagen den 19 Febr. kl. 3 e. m.»^{*)}.

Han begrafdes på Klara kyrkogård.

Detta hus, der Bellman afled, finnes ännu qvar, n:o 28 (gamla 6) vid nämde gata, men betydligt förändradt. Han hade sin bostad inne på gården 2 trappor upp, och under honom bodde — Anckarström. I en ännu för några få år sedan der befintlig trädgårdstappa plögade Anckarström och Bellman träffas för att samspråka och röka sina morgonpipor, och dermed höllo de ut i den hjertligaste förtrolighet, så länge de bodde under samma tak.

Vid skaldens död skref hans gamle vän Hallman följande ståtliga, ehuru temligen kuriösa verser:

»Dollman beg,
Och de skantre falders muder
Svander kalkande uskader
Enne dålskling toteräg
Boch, som äst han lintsen krandar,
Håg på sonom loldt och mig,
Grede: »Sakland pift en handar,
Erge sven — och dot er næg.»

Den hederlige Hallman har roat sig med att omkasta stafvelserna likasom dalfolket och andra vid förtroligt samspråk sins emellan bruka göra. På ren svenska, då man ej såsom skolpiltten »balar taklänges» (talar baklänges), skulle strofen lyda sålunda:

Bellman dog,
Och de muntre skalders fader
Under svalkande kaskader
Denne älskling återtog
Och, som bäst han kransen lindar,
Såg på honom mildt och log,

hafva dikterat eller sjungit för »hustru och barn». Denna sentimentala utgjutelse är helt enkelt några trösteord till familjen, i den döendes namn författade af assistenten Roth (del. 4, sid. 459). Bellman kunde omöjligen — ej ens när han talade från dödssängen — återgå till den genre i sången, som han tidigast uppenbarade i »Zions högtid». Beviset för påståendet om detta understuckna qvåde har undertecknad dessutom i en anteckning af Lars Hjortsberg, äfvensom af ett par släkttingar till nämde assistenten Roth.

^{*)} Märkvärdigt nog är att den af Leopold redigerade »Extraposten» för år 1795 icke med ett ord omnämner Bellmans frånfalle, då den likväl samtidigt ganska omständligt berättar om flera föga celebra dödsfall.

Sade: »Grekland haft en Pindar,
Sverige en — och det är nog.»

Bland de många afbildningar af Bellmans yttre, som finnas, är det allmänt kända hufvudporträtt berömdast, som Sergell uti gips modellerat i cirkelrund medaljonsform — i gravyr af Martin återgifvet på titelbladet till första upplagan af Fredmans Epistlar — och efter hvilket Byström äfven modellerat bysten på kongl. Djurgården. Efter detta porträtt formades ock porträttet på de tre medaljer, som blifvit slagna öfver Bellman, nemligen: 1:o den, som slogs under hans lifstid och hvilken han sjelf omtalar (del. 4, sid. 469 ¹⁾), 2:o en annan, större, slagen efter hans död ²⁾), och 3:o svenska akademiens minnespenning ³⁾). Personer, som känt Bellman personligen, sammanstämman deruti att denna sergellska medaljong (modellerad i slutet af 1780-talet) »utomordentligt likt» framställer Bellmans anletsdrag. I fullkomlig öfverensstämmelse härmed står ock den pennritning (från 1792) af sergellska mästarehanden, som finnes framför titelbladet till 4:de delen af närvarande upplaga af skaldens skrifter (se derjemte sid. 339). Hvad angår stålsticket (framför titeln till denna första del), utgör det en fantasivariation af samma tema, d. v. s. medaljongen.

¹⁾ Denna medalj har på fränsidan en lyra, bekransad med en vinranka.

²⁾ Vi meddela här en afbildning af fränsidan. Storleken är en vanlig enriksdalers specie. Omkring hufvudet på framsidan står: »Carl Michael

Bellman. Född 1741. Död 1795.» Födelseåret är här oriktigt: det bör, såsom känt är, vara 1740.

³⁾ Fränsidan föreställer en svan, som ofvanom molnskyar sträcker sin flygt mot solens framflytande strålar, och den latinska inskriften uttrycker att han »hvälfde fram i djerfva dityramber nya skaldeljud». Derjemte antydes i afskärningen att han »år 1795 sjöng svanesången».

Ett annat bekant porträtt är det, som nu förvaras på Grips-holms slott, måladt i olja af Krafft och framställande skalden i skjortärmarne, iklädd röd väst och spelande på en luta (återgifvet i en större litografi med förträffliga randteckningar). Utkastet till denna målning har undertecknad i sin ego. Det håller 4 tum i höjd och 3 tum i bredd. På baksidan har skalden i hast tecknat följande rader:

»idée till
Carl Mich. Bellmans
Portrait som befinnes på
Kogl. Slottet, af hofin-
tendenten Rehn och af
Professor Kraft måladt
80 på kng gustaf d. 3 befalln—
Bellm.»

Detta porträtt har emellertid föga annan likhet än kosty-mens.

Ett tredje porträtt, likaledes känt — men endast genom ett ypperligt stentryck — framställer Bellman nästan gråtande med näsduken för ögat, sittande vid ett bord med ett kuverte-radt brev till statssekreteraren von Carleson och ett manuskript bredvid sig. Det är Hilleström som trott sig på detta sätt ha snillrikast uppfattat Bellman. Hvar Hilleströms oljemålning *nu* finnes är obekant — kanhända existerar den icke mera*)....

Vi meddela här utdraget af ett brev från prosten Carl Ul-rik Ekström, den berömde vetenskapsmannen, ett svar till forn-forskaren Axel Emanuel Holmberg, angående en gjord förfrågan:

»Hvad jag från min barndom minnes om Bellman är att han icke sällan besökte min far, som var en glad och infallsrik man.... Bellman var alltid klädd i blå rock, slängkappa af samma färg, spanskt rör med kullrig elfenbensknapp, röd väst och i hatt, om jag icke missminnes, med rund kull — härpå är jag likväl icke säker**). På hatten bar han en silfverkedja,

*) Bland *icke* allmänt kända värdefulla bellmansporträtter är (för närva-rande) ett i klädeshandlaren hr Carl Arehns ego (ett miniatyrporträtt framställande skalden vid 14 å 17 års ålder) samt ett annat i biblio-tekarien hr J. A. Ahlstrands.

**) Atterbom berättar: »Bellman var i Uppsala vid magisterpromotionen 1791. Bland åskådarne igenkänd af dess ultimus (sedermera professorn) Kolmodin, som med erkebiskopen von Troils bistånd öfvertalte honom att inträda i processjonen, oaktadt den af skalden föreburna omöjlighe-ten att gå bland *hospites* i grön frack och röd väst. Man kan föreställa sig de unga magistrarnes jubel, då de vid sitt festmiddagsbord egde Bellman till gäst. Sittande bredvid Kolmodin, hvars namne bland

som isynnerhet fäste min uppmärksamhet; och på tillfrågan af min far sade han att kedjan vore en skänk af patriotiska sällskapet för en afhandling att få regn i torrväder på det sätt att ett tåg med vidhäftad krok uppkastades i molnet och neddrogs förmedelst ett vindspel, hvarpå ritning äfven aflemnades till sällskapet. Jag har i någon af Bellmans tryckta skrifter läst denna afhandling och sett ritningen på vindspelet. Likaledes finnes af honom en beskrifning på staden Rostock med åtföljande plansch, der magistraten föreställes metande nors, emedan norsfisket var anslaget till magistratens aflöning. Dessa Bellmans snillefoster läste jag som djekne, men har nu förglömt titeln. Förmodligen har tit. Carlén redan dessa afhandlingar. Hos framlidne presidenten Carleson fans uti dess ovanligt stora tafvelsamling en mindre tafla i olja, föreställande Bellman sittande vid ett bord, hvarpå låg ett bref med utanskrift till presidenten, då varande statssekreteraren von Carleson. Taflan såldes på auktion — till hvilken vet jag icke. Så ofta Gustaf III var på Mälby hos Carleson, var äfven Bellman med. Carleson hade ock en punschbål från Kina, i hvars botten fans ett porträtt af Bellman*). . . . Om hans sällskapslif berättade min far att han alldeles icke var, hvad allmänheten tror, fyllhund, ty han drack aldrig annat än goda fina viner och punsch och öfverlastade sig sällan. På *begäran* sjöng han nästan aldrig. Ville man *enträget* öfvertala honom att öppna sin poetiska åder, blef han förtretad. Det enda sätt att få honom att sjunga var, om någon i sällskapet började sjunga några af hans visor och sjöng dem illa. Då började han oftast sjelf. Ofta satt han tyst och dyster, äfven i sällskap, och sög på en tom tobakspipa.»

Det var icke »alltid» Bellman var klädd i blå rock och slängkappa, sådan Ekström såg honom: merendels, enligt fleres sammanställande utsago, träffades han i en lång gulbrun öfverrock, hvarunder han icke sällan bar sin cittra. Den röda västen, hans älsklingsplagg, ha vi redan omnämnt. Skulle det vara rätt storstättligt, drog han på sig »svenska dräkten»: i den

ledamöterna i »Bacchi Ordenskapitel» han adlat till Källarereutz, hördes han för en skål, som utbragtes under stormande hyllningsrop, tacka med ett af ögonblicket ingifvet sång-svar.»

*) Den oljemålning, som här omtalas, är tydligen hilleströmska originalet till den ofvannämde stentrycksplanschen. På bordet ligger också hans hatt, svart med rund kull, och omkring densamma är — märkligt nog — virad en kedja. Skulle verkligen denna Ekströms berättelse alltså ega grund? Den nämde teckningen öfver vindspelet finnes jemte beskrifningen intagen i »Bacchi Handbibliotek», som utgafs af Kexél med bidrag af Bellman. Hittills har man ansett den förre vara auktor.

har ock Hilleström framställt honom på den i del. 4, sid. 354, befintliga teckningen (se noten derstädes). För öfrigt var han i sin klädsel mestadels tarflig, stundom knappt detta, men alltid »propre» och snygg. Till växten var han en mera långsträckt man, under de senaste åren bleklad och mager, bar dels det egna håret friseradt och dels peruk efter den tidens vexlande moder. I allmänhet hade han ett tänkande, nästan grubblande utseende, drog aldrig på munnen, då han sade ett infall, men kunde i ett ögonblick upplifvas och uttryckte då idel själ, snille, eld och glädje, hvarvid ansigtet återtog ungdomlig färg, ja till och med en afrundad fyllighet.

Hans handstil — för det mesta svensk stil, men stundom också latinsk — var i allmänhet ledig och flytande, icke sällan utmärkt prydd, då han gaf sig tid, och för teckning hade han goda anlag. Vi lemna här i förra hänseendet ett prof och ha för egenhetens skull valt en skuldsedel. Sådana utfärdade han tyvärr många. Likasom för denna har han för flere blifvit lagsockt. På några står C. Stenborg (skådespelaren) som borgesman och på ett par andra D. Kempensköld (del. 4, sid. 332).

Man har påstått att Bellman, medan han lefde, var föga aktad, till och med föga bekant, och att det var först vår tid förbehållet att göra honom rättvisa och låta nationen känna hvilken skatt hon egde i hans odödliga qväden. Ingenting kan emellertid vara falskare, hvilket tillräckligt bevisas af allt hvad vi redan anført. »Bellman var i sjelfva verket», anmärker en af våra äldre litteratörer, »under hela sin lefnad uppburen såsom han förtjenade, känd och värderad bland alla klasser af nationen från de högsta till de lägsta. En man, som Gustaf III förklarade för Sverges störste skald och ofta såg i sin krets, som Leopold tillade en likadan titel och Kellgren ställde i bredd med Anakreon, kan ej sägas hafva varit missaktad. Alla sällskaper, snart sagdt alla menniskor, täflade om hans umgänge och att se honom hos sig som gäst, och det fans nästan ingen person af något slags utmärkelse, knappt någon af bildning, som ej känt och umgåtts med Bellman och som ej ansåg minnet deraf för en njutning och en ära. Hvarje sådan ännu lefvande från hans tid kan intyga det. Att han icke, såsom det kunde hafva händt, ifall han lefvat nu, öfverhopades med titlar och dekorationer eller befordrades till embeten, dem han ej kunde sköta, härrörde deraf att man på den tiden icke ansåg mannens värde bero endast af det yttre, utan ännu mer af det inre, och att framför allt titlarne »snille och talang» funnos fullkomligt tillräckliga att ersätta alla andra, och Gustaf III slösade ej på sådana med utmärkelser, som konungaynnesten kunde bortgifva,

Nathaniel Bowditch

Will Duff Johnson returned on
January 27th 1884. His wife
the returned from Germany
March 9. 29 July 1883.
Duff Johnson.

emedan han trodde dem (snillet och talangen) hafva nog af naturens och nationens utmärkelser.»

Kellgren nämdes. Att börja med hade han, såsom anfördt är, offentligen klandrat och nedsatt Bellman, men blef, sedan han personligen lärt känna honom, hans beundrare och vän samt gaf honom en lysande upprättelse i det företal, som han skrifvit till Fredmans Epistlar. »Olycklig den» — utropar Kellgren — »som utan öra och röst vill dömma om dessa arbeten; men brottslig den, som efter vanliga regler vågar att granska hvad ej kan jämföras, hvad som varit utan mönster och skall blifva utan efterföljd! Och dessa skrifter af eget slag, som icke blifvit anlagde på en öfvertänkt plan, icke vers för vers bildade, sammansatte, polerade, men ögnablicks-skapelser, men tjusningsutbrott, men foster af sann ingifvelse, som, om jag så får säga, helgjutne frambrustit ur en lågande bildnings sköte — har man väl rätt att kalla dem *arbeten*, att anse dem som *författade*, att pröfva dem efter verskonstens allmänna lagar? Säg icke, kalle *läsande* man: »Detta är fel mot språket, smaken»... Eg skaldens känsla, eg ynglingens hjerta, älska, drick, sjung — och du skall se dessa fel förvandlas till snilledrag, eller skall du ej se dem».... Bellmans titel af »den svenske Anakreon» ansåg Kellgren nu icke heller nog ärofull. »Man skulle kanhända, hvad stilen beträffar», fortfar han, »med mera skäl kunnat nämna vår skald för den svenske Pindarus: så djerf är dess flygt, så rik dess bildning. Men förkastom dessa jemförelser! De äro ofta skadliga, alltid felaktiga. Det är genom dem som författare, sedde på en enda förliknad svagare sida, af granskaren dömts någon gång med en stränghet, som haft sken af orättvisa. Förgätom aldrig att hvarje sant snille måste ega sin egen ursprungliga form, vara *sig* och ingen annan, att den onyttiga frågan om författarens likhet leder som oftast till den förhatliga frågan om deras inbördes företräde, att denna icke kan afgöras, att snillen äro att anse som oändliga storheter, således omätliga, och att allmänheten isynnerhet icke eger deras måttstock! Vi skola då finna att det största beröm för hvarje ypperlig författare, för Bellman som för Anakreon, är att den ene var Anakreon, den andre — Bellman».....

Det fans dock en tid, då Bellman var nästan förgäten. I följd af den nykterhet i begrepp, tankar och handlingssätt, som förmyndareregeringen och derpå följande konungastyrelse föranellede och befordrade och uteslutande hyllade, bleknade hastigare än man *nu* kan föreställa sig minnet af den store skalden. Man, snart sagdt, skändes att sjunga Bellmans visor. En mängd sentimentala och vattenhaltiga så kallade dryckessånger af blandadt innehåll och andra menlösa qväden öfversvämmande i stället lan-

det, tomma, själlösa, men »sedliga» förstås. Ända till 1809 eller rättare 1810 fortfor detta bedröfvansens tillstånd. Då grydde en ny morgonrodnan. »Auroraförbundet» i Uppsala hade uppstått, och der lefde ännu Bellmans namn. Hans sånger ljödo åter. Arvid Raab och flere andra unge män, begåfvade med sångröst och mimisk talang, framställde Bellmans skapelser, och snart återlifvades känslan för den odödlige nationalskalden äfven i hufvudstaden. Numera kan han ingenstädes råka i förgätenhet uti det land, hvars stolthet det är att ha sett honom födas...

I sednare tider blef man betänkt på att för allmänheten åskådliggöra hvad Bellman varit. År 1823 öppnades en subskription för uppresandet af en minnesstod åt Bellman, och man kunde ej tveka att till lokal för en sådan vård utse Djurgården, hufvudstadens mest besökta omgifning och af den store skalden besjungen i flere af hans ingifvelser. Konungen upplät en plats på Rosendals egor, belägen vid en vägskilnad, hvarifrån en lika vacker som beherrskande utsigt erbjöd sig, men som anteckningsbeloppet, ehuru slutligen uppgående till omkring 4,000 riksdaler (bko), ej medgaf den första planen, den nemligen att uppställa en kolossal byst i marmor, sluten i ett tempel, hvilket onekligen varit i alla afseenden värdigare, måste man inskränka sig till en bröstbild i brons, likväl i kolossal skala, men utan annan omgifvelse än en trädplantering, hvilken också nu förekommer i en halfcirkel omkring densamma. Utförandet af sjelfva bysten uppdrogs åt Byström, som då vistades i Rom. Han lofvade att utan ersättning egna sin talang till återkallande af den bortgångne skaldens bild. Aftäckningen skedde den 26 Juli 1829 och tycktes af allmänheten mottagas med stilla beundran. Sällan har en fest med denna enkelhet varit mera vördnadsbjudande. Efter en vexlande intonering af valdthorn från de omgifvande kullarne samt ett kort tal af ordföranden i direktionen för monumentets resande uppstämades vid foten af minnesvården körer på bellmanska melodier. Högtidligheten, som förhöjdes genom flaggning och salut från farkoster på strömmen, fortgick i närvaro af de kongl. personerna. Bellmans ende afkomling, hans son, blef dervid hans maj:t föreställd. Skaldens efterlemnade maka var äfven vittne till festen på en i närheten uppförd läktare. Subskribenterna till monumentet begåfvo sig, efter slutade högtidligheter vid aftäckningen, till en på Djurgårds-slätten i tre stora tält anrättad kollation. I midten af det största tältet var anbragt en sinnrik dekoration med Bellmans medaljong på en minnesvård omsluten af en lagerkrans, hvaröfver syntes en gyllne lyra, bekransad af friska drufvor och lager. Vid foten låg Bellmans egen cittra, omvirad af murgrön. Samlingen räknade ett stort antal af Sverges rykt-

barheter i litteratur och konst, och gardenas harmonikärer uppförde utanför tälten musik under hela aftonen i omgifningen af en talrik folkmassa, hvaraf man en del af natten såg strödda flockar vandra på Djurgården under den angenämaste väderlek. En förnyelse af denna minnesfest har sedermera årligen den 26 Juli uppkommit derigenom att denna dag firats af sällskapet Par Brikoll, som bland sina stiftare (jemte Hallman och Kexel) räknar Bellman^{*)}. Ett slags uppreparande af de förra högtidligheterna har sedan dess, efter en mer eller mindre lyckad anordning, egt rum vid minnesvården^{**)}.

Under skaldens lifstid, sedan Fredmans Epistlar utkommit, tilldelade svenska akademien (den 21 Januari 1791) deras författare det lundbladiska priset af aktning för »herr Bellmans sällsynta och originala snille, den förtjenst dess arbeten ega i anseende till rika och lyckliga målningar, ett eget och till ämnena passande rimsätt, den lyckligaste förening med musiken, det bruk han vetat göra af språket — egenskaper, hvilka helt visst förvärfva dessa arbeten ett lika bifall hos efterverlden som hos samtiden». Samma akademi egnade honom år 1849 ett äreminne och slog medaljen samt lät i sitt namn resa hans grafvård^{***)}.

Minnet af Bellman, vare sig stort eller litet, bleknar aldrig. Äfven bland allmogen lefver Bellmans minne, men på ett temligen eget sätt. Vant att kring någon känd personlighet gruppera sina tankar och föreställningar, har folket — allt efter som hans namn i landsbygden blifvit mera bekant — på den glade sångaren öfverflyttat en mängd lustiga infall och upptåg, som traditionen satt i omlopp, men hvilka bevisligen tillhöra helt andra personer. Den svenska dityrambens fader har sålunda en-

*) Se del. 2, sid. 3.

**) *Rydqvist*, Djurgården Förr och Nu, sid. 36.

***) I detta äreminne (af Valerius) heter det: »Akademien, som, ledd af samlade säkra upplysningar, utspanat Bellmans förgättna, efter mer än ett halfsekel, med jorden jemnade graf, har beslutit att genom ett enkelt monument utmärka och fridlysa rummet». Huru blef denna fridlysning efter de »samlade säkra upplysningarne» verkställd? Monumentet restes på en blott tre qvarter under jordytan dold *klippa*. Rummet, der Bellmans stoft verkligen hvilat (en plats, den hans år 1847 aflidna enka i lifstiden icke på minsta sätt vårdade sig om, ehuru hon bodde nära nog bredvid kyrkporten), detta rum utrymdes totalt, då den stora gräfningen för värmledningen till kyrkan försiggick (sommaren 1853). Icke ett enda ben af Bellmans kvarlevor fins nu på den sidan kyrkan: jemte många andras äro de sammanvräktade i en gemensam grop. Detta kan bevisas. Hans hufvudskål, med då ännu quarsittande peruk, funnen några få alnar från kyrkogårdsmuren, finnes — möjligtvis i en samlares gömmor. Denne samlare må här kalla sig: *Utgifvaren*.

ligt folkets uppfattning varit en qvick rolighetsmakare, en ny Ulspegel, städse åtföljande Gustaf III, liksom »sankte Pehr» åtföljde vår herre och frälsare, då *han* vandrade här på jorden. (Historien om den utspända paraplyen öfver den äkta sängen eger lika litet grund som den om rakningsprocessen på den uppresta stegen.)

Detta allt — jemte de många upplagorna af hans skrifter och konstnärernas teckningar till desamme samt åtskilliga scener uppförande på teatrarne, både inom- och utomlands, att icke nämna utmärkte skriftställares karakteristiker *) — visar att Bellman varit lika högt uppburen och hyllad af sin samtid som han är det af närvarande generation

Man har försökt, anmärker en skriftställare, att öfversätta Bellmans qväden på åtskilliga främmande språk, ett företag, som dock måste aflöpa fåfängt och oförstådt, ty hans sånger äro ej allenast, såsom hvarje äkta originelt poem måste vara, nationellt individuella, utan rent af lokala, och detta icke blott i följd af hans snillrika uppfattning och artistiskt fulländade framställning af fosterbygdens egna naturskönheter, utan fast mer genom hans förunderliga konst att med *en* blick finna alla egenheterna af det ställe, som utgör scenen för hans dikt, och af de personer, som der uppträda

Bellmans efterlemnade maka, fru Lovisa Fredrika Bellman (född Grönlund), afled i Januari 1847, uti sitt nittionde lefnadsår, och begrafdes den 4 Februari, ett-hundradesjunde årsdagen af mannens födelse. Alltför strängt ordningsälskande, till lynnet stolt, sträf och föga meddelsam, visste hon icke att rätt uppskatta en så varmt uppsluppen och eteriskt poetisk natur som Bellmans **). Märkligt nog finnes bland alla de tillfällighetsstycken, som han strött omkring sig, också intet enda skrivet till henne — såvida man ej som sådant får antaga den i del. 4, sid. 385, meddelade täcka arietten »Till Louise», i det

*) Utom redan citerade nämna vi företrädesvis *Heibergs* uppsats om »Bellman som komisk dityrambiker», hr *Sohlmans* om »Bellmans-litteraturen» i *Nordisk Tidskrift* (1852—53) och hr *Ljunggrens* »Om det humoristiska elementet i Fredmans Epistlar samt om de i dem uppträdande personer» (i *Nordisk Universitets-Tidskrift* 1857 och äfven särskilt utgifven). Bristen på utrymme nekar oss tyvärr att meddela utdrag ur dessa ypperliga uppsatser, till hvilka (synnerligast den sistnämde) vi alltså endast hänvisa.

**) Ej heller förstod hon hans hurtige och redbare vän den store bildhuggaren. »En qväll», så berättade hon en gång, »satt Michael hemma och spelte och sjöng helt ifrigt för sig sjelf, så att vi trodde oss få en riktigt huslig afton — men då kom den skojarne Sergell och drog honom ut med sig, och se'n såg jag icke till honom på ett par dagar.»

fallet dock författad, innan ännu »myrten för henne vridits». Blott *en* gång nämner han hennes namn: »fru Bellman» i första sorgledet uti den humoristiska likprocessionen efter sig sjelf, som han uppgjort två år före sin hädanfärd (samma del, sid. 458). Allra märkligast är dock det qvåde, som han — »knappast värd en halfdöd piga vid en fällbänk och en bår» — skref den 27 Januari 1789 (samma del, sid. 424).

Vid fru Bellmans begrafning utdelades bland andra ett poem, hvars slutstrofer lyda sålunda:

»Ack, af hennes händer
Slöts hans brystna öga sist,
Då till högre sannings ljusa stränder,
Fri, hans ande flög från världens brist.

Och så satt den gamla
Ensam i sin lefnads höst
För att minnets rikedomar samla,
Sköna skatter, i sitt fromma bröst.

Länge, sjelf ett minne
Ifrån sångens gyllne tid,
Satt hon vördnadsvärd med upphöjdt sinne,
Tills ock hon gick in i grafvens frid.»

Sjutton år före henne — hennes syster (mamsell Grönlund) var *då* »liksveperska» — hade den ende qvarlevande sonen affidit (se här sid. ix). Med honom utslocknade bellmanska ätten på ett sorgligt sätt. Han dog sinnesrubbad. Det säges att »sinnesrubningen egde sin orsak i en berusning af sonlig glädje eller i ett uppjagande deraf till yttersta öfvermått genom de offentliga ärebevisningar, med hvilka faderns snille, trettiofyra år efter hans död, firades vid uppställandet af hans bröstbild på Djurgården. Sannolikt var, i alla fall, denna orsak icke den enda — tvärtom synes en slik verkan förutsätta att sinnet vid det angifna tillfället redan var temligen sjukt»..... En psykologisk märklig historia sammanhänger dessutom vid *Adolf* Bellmans namn, för hvilken här ej kan redogöras.....

Flere gånger ha vi nämt Bellmans cittra. Den förvaras nu bland vitterhets-, historie- och antiqvitets-akademiens samlingar,

är särdeles nätt arbetad och bär denna inskrift: »*På denna zit-*

tra har professor Bellman spelat i Rom. Ärfd af hans sonson C. M. Bellman.»

I allmänhet var det helst mandolin eller luta som han sjelf trakterade, men på ifrågavarande cittra hade han i yngre åren varit sin egen undervisare och på den tagit ut de melodier, som han beledsagade med vers och sång. Ljudlös hänger den nu som ett nationalminne bland antiqviteterna på väggen — tonerna äro dock upptecknade och genljuda kring Skandinaviens alla landamären, ja långt bortom desamma....

»Det fins ej tid, som dessa toner söfver,
det fins ej land, som deras like har.»

J. G. C.

FREDMANS
E P I S T L A R.

FÖRETAL.

Ypperlige författare — om andra är ingen fråga — gjorde väl för vitterheten och sin egen heder att, medan de lefva, sjelfve samla och utgifva sina arbeten. Kanske finnes ett sätt att göra ännu bättre: det vore att dela denna försorg med sina vänner.

En författares sanna vänner äro de, som, förenade genom smak för samma yrken, ega en själ att fullkomligen känna och värdera hans skrifter, mod att tillstyrka uppoffringar, håg att tjena mer än smickra, och som älska personen, men än mer hans ära.

Det är ofta icke nog för en auktors ära att bli känd för hvad han skrivit, men ock att bli frikänd från hvad han ej skrivit eller, det som är detsamma, hvad han icke fullt gillar: ty hvilken är den författare, som vågar säga med Gud att allt, hvad han gjort, var ganska godt? Men nu är man, i lärd som i allmän mening, icke far till andra barn än dem man sjelf erkänner.

Man vill med dessa strödda reflexioner hafva sagdt att det verk, hvars början nu öfverlemnas i allmänhetens händer, är icke en obesedt sammanfäst massa af allt hvad en auktors hand författat, och endast bestämd af förläggarens vinst, men en upplaga för snillet, men en af den lefvande skalden sjelf i råd med sina vänner öfversedd, granskad och urvald samling af hans odödliga arbeten.

Om hvarje auktors skrifter, spridda efter hand, under en lång följd af år i vanskliga, lösa, kringflygande papper lätt löpa

fara att antingen förkomma eller misshandlas, stympas och frånkännas sin upphofsman, huru mycket mera de snillefoster, som, sällan alstrade vid skrifbordets lugn, men i en stormande glädjes hvirvel, straxt i deras födelsestund tagit sin flykt ur författarens hand, utan att dit återvända, spridt sig omkring till hof och stugor, att läras af den okunniges som kunniges mun — skrifter, som således blott förvarades i ett otroget minne eller ock i några samlares afundsamma gömmor, hvarur att dem draga, hopsamla, jemföra fordrats författarens egen hand och öga!

Men hvad som allena fortplantades genom minnet, hvad derföre med tiden skulle lättast förloras, vexla, förskämmas, var musiken till dessa arbeten. Man vet att de flesta hafva gift sig tillsammans med förut kända melodier; andra finnas dock som erkänna samme skapare med versen, och nästan alla hafva mer eller mindre emottagit skaldens ändringar och förbättringar. Till evigt säker hugkomst behöfde de således att af en skicklig hand en gång för alla omedelbarligen flyttas från auktorns röst på papperet. Detta är hvad som ock skett.

Säkert känner man ännu ej mer än till hälften dessa poemers värde, om man blott känner dem som poemer. Aldrig ännu voro skaldekonst och tonkonst mera systerligt förente. Det är icke vers som äro gjorde till denna musik, icke musik som är satt till dessa vers: de hafva så iklädt sig hvarandras behag, så sammansmält till en skönhet, att man föga kan se hvilken mest skulle sakna den andra för sin fullkomlighet, verserna, att rätt fattas, eller musiken, att rätt höras.

Olycklig den, som utan öra och röst vill dömma om dessa arbeten; men brottslig den, som efter vanliga regler vågar att granska hvad ej kan jemföras, hvad som varit utan mönster och skall blifva utan efterföljd. Och dessa skrifter af eget slag, som icke blifvit anlagde på en öfvertäckt plan, icke vers för vers bildade, sammansatte, polerade, men ögonblicks-skapelser, men tjusnings-utbrott, men foster af sann ingifvelse, som, om jag så får säga, helgjutne frambrustit ur en läggande bildnings sköte — har man väl rätt att kalla dem arbeten, att anse dem som författade, att pröfva dem efter verskonstens allmänna lagar? Säg icke, kalle läsande man: "Detta är fel mot språket, smaken" ... Eg skaldens känsla, eg ynglingens hjerta, älska, drick, sjung — och du

skall se dessa fel förvandlas till snilledrag, eller skall du ej se dem.

Det gifves andra lagar, heliga lagar: anständighetens, seder-
nas Man förblande ej dessa termer:

Anständigheten kom — och sederna försvunno.

Aldrig har man i någon tid mera ropat på anständighet, och aldrig hafva sederna . . . "varit mera förskämda!" skulle deklamatorn utropa. Det är falskt, öfverdrifvet: det har gifvits tider, då både anständighet och seder försvunnit — och hvad är den förra, om ej ett offer åt den sednare! Men medgifvom ock att de ej äro i tilltagande, under det att deras yta, deras drägt eller larf, deras synbara uttryck i skick, tal och skrifter, kort sagdt, anständigheten, dag ifrån dag allt strängare yrkas.

Hvad denna anständighet i tal och skrift angår, så synes härvid, som i många andra moraliska ämnen, vår allmänhets begrepp ännu föga stadgadt. Sant är ock att det skall och bör vexla från stånd till stånd, från klass till klass, i förhållande af olika seder och upplysning. Men ofta händer bland folk af samma upphöjning i samhället att den ene fördömer som högst oanständigt hvad den andre gillar som en tillätlig frihet. Hvad är skillnaden dem emellan? Jag vill med en berättelse säga min tanke:

För en tid sedan befann jag mig i en talrik samling af båda könen, i hvad man kallar godt sällskap, till och med af god ton. En ung man inträdde: hans blotta utseende ingaf redan en böjelse till glädje. Han talade: man förtjustes. Han berättade vissa äfventyr af nog vansklighets natur, han nyttjade uttryck i hög grad fria; men allt skedde med den qvickhet, som blott ådrog beundran, de yra språng, den öfverhalkande lätthet och framför allt den glädtighet, som ej lemnade tid att rodna förr'n man skrattat, då det redan var för sent och då minnet af ett skämt redan gifvit sitt rum åt uppmärksamhet på ett nytt. Sjelfve sedernas väktare, vördige embetsmän, ärbara matronor, åldern som ungdomen, alla hörde och logo, alla instände i denne mannens beröm, och han bjöds att stanna kvar. Förförd af exemplet, trodde en annan bland sällskapet genom samma slags skämt kunna vinna samma framgång. Men de likaste saker äro alltid mycket olika. Hvad naturen nekat, söker konsten fåfängt ersätta.

Hans ansigte saknade dessa spelande drag, detta eldspråk af själen, som ofta talar mer eller bättre än sjelfva talet, än höjer ett uttryck, än fyller dess brist, än skyler den tydlighet, det för mycket skulle ega. Hans ton var släpande, hans åtbörder tvungna. Detta gaf åt hans skämt ett tycke af öfverläggning, som gör att ett infall aldrig roar, fast det är roligt, alltid sårar, när det är fritt. Hans skick tycktes säga vid hvarje infall: "Hör huru qvickt!" och, sedan han fällt det: "Skrattar ni ej?" Det tycktes varna en för att rodna, och derföre rodnade man åt allt. Det oskyldiga blef tvetydigt, och det tvetydiga plumpt. Snart började nu alla solfjädtrar att fläktas, alla pannor att rynkas, alla munnar att gäspa. Fruntimren fingo migrän och gingo ur rummet, den ena efter den andra. Karlarne började andra samtal. Den misslyckade skämtaren smög flat sin kos, och värden gaf honom tillkänna med en betydande mine att man undanbad sig hans återkomst. Det är likväl visst att den sednares skämt, hvad saken angick, icke sårade sederna mer än den förres. Skillnaden låg i sättet.

Enligt tillkännagifvande i prenumerations-seđllarne hade man först ämnat att utgifva dessa arbeten under en allmän titel af Den Svenske Anakreon, ett namn, som redan länge blifvit tilldeladt författaren, men kanhända ej nog ärofullt. Det är sant, dessa skalder hafva båda sjungit om samma ämnen, om vin och kärlek, båda sjungit förträffligt — men detta är allt hvad de ega gemensamt. De hafva målat på samma duk, varit ingifne af samma anda, men för öfrigt hvad olikhet i teckning, i färger, i figurernas former, deras ställningar, scenens val: den ene öm, ljuflig, intagande, fin; den andre yr, häftig, förvånande, rik! Att jemföra dem båda, är att jemföra kaskaden, dess språng, dess brusande svall kring fältet med källan, som lent genom ängens sköte ormar sig fram utan dån och bölja.

Man skulle kanhända, hvad stilen beträffar, med mera skät kunnat nämna vår skald för den svenske Pindarus: så djerf är dess flygt, så rik dess bildning. Men förkastom dessa jemförelser! De äro ofta skadliga, alltid felaktiga. Det är genom dem

som författare, sedde på en enda förliknad svagare sida, af granskaren dömts någon gång med en stränghet, som haft sken af orättvisa. Förgätom aldrig att hvarje sant snille måste ega sin egen ursprungliga form, vara sig och ingen annan, att den onyttiga frågan om författares likhet leder som oftast till den förhatliga frågan om deras inbördes företräde, att denna icke kan afgöras, att snillen äro att anse som oändliga storheter, således omätliga, och att allmänheten isynnerhet icke eger deras måttstock. Vi skola då finna att det största beröm för hvarje ypperlig författare, för Bellman som för Anakreon, är att den ene var Anakreon, den andre — Bellman.

Må mig förlåtas ännu en sanning!

Om enahanda artister, ehuru väl till naturen hvarandras vänner och sannaste domare, icke äro det alltid, så ligger utan tvifvel ett stort skäl härtill i allmänhetens falska och inskränkta omdömen, dess vana att jemföra, dess högmod att utstaka snillens rang och dess alltför njugga förråd af aktning att tilldela en, utan att fråntaga en annan.

Stockholm den 6 Oktober 1790.

J. H. KELLGREN.

Om benämningen Fredmans Epistlar samt den närmaste anledningen till deras utgifvande i tryck, så till ord som musik, se lefnadsteckningen öfver Bellman. *Utgifvaren.*

*Efterföljande samling af FREDMANS 82
EPISTLAR är af mig, så till poesien som melo-
dierne, öfversedd, rättad och erkänd.*

Stockholm den 24 September 1790.

Carl Mich. Bellman

Personerna,

som nämnas i *Fredmans Epistlar*.

Fredman: namnkunnig urmakare i Stockholm, utan ur, verkstad och förlag.

Johan Fredman — den manlige hufvudfiguren i bellmanska farserna — var son af urmakaren Anders Fredman, en ordentlig man, som vid sin död (den 18 Maj 1737) efterlemnade åt enkan och sina tvänne söner, bland andra fastigheter på Södermalm, gården Rosenlund vid Dauto tull: se noten till Episteln n:o 53. Helt olik sin yngre broder (Carl), som för att fullkomna sig i "professionen" företog resor i England och Italien, i hvilket sistnämde land han ock lärar hafva aflidit, gaf Johan innan kort faderns yrke på båten och hade sedermera sin varaktiga stad endast på ölstugor eller "hembryggareställen" och de lockande kaffehusen — nota bene, då han ej låg i rännen. "Vi kunna kalla", säger skalden, "hans själ ett urverk, hans kropp en krog". Utfattig och försupen, afled han af bröstfeber, 54 år gammal, den 9 Maj 1767 och blef begravd på S:t Olofs (nu Adolf Fredriks) kyrkogård. Han kom alltså icke att hvila invid Maria kyrka, der fadern (enligt hvad boupp-teckningen efter honom upplyser) för familjens räkning inköpt "en omurad graf med sten öfver". Jemför Fredmans Epistel n:o 23 samt Fredmans Sång n:o 26. *Utgifvaren*.

Ulla Winblad: nymf och prestinna i Bacchi tempel. Fadern fordom korporal vid gardet.

... nymf och prestinna i Bacchi tempel: det vill här säga på ren prosa: värdshus-jungfru. Dock var hon det blott en kort tid och bar eljest titel af mamsell. I sin poetiska skepelse uppträder hon, jemte åtskilliga af här nämnda personer, äfven vid de större festerna inom "Bacchi Ordenskapitel" (del. 2) och vid flere andra tillfällen. Om Ulla Winblad — den qvinliga hufvudfiguren i sceneriet — sedermera, efter en långvarig förlofning, gift med visitören eller tullbesökaren Norström, se vidare lefnadsteckningen öfver Bellman. *Utgifvaren*.

Fader Berg: tapetmålare och stads-virtuos på flera instrumenter.

Fader Berg, en mera allvarsam gubbe, men särdeles fryntlig och uppsluppen, när han kommit rätt i taget, sysselsatte sig äfven med skoflickeri. Han bodde på Djurgården. Om

man kan rätta sig efter skaldens uppgifter i uppsatsen "Hvad behagas?" (del. 3), der sanning och dikt finnas blandade om hvarandra, var Berg född i Trosa och afled i Stockholm år 1773. *Utgifvaren.*

Fader Bergström: namnsdags-blåsare i Katrina-trakten.

Att fader Bergström — hvars hustru var den ofta omtalade Bergströmskan — till vederqvickelse efter dagens mödor vanligen slog sig ned hos "Ormens", se sid. 16. *Utgifvaren.*

Korporal Mollberg: egde hus på Hornsgatan: var en tid fabriksidkare: så ryttare, utan hus, häst och schabrak: omsider dansmästare.

Lorentz Mollberg, en lång och ståtlig karl, tjenstgjorde en tid vid gardet och blef före sitt afsked befordrad till korporal: se Episteln n:o 37 och n:o 38. Bland stånddrabanterna lär han och hafva varit anställd. Hans hus vid Hornsgatan låg i kvarteret Öfvervikaren n:o 13. Der hade han inrättat en fabrik för väfning af tröjor. Ryttare utan hus och häst benämnes han af skalden förmodligen derför att, sedan det förra gått förloradt, han emellanåt användes som "bjudare" till bröllop och begrafningar och andra fester, i hvilken egen-skap man den tiden (och äfven långt sednare) ovillkorligen borde vara till häst, om det skulle gå någorlunda hederligt till. Häst och mundering bestodos för tillfället af kalas-tillställaren. Jemför Epistlarne n:o 46, 47 och 57. Mollbergs skicklighet i danskonsten — det var dock endast som amatör han öfvade denna talang — skildras förnämligast i Episteln n:o 69. För öfrigt besitter han stor färdighet i musiken, och vid de bacchanaliska ordensfesterna ådagalägger han en oerhörd språkkunskap, troligen inhemtad efter någon sväng i pommerska kriget. *Utgifvaren.*

Erik Bergström: en passagerare: merendels marskalk och taffeltäckare på bröllop och baler.

... passagerare: en person utan bestämd och varaktig bostad. Erik Bergström motsvarade till en del nutidens vaktmästare vid större bjudningar: se bland noterna till Episteln n:o 40. *Utgifvaren.*

Christian Wingmark, gemenligen kallad "Wingmark med stora peruken": egde i proportion samma skicklighet på flûte-douce som den ännu lefvande blinda virtuosen Colling.

Christian Wingmark — strump-väfvare — bar titel af fältväbel, förmodligen efter någon anställning vid militären. I Fredmans Sång n:o 53 har skalden under rätttegången i Bacchi konkurs befordrat honom till rådman, och i "Hvad behagas?" uppgifves han, efter sin tjenst som bod-dräng vid Hötorget, hafva bevistat akademien och lärt sig skriva vers och sjunga visor. För öfrigt var han en glad gubbe. Bredvid honom på en stol satt alltid hans gula Moppe, "hvilken gerna gäspade, hvar gång husbonden fattade i glaset". Det berättas att Moppe slutligen gäspat käften ur led. Att ätten, hvad dryckjöm

beträffar, icke vanslägtats, visade åtminstone tunnbindaren "Pelle" Wingmark, hvilken afsomnade på 1820-talet, i lifstiden bekant för sin utomordentliga förmåga att dricka öl: hans vanliga afton-quantum var ända till femton buteljer, och ofta deröfver, utom ett och annat halfqvarter punsch, hvarvid de tömda buteljerna i parad skulle stå qvar på bordet och liqviden vid disken ske efter korkarnes antal, dem han uppdrog ur fickan Virtuosen Colling var troligen på sin tid lika beryktad som nu "blinde Calle" . . Flûte-douce (flöjtdus): se noten vid Episteln n:o 10. *Utgifvaren.*

Anders Wingmark: klädmäklare i Urvädersgränd: f. d. mycket glad och småförståndig.

Under ofvannämde benämning finnas ännu tvänne gränder: den ena sträckande sig från Götgatan till Mosebacke, den andra från Stadssmedjegatan till Myntgatan. Det var i den sednare gränden som Anders Wingmark hade sitt klädstånd. I samma trakt höll han äfven försäljning af utslitna åkdon. För handeln af en schäs besöktes han en gång af en gammal prest från landet. Efter många noggranna undersökningar tog denne slutligen plats i sitsen och bad att skalmarne måtte upplyftas för att få deras svigt och styrka rätt pröfvade. Detta verkställdes. Men Wingmark, en grof och stark karl, särdeles fallen för lustiga upptåg, satte af i full fart med prest och schäs utåt Riddarhustorget, der han, oaktadt alla protester från den på hans rygg dunkande käppkryckan, i flera hvarf svängde omkring, till stor förlustelse för allmänheten, men i synnerhet för Ormens pigor, hvilka höllo på att bli ursinniga af skratt. Berättelsen, meddelad efter ett åsyna vittne, bekräftar att här menas Urvädersgränden i staden. *Utgifvaren.*

Pehr Bergström, allmänt kallad "brodern Pehr": mycket vig i kaprioler och att slänga en rival ur polskan efter takten: öfver måttan rolig man, och med rundt hår.

Rundt hår: kortklippt eget hår med lugg i pannan, något ovanligt den tiden, då man allmänt nyttjade peruk eller hade håret bundet i piska eller pung. *Utgifvaren.*

Christian Samuel Bredström: en passagerare: såg ej oftare dagsljuset än genom buteljboten: dess vistande obekant.

Gubben Bredström gick omkring och lappade skor, uppehållande sig än här och än der i husen. En tid var han till finnandes på Baggensgatan: se Fredmans Sång n:o 55. *Utgifvaren.*

Petter Bredström: kommissionär.

Denne Bredström, en medelålders man, framställes af skalden som förlofvad och illa plågad af svartsjuka: se Episteln n:o 13. I "Hvad behagas?" är han, sedan han blifvit gift och enkling, befördrad till tullförvaltare, i besittning af en ogement stor lärdom, hvarföre han af gubben Wingmark föreslås att bli dennes måg. *Utgifvaren.*

Norström: sjötulls-besökare: förmäld med Ulla: fadern trädgårdsmästare i Dauerska trädgården: har ingen röst, spelar intet instrument: förskrifver sjelf sina viner.

Dauerska trädgården finnes ännu, men under ombytt namn: den tillhör aspelinska (f. d. sutherska) egendomen, belägen vid Hornsgatan emellan Björngårdsbrungsgatan och Adolf Fredriks torg, hvars plats den då till en del upptog. (Den har ock tillhört Polhem) Det var förmodligen i sjelfva sjötullen som norströmska vinstockarne växte Se vidare lefnadsteckningen öfver Bellman. *Utgifvaren*.

Kilberg, allmänt "Pharaos bagare" kallad: fordom Bacchi ordens-officiant och härold.

Carl Kihlberg var en förmögen bagare i Stockholm, men råkade omsider i brydsamma omständigheter, så att han måste gå från hus och hem. Dels af sorg häröfver och dels genom alltför flitiga offer åt Bacchus blef han slutligen, hvad man kallar, "lite fjoskig" eller rubbad till sina sinnen. Från den tiden syntes han ofta på gatorna med s. k. hållkar eller lös-ärmar utanpå rockuppslagen och bärande en ask, ur hvilken han till salu utbjöd kringlor och annat småbröd, som hans hustru bakat. "Officianten med asken" blef deraf en benämning, som skalden gifvit honom i Fredmans Sång n:o 1, der han ock adlas till "Adlerstop". *Utgifvaren*.

Fader Kulkus: merendels sysselsatt med vittnesmål: sällan åsyna vittne.

"Fader Kulkus": troligen blott ett öknamn på någon då berömd brännvins-advokat, hvars verkliga namn skalden ej velat utsätta. Se Episteln n:o 60. *Utgifvaren*.

Wetz, Joachim: instantie-trampare och bröllops-poet.

Joachim Wetz — en originel sakförare, utan någon öfverdrifven samvetsgrannhet, den der aldrig nöjde sig med en gifven dom, utau sprang från den ena instansen till den andra — var samtidig med de store skalderna på 1700-talet, men hörde ingalunda till deras umgängeskrets. "Skumpande för maten", skref han stämnings-ansökningar på både vers och prosa och rimmade vid alla möjliga tillfällen. I källgrenska Stockholms-Posten omnämnes han ett par gånger, äfvensom i Kexéls skrifter. Tidlals har Bellman visat honom den grannligheten att han ej fullt utsatt hans namn, utan blott W . . z. Ifall denna grannligheten gällde Wetz personligen, kan man deraf sluta att han ännu lefde 1791, då Fredmans Sång utkommo: se Sången n:o 50 och n:o 51. *Utgifvaren*.

Jergen Puckel: under hallrätten.

Hans Jergen var tysk till börd och sannolikt gesäll eller fabriksarbetare, emedan han uppgifves lyda under den då existerande hallrätten. På balerna uppträder han merendels som sprätt eller, såsom det nu skulle heta, "lejon", särdeles benägen att hos fästmän och äkta män väcka svartsjuka, hvar-

före han icke sällan försättes i stort trångmål: se t. ex. Epistlarne n:o 13, 73 och 76. Binamnet Puckel fick han för en missbildning på ryggen, den han dock omsorgsfullt visste att dölja. *Utgifvaren.*

Benjamin Schwalbe: likaledes (under hallrätten).

Schwalbe härstammade från Sachsen och var kaffekokare, d. v. s. höll försäljning af kaffe, ungefär såsom de sämre schweizarne i våra dagar. I "Hvad behagas?" uppgifves han vara styffar till fader Berg. *Utgifvaren.*

Fader Movitz: konstapel: namnkunnig af sin konsert på Tre Byttor: komponerat musiken till Serlachii "Vårblomma".

Movitz, konstapel vid Svea artilleri, gemenligen kallad "korporal" Movitz, var under sednare åren tjenstfri och sysselsatte sig på de få stunder, som han icke egnade åt nöjet, med tillverkning af paraplyer. Hofbildhuggaren Thoman, som i sin ungdom varit i klensmeds-lära, har berättat att han smidt och till Movitz försålt hakarne till dessa hans tillverkningar. En tid bodde Movitz i Kolmätaregränden; och i den lokal vid Drottninggatan, der apoteket Nordstjernan nu är, höll hans sedermera bekomna hustru en liten näringsrörelse (med ingång från Barnhusträdgårdsgatan). Hos henne vistades han så ofta icke utgöromål höllo honom aflägsnad från hemmet, hvad som dock ofta nog inträffade, ty Movitz — en glad och fryntlig själ, alltid lifvad och lifvande andra — var en ifrigt eftersökt gäst: ingen folkfest, stor eller liten, på krog eller värdshus, kunde rätt försiggå utan hans närvaro. Härtill bidrog isynnerhet hans ovanliga förmåga att traktera en mängd olika instrumenter, äfvensom hans talang med ritstiftet eller penseln, hvarom bland annat Bergströmskans porträtt bär vittne (se Epistlarne n:o 39, 66 och 74) — att ej förtiga hans småroliga ordlekar och infall (af Bellman uppfattade under titlarne "Epigrammer och Tankar af Movitz" (del. 3). Tärd af lungsot, afled han år 1780, djupt sörjd af enkan, hvilken lefde många år efteråt och slutligen gick som hjälphustru i åtskilliga hus: jemför "Hvad behagas?", afd. 5 Tre Byttor: se Episteln n:o 51 Serlachii Vårblomma: Carl Serlachius (lektor i Göteborg), af Hammarsköld benämd "Bjuggs föregångare", utgaf på 1700-talet åtskilliga rimverk, bland andra "Vårblomman", en andlig kantat af vidunderlig beskaffenhet. *Utgifvaren.*

Fröman: dödgräfvare och traktör i Bensvarfvare-trädgården: död och begrafven.

Bensvarfvare-trädgården var troligen belägen i Hornskroken. Enligt en annan uppgift skulle den ha funnits vid Dödgräfvaregränden på Norrmalm. *Utgifvaren.*

Gumman på Thermopolium: kaffehus vid Myntgränden, så kalladt på 70-talet.

Värdinnan på "Thermopolium Boreale" (Se Episteln n:o 9) lär hafva varit en vindögd och ful käring. *Utgifvaren.*

Lotta: dess jungfru.

Ormens pigor: ett traktörsställe i Staden, der fader Bergström gemenligen spelade "Nu hvilar hela jorden", se'n han hunnit från Katrina-trakten och ärnade sluta.

Brolins karta öfver Stockholm utvisar att traktör Orm hade sitt värdshus gent emot rådstugan emellan Riddarhustorget och Urvädersgränden, med ingången straxt till höger från Mynt- eller, såsom den då kallades, Riddaregatan. "Ormens pigor" voro alltså till finnandes inom tresnibben af samma hus (f. d. backmanska Lyktan), der mamsell Ida nu försäljer sina cigarrer. *Utgifvaren.*

Mutter på Tuppen,

Se Episteln n:o 67. *Utgifvaren.*

Mor på Fyrkanten,

Se Episteln n:o 61. *Utgifvaren.*

Mor Maja Myra i Solgränd,

Se Episteln n:o 79. *Utgifvaren.*

Kolmätars Lotta,

. . . piga på den i Kolmätaregränden belägna krogen Wismar. *Utgifvaren.*

Sofia på Lokatten,

Se Epistlarne n:o 11, 59 och 77. *Utgifvaren.*

Jeanna, som tappa sin rubin,

Se Epistlarne n:o 49 och 13. *Utgifvaren.*

Gretgen, styrmans-dottern, m. fl., kännas nog af de ställen, der de af Fredman i Epistlarna nämnas.

Gretgen, "en nymf i Fröjas gård", var arbetska vid någon klädesfabrik: se Episteln n:o 65. *Utgifvaren.*

M 1.

Fredmans Epistel

till Cajsa Stina ¹⁾.

Sant va dä — ingen dricker. Drick, käre bröder!
 Skåder glasenom på bordenom i krogenom! Betraktom
 stopenom på hyllomen inom skåpdörrenom! Märker
 huru det glänsande tennstopet, som Cajsa Stina står
 der och håller, liksom talar till dig: "Hej, kära själ,
 fukta din aska!" Friliga, kära systrar, friliga, mina
 bröder, veten j huru det kommer mig före? ²⁾ Jo, det
 kommer mig så före som ingen kan komma sig före
 förrän vi ta oss en klunk. Hur sa? Hva ba? "Gutår,
 kära själ!"

Gutår, båd natt och dag!
 Ny vällust, nytt behag!
 Fukta din aska!
 Fram, bränvinsflaska!
 Lydom Bacchi lag!
 Gutår, båd natt och dag!
 Si vår syster Cajsa Stina,
 Si, hur hennes flaskor skina...

¹⁾ enda dottern af krögaren på Terra Nova (se Episteln n:o 5), enligt skaldens uppgift i "Hvad behagas?" (del. 3). *Utgifvaren.*

²⁾ Friliga: ett från tyskans freilich (alldeles) tillvridet, numera föråldradt ord, här liktydigt med sannerliga. *Utgifvaren.*

Kära, ta hit stopet! :||: Grina,
Grina, svälj och drick som jag!

Jag är den som skall tömma stopet: det är du som skall slå i, och det ären j, käre bröder, som hafven att beställa om ölet, att oss intet af saftene tryta må. Mankerar oss bränvin, fallerar oss öl, si, så fallerar oss allt kurage. Ytterligare: kurage! Huru många ärom vi? Legio, ty vi äre många. Gutår, Jergel Puckel! Hej, Benjamin Schwalbe! Sein diener, Erik Bergström! Dricker du, Anders Wingmark? Redelige broder Berg, och du, Christian Samuel Bredström, som ligger under bordet, gutår.... Trampa inte på öket, Knäpp på fiolerna! Slå på trummorna! Håll fast i stopet!

Gutår — ett laga fång!
Vår sorgedag är lång:
Lång är buteljen.
Trumla reveljen!
Supom om en gång:
Vår sorgedag är lång!
Cajsa Stina står och tappar:
Hela hjertat i mig klappar.
Bara ingen stopet :||: nappar —
Då gör jag min svanesång.

N° 2.

Fredmans Epistel

till fader Berg rörande fiolen¹⁾.

Nå, skrufva fiolen —
 Hej, spelman, skynda dej!
 Kära syster, hej,
 Svara inte nej:
 Svara ja, så bli vi glada!
 Sätt dej du på stolen
 Och stryk din silfversträng!
 Röda stråken släng,
 Och med armen sväng!
 Gör ej fiolen skada...
 Du svettas — stor sak:

¹⁾ Förunderligt skall det väl förefalla att man i en fransysk samling af "andliga sånger", kallad "Cantiques sur différens sujets de piété", igenfinnen melodierna till n:o 2 och n:o 9 af Fredmans Epistlar samt n:o 44 af Fredmans Sånger. Hvem skulle väl ana att ur-texten till "Nå, skrufva fiolen — hej, spelman, skynda dej!" börjar med "Chantons, en ce jour, Jesus et sa tendresse!", eller att visan "Käraste bröder, systerar och vänner, si, fader Berg han skrufvar och spänner" sjunges på en melodi af fromma betraktelser öfver jordlifvets fåfänglighet, begynnande med satsen "Tout n'est que vanité," eller att dialogen "Gamle bror Jockum, klang vid denna rågan!" har trädt i stället för uppbyggelseqvädet "Du bonheur on parle sans cesse?" Emellertid må tilläggas att nämde melodier i sig sjelfva så föga motsvara sina andliga ord, att dessa näppeligen kunna antagas hafva varit deras ur-text. Helt annat synes dock förhållandet vara med t. ex. Episteln n:o 34 och Fredmans Sång n:o 57: i afseende på melodierna till dem och dylika kan man ej undgå att förmoda ett både mera heligt och mera ålderdomligt upphof. (Atterbom, Sv. Siare och Skald, del. 6, sid. 56). *Utgifvaren.*

V:cello - - -

I brännvin skall du bada,
 Ty under detta tak
 Är Bacchi lada.
 Ganska riktigt!
 Ditt kall är vigtigt
 Båd för öra, syn och smak.

V:cello - - -

Bland nymfernas skara
 Är du omistlig man:
 Du båd vill och kan
 Mer än någon ann
 De unga hjertan binda;
 Och kärlekens snara
 På dina strängar står:
 Hvarje ton, du slår,
 Du ett hjerta får
 Att konstigt sammanlinda.
 Just på en minut
 Små ögon blifva blinda,
 Och flickorna till slut
 De bli så trinda.
 Hur du bullrar!
 Men nymfen kullrar —
 Och du skrattar med din trut.

Jag älskar de sköna,
 Men vinet ändå mer:
 Jag på båda ser
 Och åt båda ler,
 Men skiljer ändå båda.

En nymf i det gröna
Och vin i gröna glas
(Lika godt kalas)
Båda om mig dras...
Ge stråken mera kåda:
Konfonium tag der
Uti min gröna låda,
Och vinet står ju här.
Jag är i våda!
Supa, dricka
Och ha sin flicka
Är hvad sankte Fredman lär.

V:cello - - -

N: 3.

Fredmans Epistel

till en och hvar af systrarna, men enkannerligen till
Ulla Winblad¹⁾.

Korno - - - Fader Berg i hornet stöter —
Si, hur lilla nymfen söter
Svingar sig i en dans!

Korno - - - Si, hur fader Berg han gapar:
När som Jergen Puckel skrapar,
Stöter han en kadans.
Hurra, si, Ulla dansar:
Engageanter²⁾, flor och fransar,
Hvit sultan³⁾ och blomster-kransar —
Hvita ben! :||:
Si, ljus och lampors sken!

Korno - - - Valdthorn bör man ha på baler,
Strufvor, nymfer och pokaler:

¹⁾ Den melodiska idén till denna Epistel är hemtad från musiken till en gammal känd menuett. *Utgifvaren.*

²⁾ Engageanter: ett slags hängande fruntimmers-manschetter, ungefär sådana som nutidens "under-ärmar", fastän betydligt rikare. *Utgifvaren.*

³⁾ Sultan: a) egentligen den från pannan uppstående, vid något smycke fästade raka plymen på den tidens turbaner: b) plym i allmänhet. c) Sultan var äfven benämningen på en framtill öppen fruntimmers-rock efter turkisk snitt. *Utgifvaren.*

Stor sak uti fioln!

Korno - - - Si, hon slänger armen trötter —
Hvita ben och röda fötter!

Si, 'himmelsblåa kjoln!

Hurra . . si, bröstet jäser!

Minsta veck i kjolen fräser.

Si, hur fader Berg han läser

Noterna! :||:

Hej, kära far, blås bra!

Korno - - - Käre, blås som sjelfva satan —
Håll valdthornet utåt gatan:

Herrarna ska gå in:

Korno - - - Friska grefvar och baroner
Och husarer och dragoner.

Hej, friskt humör och vin!

Hurra, si, Ulla skrattar . . .

Si, hvad galonerta hattar!

Paris sin Helena fattar,

Röd och varm. :||:

Blås, fader Berg, alarm!

Korno - - - Valdthorn hörs i luften mumla,
Och sirener kring mig tumla
Under Apollos ljud.

Korno - - - Ulla Winblad, kära syster,
Du är eldig, qvick och yster:
Hvar dag så står du brud.
Hurra — jag hör dig sjunga . . .

Jag ser Fröjas tempel gunga,
Eldar kring i luften ljunga!

Full och våt :||:

Står jag i Karons båt.

M 4.

Fredmans Epistel

enkannerligen till Anna Stina.

Hej, musikanter, ge valdthornen väder,
 Spotta ut tuggbussen, blås! --- Korno.
 Här mellan kistor och byttor och bräder
 Kärlekens förlåt uppslås. --- Korno.
 Blås, era hundar, så ska ni få vin,
 Englar och hjertan och bränvin och buska ¹⁾!
 Nu valdthornen ruska —
 Stå inte och fuska...
 Men håll utom fönstret valdthornet, ditt svin!

Stugan är vacker med hundra tapeter ²⁾,
 Köket i kammarn..... Hur sa? --- Korno.
 Flickan i sängen, i särken så feter...
 Hej, Anna Stina.... Hva ba? --- Korno.
 Blås, era lymlar, till dygdens ruin —
 Låt oss tillbedja båd Bacchus och Fröja!

¹⁾ Englar och hjertan. Sannolikt menas här sådant slags bakverk i form af engla-skepnader och hjertan, som utbjudes i de s. k. pepparkaks-stånden, dråpligt tilltugg till bränvin och buska (färskt öl, som icke är färdig-jäst). *Utgifvaren.*

²⁾ med hundra tapeter. Väggarne i stugan (det yttre stora rummet) voro fullklustrade med en mängd olika tapetbitar i brokigt virrvarr. *Utgifvaren.*

Vår lusta vi röja,
Vår strupe förnöja:
Vi dö utaf kärlek och lefva af vin.

Valdthornen lyfta . . . håll styft uti armen . . .

Blås, era bytingar, blås!

--- *Korno.*

Si Anna Stina . . . så hviter i barmen —

Dyrka upp skönhetens lås!

--- *Korno.*

Käraste, kommen ihåg mina ord:

Kärlekens tempel, dess länder och städer

Ä bolstrar och fjäder,

Trappstenar och bräder

Och gator och gränder och stolar och bord!

M 5.

Fredmans Epistel

till the trogne bröder på Terra Nova i Gaffelgränden ¹⁾.

Käre bröder, så låtom oss supa i frid
I denna här verldenes ondsko och strid!

Låt oss streta,

Arbeta,

Stampa,

Trampa,

Drufvorna pressa, ty än är det tid!

The ölepheser ²⁾ ä stridbare män,

The gutårinter ²⁾ hofvera, ja men,

Blifva besatta

Och skratta

Och supa

Och stupa

Emellan buteljerna se'n.

¹⁾ Terra Nova: ett numera försvunnet näringsställe (med utsigt åt sjön) inom samma lokal i Gaffelgränden vid Skeppsbron, der Stockholms sjömanshus är beläget. *Utgifvaren.*

²⁾ Fecit är perfektum af latinska ordet facio (göra, tillverka). Otroligt är det icke att Bellman med tanken härfpå tillyxat ofvaustående ord (ölepheser, i en handskrift af honom sjelf stafvadt med f och c) till en högtidligare benämning på ölbryggare eller bryggardrängar. Dessa ha i alla tider gjort sig kända som "stridbare män" på gator och kroggar.... Gutårinter: skåldrickare, dryckeskämpar.... För öfrigt ligger i bägge orden en travestering af bibliska stilen (epheser och corinthier), hvilken stil han ofta roade sig att härma. *Utgifvaren.*

Slå i stopenom, bröder, slå locket ihop,
Fly allan förargelse, töm era stop!

I all kättja
Och lättja
Stampa,
Trampa

Nu Bacchi pressar vid klingande rop!
Bränvins-apostlar uppstiga hvar dag,
Stöta basuner, förkunna vår lag,

Rusta och rasa
Och flasa ³⁾
Och mumla
Och tumla

Som hjeltar i blodiga slag.

Gå då ödmjukt till flaskan — inbördes gutår!
Gå baklänges bort, der som nykterhet rår!

Var nu listig
Och dristig,
Stampa,
Trampa,

I Bacchi vingård stå qvar der du står!
Drick, min Theophile ⁴⁾ — strupen är djup...
Si, i Damasko ⁵⁾ der ligger en slup,

³⁾ Stöta basuner (här ett figurligt talesätt): föra ett högljudt skryt...
Flasa (landskapsord): väsnas, detsamma som rusta och rasa. Gedignare
och mera målade var onekligen den ursprungliga texten:

Stirra och gapa

Och rapa...

Utgifvaren.

⁴⁾ Theophilus var skomakare-gesäll från Tyskland: jmför Episteln n:o
15. *Utgifvaren.*

⁵⁾ Damaskus: en liten bugt i saltsjön. Benämningen är numera af-
glömd. *Utgifvaren.*

Fuller med flaskor,
Damaskor ⁶⁾,
Kantiner
Och viner . . .

Åh, kära, ro hit med en sup!

⁶⁾ Se noten n:o 3 på sid. 37. *Utgifvaren.*

N 6.

Fredmans Epistel

*till the galimater på hinsiden then konungsliga
Djurgårdenom ¹⁾.*

Käraste bröder, systrar och vänner,
Med helso och frid!
Med öl, som bränner,
Hjertat kringränner,
Fetmar och spänner,
Gör krogdörren vid!
Drick, drick — nu är tid!
Hör på fiolerna,
Systrar, med sång!
Ruska på kjolarna,
Hoppa i språng!
Ulla, bjud opp,
Sväng din salopp ²⁾!
Skönhetens knapp
Blommar i topp —

Fin.

Ögat vill blunda, och fingret det känner. D. K.

¹⁾ Galimater: ett ord utan betydelse, af skalden bildadt efter bibliska stilen ("the galater"). Emellertid afses här Djurgårdsbrunns-boerna med deras grannar och bekanta.... Melodien till denna Epistel lär återfinnas i Rousseaus sångspel "Le Devin du village", der den utgör slutronden med orden: "Allons danser sous les ormeaux", etc. *Utgifvaren.*

²⁾ Salopp: ett fordom brukligt fruntimmers-plagg, af siden eller annat lätt tyg, rundskuret såsom en släng-kappa, men helt kort och merendels utan ärmar. *Utgifvaren.*

Bort med all ängslan, käraste själar...

Sitt ner på en stol!

Hör, spelman grälar,

Stryker och trälar,

Med sina hälar

Han slår sin fiol

Fin.

Och raglar mot bol³⁾.

Men fyll i krusena

Brännvin och vin

Och tag af ljusena,

Lilla kusin!

Lotta, gif hand,

Nig lite grand,

Sup ock ibland —

Kärlekens band

Bindas i sängar, på ängar och fjälar³⁾.

D. K.

³⁾ Bol och fjälar (Stockholms-dialekt): bord och fjärdar. *Utgifvaren.*

N° 7.

Fredmans Epistel,

*som synes vara en elegi, skriven vid Ulla Winblads säng
sent om aftonen.*

Fram med basfiolen, knäpp och skrufva —
V:cello --- Skjut skrufven in!
 Pip och kuttra som en turturdufva
V:cello --- För makan sin!
 Släng din peruk och bulta din hjessa —
 Blif ej svartsjuk, blödig och rädd!
 Låt mina ögon tårar pressa
 Uppå Ulla Winblads bädd!

Fader Berg, gutår! Mitt bröst mig klämmer —
V:cello --- Mitt hjerta, känn,
 Hur det klappar vid hvar ton, du stämmer,
V:cello --- Och svider se'n!
 När jag ser dig, så tänk att jag finner
 Kyla, svalka, ro i mitt bröst,
 Ty med ditt glas du mig påminner
 Att mot kärlek finnes tröst.

Men mitt öga ser som i en dimma
V:cello --- Just Fröjas graf:

En paulun, kring hvilken lampor glimma...

V:cello --- Drag skorna af!

Helga det rum, der skönheten kastar

Sina liljor, döden till rof!

Du, min vestal, till målet hastar —

Och min själ är i behof.

Si den hvita barmen, hur han flämtar —

V:cello --- Knäpp lite grand!

Si, hur hon sin myrtenkrona hemtar

V:cello --- Utaf min hand!

Si, hennes ögon trotsa ju döden

Med sin klarhet, styrka och färg!

Hör hennes sång om jungfrurs öden —

Hör du, hör du, fader Berg!

Si, nu kött och blod i skönsta prydnad

V:cello --- Förklara sig.

Mina känslor från förnuftets lydnad

V:cello --- Nu draga mig,

Draga mig dit, just dit, der du ligger.

Än får du ej lida utaf.....

Nu skall du dö, min nymf! Jag tigger:

Qvickna åter i din graf!

№ 8.

Fredmans Epistel

till korporal Mollberg.

Dörrarna öppna, fiolerna klara —

Kom och gå in! --- Korno.

Här är oss lustigt, god vänner, att vara:

Här få vi vin. --- Korno.

Knäpp nu på basen och stryk violin,

Låt nu valdthornen tala och svara

Och skönhetens skara

Sig lägra och para

Och vi oss försvara

Med plit och karbin!

Kom, mina bröder, och dansa på baler!

Hoppa i fläng! --- Korno.

Ingen gemen: här ä bara korpraler —

Svinga dig, sväng! --- Korno.

Gör enterschaquer, med benena släng¹⁾!

Skramla med löspengar, ören och daler!

Hvad du är fataler

Och långer och smaler

¹⁾ Enterschaque (angterschack), rättast entrechat: a) i danskonsten ett hopp jemte blixtnabba korsningar med benen, under det de sväfva i luften: b) krumsprång. *Utgifvaren.*

Och fuktig och haler —
I morgon dig häng!

Lustiga bröder, hvar tage sin flicka...

Släng henne kring!

--- Korno.

Hej, i fullt flygande buga och nicka,

Stoja och spring!

--- Korno.

Armarna ut, era lymlar — i ring...

- Dra in i helvite, stå ej och hicka,

Ty nu ska vi dricka,

Så hjertat ska picka

Och buken ska spricka:

Det gör ingenting.

Blås, era satar, och hållen er raka,

Hvissla och tjut!

--- Korno.

Fönsterna öppna... trossbottnarna braka...

Hoppa nu ut!

--- Korno.

Armar och ben ska vi krossa till slut.

Ut genom fönstret och hoppa tillbaka!

Nu flaskorna skaka

Och safterna smaka

Och piska din maka

Och håll nu din trut!

M 9.

Fredmans Epistel

till gumman på *Thermopolium Boreale* och hennes
jungfrur ¹⁾.

Käraste bröder, systrar och vänner,
Si, fader Berg han skrufvar och spänner
Strängarna på fiolen,
Och stråken han tar i hand.
Ögat är borta, näsan är klufven:
Si, hur han står och spottar på skrufven —
Ölkannen står på stolen.
Nu knäpper han lite grand,
V:cello - - - Grinar
Mot solen,
V:cello - - - Pinar
Fiolen.
V:cello - - - Han sig förvillar,
Drillar
Ibland.
Käraste bröder, dansa på tå,
Handskar i hand och hattarna på!
Si på jungfru Lona —

¹⁾ *Thermopolium Boreale*, ett nu från jorden afplanadt kaffehus vid Myntgränden i Staden, benämndes sannolikt så endast af skalden och hans vänner: för allmänheten var det troligen bekant under ett mindre lärddt namn..... Musik-motivet till denna Epistel har man trott sig igenfinna i inledningen för obligat-valdthorn till dryckeskören i Händels "Alexanders fest." Uppgiften i noten till Episteln n:o 2 tycks lätt kunna härmed sammanjemkas. *Utgifvaren.*

Röda band i skona,
Nya strumpor, himmelsblå!

Si, Jergen Puckel fläktar med hatten,
Pipan i mun, och bränvin som vatten
Dricker han och gör fukter
Med hufvud och hand och fot.
Gullguler rock med styfva dycrer²⁾,
Tätt uti nacken hårpiskan hänger,
Ryggen i hundra bugter,
Och kindbenen stå som klot,

V:cello - - -

Gapar

På noten,

V:cello - - -

Skrapar

Med foten.

V:cello - - -

Pipan han stoppar,

Hoppar

Emot.

Käraste systrar, alltid honnett:
Bröderna dansa jemt menuett,
Hela natten fulla.
Rak i lifvet, Ulla . . .
Ge nu hand — håll takten rätt!

Si, hvem är det i nattrock, så nätter,
Med gula böxor, hvita stöfletter³⁾,

²⁾ Dykränger, ducriner (från franskans du erin, af tagel): hvarje-handa underlägg af tageltyg, kanfas, fiskben och dylikt i rockens bak-skört eller arm-uppslagen anbragta stoppningar, som gjorde dem ovanligt utstående, vida och styfva. *Utgifvaren.*

³⁾ Stöflett: egentligen detsamma som damaska, d. v. s. ett slags stickad eller väfd beklädnad för benen, som gick ofvanifrån knäet ned

Som dansar der med Lotta,
 Den der, som har röd peruk?
 Ta mej sju tusan, se, två i flocken —
 Sydda manschetter, snören på rocken...
 Drick, fader Berg, och spotta!
 Tvi... svagdricka gör mig sjuk.

V:cello - - -

Kruset

Ska rinna,

V:cello - - -

Huset

Ska brinna:

V:cello - - -

Ingen ska klämta.

Flämta,

Min buk!

Käraste systrar, tagen i ring,
 Dansa och fläkta, tumla och spring!
 Var nu blind och döfver:
 Spelman nu ger öfver,
 Raglar med fiolen kring.

Hej, mina flickor, lyfta på kjolen,
 Dansa och skratta... Hör basfiolen!
 Ge fader Berg konfonium
 Och hoglands med gröna blan⁴⁾!

öfver skon och knäpptes på yttre sidan utanpå strumpan. Dylika beklädnader af groft vadmal begagnas ännu vintertiden utaf allmogen i vissa landsorter under namn af "snö-sockor". Någon gång brukar Bellman ordet stöflett i nu vanliga bemärkelsen af half-stöfvel. *Utgifvaren.*

⁴⁾ Hoglands, rättast höglands, på folkspråket "olans" (i Holland hooglandse wijn, i Frankrike vin de haut): ett slags vin, både rödt och hvitt, från trakten af staden S:t Maurice (ej långt från Bourdeaux), der det växer på landthöjderna, hvaraf benämningen uppkommit. Man låter det genomgå fällning, men icke jäsnings: derföre bibehåller det sin ursprungliga sötma. Egentligen begagnas det till förbättrande af sträfft och syrligt vin. På 1700-talet importerades det i mängd af skeppare hit till Sverige, der det såldes för godt pris och allmänt be-

Hör, fader Berg, säg du hvad hon heter,
Hon der vid skänken, vindögd och feter?

"Gumman på Thermopolium!"

Hon är det — ja, ta mig fan!

V:cello - - -

Trumpen

Och blinder!

V:cello - - -

Gumpen

Är trinder...

V:cello - - -

Hals-fräs — min gumma!

Brumma,

Dulcian ⁵⁾!

Käraste bröder, här är behag:

Här är musik och flickor hvar dag,

Här är Bacchus buden,

Här är kärleksguden,

Här är* allting — här är jag.

gagnades i lägre borgarhus och på traktörsställen.....
med gröna blad: I de höga spetsglas, uti hvilka vid
högtidligare tillfällen detta vin serverades, sattes en qvist
af krydd-växten "pimpinella saxifraga", dels för att bryta
smaken och dels för siratlighetens skull: också gaf en
sålunda fullsatt bricka en särdeles prydlig anblick. Van-
ligtvis göts det dock i bålar, i hvilka bladen då simmade
lösa. Här af fick äfven sjelfva drycken namn af pim-
pinella. *Utgifvaren.*

⁵⁾ Dulcian (från italienskans *dolciano*): ett gammaldags
tonverktyg af träd, öfvergångs-instrument från bas-flöjten
till fagotten, liksom denne bestående af ett långt dubbel-
rör, men med endast två klaffar. Närliggande afbildning
visar dulcianens utseende i slutet på 1600-talet. Samma
benämning har en svagt dallrande basstämma i en del
orgelverk.. Dulcian lär man äfven ha kallat en femte
sträng på violoncellen eller kontrabasen, hvilken sträng
dock snart borttogs såsom öfverflödig. *Utgifvaren.*

M 10.

Fredmans Epistel.

Klingar väl vid flöjtravär¹⁾.

Systrar, hören min musik
 Utaf flöjtravärer! --- Flauto.
 Ljudet örat skärer. --- Flauto.
 Under löje, stoj och skrik
 Verldsbekymret vik!
 Kära systrar, låt oss alla glada blifva,
 Låt oss våra lustar fria tyglar gifva:
 Hvar en följe sitt begär —
 Glöm allt lifsbesvär!

Ge nu flöjterna en ton —
 Blås för hela laget! --- Flauto.
 Nymfen är i taget, --- Flauto.

¹⁾ Flöjtravär, travärs-flöjt (flauto traverso): den nu vanliga på tvären hållna flöjten. Under Bellmans tid hade den nyss blifvit känd i Sverige. Allmännast begagnades då flûte-douce (flöjtdus) eller, såsom den ock kallades, flûte à bec, hvars blåsning skedde förmedelst munstycke (bec) och en nära dervid befintlig utskärning för den utströmmande luften. Liksom nästan alla de äldsta flöjterna, och såsom nuvarande klarinetten, hölls detta instrument vid blåsandet rakt framför kroppen. Flöjtdusen (stundom en aln lång, med djup ton och ihålig klang) hade i sin fullkomligaste gestalt sju till åtta fingerhål. Nu har den kommit alldeles ur bruk och träffas endast i skepnad af leksak för barn. *Utgifvaren.*

Och vid kärlegudens tron
 Dansar jag och hon.
 Sköna ögon hvälfva kring och kasta strålar —
 Nymfen ger sin hvita hand . . . kors, hur hon prålar,
 Hur hon sjunger, ma bergère —
 Glöm allt lifsbesvär!

Kors, hvad prakt i Fröjas tjäll!
 Flöjtravärer klinga, - - - Flauto.
 Och de sköna springa . . . - - - Flauto.
 Flöjten ännu högre ställ:
 Blåsen bra i qväll!
 Si Kupido med sin fackla, hur han ljungar!
 Fötterna i språng, och hela golfvet gungar.
 Bara vällust finnes här —
 Glöm allt lifsbesvär!

Mina bröder, lif och mod!
 Dansa . . . hör, de spela . . . - - - Flauto.
 Kom och hjertan dela! - - - Flauto.
 Ingen svart och ängslig blod:
 Flaskan vår klenod!
 Mina barn, förr'n skönhet skall ert hjerta såra,
 Låten Bacchus hellre få er hjerna dåra!
 Och i vinet, glad och kär,
 Glöm allt lifsbesvär!

N° 11.**Fredmans Epistel**

*till bröderne och systrarna på Lokatten¹⁾. Klingar väl
vid valdthorn.*

Hej! sade Fredman, hvar gång han hörde
valdthornen börja skråla

Korno - - -

Och spelmän såg.

¹⁾ Lokatten: en sjömanskrog i huset n:o 22 vid lastageplatsen "Sutthoffs bro" i Stadsgården, hörnhuset bredvid den till Stora Glasbruksgatan ledande andra trapp-uppgången, hvilken deraf fick benämningen "Lo-

Verlden är ej så ful som vi henne ängsligt
afmåla

Korno - - - Med storm och våg.
Allt leker för vår håg:
Skönhet i hvar ögnastråla,
Bränvin och dubbelt öl ha vi nog,
Fioler på hvar krog.

Käraste systrar uppå Lokatten, heder, tack
och ära!

Korno - - - Och full musik —
Holländska pipor, regarns-peruker²⁾, ryssar, som
svära,

Korno - - - Och jungfruskrik!
Den båtsman han är rik:
Till Dublin han ska med tjära...
Han der, med långa böxorna står,
Han fick bra stryk i går.

Era markattor, stå inte der i fönstret — hut
— och kika:

Korno - - - Bjud opp och nig!
Blås, era satar.... Nu blåser en: blås alla
tillika,

kattens trappor" i stället för den fordna "Munkens". Ännu drifves krog-rörelse inom samma lokal, både på nedra botten och en trappa upp; men kattens lysande tassar och klor glimma ej mer på skylten. Om lifvet der se vidare Epistlarne n:o 59 och 77. Bredvidstående teckning visar husets nuvarande utseende. Dörren och det yttersta fönstret i bottenvåningens venstra hörn (närmast trapp-uppgången) tillhöra den gamla egentliga krogen. *Utgifvaren.*

²⁾ Under peruk-perioden brukades redgarns-peruker företrädesvis af skeppare och sjömän i allmänhet. *Utgifvaren.*

Korno ---

Blås som i krig!
 Hej, lustigt svinga dig,
 Anna Stina och Fredrika!
 Kjolarna opp, solfjädern i hand...
 Gutår — en sup ibland!

Ge fader Berg nu bränvin: han korsgeväret
 står och stöter.

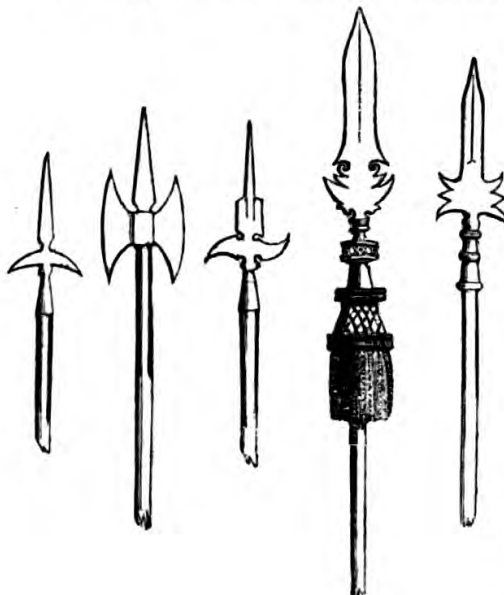
Korno ---

Du raska dräng —
 Gräsgröna böxor, blå rock, grå väst... kors,
 hvad du är söter —

Korno ---

Med gult gehäng ³⁾!

³⁾ Korsgevär: ett sedan medeltiden brukligt vapen, bestående af ett sju till åtta fot långt skaft af träd och i ena ändan en tveeggad fotslång spets af jern med tvänne haklika utsprång, bildande jemte den ett slags kors. Omvexlande i former (stundom med utsprången formade som breda bilor) och benämnda än hellebarder, än bardisaner och än handpikar, begagnades dessa vapen ursprungligen af rytteriet för att rycka den fiendtlige ryttaren från hästen, men öfvergingo omsider till fotfolket, såväl kronans som stadens, och brukades företrädesvis vid vaktgöringar, dock slutligen endast af befälet. Vidstående afbildningar visa korsgevärrens

utseende under adertonde och nittonde århundradet. Annu begagnas de i en och annan landsorts-stad af marknadsvakten och de vandrande nattväktarne, äfvensom vid exekutioner och andra tillfällen.... Han korsgeväret står och stöter: vissa stötningar med skaftet mot marken eller golvet utgjorde honnörsbevisning. Hvad angår enskilda personers tillställningar, såväl de förnämna som det lägre folkets, brukade man, dels för statens skull och dels för ordningens vidmakthållande, lega stadens vakt eller dess arbetsman-skap — i Stockholm mest jernbärarne. Dessa voro ock försedda med korsgevär

En hyrvagn — venster sväng!
 Ser du inte kusken höter?
 Glasögon på näsan... Gevär!
 Nu balen öppnad är.

Bröder och systrar, klappa med händerna! Valdt-
 hornen de träta.

Korno --- Se mamsell Spaas ⁴⁾ —
 Rosende-röda kjortlar och blåa strumpor och
 fläta

Korno --- Och gul karkas ⁵⁾!
 Rött vin i gröna glas —
 Bröder, låt oss allt förgäta!
 Sjungom om kärlek, ropa på vin....
 Välkommen, min kusin!

Der kommer Ulla Winblad — ge rum, och
 korsgeväret unnan!

Korno --- Blås nu med fors!
 Ser du Kupidos altar.... Släpp in den dajliga
 nunnan —

och buro på 1700-talet som uniform blå rockar ("koltar"), gröna byxor och gula gehäng, hvilken hela mundering ensamt, liksom andra uniformer, man den tiden kunde få hyra eller låna för tillfället. Häraf förklaras hvarföre den delen af bellmanska personalen, som icke hade någon allmän befattning, allt emellanåt uppträdde i militäriska dräkter. *Utgifvaren*.

⁴⁾ en på den tiden beryktad kärleksnymf. *Utgifvaren*.

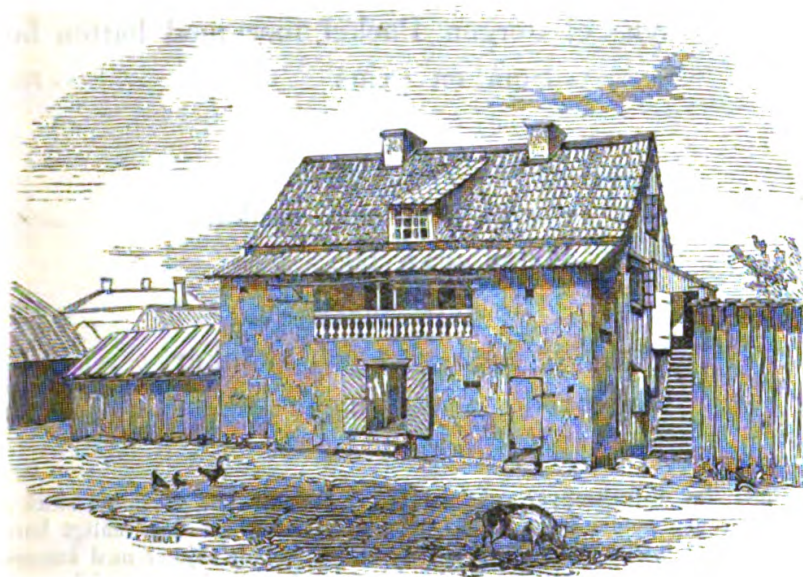
⁵⁾ Karkas (rättast karkass): med tråd eller silke öfverspunnen ståltråd, som fruntimren anbringa i hattar, mössor, styf-ärmar, o. s. v., för att hindra dem från att falla ihop. Troligen hade demoiselle Spaas, för det lysande gulas skull, satt karkassen utanpå någon dylik prydnad af annan färg eller enkom skapat sig en grannlåt af bara karkasser. *Utgifvaren*.

Koro - - -

Stick, om ni tors!

Korsgevären nu i kors,
Slå till porten, öppna tunnan!
Käraste bröder, amen — gutår!
Det bästa återstår.

N: 12.

Fredmans Epistel¹⁾.*Elegi öfver slagsmålet på Gröna Lund²⁾.*

Gråt, fader Berg, och spela —
 Din pipa sorgligt stäm
 Och röret kläm!

Flauto - - -

- ¹⁾ Melodien till denna Epistel återfinnes i Händels "Acis och Galathea", som i Stockholm uppfördes första gången den 10 Maj 1775. *Utgifvaren.*
- ²⁾ Gröna Lund. I Djurgårds-staden, inom kvarteret Trädgården, ligga midt emot hvarandra tvänne rödfärgade byggnader, den ena kallad "Mjölnergården", den andra "gamla skolhuset", nu afskilda genom en plank-inhägnad, men fordom förenade medelst en bred gång genom den ännu befintliga trädgården, hvars dåvarande höga och lummiga träd utan tvifvel gifvit egendomen det gemensamma namnet "Gröna Lund". Den förstnämde byggnaden är äldst. Der var det egentliga traktörs-stället med hufvudfönstren utåt trädgården och Djurgårds-höjden samt på andra sidan — den här ofvan aftecknade — en balkong med utsigt öfver sjön och till Kastellholmen. Med undantag af balkongen, hvars gallerverk på 1830-talet inflyttades jems med väggen, befinner sig huset

Mitt bröst kan ingen hela:

Det frustar öl och mærg.

Flauto ---

Blås, fader Berg!

Märk: denna stora stuga,

Du full af flickor mins,

Är nu så tom att knappt en enda fluga

Uti taket fins.

--- *Flauto*.

Här syns ej Jergen Puckel mer med hatten buga

Som en prins.

--- *Flauto*.

Här syns ej bord och bänkar,

Blott dörrar utan lås.

Flauto ---

Din pipa blås!

Der förr sågs glas och skänkar

Och bröder stå i ring,

med sina gafveltrappor och utsprång hufvudsakligen i samma skick som under den gamla glada tiden, men så förfallet att det, enligt barnens uttryck, "håller på att ramla omkull, så fort de skjuter med kanonerna på holmen". Namnet Mjölnergården härleder sig från en mjölqvarn för hästkraft, som faus der vid början af innevarande århundrade. Den andra byggnaden — aftecknad vid Episteln n:o 22 — ursprungligen ett litet lusthus, uppfördes sednare: efter 1736. Det var förmodligen derföre som Bellman kallade de derstädes boende för "the nybyggare" på Gröna Lund. Äfven inom denna lägenhet drefs traktörs- eller vårdshusrörelse, men egentligen för "herrsskaperna" eller mera förnämliga gäster: en 89 år gammal sjömans-enka har för undertecknad berättat att hon ett par gånger sett der i rummen och i trädgården icke allenast Bellman jemte Schröderheim och Badin, utan äfven Gustaf III. Belägen snedt bakom nuvarande skolhuset — hvars ändamål den en tid uppfyllde, innan detta faus till — vänder ifrågavarande byggnad sin balkongförsedda framsida rakt emot Hasselbacken och har från fönstren på motsatta sidan samma utsigt öfver sjön som Mjölnergården från sin balkong. Hufvud-ingången till hela egendomen var fordom här genom en stor port vid östra gafveln. Bättre underhållen än den äldre byggnaden, har denna yngre också bättre bibehållit sig. Men tiden och dess anda förändras allt mer och mer elegiskt: fader Berg skulle icke tro sina ögon, om han stode upp och finge se att det gamla trefliga Gröna Lund å ena sidan — der likväl än i dag "synes sönderslagna fönster och trasor af gardiuer" — nu användes till polisvaktkontor och arrest och å den andra till flickpension och sommarnöje för eleganta damer. Se vidare Episteln n:o 62. *Utgifvaren*.

Flauto - - -

Syns ingenting.

Der förr du stod, till venster,

Och på ditt valdthorn gol,

Nu synes bara sönderslagna fönster

Och en gammal stol.

- - - *Flauto*.

Här fåfängt spelmän nånsin vänta fler förtjenster

Med fiol.

- - - *Flauto*.

Der förr hvar tilja darra

Vid stampning, larm och dån,

Flauto - - -

Syns ej en spån.

De murkna plankor knarra,

Och skorsten svigtar nu.

Flauto - - -

Blås, kära du!

Der förr man såg trompeter

Ur fenstren stickas ut,

Syns trasor af gardiner och tapeter

Fläkta hvar minut.

- - - *Flauto*.

Och fåfängt ser man hästar, vagnar och karreter

Vid hvar knut ²⁾.- - - *Flauto*.

När bröder ej förlikas,

Plär leken lyktas så ...

Flauto - - -

Min rygg är blå.

En örfil kan undvikas,

När som man ingen ger.

Flauto - - -

Blås inte mer!

²⁾ Karret, karet: a) gammaldags namn på små kärror (af franskans charrette): b) numera en skämtbenämning på löjliga eller urmodiga åkdon i allmänhet. *Utgifvaren*.

Hvar en ej mer må dricka

Än honom är beskärddt,

Ty i korpralens kanna näsan sticka

Det är inte värdt ³⁾.

- - - *Flauto.*

Och aldrig nånsin dansa med en annans flicka

Har jag lärt.

- - - *Flauto.*

³⁾ Sticka näsan i korpralens kanna (ordspråk): lägga sig i det, som icke rör eller anstår en. *Utgifvaren.*

M 13.**Fredmans Epistel***till brodern Bredström ¹⁾.*

Nå, ä nu alla församlade här?
 Erik Bergström och brodern Pehr,
 Benjamin Schwalbe? "Oui, mon frère,
 Vi ä alla här."

Piskorna smälla och kuskarne slåss...
 Nu komma vagnar och schäsar och tross:
 Herrskaper stimma vid lyktor och bloss,
 Och kuskarne slåss.

Slägter och anförvandter,
 Nymfer och musikanter,

Korno - - -

Balen öppnad är!
 Anders Wingmark med sin fru,
 Peter Bredström med sin kär'sta!
 Hej, gutår.... en sup ännu —
 Den var af de smärsta.

Skål, Anders Wingmark — välkommen, bror!
 Och gutår, Otto Olssons mor!
 Syster Jeanna med bjefs och flor,
 Salopp och röda skor ²⁾!

¹⁾ I en handskrifven samling af Fredmans Epistlar, öfversedd af Bellman, fins vid denna antecknad: Som belle Cerisse. Meningen härmed har ej kunnat utforskas af *utgifvaren*.

²⁾ Salopp: se noten på sid. 30. *Utgifvaren*.

Ödmjuka tjenare, si fader Berg —
 Valdthorn af messing med bulor och erg:
 Kors, hur han svettas båd olja och mærg —

Si, god dag, bror Berg!

Med stora pump-skor, på förfäders bruk,
 Randiger nattrock och skuren peruk,
 Halsduk af läder och gördel kring buk

På förfäders bruk ³⁾!

Stugan af nymfer prålar...

Hurra, valdthornet skrålar!

Korno - - -

Jeanna hon är sjuk:

Syster Jeanna hon illa mår —

Öppna barmen, sku vi hålla

Lite hoglands vin, en tår,

Lite pimpinella ⁴⁾!

Klinga, bror Wingmark, för lilla kusin —

Kärlekens blommor sku vattnas med vin!

Munnen nu bådard en leende min...

Tag fram din karafin!

Nå, Jergen Puckel, ta hatten i hand —

Var inte hjulbent och skrapa i sand:

Gör kaprioler och stupa ibland...

Hatten uti hand!

³⁾ Pump: i skomakareyrket ett sätt att fästa sulan direkte vid öfverlädret medelst trådens dragande rakt igenom densamma, rätt upp och ned. Så sulade eller "pumsade" skodon ha till det yttre ingenting eget utmärkande, men anses vara synnerligen starka och vattentäta.... Skuren peruk: väl nedhängande, men, i stället att vara uppböjd i lockar, rätklippt i kanten.... Gördel (vanligen bälte): bred bindel af läder, som resplagg buren kring lifvet utanpå kläderna, ihopfästad med spännen och försedd med fickor för tobakspipan och elldonet.... Med undantag af peruken ser man fader Bergs utstyrsel — pump-skorna, läderhalsduken och bältet — ännu begagnas i landsbygderna. *Utgifvaren.*

⁴⁾ Hoglands vin och pimpinella: se noten på sid. 38. *Utgifvaren.*

Släng hvita handsken och hoppa, min bror!

Du kan bli lycklig långt mer än du tror:

Bredströms käresta, präktig och stor,

Bjud opp, min bror!

Lustigt i dansen svinga...

Hurra, valdthornen klinga

Korno --- Med ett ståtligt kor ⁵⁾!

Lyfta gumman opp och ner:

Fröjas tempel skall du skaka —

Broder Bredström intet ser.

Låt valdthornen braka:

Stöt i valdthornen med grufligt alarm!

Jergen han lyfter sin sköna på arm:

Ögonen gnistra af kärlek och harm,

Och Bredström står så varm.

Klinga, bror Bredström! Hur är det nu fatt?

Stå ej och flåsa så trumpen och matt!

Här har du bränvin — sätt på dej din hatt...

Hur är det då fatt?

Hör, jag skall säga dig, pauvre ami:

Aldrig på baler dra fram jalusi!

Här äro tuppar med sporrar ⁶⁾.... Slå i —

Drick, drick, mon ami!

Här går det till just ärligt.

Valdthornen gny förfärligt...

Korno --- Stolt tupplufveri!

Resonerar du, ditt får?

⁵⁾ Ett kor: Stockholms-dialekt i stället för en kor (kör). Så begagnar Bellman ofta neutrum för maskulinum eller femininum. *Utgifvaren*.

⁶⁾ Tuppar med sporrar: knektar. *Utgifvaren*.

Ta valdthornet, slå'n på truten!
Syster Bredström, polskan går...

Är nu ringen sluten?

Jergen Puckel, hva fan, ä du här?
Anders Wingmark och brodern Pehr,
Erik Bergström och Jeanna stå der.
Nu balen lustig är!

Men hvar är bränvin? Hör, klockorna slå,
Brandvakten ropar och trummorna gå.
Flickorna gäspa — gu signe de små!
Hör, klockorna slå...

Stjernorna blänka och slockna och dö:
Mörker omringar båd klippa och sjö.
Nu blir jag kärlig — fins här någon mö,
Som önskar dö?

Hon dör, och jag vill lefva.

Ack, skönsta barn af Eva,

Korno - - - Ack, allt kött är hö!

Här är jag, och der en säng:

I min själ Kupido strider.

Bröder, dansa nu i fläng!

Bredström står och qvider.

Broder Bredström, hvad skulle du här?

Ta en sup kummil, och skorpa begär¹⁾ —

Kors, du ser ut liksom Lucifer!

Men balen slutad är.

¹⁾ Kummil: se noten n:o 2 på sid. 56. *Utgifvaren.*

N° 14.

Fredmans Epistel

*till poeten Wetz¹⁾. Klingar väl på alla instrumenter,
men isynnerhet vid knäppning på basfiol.*

Hör, j Orfei drängar,
Stämnen era strängar,
Knäppen alla --- V:cello.
Till Apollos pris!
J, som till exempel
Uti Fröjas tempel
Nederfalla, --- V:cello.
Följen er kapris!
J, som pröfven gammalt öl gutår . . .
Eder önskas fuktigt silfverhår --- V:cello.
Och en strupa, som förmår!

Basfioler klinga:
Tag hit bågarn . . . svinga,
Svinga, broder, --- V:cello.
Svinga med din hatt!
Visa dina dater —
Du har bra kamrater:
Bacchi floder --- V:cello.
Rinna dag och natt.

¹⁾ Se sid. 14. *Utgifvaren.*

Glas i hand och ljufligt strängaspel,
 Huile de Venus, kummil och kanel --- *V:cello.*
 Blifve, broder Wetz, din del ²⁾!

Du på Pinden stretar,
 Och din blod arbetar:
 Hjernan värker --- *V:cello.*
 I din hufvudskål.
 Vid en brudsäng, broder,
 Strödde du klenoder —
 Ingen märker --- *V:cello.*
 Dina tankeprål.

Sätt din hatt på hufvud, kära bror!
 Bacchi vingård står nu i sitt flor... --- *V:cello.*
 Se Cupido med sin mor!

I de helga lunder
 Mellan blix och dunder
 Venus räcker --- *V:cello.*
 Bågarn utur skyn.
 Hon på molnet hvilat,
 Han med vin och pilar
 Sig utsträcker --- *V:cello.*
 Kring vår vattubryn.

Ej i vatten, nej, i cyper-vin
 Paradiset blommar, min kusin ³⁾! --- *V:cello.*
 Sätt dig neder — håll god min!

²⁾ Huile de Venus: ett slags fin likör.... Kummil (kummin) och kanel: brännvin, satt på dessa kryddor, den sednare vanligen simmande i flaskan. *Utgifvaren.*

³⁾ Det var på Cypern som Venus föddes och i dess drufomkransade lunder som hon förnämligast dyrkades. Cyper-vinet — enligt sagan planteradt

Frukta intet dunder!
 Under öfver under:
 Bågarn blänker --- V:cello.
 Klar som en juvel.
 Spegla dig — ditt hjerta
 Skall bli qvitt all smärta,
 När du tänker --- V:cello.
 Blott på sång och spel.
 Du skall bli uti din målning kär:
 Magnifikt din kopparnäsa bär --- V:cello.
 Bacchi tron och Fröjas här.

Vinet gör dig fager,
 Vacker som en dager.
 Tag den lotten — --- V:cello.
 Knäpp vår basfiol!
 I hvart stop, du tömmer,
 Nytt besvär du gömmer
 Och på botten --- V:cello.
 Ser din lyckas sol.

Lycka till Kupidos herrlighet!
 Att i Bacchi vingård blifva fet, --- V:cello.
 Drick, bror Wetz — du är poet!

af gudinnans egen hand — har alltid varit berömdt. Det måste likväl ha legat temligen länge (vanligen inneslutet i lädersäckar) för att erhålla det oljaktiga utseendet och sin utomordentliga sötma. Invånarne på ön hafva ock sedan uråldriga tider haft för sed att, när ett barn födes, nedgräfvat i jorden ett eller flera fat, allt efter råd och lägenhet, och icke upptaga dem förrän bröllopsdagen inträffar. Ett sålunda förvaradt vin, som ingen luft kommit åt, lär vara öfver all beskrifning välsmakande. *Utgifvaren.*

M 15.**Fredmans Epistel**

*enkannerligen till Theophilum skomakargesäll, under
dess förföljelse skrifven till tröst och hugsvalelse.*

Käraste min Theophile,
I hallrätten visa knogen!
Rättnu, broder, är du mogen:
Frodig buk och bälgl!
Knäpp dina händer hop och svälj —
Min lärjunge, var mig trogen:
Tag ditt mästerbref på krogen,
Der ditt burskap väljl!
Sätt på dig hatten, murra,
I väggen flaskan surra!
Fri måndag — hurra!
Lycka till god helgl!

Värdaste min Theophile,
Följ Bacchus helt tätt på spåret,
Släng din messings-kam i håret,
Tag din käpp i hand¹⁾!
Knyt i din halsduk röda band,
Häng urkedjan uppå låret!

¹⁾ Messings-kam i håret: de, som icke brukade peruk, hade understundom håret i nacken inböjdt och ihopfästadt med kam. *Utgifvaren.*

Det är nu på femte året
 Du är i vårt land.
 Näsan i vädret gerna . . .
 Se benen, hur de spjerna!
 Din aftonstjerna
 Tänds vid solens rand.

Käraste min Theophile,
 Din bälghund, låt blodet rinna!
 Plåstra om din ögonhinna:
 Bacchus sjelf dig ger
 Blyhvitt och silfverglitt och mer.
 Men var inte lik en qvinna:
 Näsan skall en gång — besinna —
 På dig sablas ner,
 Sablas utaf korpraler
 På bröllop och på baler.
 Du är fataler . . .
 Sup, min kavaljer!

Älsklige min Theophile,
 Med glaset jag dig förföljer!
 Jag ditt hufvud öfversköljer
 Och dig modig gör.
 Örfilar smälla lustigt . . . hör . . .
 Du öron och näsa höljer:
 Jag ber att du aldrig döljer
 Friskt och flinkt humör!
 Den, som i kransen tager,
 Som bryta vill din lager,

(Blif inte svager!)
Slå'n så att han dör!

Lästen slå midt i flinten... hej...
Och spring du, ta i din kannan,
Drick och svär och dig förbanna
På revanche, din skurk!
Tag prompt i näfven glas och burk —
Sjelf Bacchus skall dig bemanna.
Håll med handen för din panna,
Fäkta som en turk!
"Gott schwere noth und wetter!" ²⁾
Jemt full och aldrig mätter!
Jag vet ej bättre,
Din skomakarlurk! .

²⁾ Denna tyska svordom bekräftar att den älsklige Theophilus var bördig från Tyskland. *Utgifvaren.*

M 16.

Fredmans Epistel

*enkammerligen till the birsilare på then konungsliga
Djurgården ¹⁾. Klingar väl på oboe.*

Fader Bergström, fingra ditt oboe, blås ²⁾!
Oboe --- Knäpp upp ditt krås!
 Håll nattrocken öppen, så ser man — hva ba —
Oboe --- Skinnböxorna.
 Hatten på!
 Blås nu då! *--- Oboe.*
 Älskelige bröder, tagen nu i ring
 Och låt oss alla dansa kring!

¹⁾ Man har ännu i behåll ett tryckt exemplar af Fredmans Epistlar, Bellmans eget handexemplar, i hvilket han sjelf gjort åtskilliga anteckningar, ändringar och rättelser. Prydligt inbundet i rött saffian med gyllne kronor i hörnen och med guldsnitt, har han — troligen då han icke haft till hands något annat exemplar — skänkt detta till en sin vän, baron Otto Lillje, enligt ett på baksidan af titelbladet befintligt impromptu, också skrifvet med skaldens egen hand (se denna upplaga, del. 4). Vid en och annan Epistel har han antecknat antingen hvars älsklingsstycke den varit eller till hvilken han dedicerat den (der sådant i det tryckta icke är angifvet). Sålunda fins här (vid n:o 16) tecknad: "Öfver-Directeuren Stapelmohrs Epistel. C. M. B." Denne v. Stapelmohr (öfverdirektör vid stora sjötullen) var Elis Schröderheims svärfar. *Utgifvaren.*

²⁾ Ditt (i stället för din) oboe: se noten n:o 5 på sid. 53... Oboe (i äldre svenskan hoboja, på franska hautbois): ett blåsinstrument, småningom utbildadt från skalmajan, med munstycke, klaffar och ljudhåll, bestående nu af tre sammansatta stycken, det nedersta klockformigt. Till sitt yttre är oboen, med undantag af munstycket, snarlik klarinetten. "Herrlig effekt gör den i orkestern, hvarest den ofta en stund förer melodien och alltid utmärker sig genom sin ingripande och intressanta ton". Oboe d'amour, som var betydligt längre och stämde fyra toner djupare, användes icke mer. *Utgifvaren.*

Si, der springer löparn på backen . . . si der . . .
Oboe - - - Ölstopet bär ³⁾.
 Si, det gröna glaset sin sköna han ger —
Oboe - - - Stolt kavaljer!
 Han ibland
 Kysser hand. - - - *Oboe.*
 Älskelige bröder, dansa allihop
 Och låt oss tömma våra stop!

Ack, si Ormens pigor⁴⁾. . . si Cajsa — blås bra!
Oboe - - - Si kjortlarna,
 Hvita klackar, gossar, och målade skor ⁵⁾!
Oboe - - - Balen blir stor.
 Nu på bal,
 Snörd och smal? - - - *Oboe.*
 Kära bröder, slå nu alla fönstren opp —
 Hej, lif och mandom i vår tropp!

Hårfrisörn ur dansen, och löparn ska in!
Oboe - - - Oboe fin,
 Blås nu pianissimo . . . Ack, si'ken en
Oboe - - - Med hvita ben

³⁾ Löpare: a) snabblöpare, som fordom furstar och förnåma personer hade i sin tjänst för att springa framför vagnen, när de åkte. Löparne voro då klädda i korta benkläder, öppen jacka och framtill högt uppstående mössa samt buro i handen en lång staf med silfverknapp och tofs. Efter Gustaf III:s tid kom i Sverige denna sed småningom ur bruk och upphörde redan i början af 1800-talet. b) Numera äro löparne vanliga hofbetjenter, vid högtider utmärkta endast genom sin dräkt, till hvilken företrädesvis hör en liten mössa, prydd med uppstående kulörta strutsfjädrar. *Utgifvaren.*

⁴⁾ Ormens pigor: se sid. 16. *Utgifvaren.*

⁵⁾ Höga hvita skoklackar och i blomstersirater målade eller broderade öfverstycken hörde en tid till fruntimmersmodet. *Utgifvaren.*

Krummar sig,
 Qvick och vig! --- Oboe.
 Klappa löparn ut ur dansen, der han går,
 Och hårfrisörn ska in ^{e)})... Gutår!

Hurra, kamerater! Allt andas i fröjd:
Oboe --- Djuphet och höjd,
 Göken uti toppen och löjan vid strand,
Oboe --- Myran i sand —
 Likså vi.
 Spela ni, --- Oboe.
 Spela, hoboister! Gunga, tak och golf!
 Hvad slår nu klockan? Hon slår tolf.

^{e)} I vissa ännu brukliga ringdanser ombyter damen kavaljer flere gånger. Tecken till ombyte ges medelst handklappning af de lediga kavaljererna eller den, som önskar dansa med den sköna. *Utgifvaren.*

N° 17.

Fredmans Epistel

till syster Lisa.

Systrar och vänner
 Och hvar en mig känner —
 God dag!
 Pukare skramla
 Och ramla! --- Timp.
 Låtom oss surra,
 Med hattarna hurra,
 Som jag!
 Hjerta i barmen,
 Rör armen! --- Timp.
 Hurra . . . gutår!
 Just kongligt jag mår.
 Hör på pukslagaren, hur han slår! --- Timp.

Ljusena glimma,
 Och flickorna stimma
 Med ras:
 Si, hur de kriga
 Och niga! --- Timp.
 Solfjädern fläktar.

Marskalken slår nektar
 I glas ¹⁾:
 Si, hur de dricka
 Och nicka . . . - - - *Timp.*
 God dag, kusin!
 Si strufvor och vin —
 Si Jergen Puckel med karafin! - - - *Timp.*

 Jergen sig bugar:
 Han läspar och trugar
 Så skönt,
 Talar fransyska
 Och tyska. - - - *Timp.*
 Blommor på armen,
 Buketter i barmen
 Och grönt!
 Benen som krita
 Så hvita! - - - *Timp.*
 Spänd så sitt sätt
 Med rock violett,
 Blått foder under . . . Hej, menuett! - - - *Timp.*

 Qvinnor och männer
 Och jungfrur och svenner,
 Alarm!
 Bort med all smärta:
 Friskt hjerta! - - - *Timp.*
 Saften är mustig,

¹⁾ Om marskalks-bestyret se Episteln n:o 40. *Utgifvaren.*

Och Jergen blir lustig
 Och varm.
 Hör, hur han pladdrar
 Och sladdrar . . . --- *Timp.*
 Hattarna på!
 Kom, dansa ni två:
 Ulla och Jergen, låt dansen gå! --- *Timp.*

Fy tunnor tusen,
 Det dryper af ljusen
 Nu flott
 På roberonder,
 Pomponger ²⁾! --- *Timp.*
 Står du och gråter,
 När Fröja upplåter
 Sitt slott,
 Bland englabilder
 Så milder? --- *Timp.*
 Styr hjertat lätt,
 Gif ögat sin rätt!
 En nymf cendré och en ann brunett! --- *Timp.*

Lisa, med stubben,
 Som niger för gubben,
 Der står

²⁾ Robrond: en nu ur modet kommen lång fruntimmers-klädning i form af rock, öppen framtill och afrundad så att den baktill bildade ett vidlyftigt släp. Den bars utanpå en särskilt kjol, var garnerad, uppfästades stundom öfver höfterna och hade ett långsträckt rygglif samt tätt åtsittande ärmor, gående till armbågen, från hvilken rika engageanter nedhängde (se noten n:o 2 på sid. 22). . . . Pompong: a) småprydnad på fruntimmers hufvudbonader eller kläder, bjefs, grannlåt: b) tofs af ylle, silke eller guld på schakåer och hattar. *Utgifvaren.*

Med stora buken,	
Peruken,	--- Timp.
Si, hur hon fäktar!	
Kring axlarna fläktar	
Rödt hår.	
Med öppna armar	
Hon larmar,	--- Timp.
Grinar mot soln —	
Si gullgula kjoln...	
I Jergens knä sitter hon på stoln.	--- Timp.

Klinga, buteljer!	
Min kron-sup jag sväljer ³⁾ :	
Gutår!	
Kärleken sticker —	
Jag dricker.	--- Timp.
Låtom oss alla	
Den Venus åkalla,	
Här står!	
Töm mina safter	
Och krafter!	--- Timp.
Pukor, ge ljud!	
Si kärlekens gud...	
Hvem vill bli brudgum? Här har ni brud.	--- Timp.

³⁾ Kron-sup: dugtig, stor sup. / *Utgifvaren.*

M 18.**Fredmans Epistel**

*till gubbarna på Terra Nova i Gaffelgränden
vid Skeppsbron ¹⁾.*

Gubbarna satt sig att dricka,
 Klappa på bälgen och hicka,
 Näsan i glasena sticka,
 Sjunga hvar om sin flicka.
 Jergen Puckel han drog nu en rök:
 Med pipan han på stopet knacka.
 Gubbarna gjorde på ölet försök
 Och drucko så svetten han lacka.

Glasena börja nu ringa,
 Gubbarna lustigt att svinga,
 Hoppa och dansa och springa,
 Med hvarannan klinga.
 Benjamin klef nu på bordet... Fy fan!
 "Hier ist, kamrat, sehr schen zu tanzen!"
 Röder om näsan liksom en tulpan,
 Vant han uti laget nu kransen.

Ölet kring golfvet det rinner,
 Ljuset i pipan nu brinner,

¹⁾ Terra Nova: se noten n:o 1 på sid. 27. *Utgifvaren.*

Benjamin flämtar så stinner:
 Ingen nu dörren finner.
 Men perukerna falla utaf,
 Och byxorna de lossna af medjan.
 En den andra handen nu gaf
 Och höllo så styft uti kedjan.

Hurra de skreko och tralla...
 Undan ur dörren med alla!
 Käftarna gröna af galla —
 Öl och stryk... Falleralla!
 Jergen Puckel han ropte nu: "Schas!
 "Der teufel soll den fahn regiren!
 "Hohl mich der teufel, verdammt kalas,
 "Wir wollen nun recht pokuliren!"

Heer, Jergen Puckel, frater,
 Hast du nun praf dukater?
 Wir preussische soldater —
 Hurra, kamerater!
 "Hej, vivat nun, hej, die kaiserinn,
 "Der kaiser! Mere ehl på bordet!
 "Hej, alliance och gut glas vin"...
 Gutår för det herrliga ordet!

Benjamin, lustig och kåter!
 Skålarna börja nu åter —
 Ögat sin hinna upplåter:
 Bara öl det gråter.

"Potz, schlapperment, the smake so scheent!"

Låt glasen klinga . . . klinga, gubbar!

"Gut glas ehl, båd redt och kreent ²⁾!"

Skälm den, som laget nu rubbar!

²⁾ Redt och kreent: rödt och grönt. För Jergen, i hans saliga tillstånd, skiftade ölet i alla regnbågens färger. *Utgifvaren.*

N: 19.

Fredmans Epistel

till systrarna på then konungsliga Djurgården.

Tamb.--- **T**rumslagarn kommer — flickor, god dag —

Tamb.--- Hör, hur han slår ett slag!

Tamb.--- Trummor och pipor, bränvin och smör!

Tamb.--- Kors, tocka hvirflar... hör!

Käraste bröder och systrar, slån upp era tjäll:

Vofflor och strufvor i gröngräset ställ!

Tamb.--- Dansa på gröna backar och fält,

Tamb.--- Hoppa på krogen snällt,

Tamb.--- Systrar, med hand i sidan! God dag!

Tamb.--- Barfota du och jag...

Trumla, trumslagare! Mandom och kärlek och vin

Fröjda i själen hvar trogen kusin.

Tamb.--- Älskliga systrar, full menuett,

Tamb.--- Trumma och flageolett ¹⁾!

Tamb.--- Älsklige bröder, fulla kvarter

Tamb.--- Och basfioler fler!

¹⁾ Flageolett: ett slags liten flöjt af elfenben med munstycke, en afart af flöjtdusen (se noten på sid. 40). *Utgifvaren.*

Hej, pimpinella och hoglands och sött frontignak²⁾!

Hurra, mamseller, gesäller och pack!

Tamb.--- Käraste bröder, fulla med dun,

Tamb.--- Systrar, dra till paulun!

Tamb.--- Kärlekens pilar hvässas i öl.

Tamb.--- Båtsman, klif på din köl,

Pipan i munnen, och skönheten inom din arm!

Trumla, trumslagare, trumla alarm!

Tamb.--- Ge fader Berg en sup vid fioln!

Tamb.--- Rättnu så skiner soln.

Tamb.--- Drick nu värdinnans skål! Ja, gutår!

Tamb.--- Lustigt vår lefnad går.

Käraste bröder och systrar, er blifver förunt

Denna Epistel — ja, amen! Trurunt³⁾.

²⁾ Pimpinella och Hoglands: se noten n:o 4 på sid. 38.... Frontignak: franskt rödt och hvitt muskateller-vin från Montpellier. *Utgifvaren.*

³⁾ Trurunt: endast rimfyllnad, uttryckande trummans ljud. *Utgifvaren.*

M 20.

Fredmans Epistel

till fader Berg och Jergen Puckel.

Står du och gråter?
 Valdthornet, hör, det låter! - - - Korno.
 Lustig och kåter,
 Blås, fader Berg — det låter bra! Fin.
 Blås till batalje...
 Nå, prutta, din kanalje! - - - Korno.
 Vacker seralje!
 Min Jergen Puckel... nå, hurra —
 Hvita handskar, chapeau-bas...
 Stråperlor uppå hatten ¹⁾!
 Nu han satt'en
 Bakfram, nu på sida...
 Bida —
 Jergen vill så ha. D. K.

Jergen han stretar...
 Si, fader Berg arbetar: - - - Korno.
 Flickan hon letar

¹⁾ På sin chapeau-bas (en liten trehörnig hatt, som fälles ihop för att kunna lätt bäras under armen) hade den alltid gentile Jergen anbragt ett broderi af stråperlor, då allmänt begagnade perlor af glas i alla färger, halftums-långa, men icke tjockare än ett vanligt gräs-strå. *Utgifvaren.*

Och vill i dansen gifva hand.

Fän.

Jergen sig krummar:

Hör, fader Berg han brummar,

- - - Korno.

Valdthornet tummar,

Blir röd i synen, blå ibland.

Flickan hoppar lite grand —

Jergen han också hoppar:

Klang . . han stoppar

Pipan och sig svänger,

Slänger

Benen uti sand.

D. K.

Lustigt i harmen,

Si, hur han kröker armen:

- - - Korno.

Kråset i barmen

Det fläktar och det fladdrar ut.

Fän.

Flaskorna skaka —

Valdthornen, hör, de braka!

- - - Korno.

Hufvu't tillbaka

Och, Jergen, rak i lifvet! "Hut!"

Hurra . . . dansa, blås och tjut,

Dansa på Norr och Söder,

Mina bröder!

Riktigt — tolf buteljer

Sväljer

Jag i en minut.

D. K.

Sup, drick och smutta!

Hurra . . . valdthornen prutta.

- - - Korno.

Flickorna skutta

Kring golfvet . . . Bröder, hej gutår! *Fän.*

Öl på minuten!

Se fader Berg i truten: *--- Korno.*

Käften uppbruten

Nu öfver messingsbrädden ²⁾ står.

Käre vänner, Bacchus rår:

Venus mitt lif föröder.

Mina bröder!

Vinet i mitt tycke

Mycke

Kärlek öfvergår. *D. K.*

²⁾ på valdthornet. *Utgifvaren.*

M 21.

Fredmans Epistel,

*hvarutinnan han 1:o afmålar natten med dess nöjen, 2:o tyckes
liksom för ögonen ställa ett slags æquilibrium¹⁾ emellan vinets och
kärlekens styrka, men omsider ljustigen uppenbarar öfvervigten.*

Skyarna tjockna,
Stjernorna slockna,
Stormarna tystna, som örat uppfyllt.
Staden i dimma,
Tornena glimma:
Månen försilfrar hvad solen förgyllt.
Hundarna skälla,
Portarna smälla.
V:cello - - - Spänn nu din bas!
Hvart man sig vänder,
Pottor i gränder
Klinga i gatan — hej, lustigt kalas!

Ställ dig vid bänken,
Ragla mot skänken!
Känn dig nu före — hvar står din butelj?
Grumla'n och skaka'n,
Och under hakan
Sätt nu fiolen, och klunka och svälj!

¹⁾ Æquilibrium: jemvigt. *Utgifvaren.*

Spotta och trampa,
 Fila och stampa —
V:cello - - - Knäpp lite grand!
 Himlen dig löna . . .
 Se på den sköna:
 Sömnen i ögat och ljuset i hand!

Käraste bröder,
 Hjertat det blöder:
 Nu har jag flickor och flaskor och ljus,
 Horn och basuner,
 Kistor, pauluner . . .
 Se fader Berg med sin läder-karpus ²⁾!
 Ulla i särken —
 Rör speleverken,
V:cello - - - Hoppa och fläng!
 Vänner och fränder,
 Klappa med händer,
 Släng, era satar . . . släng lagom, släng, släng!

Låtom oss stimma!
 Ljusena glimma
 Rundt ikring väggar, paneling och tak.
 Nu för jag ordet . . .
 Skinkan på bordet
 Svept uti blommor, som reta vår smak!
 Allting oss retar.
 Spelman arbetar

²⁾ Karpus: a) ett slags tätt åtsittande landtmanna-mössa, af kläde, skinn eller sammet, med uppfästade klaffar, som fallas ned vid köld eller fult väder: b) hufvudbonad i allmänhet. *Utgifvaren.*

V:cello - - - Och gör en drill.
 Flickorna blunda —
 Låt oss åstunda,
 Låt oss åstunda hvad hjertat det vill!

Den, som, bedröfvad,
 Blifver bepröfvad
 Båd utaf lycka och afund och tid,
 Glömme sin lycka!
 Afund att trycka,
 Gör han hvar timma här lustig och blid,
 Dansar i salen,
 Fattar pokalen ³⁾,
V:cello - - - Ropar gutår,
 Slänger med armen,
 Tager i barmen,
 Tumlar med nymfen i sängen der står.

Den, som med pilar
 Vakar och hvilar,
 Gör för sin sköna allting hvad han gör,
 Suckar och brinner,
 Tappar och vinner,
 Tage en skinkbit ⁴⁾ och bränvin och smör!
 Hurra, kamrater,
 Trät som soldater...
V:cello - - - Stäm, fader Berg!

³⁾ Så af Bellman sjelf ändradt (fattar i stället för tömmer) i ett tryckt exemplar af Fredmans Epistlar, i hvilket han skrifvit begynnelse-bokstäfverna till sitt namn. *Utgifvaren*.

⁴⁾ Så i ofvannämde exemplar ändradt (tage en skinkbit i stället för tar en bit skinka). *Utgifvaren*.

Vi oss förlusta:
 Låtom oss rusta —
 Än har vår himmel sin svartblåa färg.

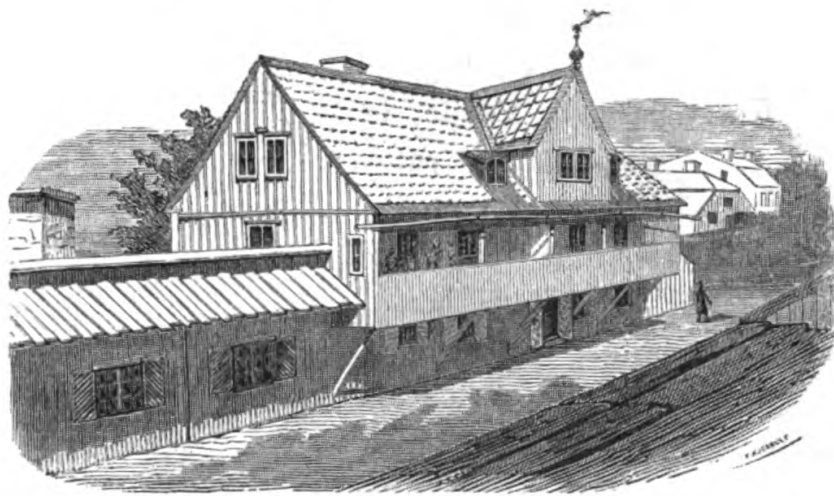
Släng, era satar!
 Står du och pratar?
 Slut med polskan, det fan far i dej!
 Hurra, kurage!
 Släng, ert bagage!
 Kasta fiolen åt helvite, hej!
 Hej, han är rutten:
 Kasta'n i putten!
V:cello --- Lustigt — ge fyr!
 Låt mig få hurra,
 Supa och surra...
 Venus jag följer: med Bacchus jag flyr ⁵⁾).

⁵⁾ d. v. s. följer flickan hem, när vinet är allt och kalaset förbi. *Utgifvaren.*

N: 22.

Fredmans Epistel

till the nybyggare på Gröna Lund¹⁾.

De dyrbaraste gåfvor utösas ofta af den lekande naturen under den mildaste himmel, då de dödliga med bleknade anleten ej mäktat pryda sina kinder med den

¹⁾ Enligt hvad vid Episteln n:o 12 är nämndt om Gröna Lund, uppfördes den här aftecknade byggnaden sednare än Mjölnergården, men är dock utan tvifvel öfver etthundra år gammal. Ett högt plank jemte taket på ett skjul undanskymmer den nu från stora vägen. Åt denna sidan låg den fordom fri och öppen, endast genom en gårdesgård skild från Hasselbacken, hvars buskage sträckte sig ända hit ned.... Då Bellman i närvarande Epistel, tydligen under en viss beräkning, svärfvar upp i de högre rymderna med en särdeles blomsterrik stil och svulstigt ordprål — ett undantag i hans författarskap — och detta stycke traditionsvis intill våra dagar föredragits i ett slags predikareton, kunde man möjligen tro att det utgör en parodi på den genom Lehuberg uppstegrade akademiska värtaligheten, hvilken alltför ömt omhuldades af dess nyskapade representanter, desse nybyggare i poesiens gröna lunder. (Bellman skydde ej parodien, äfven då den gällde hans kunglige beskyddare och dennes älsklingsämnen). Men stycket har sannolikt tillkommit, innan

purpur, som de lysande blommor vid morgonstunden sprida. Man ser uti frusande floder en skönhet kasta sina perlor.... hvad — kasta, säger jag? Ja, med snöhvita finger, som täfla i glans med de orientaliska perlor. De gyllene fiskar i China uppstiga i svafvelgul ånga utur berlinerblå katsor, fästade med rosenröda bandvippor... Hvad säger jag? Skördemännen på åkrarne i det rika Indien kunna knappt i sina små glimmande jackor förliknas med de violetta silfver-ax, som skördas af deras agat-liar. Dryckeskärlden vid de sorlande bäckar finnas uti kastanietrån högt uppsatta med konstigt virkade förlåter. Herdinnor i nopkin och gingang²⁾, med solhattar³⁾ af perlemo, gunga i pomeranstrån och uppfylla luften med tjusande röster. Der kostar ett glas af stora Mogols aftonfinkel, älskelige bröder, cirka fem tolftefels svenskt halföre; och af det kejserliga myrbränvinet⁴⁾, som främmande gesandter undfå vid afskedstagandet, älskelige bröder, för en hvitten får man så mycket, så att

Glasen darra mellan knogen.

Håll i glaset — du är mogen!

ännu Lehnberg genom sina predikningar och äreminnen gjort sig allmännare känd, och afser väl helt enkelt under en febusisk omklädnad det inre af filial-värdshuset Gröna Lund, hvars kinesiska taflor och porsliner — den tidens lyx — med sina bisarra figurer nog kunde ge ämne till en bisarr framställning, och denna är troligen en ögonblickets skapelse på stället, hvilket skalden ofta besökte.... Se vidare Episteln n:o 62. *Utgifvaren.*

²⁾ Nopkin och gingang: tvänne särskilda slags bomullstyger, bägge ursprungligen från China. *Utgifvaren.*

³⁾ Solhatt: fruntimmershatt med breda skyggen för solen och låg kull, en afart af de s. k. "schäferhattar", som man finner afbildade på gamla solfjädrar. *Utgifvaren.*

⁴⁾ Myrbränvin: man gräver ned i en myrstack den fyllda flaskan, låter myrorna krypa in och afsilar dem sedan från bränvinet, som då erhållit en särdeles frisk smak. *Utgifvaren.*

Kejsarn sitter der på krogen
 Hela dagen trogen.
 Huile de Venus och persiko
 Växa der vildt uti skogen ^a).

Det är ju sjelfva fan, mine älskelige?

I en röd scharlakans-tröja
 Sitter han och har en blöja —
 Folket sig till jorden böja,
 Sina glas upphöja.
 Torkar han glaset med blöjan? Jo,
 Det plär hans höghet förnöja.

Älskelige bröder, de dyrbaraste gåfvor utösas ofta
 af den lekande naturen ännu. Gutår — sup mig till!

^a) Huile de Venus: se sid. 56 Persiko: likör eller brännvin, satt
 på persika eller dess kärnar. *Utgifvaren.*

M 23.**Fredmans Epistel¹⁾,**

*som är ett soliloquium, då Fredman låg vid krogen Krypin,
gent emot bankohuset, en sommarnatt år 1768²⁾.*

Ack, du min moder, säj hvem dig sände
Just till min faders säng?

¹⁾ I den på sid. 61 omnämnda boken har Bellman tecknat vid denna Epistel: tillägnad min vän Baron Otto Lillje. *Utgifvaren.*

²⁾ Soliloquium: tal i ensamhet eller för sig sjelf.... Krypin, f. d. krogen, fins ännu vid Jerntorget, snedt emot Banken och nära mynningen af Österlånggatan, i huset n:o 36, inom hvars ingångsport gamla

Du första gnistan till mitt lif upptände —

Ack, jag arma dräng!

Blott för din låga

Bär jag min plåga,

Vandrar trött min stig.

Du låg och skalka:

När du dig svalka,

Brann min blod i dig.

Du bort ha lås och bom

För din jungfrudom,

Flauto - - -

För din jungfrudom!

Tvi den paulunen, tvi ock det verke,

Man till din brudsäng tog!

Tvi dina ögon och ditt jungfrumärke,

Som min far bedrog!

Tvi ock den stunden,

Då du blef bunden

Och din tro förskref!

nummern IV är anbragt. Huset räknar minst tvänne seklers anor: bland sten-siraterna öfver porten står uthugget "Anno 1656." Den fordna kroglokalen, bestående af större och mindre källarhvalf, är belägen under jorden och tillgänglig på en från gatan nedledande trappa. En enda fönsterglugg lemnar så svag dager att ljus måste brinna der beständigt. Utan aktning för höga minnen, har nuvarande disponenten afhyst kroggrörelsen och förvandlat det rörliga Bacchi-templet till nederlagskällare — likväl för bränvin. På andra sidan stående teckning visar nedgången närmast den från taket nedlöpande vattenrännan Osannolikt är det ej att någon historisk grund finnes för närvarande skildring, detta "mästerstycke af humoristiskt verldsförakt": i sitt försupna tillstånd kunde nog Fredman ha tillbragt natten härutanför. Men att han lekamligen fans der år 1768 är omöjligt: han dog året förut (se sid. 1). Detta hindrade dock icke skalden att låta sin Fredman lefva så länge han behagade — se för öfrigt det lika sublimt hemska afskedet 1785 i Episteln n:o 79 — och denne Fredman skall lefva så länge som skalden lefver. Med ifrågavarande bägge årtal har Bellman troligen utmärkt tiden, då qväderna författades. . . . P. S. Sedan träsnittet skars, har den stora skylten blifvit borttagen. *Utgifvaren.*

Flauto - - -

Tvi dina fötter,
 Då du blef trötter
 Och i sängen klef —
 Ell' kanske på ett bord
 Att min bild blef gjord,
 Att min bild blef gjord?

Flauto - - -

Ett troget hjerta platt jag föraktar:
 Tvi både far och mor!
 Här ligger jag i rännsten och betraktar
 Mina gamla skor.
 Tvi tocka hasor —
 Rocken i trasor,
 Skjortan svart som sot!
 Si på halsduken,
 Lamskins-peruken
 Och min sneda fot...
 Det kliar på min kropp —
 Kom och hjälp mig opp,
 Kom och hjälp mig opp!

Känn mina händer, magra och kalla,
 Darra vid larm och dån —
 Se dem af vanmakt vid min sida falla,
 Liksom vissna strån!
 Ögon och kinder,
 Allt sammanbinder
 Dubbel skröplighet.
 Himmel, min tunga
 Orkar ej sjunga
 Om den fröjd, jag vet:

Om kärleks ro och qval
Och en full pokal,
Flauto - - - Och en full pokal.

Läska min tunga — ack, söta safter,
Spriden i kärlen ljud!
Jag är en hedning: hjerta, mun och krafter
Dyrka vinets gud.
Fattig, försupen,
I denna strupen
Fins min rikedom.
I alla öden,
I bleka döden
Läskar jag min gom
Och i min sista stund
Glaset för till mun,
Flauto - - - Glaset för till mun.

Men krogdörren öppnas — luckorna skrufvas...
Ingen i staden klädd!
Stjernan af morgonrodnan liksom kufvas
Ned i molnens bädd.
Solstrålar strimma,
Kyrktornen glimma,
Luften blir så ljum.
Hvar är nu kappan?
Här ser jag trappan
Ned till Bacchi rum.
Gif mig en sup — min själ
Törstar snart ihjäl,
Flauto - - - Törstar snart ihjäl.

Nå så, gutår . . . Jag vill mig omgjorda,
 Ragla till bord och stop.
 Nu ska de styfva leder blifva smorda,
 Smorda allihop.
 Hurra, kurage,
 Lustigt bagage —
 Friskt i flaskan, hej!
 Nu är jag modig,
 Tapper och frodig,
 Och jag fruktar ej.
 Ännu en sup ell' par . . .
 Tack, min mor och far,
 Tack, min mor och far!

Flauto - - -

Tack för hvar sänglag . . skål för hvar trogen,
 Som gjort vid brudstoln sväng!
 Tack du, som verket högg och drog ur skogen
 Till min födslosäng!
 Tack för din låga,
 För din förmåga,
 Du min gamla far!
 Kunde vi råkas,
 Skulle vi språkas,
 Supa några dar —
 Min bror du blifva skull'
 Och som jag så full,
 Och som jag så full.

Flauto - - -

N° 24.

Fredmans Epistel

till kära mor på Bruna Dörren¹⁾.

Kära syster,
 Mig nu lyster
 Med dig tala, förr'n jag dör. :||:
 Dubbelt öl ger godt humör:
 Enkelt öl jag aldrig smakar.
 Bränvins-ångst mitt hjerta skakar,
 Och jag står vid grafvens brädd
 Som en Bacchi hjelte klädd,
 Men föraktad och försmädd,
 För min egen skugga rädd.

Kära syster,
 Mig nu lyster
 Att få taga mig en sup,
 Se'n gå i mitt mörka djup.

Uret pickar,
 Karon skickar
 Slup.
 Tag mig den och den,
 Kära mor, jag hickar —
 Bacchi safter fröjda mig än.

¹⁾ Bruna Dörren: en krog någorstädes i Stadsgården. Den får ej för-
 vexlas med "Bruna Dörrarne", som på sednare tider fans i huset n:o 37
 vid Drottninggatan. *Utgifvaren.*

Usla tider!

Hvad det lider,

Bara kursen nederslås, :||:

Bättre köp på brännvîn fås ²⁾.

Men då lefver jag ej mera:

Andra hjeltar då hofvera.

Kan ni tro, då, kära mor,

Jag skull' få en sup så stor —

Jag skull' supa, om ni tror,

Liksom Runius, Lucidor ³⁾.

Usla tider!

Hvad det lider,

Mitt benrangel faller ner —

Men min mun åt glaset ler.

Supar flera!

Ge mig mera,

Mer!

Bacchus, ingen ann,

Skall mig balsamera

Som en stor namnkunniger man.

Systrar, hören:

När j rören

Uppå krogen glas och stop, :||:

Drick min skål då allihop,

²⁾ Bara kursen nederslås. Uttrycket tillkännager att denna Epistel skrefs på 1760-talet, då skriket öfver hög kurs var som värst. *Utgifvaren*.

³⁾ Lucidor (Lasse Johansson) och Runius: de kända skalderna, bägge efter ett högst oregelbundet lefnadssätt af döden skördade i blomman af sin ålder, den förre 1674 och den sednare 1713. Då Bellman här drager fram deras namn, är detta ett bevis, bland andra, att han sjelf icke hade någon sympati för utsväfningar. *Utgifvaren*.

Sjung om kärlek, vin och lycka,
 Om de qval, en törstig trycka,
 Och om hur en rusig man
 Paradiiset vinna kan,
 Om den eld, i blodet rann,
 När han första drufvan fann!

Systrar, hören:

Bruna Dören

Stäng för allting väl igen —
 Låt min hamn få bulta se'n....

Inte droppen

Hålt — låt opp'en *)!

Men

Jag måst gå... Farväl
 Båd med själn och kroppen!
 Hit en sup — jag törstar ihjäl.

*) d. v. s. håll ej nu på bränvins-tåren, utan tag korken ur flaskan! *Utgifvaren.*

M 25.

Fredmans Epistel,

*som är ett försök till en pastoral i bacchanalisk smak, skriven
vid Ulla Winblads öfverfart till Djurgården¹⁾.*

Blåsen nu alla!
Hör, böljorna svalla,
 Åskan går.
Venus vill befalla,
 Der Neptun rår.
Simmen, tritoner,
Och sjungen, millioner,
 Fröjas lof!
Svaren, postiljoner
 I Neptuns hof! - - - Korno.
Se Venus i sin prakt —
Kring henne hålla vakt
Englar, delfiner, sefirer och Pafos hela makt:
Vattunymfer plaska kring
 I ring. - - - Korno.

Fåglarna titta,
Och fiskarna spritta

¹⁾ I det på sid. 61 omnämnda exemplaret af Fredmans Epistlar har skalden vid denna tecknat: Min Epistel..... Hvilketdera är mest hänryckande, musiken eller den idylliska naturmålningen? Båda bilda detta helgjutna "valdthorns-qvåde", som Atterbom med allt skäl kallar "makalöst". *Utgifvaren.*

Ur sitt rum.
 Gastarna de sitta
 På hafvets skum.
 Vädrena susa,
 Sig böljorna krusa,
 Bugna ner.
 Skyarna bli ljusa,
 Och solen ler. - - - Korno.
 Venus på fältet är —
 Snäckan, som henne bär,
 Sirad med vimplar och blomster, den gula vassen
 skär.
 En triton, med solhatt stor ²⁾,
 Nu ror. - - - Korno.

Dån hörs från logen,
 Och säden fullmogen
 Blixtrar nu.
 Göken gal i skogen
 Så matt: kuku!
 Kråka och vipa
 Nu näbbarna slipa,
 Flyga snällt.
 Pan han tar sin pipa
 Och blåser gällt. - - - Korno.
 Hjortarna stängas, slåss,
 Elgarna fly som bloss ³⁾.

²⁾ Solhatt: se noten n:o 3 på sid. 81. *Utgifvaren*.

³⁾ Denna naturskildring öfverensstämmer med verkligheten under Bellmans tid och långt efteråt: Djurgården hade ett helt och hållet landtligt utseende med sina åkertegar, lador och logar mellan skogsbackarne; och de för kungliga jagtnöjet och köket bestämda djuren, då mångfaldigt

Glimmande, simmande, Venus hon lemnar sin
kaross ⁴⁾,

Går in i Palemons tjäll
I qväll.

- - - Korno.

Venus, du täcka,
Fritt lemna din snäcka
Vid vår strand —

Lustan sku vi väcka
Med glas i hand!
Ack, mina vänner,
Hvar en af er känner
Mina drag.

Blåsen, goda männer,
Valdthornen tag!
Du, Ulla Winblad, kåt,
Gunga i roddarbåt!

- - - Korno.

Du är vår Venus: mamseller, gesäller gör din ståt ⁵⁾.
Stig i land på Pafos ö,
Min mö!

- - - Korno.

Om denna parken
Rår kärleks-monarken

talrikare, ströfvade omkring all Djurgårdens mark, icke allenast på hela Ladugårdsgärdet ända ifrån Ålkistan, utan ock på Waldemarsön eller hvad vi nu kalla Djurgården i inskränkt mening, alltsammans sedan 1600-talet inhägnadt med höga gärdesgårdar till en sträcka af nära två mil, oberäknadt enskilda personers stängsel eller plank, inom hvars portar de arma djuren ofta träffades döda, sönderrifna af vargar eller förjagade af hundar. Först 1829 blefvo de inhysta inom sin nuvarande plats vid Ropsten, sedan man undanslagat och skjutit större delen, för att bättre kunna vårda de återstående. *Utgifvaren.*

⁴⁾ Kaross: här båt eller fartyg i allmänhet, men eljest en galerkapstens kajuta. *Utgifvaren.*

⁵⁾ ... gör din ståt: utgöra din hofstat (stats). *Utgifvaren.*

Och en kung:
Djurgåln heter marken —
Stöt valdthorn, sjung!
Sjung, till exempel,
Om Fröjas små tempel,
Som här stå
Med uråldrig stämpel
Och mossas på *)!

--- Kornö.

Sjung här om jungfrumord,
Om hur en brud blir gjord,
Hur under valdthorn hon kämpar och spritter på
ett bord —

Ulla Winblad, ingen skymf,
Min nymf!

--- Kornö.

- - - *Korno.*

- - - *Korno.*

Nig nu och buga,
Träd in i min stuga,
Dansa om!
Fröjas barn ä sluga:
Kom, Ulla, kom!
Hör du ej suset?
Si värden i huset,
Fader Berg —
Valdthornet och kruset
Ge gubben färg. --- Kornö.
Djurgårds-herdinna snäll,
Här är Palemons tjäll.
Här ser du herdar, som ragla båd morgon, middag,
qväll,

- - - *Korno.*

⁶⁾ Skalden påpekar de urgamla, till en del ännu kvarstående kojorna i Djurgårdstaden, der folklivet företrädesvis firade sina fester till Fröjas och Bacchi ära. *Utgifvaren.*

Herdar utan lamb och får . . .

Gutår!

--- Korno.

Blås, musikanter,

För Ulla, galanter

Och förnäm!

Skira engageanter

Och diadem ⁷⁾!

Putsa chinjongen

Och sväng roberonden

Vid och stor ⁸⁾!

Blåsen i portgången

Ett ståtligt kor ⁹⁾!

--- Korno.

Dyrka Kupidos namn —

Öppna din varma famn,

Pusta och flåsa och flämta och blekna som en hamn!

Hjertat klappar, pulsen går . .

Han slår.

--- Korno.

Sjungom nu alla —

Låt kärlek befalla

Våra lif!

Låt oss spelmän kalla

Till tidsfördrif!

Svalkom vår tunga,

Och låtom oss sjunga

Glädjesång!

⁷⁾ Engageanter: se noten n:o 2 på sid. 22. *Utgifvaren.*

⁸⁾ Chinjong (chignon): håret slätkammadt och kring nacken inböjdt i en tjock buckla.... Robrond: se noten på sid. 66. *Utgifvaren.*

⁹⁾ Ett kor: se noten n:o 5 på sid. 53. *Utgifvaren.*

Dansa, gamla, unga,
Nu på en gång! - - - *Korno.*
Nymfer och friskt kalas,
Vällust i blod och glas,
Sömniga ögon, friskt hjerta, fioler, sång och bas
Hvar Epistel innebär
Och lär. - - - *Korno.*

M 26.

Fredmans Epistel

rörande mutter Berg och angående Lotta i Kolmätargränden ¹⁾ och hvad som passerat.

"Hvar står fiolen — säj, min son?"

Mutter, gutår... Der står han i vrån.

Skall jag dra till?

"Gör som du vill...

"Sätt dig, vänd upp och ned på sån — --- *V:cello.*

"Hör basfiolens klang och dån! --- *V:cello.*

"Movitz, nå, käre, börja! --- *V:cello.*

"Gråt ej... hvi ska du sörja?

"Karl är karl — skall du vara så rädd om ditt skinn!"

Låt mig se huru djupt hirschfångarn tog in...

Mutter, i hufvud jag fått fyra hugg:

Ett uti armen... Gutår nu i mjugg!

Mutter, gutår...

Två hugg i mitt lår —

Blott för mitt tal.

Fan till korpral!

Han ville jag skull' spela. Jag svara: "Hut!"

Dermed så högg han mig --- på min trut. --- *V:cello.*

"När skedde det? Var karln besatt?"

Mutter, gutår... Det skedde i natt.

¹⁾ Kolmätaregränden: se Episteln n:o 34. *Utgifvaren.*

Jag grep en drill —
 Vips slog han till,
 Slog af peruken och min hatt --- V:cello.
 Och dansa golfvet kring med skratt. --- V:cello.
 Derpå så i minuten --- V:cello.
 Fick jag ett slag på truten.
 Och den besten var kär i dottern som jag,
 Och jag ropte på Lotta: "Hirschfångaren tag!"
 Krögarn i skjortan han kom också ut —
 Vips gaf han krögarn ett slag på sin trut.
 Krögarn han svor
 Och ropte på mor.
 Mor är bastant:
 Hon gaf galant
 Krögarn en örfil — och korpralen han log.
 Och man och hustru jag - - - så bedrog! --- V:cello.

Tyst, mutter, tyst — jag var ej känd:
 Aldrig jag spelt i Kolmätargränd.
 Satans alarm...
 Mitt lår och min arm,
 Lårbenet, bröst och höft och länd! --- V:cello.
 Nu har jag skrufvat strängen spänd: --- V:cello.
 Si nu hur knogen springer! --- V:cello.
 Mutter... mitt sjuka finger —
 Aj, se, skinntutan damp der in i basfioln...
 Aj, se plåstret... der ligger det under stoln!
 Stråken afbruten och taglet är allt —
 Lotta är borta och bränvinet kallt.
 Mutter, gutår!
 Mitt bröst har ett sår:

Den, mig det gaf,

Öppnar min graf.

Kolmätars Lotta hon är orsak till allt...

Mutter, i går gick hon --- med en palt²⁾. --- *V:cello*.

²⁾ Palt, paltar: ett ännu bibehållet öknamn på den särskilda afdelning af stadens vakt, som till eller ifrån kur- och spinnhusen, kyrkpallen eller domstolarne ledsagar kvinnokönet. Paltarne, hvilkas rätta benämning är separationskarlar (på folkspråket siffrationskarlar), voro fordom klädda i blå jackor, s. k. uppvikt hatt, svart bantler med huggare — en tid bajonett — och buro en hasselkäpp i handen samt i fickan en tågstump, hvilken de bundo om armen på den sköna och ledde henne med, när hon var för bångstyrig eller om de ville skymfa henne särdeles. De kallades äfven helt enkelt "gubbar", emedan ifrågasvarande befattning, liksom stadsvaktens i allmänhet på den tiden, för den kläna aflöningsens skull bestriddes nästan uteslutande af orkeslösa och oftast vanföra personer, som ingenting annat hade att lefva af. *Utgifvaren*.

M 27.

Fredmans Epistel,

som är dess sista tankar¹⁾.

Gubben är gammal — urverket dras,
 Visaren visar, timman ilar.
 Döden sitt tinglas har ställt vid mitt glas,
 Kring buteljen strött sina pilar.
 Törstig jag skådar min stjerna och sol²⁾.
 Vandringsman, hör nu min basfiol!
V:cello --- Movitz, din tjenare hvilar.

Klaraste sköte, ljufliga barm!
 Sorgligt den blommans³⁾ lif föröddes,
 Som gaf min far, till min sveda och harm,
 Vällust i den säng, der jag föddes.
 Men båda sofva. Gutår i förtret!
 Sjung, Movitz, sjung om hur ögat gret
V:cello --- Vid de cypresser, som ströddes!

¹⁾ Melodien till Fredmans Epistel n:o 27 kan återfinnas i psevdonymen Philidors operett "Tunnbindaren", der texten börjar med dessa ord: "En gammal tunnbindare, svartsjuk och dum"... Philidors egentliga namn var André Danican. Känd såsom opera-komponist, och kanske ännu mer såsom en af världens störste schackspelare, dog han i London 1795. (Atterbom, Sv. Siare och Skald. del. 6, sid. 54). *Utgifvaren.*

²⁾ d. v. s. min afton och dag — kanske ock en dubbelmening, häntydande på ett par krogar: Stjernan och Solen. *Utgifvaren.*

³⁾ Så ändradt (den blommans i stället för de blommors) i det på sid. 78 omnämnda exemplaret af Fredmans Epistlar. *Utgifvaren.*

Raglande skugga, brusiger min,
 Skapad att Bacchus gå tillhanda,
 Bläddriger tunga af bränvin och vin —
 Känn der far min, känn der hans anda ⁴⁾!
 Fröja och Bacchus gaf kring den ett sken
 Movitz, låt bland mina fäders ben

V:cello --- Detta mitt stoft få sig blanda!

⁴⁾ Här belackar Fredman sin salige far, hvilken i lifstiden var en nykter och ordentlig man (se sid. 11). *Utgifvaren.*

M 28.

Fredmans Epistel

om ett anställt försåt emot Ulla Winblad ¹⁾.

I går såg jag ditt barn, min Fröja,
 I Yxsmedsgränd ²⁾,
 Klädd i en svart garnerad tröja,
 Så snörd och spänd ³⁾ —
 En kullrig vidd af många stubbar,
 Bjefs och grannlåt och flärd...
 Men i dess fjät såg jag två gubbar
 Med långa svärd ⁴⁾.

Hon vände sig och floret fläkta
 Tyst af och an —
 Dess ögons glans, så dyr och äkta,
 Bland tårar brann.

¹⁾ I det på sid. 61 omnämnda exemplaret af Fredmans Epistlar har Bellman vid denna tecknat: Actuarien Zetherman. Hos denne Zetherman, stads-aktuarie, vistades skalden ofta, synnerligast på hans sommarnöje Follan vid sjön Magelungen utanför Skans tull.... I Epistelns melodi läser Kraus hafva stor andel, om han ej helt och hållet komponerat den. *Utgifvaren.*

²⁾ Yxsmedsgränden sträcker sig från Vesterlånggatan till Stora Nygatan, börjande vid den förra med ett hvalf, en leuning af de s. k. vattupor-
 tarne i forna stadsmuren, då Mälarens vatten gick ända dit upp, liksom saltsjöns sträckte sig till Österlånggatan. *Utgifvaren.*

³⁾ Tröja: i fruntimmers-kostymen på 1700-talet ett klädesplagg, betäckande öfra delen af kroppen, försedt med ett smalt skört och lång-ärmar samt vanligen tätt åtsittande såsom nutidens koftor. *Utgifvaren.*

⁴⁾ Se noten på sid. 99. *Utgifvaren.*

Ett qvinligt öga, fullt med tårar,
 Och en darrande röst,
 Säg mig, hvad mer till ömhet sårar
 Ett manligt bröst?

Från topp till tå min nymf jag granskår:
 Bedröflig syn!
 Hopknäppta sträcks två klippings-handskar
 Med bön till skyn.
 Dess kjortlar rycks, och uret stannar:
 Perpendickeln sprang af —
 Och nymfen sjelf den krans förbannar,
 Som Fröja gaf.

Du stränga makt, som kärlek dödar
 Med raseri,
 Märk, Ullas lilla fot sig mödar —
 Och hon blir fri.
 Kring templet hennes ögon hvälfva,
 Der hon Temis nyss rönt,
 Fast politiens drottars sjelfva
 Dess hjessa krönt ⁵⁾.

Så skynda dig att Fröja lyda,
 Glöm afunds hand!
 Låt nöjets bloss din himmel pryda

⁵⁾ Ulla hastade förbi sjelfva rättvisans tempel eller rådhuset, sessionslokalen för politiens drottars, d. v. s. borgmästare och råd i politi-kollegium, som då (intill år 1776) hade nuvarande poliskammare-värfvet sig uppdraget. *Utgifvaren.*

I Pafos' land!
Gå, tänd och dela än en lusta,
Som naturen ger lif!
Gråt inte mer, håll upp att pusta
Och lycklig blif!

N: 29.

Fredmans Epistel

till de förnåma.

Movitz, tag dina pinnar
 På templets höga tinnar!
 Klang, pinn' i vädret!
 Plang, pinn' på lädret!
 Klang, plang, klang, plang!
 Pukorna ställ till venster —
 Opp dörrar och fenster!
 Klang, Fröjas minne!
 Plang, fäll din pinne!
 Klang, plang, klang, plang!

Nymfen solfjädern fingrar och fläktar sin barm.

Timp. --- Trumla stolt alarm,

Timp. --- Lyfta opp din arm

Och skåda de sköna i silke och flor!

Stolt herrarna spassera i salen, min bror,

Stolta med hvita strumpor och knarkande skor,

Snusa, le, --- *Timp.*

Pudrade ¹⁾ — --- *Timp.*

Handen uti barmen,

¹⁾ Under tiden för detta mod pudrade sig såväl de förnåma (både kavaljerer och damer) som det lägre folket, och pudret slogs icke allenast i håret, utan äfven på rocken nedåt ryggen och axlarne. Till och med för gemenskapen bland militären hörde pudret till uniformen. Ända till år 1809 såg man allmänt äldre personer i denna utstyrsel. *Utgifvaren.*

Hatten under armen
Af fin kastor. :||:

Fröknarna le och läspa,
De frysa och de gäspa.
Klang, stäm och ramla!
Plang, slå och skramla!
Klang, plang, klang, plang!
"Ers nåd" på alla säten —
Och främmande läten ²⁾!
Klang, sväng med pinnen,
Plang, på pukskinnen!
Klang, plang, klang, plang!

"Comment se trouve ma belle?" 'Oui, fort bien,
ma soeur!

Timp. --- Pukarn hvirflar gör:

Timp. --- Movitz har gehör.

Ta hit mandelmassa, klenäten och smör ³⁾!
Grefven, med guld på rocken och blixtrande hatt,
Hoppar nu främst i polskan och gör nymfen spratt.

Så charmant --- *Timp.*

Och galant --- *Timp.*

Gör han en herdinna

Till en sorts grefvinna

Uppå en natt. :||:

Kors, hvad för kaprioler
Och gnäll utaf fioler!

²⁾ Främmande läten: pladder på franska — alldeles som ännu i dag. *Utgifvaren.*

³⁾ Klenät: ett slags ännu på landet (synnerligast vid jultiden) brukligt bakelse, kokadt i flottyr och till smaken liknande strufvor. *Utgifvaren.*

Klang af bassister ⁴⁾!
 Plang, kapellister!
 Klang, plang, klang, plang!
 Flöjterna ljufligt susa
 Och nymfren förtjusa.
 Klang, pukan låter!
 Plang, nymfen gråter!
 Klang, plang, klang, plang!

Hvarföre gråter nymfen? Jo, ängslig hon ser

Timp. - - - Nu sin kavaljer

Timp. - - - Hur han faller ner

Och fröken derute i farstun tillber:

Smäcken föll ner i trappan, buketten försvann,

Kjorteln blef sönderrifven, halsbandet tog fan ⁵⁾.

Fröken skrek: - - - *Timp.*

"Ack, hvad svek! - - - *Timp.*

"Ingen tro och heder —

"Bäst man en tillbeder,

"Kränkes en ann!" ⁶⁾ :||:

⁴⁾ Bassister: bassong- eller fagottblåsare. *Utgifvaren.*

⁵⁾ Smäck: ett slags krusflors-prydnad, med en snibb nedskjutande på pannan, af fruntimren brukad i djup hofsorg. *Utgifvaren.*

⁶⁾ Männe ej Movitz, då han lemnade den upphöjda orkesterplatsen ("templets höga tinnar"), hade sina funderingar huruvida det verkligen fans någon skillnad emellan "de förnäma" och hans gamla bekanta på Gröna Lund eller Lokatten? *Utgifvaren.*

M 30.

Fredmans Epistel

*till fader Movitz under dess sjukdom, lungsoten¹⁾.
Elegi.*

Drick ur ditt glas — se, döden på dig väntar,
Slipar sitt svärd och vid din tröskel står!
Blif ej förskräckt: han blott på grafdörrn gläntar,
Slår den igen — kanske än på ett år.
Movitz, din lungsot den drar dig i grafven...

V:cello --- Knäpp nu oktaven,
Stäm dina strängar, sjung om lifvets vår! :||:

Guldguler hy, matt blomstrande små kinder,
Nedkramadt bröst och platta skulderblad!
Låt se din hand... hvar ådra, blå och trinder,
Ligger så svälld och fuktig som i bad:
Handen är svettig och ådrorna stela...

V:cello --- Knäpp nu och spela,
Töm ur din flaska, sjung och drick, var glad! :||:

Himmel, du dör... din hosta mig förskräcker:
Tomhet och klang — inelfvorna ge ljud.

¹⁾ Movitz föll slutligen ett offer för den sjukdom, som skalden här skildrar med förfärande sauning. *Utgifvaren.*

Tungan är hvit, det rädda hjertat kläcker,
 Mjuk som en svamp är sena, märg och hud.
 Andas . . . fy tusan, hvad dunst ur din aska!

V:cello --- Län mig din flaska!

Movitz, gutår — skål! Sjung om vinets gud! :||:

/ Utur hans kärl din död i droppar flutit
 Helt oförmärkt med löje, sång och ro.
 Ja, detta glas bedröfligt inneslutit
 Glödande maskar, vill du, Movitz, tro.
 Allt är förtärdt. Dina ögon de rinna.

V:cello --- Tarmarna brinna.

Orkar du ropa än gutår? "Jo, jo!" :||:

Nåså, gutår! Dig Bacchus afsked bjuder:
 Från Fröjas tron du sista vinken får.
 Ömt till dess lof det lilla blodet sjuder,
 Som nu med våld ur dina ådror går.
 Sjung, läs och glöm, tänk, begråt och begrunda . . .

V:cello --- Skull' du åstunda

Ännu en fälsup²⁾? Vill du dö? "Nej — gutår!" :||:

²⁾ Fälsup (Stockholms-dialekt): färd-sup, res-sup. *Utgifvaren*.

M 31.

Fredmans Epistel

*öfver Movitz, då han blef uppiskad på gatan, för det qvinten
sprang på basfiolen, en sommarafton 1769 ¹⁾.*

Ob solum punctum caruit Robertus asello.

Se Movitz... Hvi står du och gråter,
Så blodig och svullen och stinn?
"Dörrn upp"... Nå, välkommen nu åter!
Si här har du farstun — stig in!
Än lefva ju dina patroner:
Förglöm den förtret, du har rönt!
"Pong pongtuli pongtuli!" Skönt
Du slår dina toner.

Gutår på en halfpart, min broder —
Se här, tag en sup... räck ut hand!
Vårt bränvin med guld och klenoder
Förgyller båd tunga och tand ²⁾...
Men har du ej feber? "Hvad mera?"

¹⁾ Melodien till denna Epistel är densamma af Rousseau, på hvilken man sjöng Bergklints "Ode öfver Motgången". *Utgifvaren.*

²⁾ Bränvin med guld (goldwasser): såväl i bränvin som likör brukade man, endast för siratlighetens skull, lägga söndersmuladt bladguld. Som detta var äkta, hade det ingen menlig inverkan på helsan. Med klenoder menas troligen pomeransskal, kanel och dylika kryddor, som dessutom funnos i flaskan för att ge innehållet en gul färg och göra det mera harmoniskt blixtrande. *Utgifvaren.*

Då är en sup finkel ej sundt.
 "Pong pongtuli pongtuli! Strunt!
 "Er lagom mockera!"

Är ögat utslaget? "Åh, inte ...
 "Låt plåstret få sitta, din hund!"
 Mins du hur jag sist dig påminte
 Om slagsmålet på Gröna Lund ³⁾?
 "Förstör nu den varma kristallen —
 "Ge supen, ge hit eller slåss!
 "Pong pongtuli pongtuli! Tross,
 "Jag slår dig i skallen!"

Det plägar ens oro ju lätta
 Att öppna sitt hjerta en vän:
 Sätt på dig peruken, berätta
 Hvarför du blef sparkad i änd'!
 Kund' du dig då inte försvara,
 Men fumla och slogs som en so?
 "Pong pongtuli pongtuli! Jo,
 "Det skall jag förklara.

"Den tjugu och åttonde Juli
 "I år, om jag mins ... eller hur ...
 "Den dagen var klart, stundom muli'
 "Med regn ur en blixtrande skur.
 "Det var, om jag drar mig till sinnes,
 "Den tjugu och femte".... Nå, säj!

³⁾ Se Episteln n:o 12. *Utgifvaren.*

"Pong pongtuli pongtuli! Nej...

"Nej, ve den, som minnes!

"Likgodt! Om en afton jag råka

"En nymf med ett hängande flor.

"Jag börja med henne att språka,

"Fick veta precist hvar hon bor:

"Gränd heter... tyst, låt mig fundera...

"Precist: Göran Helsinges gränd,

"Pong pongtuli pongtuli, känd —

"Jag säger ej mera ⁴⁾.

"Jag bar just fiolen på ryggen,

"Gick efter och halta och skalf.

"Med floret i ögat för myggen

"Min skönhet slank in i ett hvalf.

"Men, just i detsamma hon stanna,

"Vips, kom der en långbent drabant ⁵⁾.

"Pong pongtuli pongtuli! Sant!

"Han svor och förbanna.

"Han ropte: 'Släpp nymfen!' Jag släppte,

"Och lustigt en örfil fick jag.

"'Din hund, knäpp på strängen!' Jag knäppte —

"Da kapo: på truten ett slag!

⁴⁾ Göran Helsinges gränd, en af de smalaste, som sträcka sig från Vesterlånggatan till Stora Nygatan, var på Bellmans tid för sina nymfer lika beryktad som nu Prestgatan. *Utgifvaren*.

⁵⁾ en stånddrabant, en "blågul drake", såsom Movitz här nedan kallar honom för uniformens skull, hvilken var blå och gul. *Utgifvaren*.

"Emellertid stod han och spjerna
 "Med handen i kjortel och barm...
 "Pong pongtuli pongtuli... Harm
 "I hufvud och hjerna!

"Allt måste jag spela och brumma
 "Och gå med fiolen patrull.
 "Men hur jag på strängarna tumma,
 "Sprang qvinten, och jag föll omkull.
 "Fan far' i den blågula draken...
 "Ge mig nu en sup eller två!
 "Pong pongtuli pongtuli.... Nå,
 "Nu känner du saken.

"Min skönhet han straxt sig tillegna,
 "Birfilare kalla han mig,
 "Och örffilar hagla och regna
 "Och smattra som kulor i krig.
 "Revanche! Han ropte: 'Kanalje,
 "'Der har du för qvinten, som sprang!
 "Pong pongtuli pongtuli! Klang...
 "Tvi sådan batalje!"

N: 32.

Fredmans Epistel

*till fader Moritz, hvarutinnan han liknar honom vid
ett skepp.*

Kors, utan glas... Du ser ut, din kanalje,
 Som ett rankigt skepp på böljan utan flagg, *Fin.*
 Utan kompass och i brusande svalge'
 Strandadt, plundradt, fullt af fattigdom och agg.
 Stråken... låt se... är masten, skeppet förer:
 Skjortan blir seglet, vimpeln nattkappan är —
 Klippor och skär
 Ä krogar här och der. *D. K.*

Lik en schebeck, som i vågen arbetar,
 Drifves af och an, men stundom gör en lof *Fin.*

Och som i tusende vinklar uppletar
 Ny förfriskning, kär! och tunnor, kap och rof¹⁾!
 Jag är Neptun, som våg och seglen rör;
 Och denna Liljans krog är hamnen, jag tror.

Och krögarmor

Hon är hvalfisken, bror²⁾!

D. K.

Lustigt plaisir... jag bara med dig skämtar!
 Här har du ditt glas — lägg ut! Nu vinden blås. *Fin.*
 Sök opp din graf... snart grifteklockan klämtar,
 Och din gamla bränvinsskuta hon förgås.
 Bacchus ditt skepp som redare tillhör:
 Englarna berga själen uti en slup.

Sjunk i ditt djup —

Tag till valet en sup³⁾!

D. K.

¹⁾ Schebeck: ett litet tvåmastadt Medelhafs-fartyg. *Utgifvaren.*

²⁾ Liljans, rätteligen Lill'Jans: en ännu under detta namn befintlig lägenhet (fordom träskporten) norr om Humlegården invid drottning Christinas väg. Benämningen härleder sig från en skogvaktare eller hofjägare vid namn Jan, liten till växten och en putslustig man, som på detta sitt boställe höll krogrörelse och hade strykande trafik. Innan Ladugårdslandet vardt bebygdt och vägen förbi Fredrikshof blef anlagd, var här utkörspport från Norrmalm, och ännu utgör Lill'Jans ett af ingångsställena till stora Djurgården, hvarföre de promenerande äfven här måste erlägga inträdesafgift. År 1815 blefvo de gamla byggnaderna dels nedrifna, dels omändrade. Teckningen, tagen från Djurgårdssidan, visar lägenheten sådan den nu ser ut i sin egenskap af endast boställe. En stor del af dertill anslagna jorden, fordom 54 tunnland, är numera indragen..... Den genom Movitz' pensel odödliggjorda Bergströmskan, fader Bergströms hustru, lærer ha varit värden till hjälp i hvarjehanda fall, dock mest i föreståndarskapet öfver krogen: det är derföre hon af skalden benämnes "Liljans madam" och "Liljans mor". *Utgifvaren.*

³⁾ Valet (i hvardagsspråket): afsked, farväl. *Utgifvaren.*

M 33.

Fredmans Epistel

1:o om fader Movitz' öfverfart till Djurgården och
2:o om den dygdiga Susanna ¹⁾.

Was ist das — ge rum vid roddartrappan! Undan
birfilare, skoputsare, tullsnokar och matroser.... Hurra!
Lägg till stjerten på ölkannan.... Trumf i bordet....
Tig, käring.... Svafvelstickor — sex knippor för en
hvitten.... Trumf i bordet! Åtta styfver håller jag...
Kurage, du gamla granadör! Vänd opp och ner på
bolsfoten! Kullerbytta med madamen i skjulet, citro-
nerna på duken och spinnrocken på taket och hollän-
darn på kistan ²⁾.... Ur vägen, kolgubbar, tvätterskor
och mjölkkäringar.... Gör inte af med nyländningen
med sudna kringlorna om halsen ³⁾.... Gutår — sup

¹⁾ Då Bellman föredrog denna Epistel, skedde det merendels i enrum, med dörren halflyckt, så att han icke sågs. De, som i rummet utanföre hörde honom, kunde icke föreställa sig annat än att tjugu eller trettio personer voro församlade derinne — en så utomordentlig förmåga hade han att framställa olika munarter och talorganer. *Utgifvaren.*

²⁾ Stora roddartrappan — den vid Skeppsbron bakom norra våghuset befintliga öfverfartsplatsen — framställde ett helt annat lif under Bellmans tid, då kommunikations-anstalterna voro vida fåtaligare. Under afbidan på den väntade båten fördref man tiden så godt man kunde, ostörd af polisen, än vid kortleken på bord och bänk och än vid ölkruset eller bränvinsglaset hos mångelskan i ståndet eller "skjulet". Detta skjul, som jemte madamen sjelf, fastän i förnygrad upplaga, fans qvar inpå sednare tider, har nu med folklifvet deromkring försvunnit.... Bolsfot: se noten på sid. 31. *Utgifvaren.*

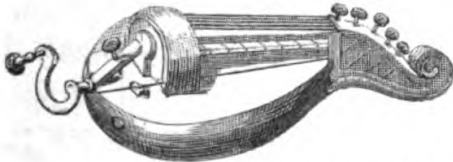
³⁾ Med sudna (sjudna) kringlor, hvilkas deg (af hvetemjöl utan mjölk) först kokas, innan den bakas, drefvo nyländningarne fordom handel på

mig till... Släpp fram Movitz med basfiolen! Mak åt er, sillpackare, bagarpojkar, nürnbergare, skräddare och fågelfångare! Stig undan, herr uppsyningsman eller nersyningsman eller hvad du är för en brohuggare⁴⁾... Hjelp opp blinda gubben med liran⁵⁾... Skuffas lagom..... Slån på truten..... Släpp fram den der gullsmidda herrn med björnarna, som dansa polska.... Si tocken amfojö⁶⁾, Susanna, med en markatta på axeln och en säckpipa i mun⁷⁾... Trumla, trumslagare! Har-

Stockholm. De utbjödo dem uppträdda på långa snören, hängande i flera hvarf omkring halsen. *Utgifvaren.*

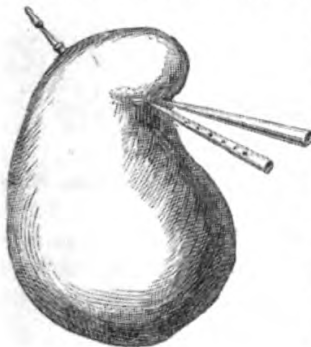
⁴⁾ Brohuggare: a) egentligen timmerman vid brohyggen: b) ordningsman vid lastagebryggor: c) här ett glop-ord af samma betydelse som baddare, grobian. *Utgifvaren.*

⁵⁾ Lira (savojeard-lyra, engelsk fiol, på franska vielle, på latin lyra rustica eller pagana): en nära släkting till nyckelharpan. Den består af ett slags kullrig låda med bred hals och bäres af den spelande i en rem framför bröstet. I ena sidväggen sitter en klaviatur af tio till tolf tangenter. Strängarne, fyra till antalet, vanligen dolda af ett tunt bräde, ge ett brummande ljud medelst ett med tagel och konfonium belagdt hjul, hvilket tjenar i stället för stråke och beständigt kringvefvas med högra handen, under det fingrarne på den venstra till olika toner sätta tangenterna i rörelse. Lyrans hörde fordom till våra landsbygders tonverktyg, men träffas nu knappast annorstädes än hos kringvandrande savojeardgossar. *Utgifvaren.*

⁶⁾ Amfojö: ett i folkspråket förvridet ord i stället för envojé. *Utgifvaren.*

⁷⁾ Säckpipa (på franska cornemuse eller musette): ett äfven hos oss, dock företrädesvis i Dalarne, brukligt instrument, men längesedan bortglömdt, detsamma som ifrån uråldriga tider tillbaka ännu höres öfverallt i Skottlands berg och dalar, lockande hågen med "underlig makt". Den äldsta säckpipan, judarnes samponia, af hvilken alla nyare afarter endast äro varianter, bestod af tvänne kägelformiga pipor eller flöjter, stuckna igenom en påse af får- eller kalf-hud. Denne påse uppblåstes genom ett särskilt munstycke, och medelst armens tryckning mot densamma tillfördes liksom ur en smedjebälg väder åt piporna. På den ena pipan, den kortare, fingerades tonerna medelst flere eller färre hål. På den

lekin dansar och slår benet i vädret... Friskt opp, gossar — botten ur tunnan..... Trumf i bordet... Ta fast tjufven... Grefvens lakej sätter åtta styfver i potten. Åtta styfver för jungfrun, två styfver för husarn... Trumf i klöfver.... Der kommer Movitz... Åtta och åtta gör mej sexton: fyra till, så har jag sjutton... Mera klöfver.... Sex och sex är tolf... Åt du opp hjerter fru?... Ja, du har vunnit... Kors, så du ser ut, Movitz! Nog känner jag igen peruken: han har lånt skoffickarns peruk, som bor midt emot Wismar i Kolmätargränd ⁸⁾... Lustigt! Basfiolen på ryggen, tulpan på hatten, valdthornet under armen och buteljen i fickan... Stig i båten.... Hvad säger den der gullsmidda äppeltysken med markattan på axeln ⁹⁾? Le diable, il porte son violon, oui, par dessus l'épaule comme le suisse porte la hallebarde... Nu tar han till valdthornet — prutt, prutt, prutt, prutt... Ach, tu tummer taifel! Er ferschteht sich auf der musik wie eine kuh auf den mittag.. Movitz, bruder, wills tu 'was kirschen haben?... Stig i båten, Susanna! Akta köttkorgen.... Hoppa ner, lilla syster med klippingshandskarna och fiskkassen! Hvar har hon varit? Borta och manglat... Håll ut, håll ut — håll ut... Hvart bär det? Åt Varfvet... Le diable, oh que non...

andra åter funnos inga fingerhål, hvadan den ock alltid angaf samma ton eller hvad den musikkunnige kallar en ständig orgelpunkt. Denna oföränderliga ton, alltid djupare stämd än alla andra toner, kallades på konstspråket i fordna tider bordun och har gifvit den vackra djupa orgelstämmen "borduna" sitt namn. *Utgifvaren.*

⁸⁾ Wismar: krog i ofvannämde gränd, men numera försvunnen, åtminstone till namnet. Se nästa Epistel. *Utgifvaren.*

⁹⁾ Äppeltysk: så benämndes af folket "pommerinkarne" eller Pommerns invånare, den tid vi egde landet, emedan de på Sverige, der trädgårdsskötseln då låg i lägervall, drefvo stark handel med äpplen och annan frukt. *Utgifvaren.*

Dit, justement, hvor jeg peger, hvor then lille mensch, then soldat med gule pexerne sitter i packen und peshsteller... Non, non, non, non, ce n'est pas là... Richtich — nå, Djurgåln... Oui, Djurgål, oui, Djurgål, oui, par djefla besitta.... Mäster Nilses ¹⁰⁾?... Gantz richtich.... Huta åt krögarn på bryggan: der står han och skäller på musikanten.... Ah, il a peur d'être battu! Fripon... Kanalje.... Hundsvott.... Kanalje.... Mäster Nilses?... Oui, que le diable t'empörte.... Hur hänger det ihop?... Exkusiren sie mich, das ist alles lapperey: er sagt nur der kläger dass er oftmahls seine bezahlung gefordert und dass es der andere nicht geachtet hat, sondern ihm allezeit mit schmähworten begegnet ist... Hurra! Stöt i valdthornet! Susanna sjunger, vädrena spela och böljorna gunga.... Skjut ut!

Korno --- Stolta stad,
Korno --- Jag nu glad
 Förglömmar ditt prål,
 Ditt buller, larm och skrål,

¹⁰⁾ Mäster Nilses: från början af 1700-talet Djurgårdens största värds-
hus, och större än något af dess nuvarande, af Bellman likväl föga om-
nämdt, troligen emedan dess förnåma kunder icke hörde till figurerna
på hans tablör. Det fick sitt namn efter kocken Nils Berg, hvars enka
länge fortsatte rörelsen och sedan öfverlät den åt en traktör Brandt, "en
ohyggligt tjock traktör". Beläget nerrvid den s. k. slätten i kanten af
Djurgårdsstaden, vände det framsidan emot nuvarande Novilla. Den
våldiga eken med bänkarne kring stammen utmärker ännu platsen, der
herrskapernas ekipager svängde om. Af en äldre man, boende nära
stället, beskrifves detta värds- och såsom en tre våningar hög byggnad
af trä, med massor af rum och en till hälften inbyggd balkong längs
hela mellanvåningen, så stor att på densamma kunde rymmas "visst
200 personer". Trafiken sommartiden var så stark — helst Gustaf III
och hofvet ofta kalaserade der — att dagligen "för gräddens skull upp-
handlades 3 å 400 kannor mjölk, som sedan för en spottstyfver såldes
ut till folket: den tiden var det godt om bete på Djurgården". *Ut-
gifvaren.*

Dina slott och torn...

Movitz, blås i ditt horn!

--- Korno.

Böljan slår,

--- Korno.

Båten går.

--- Korno.

Bland jakter och skutor spanjefararn står

Segelstinn,

--- Korno.

Går snart in

--- Korno.

I Cadix och Dublin.

--- Korno.

Nalle, vill du ha nötter?... Gå inte så nära björnarna... Stilla — nymfen sjunger, och sefiren följer hennes stämman.

Korno ---

Klang och skott!

Korno ---

Kungens slott

Mot skyarna höjs,

Och ögat ömt förnöjs.

I en åldriger dal

Syns en arsenal¹⁾.

¹⁾ Med den åldriga dalen menar skalden den forna Kungsträdgården, d. v. s. nuvarande Carl XIII:s torg, hvars läge den tiden, synnerligen från sjösidan, mera utmärktes såsom dalsträckning, då Brunkebergs-åsen till en stor del var högre än nu. Här, midtpå planen nedåt strömmen, fanns arsenalen (sedan 1691) i det forna delagardieska huset, detta "makalösa" palats med sina fyra torn, hvilket sedermera (1793) invigdes till dramatisk teater och som sådan nedbrann den 24 November 1825. Förut hade rikets fanor, rustningar och vapen, m. m., d. v. s. hvad som inbegripes under benämningen arsenal, varit inrymda allra först på kongl. slottet och derpå i det vid Kungsträdgården belägna drottning Christinas lusthus (numera general-landtmäterikontoret). Efter förflyttningen från ofvannämde palats hafva dessa samlingar varit underkastade ett oupphörligt ombyte på flere skilda håll: så hafva de tid efter annan befunnits på Fredrikshof, i magasinerna på Skeppsholmen, återigen i Kungsträdgården uti det forna orangerihuset, i Riddarholmskyrkan, på Ulriksdal, än en gång i nämde kyrka och på slottet samt slutligen i vestra palatset vid Gustaf Adolfs torg, der de för närvarande finnas. Till själfva namnet är "arsenalen" numera försvunnen: hufvudsamlingen kallas nu "lifruskammaren". Arsenalsgatan bevarar dock vår tids minne deraf. *Utgifvaren.*

På en mur	--- Korno.
Syns en kur	--- Korno.
Med gluggar och flaggor, mordgevär och lur:	
Från dess vall	--- Korno.
Dån och knall —	--- Korno.
Från bergen återskall ¹²⁾ !	--- Korno.

Vågorna glänsa och glittra. De svalkande ilningarne förnöja . . . Kostar det på, Movitz? . . . Gutår. . . . Men se vid stranden snedt öfver, se hvad blågula och gröna bilder, som timra i skuggan af den upp-och-nedvända mörkbruna kölen ¹³⁾! Hamrarna knacka så tätt. Märker du åt höger en grekisk tempelbyggnad på en höjd? Och nedanför, i vattubrynet, se hvad för en skog af gungande master med fladdrande vimplar. . . . Solen baddar, klockorna ringa, trummorna dundra, fanorna fläkta, pikarna glimma ¹⁴⁾, klockspelarn drillar och klämtar ¹⁵⁾. . . . Korken ur buteljen Movitz ka-

¹²⁾ Skildringen afser kastellet eller skansen på Kastellholmen, der salutbatteriet befunnit sig alltsedan 1600-talet. Byggnaderna hafva dock varit olika under olika tider. Den år 1785 uppförda sprang af våda i luften den 21 Juni 1845 och blef kort derpå ersatt af den nuvarande. . . . Lur: troligen anropades fartygen här genom språkrör. *Utgifvaren.*

¹³⁾ Timra: (på sjömansspråket) afspegla sig, skimra. *Utgifvaren.*

¹⁴⁾ Det är vaktparaden som här skildras. Den gick då klockan 10 f. m. Först under Carl Johans tid framflyttades den till klockan 12 på dagen. . . . I stället för värjor i handen bar infanteri-befälet en kort tid s. k. spontonger (af franskans *esponton*) eller handpikar, halfpikar, med skaft och spets såsom på korsgevären, men finare och kortare samt utan de utsprång på sidan, hvilka bildade korset (se sid. 44). Nu brukas de endast till sjös vid antringar. Det var oegentligt som äfven korsgevären af folket benämndes för handpikar. *Utgifvaren.*

¹⁵⁾ Klockspelarn drillar och klämtar: i tornet på Tyska kyrkan eller S:t Gertrud. Detta klockspel, det enda som finnes i Sverige, är förfärdigadt i Amsterdam af en hamburgare vid namn Frans Hermonii och består af åtskilliga större och mindre metallklockor. Som klaviaturen är temligen hårdspelt, är det en sägen om mannen, som anslår densamma, att han "spelar med elfenbens-handskar". Tyska församlingen inköpte detta klockspel för 3,534 riksdaler. Första gången hörde man

star hatten och peruken i böljorna och dricker hela
verldens skål... Klang i hornen! Hvila på årorna!
Sjung, Susanna!

Korno --- Hvad jag ser!
Korno --- Ulla ler —
 Solhatten i hand
 Med rosenröda band,
 Bröstkukett, gröna blan,
 Nopkins-kjol, falbolan ¹⁶). --- Korno.
 Skön och känd, --- Korno.
 Snörd och spänd, --- Korno.
Hon hoppar ur båten med en kullrig länd.
 "Kära du, --- Korno.
 "Jag ref nu --- Korno.
 "Mitt förklä midt i tu!" --- Korno.

Korno --- Raljeri...
Korno --- "Låt nu bli!
 "Jag skulle bara gå
 "Till slagtarhuset" ¹⁷)... Nå?...

det den 18 Juli 1666, och hvarje dag klockan 12 fortfor det att med
sina psalmtoner väcka de kringboendes andakt till år 1708, då tillåtelse
erhölls att nyttja det äfven vid enskilda tillfällen, både sorgliga och
glada, för att derigenom tillskynda kyrkan någon inkomst. Så har man
här ifrån höjden och fått höra Bellmans-melodierna sjungas af metallens
tunga. Numera spelas der åter endast andlig musik och blott två gån-
ger i veckan, hvarje tisdag och fredag, under halftimman näst före kloc-
kan 12 på dagen. *Utgifvaren.*

¹⁶) Solhatt och nopkins-kjol: se noterna på sid. 81.... Falbolan
(på latin falbula): en hög veckad kappa eller garnering på fruntim-
mers-klädningar. *Utgifvaren.*

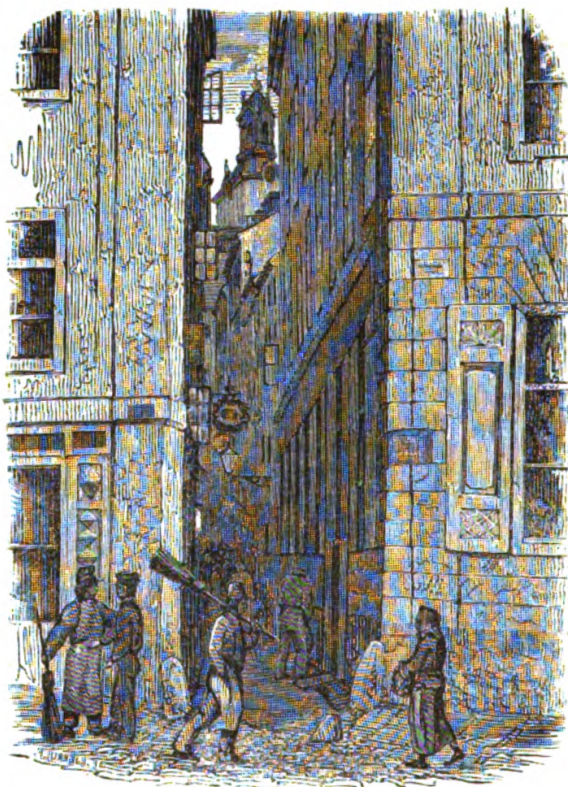
¹⁷) Innan norra slagtarhuset uppfördes — det nu, liksom det södra, med
skrämbetena försvunna — låg ett stort sådant i Nörrström på den del
af Helgeandsholmen, som i häfderna kallas Lilla Stockholm, numera

"Men nu sitter jag här:
 "Det i hjertat mig skär!" --- *Korno.*
 Innan kort --- *Korno.*
 Vår transport --- *Korno.*
 Är framme . . . "Sitt stilla — tag min ros ej bort!
 "För mossiö --- *Korno.*
 "Skall jag, mö, --- *Korno.*
 "I dessa böljor dö?" --- *Korno.*

Strömparterren, ännu skild från hufvudholmen genom en smal kanal under jorden. Der fans dessutom våghus, skoport, tvättbrygga, krämarebodar, fiskarhamn, m. m., och i norra strömfåran en qvarn med fyra par stenar. Som slagtarhuset utgjorde största byggnaden, fick bron deraf sitt namn: slagtarhusbron. Denna bro, hvilken var af träd, hade från dåvarande Norrmalms torg (sedermera Gustaf Adolfs) ungefär samma sträckning som Norrbro nu, men öfver södra strömgrenen, närmast slottet, gick den i sned vinkel rakt på hörnet af Logårdsflygeln till början af skeppsbron, der kungliga vedgården då hade sin plats. Först mot slutet af 1780-talet, när grunden började läggas till nya bron och då den gamla raserades, borttogos de mest vanprydande byggnaderna. Norra delen af bron fullbordades 1797, och så småningom blef sedermera den södra färdig. Fiskarhamnen, förvandlad till upplag för bräder, ved och annat skräp, qvarblef emellertid i sitt ruskiga skick ända till år 1834, då Strömparterrens anläggning vardt slutad. *Utgifvaren.*

N° 34.**Fredmans Epistel¹⁾**

*till Movitz, när elden var lös i hans kvarter uti
Kolmätargränden²⁾.*

Ack, hvad för en usel koja —
Spräckta rutor, brutna lås!

¹⁾ Vid denna Epistel har Bellman i den på sid. 61 omnämnda boken tecknat: Prins Carl — Printsen vid Hogland. *Utgifvaren.*

²⁾ Träsnittet visar Kolmätaregränden, sådan den nu ser ut. Den sträcker sig från f. d. Myntgatan, nuvarande Riddaregatan, upp till

Tuppen gal en sträf hoboja ³⁾:
 Trumman hörs i gränden slås.
 Verda, verda? Larm på gatan —
 Jeppe, blås i tornet, blås!
 Som en gås
 Kacklar den satan...
 Klockan klämtar, vatten fås ⁴⁾.

Niklas' torn som röda gulle'
 Blänker i den mörka natt ⁵⁾.
 I en hövålm på en skulle
 Slåss två kärngar om en tratt ⁶⁾.
 Ur en sönderslagen ruta
 Tittar fram en gulbrun katt —

Stadssmedjegatan, der den ändas i ett hvalf, en af de fordna vattupor-
 tarne (se noten n:o 2 på sid. 102). Än i dag fullspäckad med krogar
 och näringsställen, förete den inom sin smala rymd en högst otreflig
 och ruskig anblick. *Utgifvaren.*

³⁾ d. v. s. hoboje-ton: se noten n:o 2 på sid. 61. *Utgifvaren.*

⁴⁾ Jeppe. Öfverst på nuvarande Brunkebergs torg, som ända mot slutet
 af 1700-talet utvisade lemningar af en oländig backe full af stenrösen
 och grus, låg ett trätorn, och i det bodde en af staden antagen väktare,
 allmänt benämnd Jeppe på berget efter Holbergs komedi med samma
 namn. Han nyttjade röd mössa och lærer ha varit ett af tidens många
 originaler. Med sin lur tillkännagaf han eldsvådor, och för öfrigt ut-
 ropade han timmarne. Formeln i sednare fallet var denna:

”Väktarerop! Klockan är 0 slagen.
 Gud bevare staden,
 Ladugårdslandena,
 Brunkebergena med!
 Klockan är 0 slagen”.

I Jappes spejaretorn fans ock en mindre ringklocka. Då tornet rasera-
 des, flyttades denna till S:t Klara kyrka för ringningen klockan 4 om
 morgnarna och 7 om aftnarna, men blef sedermera omgjuten eller utbytt
 mot en annan. — *Utgifvaren.*

⁵⁾ Niklas' torn: tornet på S:t Nikolaus eller Storkyrkan. Det synes i
 bakgrunden af Kolmätaregränden. *Utgifvaren.*

⁶⁾ I alla hittills tryckta upplagor af Fredmans Epistlar står i stället skatt,
 enligt uppgift af skådespelaren Lars Hjortsberg ett tryckfel, hvaröfver
 skalden ofta förargat sig. Genom denna ändring springer det komiska
 i bataljen så mycket bjertare fram. *Utgifvaren.*

Straxt besatt
 Hundarna tjuta . . .
 Larm och buller, gråt och skratt.

Pumpen gnäller, skorsten sprakar,
 Hästen gnäggjar vid sin töm,
 Jorden gungar, sprutan brakar,
 Bøljan susar i Norrström.
 Manskap, sväng i divisioner,
 Skyldra, marsch och flaskan töm!
 Stjäl och göm,
 Marsch i plutoner,
 Stör de skönas midnattsdröm ⁷⁾!

Skådom nu Kolmätargränden,
 Smal och smutsig, full af grus!
 Rådstu-taket syns vid änden ⁸⁾,
 Se'n blott krog och jungfruhus.
 Ur ett bugnadt fönstergaller
 Syns en nymf med skinn-karpus —
 Straxt burdus
 Slagsmål och sqvaller,
 Nakna hjessar, tomma krus ⁹⁾.

Mot en vägg med skalmar tryckta
 Står en kärra, full med drank.

⁷⁾ Stjäl och göm! Garnisons-manskapet var den tiden mindre väl känt i fråga om skillnaden emellan mitt och ditt. *Utgifvaren.*

⁸⁾ d. v. s. i fonden, då man vänder ryggen åt Stadssmedjegatan. *Utgifvaren.*

⁹⁾ Skinn-karpusen (se sid. 77) tillhörde troligen en förstucken älskare, anledningen till sqvallret. *Utgifvaren.*

I en sönderslagen lykta
 Ryker en utbrunnen dank;
 Och i rännsten på sitt öra
 Hvilar en gesäll så pank.
 Kors, hvad stank!
 Hvad ska vi göra?
 Vräk den satan mot ett plank!

Kors, bland dessa Sodoms murar
 Är det svårt att hitta rätt:
 Mörka hvalf och heta skurar
 Brylla ögat på allt sätt ¹⁰⁾.
 Här bor Movitz . . . Kors, hvad buller,
 Brandsignal och bajonett,
 Menuett,
 Tjufvar, patruller,
 Jungfruröster, klarinett

Der hans port . . . der skylten hänger . . .
 Skål, min bror, af hjertans grund!
 Löjet sig så mildt framtränger
 Ur en gul och bleknad mun.
 Gubben Movitz ler och nickar —
 Men från Karons mörka sund
 Dödens blund
 I dina blickar
 Bådar snart din sista stund ¹¹⁾.

¹⁰⁾ Sodoms murar. Uttrycket kan ha afseende både på den i bibeln omtalade gudlösa staden och på krogen Sodom, som var belägen i den här skildrade gräuden. *Utgifvaren*.

¹¹⁾ Det är ofta som skalden häntyder på den sjukdom, hvaraf Movitz slutligen afled: se sid. 15 och 108. *Utgifvaren*.

Skratta, Movitz, blif ej sjuker!
 Märk, bland pikar och gevär
 Temis' mantlar och peruker
 Syns i rännsten här och der ¹²⁾.
 Guldgalon i röda flamman
 Bjuder lydnad och besvär.
 Drick, förtär,
 Klingom tillsamman,
 En bit tuggbuss åt dig skär!

Vräk på nacken basfiolen —
 Eld i skrufven, röd och varm!
 Tag den stora läderstolen:
 Akta dyna, fot och karm!
 Flöjten, lyran och bassongen
 Häng den frammanför din barm ¹³⁾!
 Lustigt larm...
 Glöm ej hoftången —
 Stick valdthornet på din arm!

En Eneas lik vid Troja,
 Movitz ut ur porten går:
 Klarinett, fiol, hoboja,
 Allt i ljusan låga står!
 Elden fladdrar i peruken,
 Sprutan han i nacken får —

¹²⁾ Pikar: handpikar (se noten n:o 14 på sid. 121).... Temis' mantlar och peruker: jemte peruker utgjorde röda kappor (skarlakans- eller purpurfärgade) den vanliga habiten för 1750- och 60-talens tjänstemän. Hvita kappor brukades äfven, och detta mod bibehöll sig in på 1780- och 90-talen. *Utgifvaren.*

¹³⁾ Lyra: lira (se noten n:o 5 på sid. 117). *Utgifvaren.*

Slangen slår
Movitz på buken:
Vatten sköljer ben och lår.

Jordens gudar, all er lycka
Är ett stoft, ett glittergrus:
Fattigdomen vid sin krycka
Lemnar lätt sitt trånga hus!
Movitz går till nästa krogen,
Borgar der förnöjd ett krus,
Tar ett rus,
Tapper och trogen,
Somnar vid ett sexörs-ljus.

M 35.

Fredmans Epistel

angående sin sköna och hennes obeständighet.

Bröderna fara väl vilse ibland
 Om glasen, men inte om krogen:
 Alla de hitta till drufvornas land...
 Drick, bröder, drick lite grand!
 Hör, hur de stulta och skrapa i sand,
 Famla på dörrar och bulta med knogen,
 Ragla och tumla med stopet i hand
 Och blöda om tunga och tand.
 Fader Movitz, slå i, slå i!
 Min flicka har glömt mig — jag dör trogen.
 Natt och dag jemt i fylleri,
 Skall all min sorg gå förbi.

Bröderna gräla om brickor och kast,
 Vid ölbägarn jemt demonstrera.
 Somliga dricka ett kvarter i hast
 Och draga klingorna hvasst.
 Tärningar trilla, och brickan står fast...
 Gubbarna slamra och stolt diskurera
 Än om ett kyrktorn och än om en qvast —
 Men kyparn han svär som en gast.
 Hå, ja, jaja, det är så, ja...
 Slå eld på min pipa — ge mig mera!

Flickans skål uti tankarna,
Fast hon har kostat mig bra!

Ja, jag har gett henne skänker och gull —
På barnhuset skaffa jag barnet.
Barnet det dog... med kalas på dess mull
Jag söp dödgräfvaren full.
Ofta ha paltarna gått på patrull¹⁾:
Jag har då friat det lid'liga skarnet,
Vågat för henne båd ryggbast och hull
Och slagit de hjeltarna kull.
Men, min Anna Greta, men
Nu är jag lik fågeln, snärd i garnet,
Som vill ut till sin frihet igen
Och har knappt döden till vän.

Slå i åt mig — kanske smärtan förgår
Af safternas ljufliga syra.
Tårarna rinna på näsan... Gutår!
Mitt hjerta bättre nu mår.
Knappt har jag lefvat i femtio år,
Dock kan jag tryggt för er alla bedyra
Att sådant finkel, som jag söp i går,
Är kostligt mot kärlekens sår.
Dryp en droppa eller två
Och håll den på hjertat — håll man fyra —
Svedan skall, ta mig tusan, förgå...
Tag blott en sup ofvanpå!

¹⁾ Paltar: se noten på sid. 99. *Utgifvaren.*

Aj, när jag tänker uppå hennes hy
Och ögonens brinnande lekar,
Hjertat, af ängslan så tungt som ett bly,
Vill från buteljerna fly.

Bröstat det liknar en sväfvande sky:
Fröja mig lockar och Fröja mig nekar —
Händerna fångslas, mig ögonen bry...
Ack, himmel, min sorg blir nu ny!
Men, min Anna Greta, nog,
Nog vet du nu väl på hvem jag pekar:
Fan i dej, så du mig bedrog!
Slå, kypare, i... Det är nog.

M 36.**Fredmans Epistel***rörande Ulla Winblads flykt.*

Vår Ulla låg i sängen och sof
 Med handen under öra,
 Och ingen mer än krögarn fick lof
 På nyckelhålet röra.
 Utanför på krogen, bror,
 Var det så tyst som om natten.
 Intet öl fans, om du tror,
 Nej, knappt en droppa vatten!
 Tyst på tå, så nöjd och qvick,
 Kring sängen gubben vandra,
 Tog på täcket, log och gick
 Och hviska vid de andra.

Ulla snarka,
 Frös och sparka,
 Täcket öfver hufvu't drog,
 Kröp inunder
 Med ett dunder,
 Vände sig och log.

Regnbågen vid en glimmande skur
 På fönsterrutan glittra.
 I taket på sin pinne i bur

Re'n krögarns hämpling qvittra.
 Vid sefireds ljufva fläkt
 Fönsterna darra på haken.
 Ulla blef ur sömnen väckt,
 Men kunde knappt bli vaken:
 Af och an hon kasta sig
 Och svängde kring med armen,
 Gret i sömnen bitterlig
 Och klöste sig i barmen.
 Än hon skratta,
 Än hon fatta
 I sängstolpen och i stoln,
 Tog fram skona
 Och på rona
 Knäppte underkjoln.

För spegeln Ulla stänkte sin barm
 Med vin och rosenvatten.
 Se'n knöts ett perlband kring hennes arm
 Och flor kring schäferhatten.
 Liksom, när på Pafos' ö
 Kärleksgudinnan uppvaknar,
 Allting tycks i vällust dö
 Och sorgen blott man saknar,
 Likså krögarn mer och mer
 Af ångst och vällust stamma,
 Då vår Ulla satt sig ner
 Att sina lockar kamma.
 Folk och näring
 Och förtäring
 Glömde gubben i sitt qval,

Debitorer,
Kreditorer,
Majshus och fiskal ¹⁾).

Kring Ullas hjessa, pudrad och grann,
Nu flögo trenne gracer ²⁾.
Cyteren sjöng och kärleken brann
Bland lockar, flor och gaser.
En sefir mot spegeln flög
Fram med en örslef och spada,
Och en ann sin vällukt smög
I lockar och pomada.
Med en tång en kupidon
I spisen satt och flåsa;
Brydd, en ann, i vredgad ton,
Höll på ett eldkol blåsa.
Lekar, löjen,
Qval och nöjen
Skifta präktigt om hvarann.
Krögarn blunda:
Mer han grunda,
Mer hans hjerta brann.

En engla-hy, en leende mun,
Ett blottadt bröst af våda,
Ack, himmel, ack, hvar timma och stund
Nytt paradys bebåda!

¹⁾ Majshus: härmed lär betecknas någon s. k. låd-sammankomst (i Maj månad?) inom den forna krögare-societeten. *Utgifvaren.*

²⁾ Om pudret se noten på sid. 105. *Utgifvaren.*

Men af all naturens prakt,
 Hjertat till vållust och plåga,
 Røjde mest sin ljufva makt
 Två ögons vackra låga.
 Såg hon upp, förtjustes allt;
 Och blunda hon med öga,
 Rördes blodet varmt och kallt
 Med suckar till det höga.

Maken tunga
 Till att sjunga
 Och en röst så skär och klar
 Och så böjlig
 Fins omöjlig —
 Det sa' krögarfar.

Nej, aldrig såg man krögarn så fatt,
 Så kär, en peine och nyter!
 Kring Ullas ben, på stoln der hon satt,
 Han strumpebandet knyter,
 Drog på skon och af och an
 Smorde med borsten på lädret.
 När hon gäspa, gäspa han
 Med näsan högt i vädret.
 Hennes hals en rutig duk
 Af brandgult silke höljde;
 Och dess barm, så hvit och mjuk,
 De yra lustar döljde.

Håret hängde
 Och sig slängde
 Uti mörka bucklor fritt.
 Tröjan, spänder,

I små ränder
Skifta rödt och hvitt ³⁾).

Vår Ulla tog sin ljusblå salopp,
Med pontak öfverslagen ⁴⁾,
Sprang in i krogen, fyllde en kopp
Med fin likör för magen.
Sockerskorpan till sin sup
Såg man den sköna nu bryta —
Astrild brann i glasets djup
Och Bacchus på dess yta.
Nu fick allt en ny natur,
Ny frihet, lust och lycka,
Från en rik med silfverur
Till tiggarn vid sin krycka.

Ullas miner
Öl och viner
Ge en gudafröjd... Gutår...
Slikt härberge
Ej i Sverge
Fås på många år!

Men, himmel, ack, hur bytes allt om!
Bäst Ulla ömsa stubbar,
I dörrn på tröskeln... gissa... hvem kom?
Jo, fyra halta gubbar,

³⁾ Tröja: se noten n:o 3 på sid. 102. *Utgifvaren.*

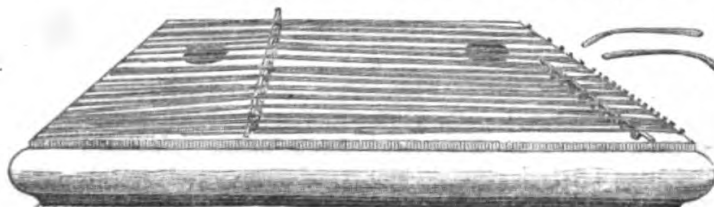
⁴⁾ Salopp: se noten på sid. 30..... Pontak: franskt mörkrödt vin af särdeles godt slag ifrån trakten af en ort med samma namn i provinsen Béarn. Under Bellmans tid hade pontak blifvit en gemensam benämning för allt franskt vin af röd färg och var troligen en sämre sort, hvilken försattes med socker. *Utgifvaren.*

En med värja, sned och vind,
 Och med en tågstump den andra —
 Och den tredje, som var blind,
 Tog nymfen bort och vandra ⁵⁾.
 Himmel, ack, hvad larm och skrik!
 Vår Ullas rop mig sårar.
 Hvarje gäst satt blek som lik,
 Och krögarn fällde tårar.
 Qvar på bänken
 Framom skänken
 Der står Ullas bränvinsglas
 Tomt och sprucket
 Och utdrucket
 Så slöts vårt kalas.

Farväl, min nymf! Apollo mig skänkt
 Din sköna bild att måla.
 Nu går du bort, se'n länge du blänkt
 Och fått min duk bestråla.
 Men kring Fröjas fria fält
 Sjunges ditt lof vid cymbaler ⁶⁾,

⁵⁾ Det var "paltarna" (se noten på sid. 99) som drogo af med henne till spinnhuset — nota bene här i den poetiska skildringen, ty i verkligheten var Ulla aldrig der såsom förbryterska... Spinnhuset låg den tiden på Långholmen. *Utgifvaren.*

⁶⁾ Cymbaler (i pluralis): ursprungligen ett hebreiskt musikinstrument, ofta omnämndt i bibeln, bestående af tvänne skålformiga kopparpjeser, hvilka slogos emot hvarandra, hvarvid de gäfvö ett starkt och särdeles genomträngande ljud.

De ännu i militär-musiken begagnade s. k. tallrikarne, förfärdigade af messing och trakterade på samma sätt, äro efterbildningar från ifrågavarande instru-

Liksom Vestas lof så gällt
 Sjungs af de små vestaler . . .
 Hölj dig med ditt hvita dok,
 Spinn kam-ull på din slända,
 Spinn och sjung och läs din bok —
 Din sol kan återvända ⁷⁾!

Tiden lider,

Dagen skrider:

Tro att lätt från skrubb och ris

Astrilds vingar

Snart dig svingar

I sitt paradis!

ment. Cymbal (i singularis): *a*) detsamma som hackbräde (på latin *clavichordium*, på franska *tympanon*), det äldsta slaget af klaver, utgörande en fyrhörnig eller triangelformad låda, på öfra sidan öfverspänd med en mängd metallsträngar (se träsnittet), hvilkas toner frambragtes genom slag eller knäppningar med ett par i ändan krökta träpinnar, dem man höll i handen: *b*) stundom en benämning på den s. k. triangeln i fältnusiken, ett instrument af stål, utgörande en öppen liksidig triangel, hvilken hålles hängande fritt och slås med en stål-ten för att, liksom "tallrikarne", beledsaga annan musik: *c*) en numera aflagd orgelstämma. *Utgifvaren*.

⁷⁾ "Hölj dig med ditt hvita dok!" Uttrycket afser de af vakten ledsagade spinnhushjonens vana att under vandringen på gatorna hålla hufvudklädet framdraget öfver ansigtet, för att ej bli igeukända Kam-ull: den långa utkammade ull, som, utan att kardas, spinnes för att användas till finare tyger och strumpor. *Utgifvaren*.

N° 37.**Fredmans Epistel***till Mollberg på post vid Kungsträdgården ¹⁾.*

Mollberg, stå stilla, stå stilla vid grind,
Stilla på din post — fältväbeln befaller —

¹⁾ Kungsträdgården: största delen af nuvarande Carl XIII:s torg ända ned till Arsenalsgatan. Ifrån att på 1400-talet ha varit en "konungens kålgård" och förut till en betydlig del utgjort begravningsplats för S:t Jakobs församling, med Näckströmmen flytande på östra sidan, blef ifrågavarande plats, egentligen under Erik XIV:s och Johan III:s tid, uppstädad till trädgård "med allehanda utländska träd och örter". Carl XI var dock den som gjorde det mesta för dess prydnad, och redan i början af 1700-talet befans den i det ståtliga skick, som Bellman sedermera här beskriver. Omgifven af höga murar på alla sidor, utgjorde Kungsträdgården en promenadplats med alléer, slingrande gångar, gräsplaner, buskverk, vattenkonst, grottor, o. s. v., der såväl den lilla

Stå som en docka rödblommig och trind
 Inom Floras grönskande galler!
 Präktig med tofs din blanka karpus
 Lyser i fronten bland bajonetter.
 Stolt dina ben med hvita stöfletter
 Trippa beständigt kring gångar och hus²⁾).

som den stora världen församlades. Här uppfördes musik, anställdes fyrverkerier, illuminationer, maskrader och andra festliga tillställningar. Mot slutet af 1700-talet förskönades platsen ytterligare: stenvägen åt östra sidan gjordes lägre, staketet kring den vid norra ändan belägna orangeribyggnaden borttogs, denna inreddes till danssal eller s. k. vauxhall, nya dyrbarare träd och växter planterades och det hela fick mera utrymme för de uppfriskande vindarne... Hvad har blifvit af allt detta? Carl Johan kom, fann platsen särdeles lämplig för militärparader och lät till sista skynten af trädgård bortröja denna grönskande oas, som under så många sekler skänkt hufvudstadens invånare svalka och förströelse, på samma gång som den varit särdeles helsofrisk för hela omgifningen, då deremot den sålunda tillskapade sandöknens numera vid minsta vattinflöde förvandlas till ett verkligt träsk-torg. Och i midten häraf murade han upp en afbild af Carl XIII. Vid gräfningen till grunden påträffades en källa, hvars åder kom från Brunkebergs-åsen. Vattnet undergick prof och begagnades under stort tillopp af människor hela sommaren 1816. För statyens skull blef den likväl igenfylld. Vauxhallen, som inrättats till förmån för lifgardets barnhus och sedermera inrymde arsenalen (se noten på sid. 120) samt derefter en brunnsinrättning, nedrefs 1852, och innevarande år borttogs norra muren. Några stora lindar, jemte en i nordvestra hörnet befintlig byggnad, som ursprungligen varit trädgårdsmästarens boställe, derpå införlivades med det forna orangeriet och nu är möbelmagasin och lykttändare-kontor, utgöra de sista lemningsarna efter denna dyrbara anläggning. *Utgifvaren.*

- ²⁾ Bredvidstående träsnitt är skuret efter en af Martins teckningar på de porslins-tallrikar, som Bellman förärade professorskan Palmstedt: se skaldens lefnadsskildring. Vid Epistlarne n:o 75 och n:o 80 meddelas ytterligare ett par sådana, liksom det närvarande med några lätta förbättringar i snittet; och vid n:o 77 finnes ett fjerde intaget, detta sednare likväl fullkomligt troget afbildadt såsom prof på ifrågavarande teckningars utseende i verkligheten. Underskriften på originalet till den här befintliga kopian lyder: "Mollberg, stå stilla, stå stilla vid grind!" Ehuru i några detaljer afvikande från kostymeringen på den tiden (t. ex. i afseende på rock-kragens form och strumpbeklädnaden i stället för stöfletter), har dock Martin fullt återgifvit grunddragen af densamma, allt ifrån stängpiskan ända till korsgeväret. Huruvida portens grindar med öfverprydnaden äro desamma som funnos der (på midten af södra muren), då teckningen gjordes, eller om de tillkommit endast ur fantasien, är nu svårt att afgöra. De vid trädgårdens rasering befintliga blefvo flyttade till första inkörsporten åt Haga, der de ännu skyldra med Carl XIII:s namnchiffer framför denna Gustaf III:s älsklingsanläggning..... Karpus och stöfletter: se noten på sid. 77, b, och noten n:o 3 på sid. 37. *Utgifvaren.*

Bror min, din uppsyn förråder ett blod,
 Som med våld och mord ur hjertat uppstiger,
 Så att du verkligt kan kallas för god,
 När du bara skyllrar och tiger...
 Se, hvar han vandrar med sitt gevär,
 Lång och högbröstad, breder i truten —
 Halsduken svart, stångpiskan uppknuten,
 Hårlocken pudrad, uppvecklad och tvär³⁾).

Men inom gallret hvad blomstrande prål,
 Sammanvridna hvalf, blompottor och stoder,
 Bugningar, nigningar, löjen och skrål,
 Vid ett sorl af sprutande floder!
 Stolt här och der med dyrbara släp
 Mötas och trängas herdinnor, grefvinnor⁴⁾.
 Nedslagna män, högmagade qvinnor
 Sitta på säten bland krukor och skräp.

Se, huru Flora hon öppnar ett fält,
 Som det lystna ögat rör och förtjusar!

³⁾ Stångpiska: nackhåret på manspersoner hårdt snodt och omviradt med svarta band eller en skinnrem, sålunda nedhängande på ryggen, i smal-ändan slutande med en bar hårtofs och invid hufvudet försedt med rosett. För att få stångpiskan tjock och lång, inlades ofta i densamma bly och löshår. Den bars såväl af militärer som de civila... Hårlocken uppvecklad och tvär: till tidens mod hörde ock tvänne på tvären öfver tinningarne bortåt örat upplagda hårlockar (en på hvardera sidan), hvilka, för att hållas stadiga, icke allenast brändes, utan äfven upprullades och tillknötos öfver en ihålig blycylinder... Till denna utstyrsel hörde för öfrigt pudret: se noten på sid. 105. *Utgifvaren*.

⁴⁾ Släp: en förlängning baktill på fruntimmerskläder, till två å tre alnars längd, som vid gåendet alltså släpade efter. Emellanåt, vid smutsigt väglag, under dans, o. s. v., hade man släpet uppkastadt öfver armen. Vid stora galafester på hofvet, såsom kröningar, begrafningar och dylikt, får man ännu se släp begagnade, äfven på karl-mantlar, stundom uppbruna af bakefter gående personer. *Utgifvaren*.

Titta åt gallret . . . Hur sa' du? . . . Jo, snällt
 Trägårdsmästarn gångarna krusar.
 Inom en list af buxbom och grönt
 Ritade namn i hundra fasoner!
 Nejlikor täckt bland röda pioner
 Sira hvar vinkel och lukta så skönt.

I perspektivet, så långt som du ser,
 Inom dessa murar, fönster och rutor
 Orfeus Flora sin dyrkan nu ger
 Vid cymbaler, flöjter och lutor ⁵⁾.
 Fordom förtjuste denna vår park
 Grenzer, La Hay, Anzani, Camilla ⁶⁾.
 Och dessa trän, så lugna och stilla,
 Delat sin skugga åt landets monark.

⁵⁾ Cymbaler: se noten n:o 6 på sid. 138 . . . Luta (hos latinarne testudo): ett numera ur bruket kommet musikaliskt stränginstrument, gitarrens föregångare, från hvilken det hufvudsakligen skiljer sig genom sin hvälfda eller kullriga buk och sin breda hals med ett rakt nedböjdt hufvud för strängarnes fästande, en del af dessa likväl på sednare tider löpande från en sidoböjning af halsen utanföre gripbrädet och med en sordin för tonernas förmildrande. Lutan, fordom mycket allmän, var, såsom Envallsson säger, "tjenlig att väcka och underhålla melankoli". Den hade vanligen "tolf till femton sensträngar för dubbla körer samt stålsträngar inunder för att få ljudet något sjungande". Det var företrädesvis luta som Bellman begagnade vid sina sångföredrag. Närvarande afbildning visar dess vanliga form på 1700-talet. *Utgifvaren.*

⁶⁾ Grenzer, virtuos på oboe och god kompositör, var (enligt en anteckning af skådespelaren Lars Hjortsberg) son eller släkting till den namnkunnige instrument-svarfvaren August Grenzer i Dresden och hade anställning vid hofkapellet i Stockholm, der han afled vid början af detta århundrade. La Hay var violist, Anzani tenorsångare och Camilla sångerska . . . Ordet "fordom" antyder att Episteln är skriven efter dessa artisters uppträdande i Sverige. Måhända hörde de till den franska trupp, som anlände hit 1766 och lät höra sig på Bollhuset, eller ock till den, hvilken uppträdde efter 1782 på den då färdigbyggda kongl. opera-teatern. *Utgifvaren.*

Se, der på bänken med mandom och hull
 Sätter sig en kämpe... Iris han klappar...
 Rustad i stöflor, med bälte af gull
 Och i rocken glimmande knappar.
 Under en skuggrik och susande gren
 Lutar en ann sitt hufvud på armen:
 Sömnig och varm, med handen i barmen,
 Ler han och pustar, vanmäktig och klen.

Skyldra — se, löparn han trippar så snäll
 Med sitt blåa skärp och gullgula tröja
 Framför två hingstar, som stolt vid en smäll
 Sina halsar gnäggande höja ⁷⁾.
 Bullrande hörs en gyllne karross,
 Der som en kusk han kröker och väjer ⁸⁾:
 Bakpå en turk bland fyra lakejer
 Gungar så frodig med sprakande bloss ⁹⁾.

Åldrig i purpur med stjerna och band,
 Går en landets drott — straxt Mollberg han spritter,
 Ropar: "Gevär!", tar musköten i hand,
 Skyldrar långsamt, torstig och bitter ¹⁰⁾.
 Stolt, med en plym, i glimmande dräkt,
 Nyter och spänd, framstiger en annan:
 Röd emot soln, med hatten för pannan,
 Blixtrar på fingret juvelen så täckt.

⁷⁾ Löpare: se noten n:o 3 på sid. 62. *Utgifvaren.*

⁸⁾ Karross: täckvagn. *Utgifvaren.*

⁹⁾ Liksom den narraktiga fåfängan i våra dagar efterapar ryska moder i afseende på kuskväsendet, plägade man på 1700-talet utkläda sina betjenter och s. k. jägare till turkar, negrer, o. s. v. *Utgifvaren.*

¹⁰⁾ Drott: något riksråd eller annan hög embetsman. Jemför noten n:o 12 på sid. 128. *Utgifvaren.*

Himmel, hvad bugningar, höghet och dam!
 Klang, hvad silfversmidda, tjocka boråser,
 Vindögda, torstiga, fromma som lam,
 Med en trut, som idliga blåser ¹³⁾!
 Bergström, kutryggig, rödblå och tjock,
 Med gula uppslag, fingrar bassongen;
 Och bland en flock, som sorlar på gången,
 Hvälfvas af messing två glimmande lock ¹⁴⁾.

Gosse — en gång om du stupar i fält...
 Ser du arsenalen — pryd dina anor!
 Mars har oss båda vår svepning beställt
 Inom slitna blodiga fanor.
 Der skall din sabel hänga vid min,
 Rostad i blod och krökt i kossacker;
 Skjortan, du bär, skall blodig och vacker
 Teckna de kulor, som träffat ditt skinn ¹⁵⁾.

Mollberg, gutår! Hvad slog klockan, kamrat?
 "I Jakobi torn står säjarn på åtta".
 Fruktar du ej? "Nej, kungens soldat
 "Fruktar aldrig bröstet att blotta"...
 'Skyldra, marschera, stå, division!
 'Skyldra, lös af, stå rätt, alla nio!

¹³⁾ Silfversmidda boråser: kringvandrande vestgötehandlande, hvilka vanligen bära framför bröstet ståltråd, saxar, hakringar och andra blänkande saker tillhörande gårdfarihandeln. *Utgifvaren*.

¹⁴⁾ de s. k. tallrikarne: se noten n:o 6 på sid. 138. *Utgifvaren*.

¹⁵⁾ Arsenalen: se noten på sid. 120. *Utgifvaren*.

'Räta er, marsch!' Hvad slog hon nu? "Tio
"Brandvakten ropar på slagtarhusbron" ¹⁶⁾.

¹⁶⁾ Slagtarhusbron, nuvarande Norrbro: se noten n:o 17 på sid. 122 ... Den på gatorna tim-utropande brandvakten i Stockholm afskaffades år 1835. Enligt reglementet vandrade på 1700-talet två och två man tillsammans, den ene försedd med en skramla i bältet och en båtshake, den andre med en yxa och ett läder-ämbär samt under mörka nätterna en liten lykta. Först i början af innevarande århundrade utbyttes ämbäret emot den s. k. brandvakts-saxen, ett med långt skaft försedt vapen att knipa om benet på den, som ville fly undan. *Utgifvaren.*

N 38.

Fredmans Epistel

*röande Mollbergs paradering vid korporal Boman's
graf ¹⁾.*

— — —

Undan ur vägen — se hur profossen med plymager
Svänger gullyxan, tills allt blir undanröjdt ²⁾!

Tamb. --- Se, piparn, stolt med små mustascher,
Trind och rödblommig, tar fram sin messingsflöjt ³⁾.
Trumslagarn trumlar . . .
Mollberg framför går på tå,
Ryter och mumlar
Och ropar: "Stå!"

Se den der token, så desperat han armen svänger,
Hvålfver en pinne och dunkar på ett skinn.

Tamb. --- Två tallrikar en annan slänger . . .

¹⁾ Liksom Mollberg var ock Boman anställd vid ett af gardesregementena. Episteln n:o 54 visar att begrafningen försiggick på S:t Katrins kyrkogård. *Utgifvaren.*

²⁾ Profossen vid regementena, vanligtvis en man med yfvigt skägg och martialiskt utseende, går vid högtidligare tillfällen framför de i spetsen tågande s. k. timmermännen, bärande en blank bila eller större yxa. Denna lärer fordom hafva varit förgylld. *Utgifvaren.*

³⁾ Messingsflöjt: samma slags mindre flöjt som af Envallsson benämnas qveerflöjt eller qveerpipa, "hvilken af åtskillige auktorer också kallas fistula minor helvetica och schweizerpfeiffe samt ännu (1802) allmänt vid regementena brukas jemte trummor". Än af träd, än af messing, skiljer den sig från vanliga flöjten hufvudsakligen deruti att den består af ett enda stycke, har lika vid borning allt igenom och är utan klaffar. *Utgifvaren.*

En i ett valdthorn han pruttar, tjock och stinn.
 En går och pinglar
 Med en gryt-ring mot ett spjäll,
 Samlar i ringlar
 Ett dödligt skräll ⁴⁾.

Tjenare Mollberg! Se, hur han tätt och hjulbent
 klifver,
 Gråtögd och blixtnfull och som en anka from!
Tamb. --- Och efter trippa i full ifver
 Lejon och Lustig och Lax och Dunderbom ⁵⁾.
 Skörtet han viker
 Och uppå gehänget ser —
 Hör, hur han skriker:
 "Stå . . räta er!"

Nicka åt Mollberg — ser mutter inte hur han
 nickar,
 Lyfter på hatten och grinar uppå skämt?
Tamb. --- I takten han på klacken vickar:
 Ett tu och ett tu — håll takten . . trampa jemt!
 Se, hur han sprätter
 Med ny piskperuk och skor,
 Hvita stöfletter
 Och sorgeflor ⁶⁾!

⁴⁾ Fredman talar här i metaforiskt bildspråk om trumman samt tallriks- och triangel-musiken: se noten n:o 6 på sid. 138. *Utgifvaren*.

⁵⁾ den salige dödes gardeskamrater. *Utgifvaren*.

⁶⁾ Då det egna håret var otillräckligt, nyttjade äfven militären vid ståtligare tillfällen peruk med piska: se noten n:o 3 på sidan 142.
 . . Stöfletter: se noten n:o 3 på sid. 37. *Utgifvaren*.

Se Dalbergs Cajsa, hvar hon i gluggen står och
gråter,

Blödig och vindögd och med en svarter kjol!

Tamb. - - - Hör, ini gränden harpan låter —

Krögarn han skrattar och spelar på fiol.

Liksom en nunna,

Bomans enka, prydd med dok,

Full mot en tunna

Står med sin bok ⁷⁾).

Der går processen ⁸⁾)... Kamrater, hvem är död
i gränden?

Jo, korpral Boman, som låg så vattusjuk...

Tamb. - - - Se Christian Wingmark, närmsta fränden,

Med hviter näsduk och svart rosettperuk ⁹⁾!

Han midt i lede'

Går vid Bergström — så dernäst

Kyparen Ede,

Och så en prest ¹⁰⁾).

⁷⁾ Dok (sorg-dok): en under djupaste enk-sorgen fordom begagnad lång slöja af kammarduk, vanligtvis igenfästad under hakan och alltså, jemte den ända ned på näsan gående snibbhufvan af flor, döljande (liksom nunnedoket) nästan hela ansigtet. På gamla grafstenar ser man en och annan matrona sålunda afbildad i dok och med en bok i handen. Enkor af den fattigare klassen nyttjade mindre dyrt tyg eller buro den vanliga hvita hufvudduken i djupa veck lagd omkring hufvudet med nedhängande snibbar. *Utgifvaren.*

⁸⁾ Process: gammaldags förkortning af ordet procession. *Utgifvaren.*

⁹⁾ Svart rosettperuk. Christian Wingmark hade* troligen svart hår och begagnade derföre peruk af samma färg, hvilken måhända i brist af puder framstack så mycket synligare. På det slags peruker, som här omnämnas, var håret tillbakadraget bortåt nacken och der sammanfästadt med en stor ros af svarta siden- eller simplare band. En sådan ros bars äfven omkring det egna håret, då modet icke fordrade peruk. *Utgifvaren.*

¹⁰⁾ Kyparen Ede: en personnage, som ofta uppträder vid festerna inom "Bacchi Ordenskapitel", vanligen ridande på en åsna: se del. 2. *Utgifvaren.*

Der går orgtramparn, och så tornväktarn i Katrina,
Krögarn på Sodom och krögarn på Krypín").

Tamb. - - Rör spelet, låt trianglar hvina!

Trumslagarn hvirflar och dunkar på ett skinn.

Tätt framför vakten

Lunkar klockarn, röd och full,

Bär efter takten

En skofvel mull ¹²⁾).

Ja, korpral Boman han har nu kastat plit och
balja:

Nu är han döder. "Ack, är han död — bevars!"

Tamb. - - Han sista gång mustaschen talja

På Bruna Dörren i fjol den sista Mars ¹³⁾).

Vi tyckas raska —

Men hvad är vårt lif? Ett bloss.

Boman, din aska

Hedras af oss!

Rider er djefvuln — stå rätt i ledet, rätta felet!

Höger-om-vänder er! Skyldra med musköt!

Tamb. - - Musköt på axel! Rör på spelet!

Lägg an i vädret! Ge fyr... För fot, ditt nöt!

Bomans mandater

Prisas uti Bacchi trakt....

¹¹⁾ Om krogarne Sodom och Krypín se sid. 127 och 83. *Utgifvaren.*

¹²⁾ Begravnings-mullens bärande framför likprocessionen, ett bruk som fordom egt rum på några ställen, bibehöll sig inom Uppland ännu vid början af innevarande århundrade. *Utgifvaren.*

¹³⁾ Bruna Dörren: se noten på sid. 88. *Utgifvaren.*

Hurra, kamrater —
Tack för god vakt ¹⁴⁾!

¹⁴⁾ Korporal Boman hade tjent i krig. Derföre hedrades han med styckeskotts aflossande öfver grafven. *Utgifvaren*.

M 39.

Fredmans Epistel

*öfver Bergströmskans porträtt på Liljans krog
i Thorshälla ¹⁾.*

Storm och böljor tystna re'n —
Himlahvalfvets matta sken
Mer och mer försvagas:
Re'n det börjar dagas.
Molnen simma,
Qvalm och dimma
Bådar solens bleka strimma.
Vädren spela fritt och täckt,
Fönstren ristas vid hvar fläkt.
Lönn och aspar susa,
Kärr och källor brusa.
Orren spelar . . .
Tömmar, selar
Bonden åt sin fåle delar.
Re'n i hvar spis
Fladdrar och fräs'

¹⁾ Den på sid. 115 omnämde Lill'Jan, som var en förmögen man, måtte troligen också ha egt den ännu i Thorshälla befunnlige krogen på Qvarnholmen. Det säkra är att denna fordom kallats Lill'Jans eller Liljans krog; och traditionsvis talas om en resa dit till staden, som Bellman skall hafva anträdt i sällskap med Ulla Winblad. För sina rödfärgade väggars skull, om icke just för lifvet derinom, var den en tid känd under benämningen "Röda Helvetet". Nu grönmålad, endast för att, såsom det sägs, få bort denna belzebubska benämning, kallas den helt enkelt Qvarnkrogen . . . Om Bergströmskan se noten n:o 2 på sid. 155.

Utgifvaren.

Spånor och ris,
 Stickor och gräs:
 Redan vällinggrytan kokar.
 Re'n, med yfvig lugg,
 Torparn uti mjugg
 Efter tobakselden snokar;
 Och på ängen re'n,
 Lutad mot en sten,
 Dalkarln i sin skyffel tar.

Krögarn stöfveln på sig drar,
 Skurar bränvinspannan klar,
 Re'n i stopet fattar,
 Står i dörrn och skrattar:
 Pipan blossar,
 Gubben trossar
 Bygdens kämpar, barn och gossar.
 Gumman, på sin vagn vid grind,
 Håller handen under kind;
 Af och ann hon vickar,
 Slumrar in och nickar.
 Solen sticker —
 Gumman qvicker
 Vaknar och ur stopet dricker.
 Qvarnar och hjul
 Börja sin fart.
 Hör — från ett skjul
 Hörde du klart
 Första slagen uti smedjan.
 Smeden, smal och lång,
 Med en glödgad tång,

Naken ända upp till medjan,
Mellan eld och sand
Med en pust i hand
Sjunger nu sin morgonbön.

Luften spelar frisk och skön:
Minsta blomma, växt och frön
Öppna sina knoppar,
Le åt daggens droppar,
 Präktigt randas,
 Vällukt andas,
Med sefrens fläktar blandas.
Skogen skymtar mörk och blå —
Berg och kullar prydda stå
Med båd lam och qvigor.
Bygdens barn och pigor
 Gå och valla,
 Le och tralla,
Sina hjordar sammankalla.
 Lärkan i skyn
 Fläktar så sval,
 Tuppen i byn
 Flaxar och gal:
All naturen börjar vakna
Till ny glans och prål,
Nya göromål . . .
Och att ingen skönhet sakna,
Steg nu Movitz opp,
Tog sin färgekopp,
Satt sig vid sin tafla ner.

•

Nå — Bergströmskan ²⁾... hvad jag ser...
 Med bindmössa ³⁾... Kors, jag ber,
 Bröstkukett i barmen,
 Och en mops på armen,
 Girandoller,
 Parasoller —
 Ve den Movitz, tocken fjoller ⁴⁾!
 Nå, så dumt... jag dör af skratt...
 Se den son med schäferhatt,
 Präktig, som en annan,
 Med en musch i pannan ⁵⁾ —
 Såg jag maken!

²⁾ Bergströmskan — äfven kallad "Liljans madam" och "Liljans mor" — hade fader Bergström till man, men lærer icke dess mindre ha delat sina gracer åt värden på nämde krog. Förmodligen var det för dennes räkning som Movitz under sin vistelse i Thorshälla målade porträttet. Äfven i Episteln n:o 74 är samma original föremålet för hans pensel, och troligen är det också Bergströmskan som målas i n:o 66. Huruvida hon lefde lagligen skild från sin äkta hälft förmäla ej den tidens annaler. Jemför noten n:o 2 på sid. 115. *Utgifvaren*.

³⁾ Bindmössa: en fram öfver pannan till snibb uringad slät mössa af utsydt sidentyg, fordom brukad af fruntimren ur de högre stånden, men nu endast af en och annan äldre i de lägre klasserna, äfvensom af jungfrurna på Stockholms utvårdshus, hos dessa likväl — också detta numera sällsynt — icke stort större än en dockmössa, sittande öfver hårflåtan bakåt nacken. Till bindmössan hör merendels en hvit stärkt spets-rimsa, som under densamma skjuter fram öfver pannan och kallas "stycke" eller "lin". *Utgifvaren*.

⁴⁾ Girandoller (rättast girandoler): långa örhängen med en mängd ädelstenar. *Utgifvaren*.

⁵⁾ Musch (på franska mouche, af latinets musca fluga): en liten lapp af svart taft (knappast större än en half nagel), som fruntimren fordom brukade fastfästa i ansigtet, stundom till en hel mängd, för att förhöja hyns hvithet. Ursprungliga anledningen till detta mod var troligen den att någon högförnäm dam funnit sig föranlåten att sålunda skyla en födelsefläck, en blemma eller dylikt. Muschen, hvars form var cirkelrund eller aflång och ibland klippt som en stjärna (mouche à l'étoile), hade sina benämningar egentligen efter de ställen, der den fästades: så t. ex. kallades den regardez-moi (se på mig), då den satt på kindbenet, baisez-moi (kyss mig), då den var placerad på läppen eller i mungipan, och assassin (lönmördare), då den hade sin plats invid ögat. Denna sednare musch var merendels försedd med en fin trekantig stålprick, hvilken skulle föreställa en skarpslipad dolk. *Utgifvaren*.

Isterhakan

Hänger på den gamla draken.

Bröstet så spändt

Skjuter hon fram —

Åh, excellent

Liljans madam

Har du skildrat, bror, på väfven . . .

Men säj mig reson

Hvarför sitter hon

Med en fågel uti näfven?

"Jo, reson är den

"Att dess äkta vän

"Fader Bergström lefver än ⁶⁾".

⁶⁾ Liksom man på gamla porträtter från 1740-, 50- och 60-talen ser prester afbildade med en bibel i handen, enkor med en citron (sorgens sinnebild) och unga flickor med en törnrosknopp, så finner man gifta kvinnor utstyrda med någon solidare blomma, en tulpan, en solros, en pion, fullt utslagna, eller också med en fågel, denna häntydande på ordspråket: "Det är bättre att ha en fågel i hand än tio i skogen" — bättre att ha en i äkta ståndet bunden man än flere lösa kurtisörer.

Utgifvaren.

M 40.

Fredmans Epistel

angående bröllopet hos Bensvarfvars ¹⁾.

Ge rum i bröllopgåln, din hund!
 Jag slår dig med geväret...
 Kors, hvad trängsel —
 Ingen stängsel!
 "Släpp in en kund!"
 Stig in! "Tack för besväret!"
 Korsgeväret
 Sätt för porten —
 Slån i lorten,
 Om han käftar mot!
 Vakta port och fenster...
 Ögonen till venster!
 Musköt för fot ²⁾)...
 Aj, i skorsten brinner sot!

¹⁾ Om Bensvarfvars och hans trädgård, ett traktörsställe, se sid. 15.
Utgifvaren.

²⁾ Enligt hvad i noten på sid. 44 är omnämnt rörande korsgevären och vakthållningen äfven vid enskilda tillställningar, såsom bröllop, graföl, baler, o. s. v., brukade man dertill lega än jernbärrarne och än stadsvakten. Dess uniform på 1700-talet och ännu längre fram bestod af blå jacka med hvita uppslag, byxor af sistnämnde färg, svarta stöfletter (se noten på sid. 37), rund hatt med hvitt band kring kul-len, äfven toppiga grenadier-mössor, musköt med bajonett samt till sidogevär en sabel eller huggare i hvitt bantler. Så ståtlig denna utstyrsel än kan förefalla, var den dock ett verkligt "lysande elände" i sitt ständigt trasiga skick, och sjelfva manskapet utgjordes, liksom de s. k. "paltarne" (se sid. 99) till största delen af utlevade och orkeslösa personer, hvilkas vanlytthet eller brist på martialisk hållning förgäfves ersattes genom uppstopplingarne i munuren. Korfvar var deras allmänna

Aj, skorsten kastar eld och mull...

"Hvart gick nu Movitz, gubbar?"

Der vid grinden

Under linden

Sitter han full ³⁾.

"Hvad — står du der och skubbar?"

"Hurtigt, gubbar,

"Ta'n i kragen,

"Slå'n för magen

"Så det säger sqvätt!"

Håll, din dumma satan —

Ordning håll på gatan!

Fäll bajonett!

Stå då uti ledet rätt!

Alarm! Är stora tunnsån fylld,

Så spruta friskt på planken!

Fenix sitter

Full med glitter,

Ståtligt förgylld ⁴⁾.

benämning. Det hörde också till deras vanliga öde att jemte undfåg-
naden från kalasgården rundligen trakteras med stryk af den utanföre
påträngande massan. I ett par af vignetterna till Bacchi Tempel (se
del. 2 af denna upplaga) har Martin troget afbildat icke blott stads-
vaktens dåvarande uniform, utan ock flere af de löjlige originalerna
bland dessa beryktade bussar. *Utgifvaren.*

³⁾ Trots det skarpsinne, som i allmänhet utmärker Kellgrens censors-penna,
visar den likväl någon gång att han icke alltid var ofelbar. Så före-
kommer här en ändring, hvilken icke allenast borttager det komiskt
kinkiga i situationen, utan äfven gör det påföljande attentatet mot den
kladdige Movitz mindre begripligt, om man icke tänker sig honom för-
satt i ett byxlöst tillstånd. Ursprungligen lydde denna punkt sålunda:

Vid staketet

På prevetet

Sitter han full.

Utgifvaren.

⁴⁾ Fenix: vanliga brandförsäkrings-märket, som har till symbol denna
fågel ur fabelverlden. *Utgifvaren.*

Mer vatten hit på skranken!
 Hugg ner planken!
 Klang i tornen!
 Stöt i hornen!
 Spelman, var på vakt —
 Si, nu kommer bruden
 Som hon vore buden
 (Skyldra, gif akt!),
 Venus lik i dygd och prakt.

Gevär... och släpp marskalken fram!
 Han trippar så beskäftigt,
 Diskurerar
 Och raljerar
 Wingmarks madam ⁵⁾.
 Se — chapeau-bas — så häftigt
 Och beskäftigt,
 Grann och buden,
 För han bruden
 In i bröllopssaln ⁶⁾...
 Blåsen, musikanter,
 Polskor och andanter!
 Hvar är korpraln?
 Skyldra — och töm ut pokaln!

⁵⁾ Icke allenast vid bröllop, liksom i vår tid, utan äfven vid alla andra tillställningar, såsom middagsbjudningar, barnsöl, dansgillen, o. s. v., funnos fordom särskilda marskalkar utsedda, hvilka borde tillse att en hvar fick sin förtäring i vått och tort, hvarjemte de hade sig ålagdt att genom munterhet och lustiga upptåg lifva och underhålla sällskapsnöjet. Till utmärkelsetecken buro de stundom en staf i handen och ett skärp omkring lifvet. *Utgifvaren.*

⁶⁾ Chapeau-bas: egentligen med hatten af. Jemför noten på sid. 73. *Utgifvaren.*

Hvem är som inte slipper in?

"Åh, det är brudens moder".

Skyldra, gossar!

Gumman trossar

Blott med sin min...

Mer vatten hit, maroder ⁷⁾!

Brudens moder

Står vid trumman —

Släpp in gumman!

Stilla, manskap! Hau!

Christian Wingmark — vänta -

Ej på dörren glänta!

Hej, gevärau ⁸⁾!

Si Hans Casper mit sein frau!

Släpp svarfvarn in! Hvad stoj och spring,

Hvad skral af barn och pigor!

Gat-mamseller

Och gesäller

Stöfva ikring ⁹⁾.

Hör liror, horn och gigor ¹⁰⁾!

Barn och pigor

Ta bort ordet.

Si, vid bordet

⁷⁾ Marod: ett i folkspråket förvridet ord i stället för marodör, liktydigt med tjuf, lösdriovare, lathund. Ordet härleder sig från österrikiske generalen Merodes, hvars soldater i trettioåriga kriget gjorde sig särdeles beryktade för plundringar och en tygellös lefnad. *Utgifvaren*.

⁸⁾ Hau: lystrings-kommando, detsamma som nutidens "gif akt!".... Gevärau, gevär af: "skyldra gevär!" *Utgifvaren*.

⁹⁾ Man finner att nyfikenhetsbegäret hos närvarande generation att titta på brudar och lik räknar gamla anor. *Utgifvaren*.

¹⁰⁾ Lira: se noten n:o 5 på sid. 117.... Giga (från tyskans geige): a) mungiga, det ännu bekanta, dock egentligen af barn begagnade lilla

Står brudgummen der . . .
 Hvad står du och trampar?
 Tyst — magistern stampar:
 Lägg ner gevär!
 Psalmen nu begynnas lär.

Fiolen stäms. Magisterns röst
 Mot basfiolen dundrar.
 Bäst han sjunger,
 Hes och tunger,
 Slår han sitt bröst.
 Se, bröllopslaget undrar,
 När han dundrar
 På sankt Paulus,
 David, Saulus
 Och vårt syndaklot.
 Marsch! Valdthornet klingar . . .
 Nu det vexlas ringar —
 (Musköt för fot!)
 Ringen tog magistern mot.

Kors — brudens hvita handske sprack!
 Brudgummen svär och gråter.

jerninstrument med ståltunga, hvars ljud frambringas medelst andedräkten och vidrörande med fingret: *b*) benämning på fioler i allmänhet, men isynnerhet *c*) den nu aflagda s. k. stockfiolen eller viola piccola (på latin linterculus), en helt liten portativ fiol, som företrädesvis dansmästare plögade bära med sig för att med den markera takten vid sina undervisningar. Den hade den vanliga fiolens längd och sträng-antal, men höll i bredd icke mer än två å tre tum, så att den med lätthet kunde stickas i bröstfickan. Dess ljud hade naturligtvis föga styrka. *Utgifvaren.*

Stolt marskalken
 Bär fram kalken
 Med frontignak:
 Skänkskåpet han upplåter ¹¹⁾)...
 Bruden gråter!
 Först drack presten,
 Bruden resten,
 Och brudfrämman neg.
 (Gevär! Håll jemna leder!)
 Herr magistern vrede
 Skull' ta ett steg,
 Vips, damp han i vrån — och teg.

Sist vanka slängar hvar om ann...
 Nu träter bröllopsvakten!
 Men korpralen
 Går i salen,
 Slår allt han kan,
 Med glaset stampar takten.
 Bröllopsvakten
 Sköflar faten.
 Och den saten
 Brudgummen var kåt.
 Ståtligt på det sättet
 Röfvas lasarettet:
 En tog en plåt,
 Presten två ¹²⁾. Se'n skildes de åt.

¹¹⁾ Frontignak: se noten n:o 2 på sid. 72. *Utgifvaren.*

¹²⁾ ... röfvas lasarettet, d. v. s. serafimer-lasarettet, som skulle ha sammanskott vid alla bröllop och barnsöl. *Utgifvaren.*

N: 41.

Fredmans Epistel

*vid ett tillfälle, då Christian Wingmark miste sin nattkappa
i slagsmålet med Mollberg.*

Mollberg satt i paulun,
Full med fjäder och dun ¹⁾,
Klädd uti en skinntröja brun
Och med en väst af kattun —
Skjortan syntes ibland.
När med kärlet i hand
Gubben stod, så bredbent i sand,
Hosta och fukta sin tand,
Böxbandet i böxorna sprack.
Nu gick han till fönstret och drack,
Skrufva luckorna opp,
Såg uppå stjernornas lopp.

Stugan, deri han bor,
Är ej synnerligt stor,
Hvitlimmad och hvälfd som ett kor,
Men utan stolar, min bror!
Dörren är utan lås.

¹⁾ Bellmans original-manuskript hade i stället spyor och dun. Kellgrenska ändringen torde hafva varit mindre öfvertänkt, då den, utan detta uppslag, och till men för taflans helhet, icke alls upplyser om det tillstånd, hvori Mollberg tillbragt natten och hvars efterkänning nu på morgonqvisten gjort honom särdeles retlig till lynnet. *Utgifvaren.*

Sängen liknar ett bås:
 Bolster eller kuddar... gunås...
 Intet, platt intet der fås ²⁾!
 Men borta vid fönstret, bakom,
 Ligger en half-ankare — kom,
 Kom och se hvar han är....
 Skrufva upp luckan, mon cher!

Mollberg, se, hvar han står,
 Bakom örat sig klår!
 Si uppå dess knorliga hår
 Röda filtmössan... Gutår!
 Drick, betrakta, kamrat,
 Hur hans arm desperat
 Håller uti yxan helt flat,
 Bultar och sprundar ett fat!
 Mollberg, si, god morgon! "Stor tack!"
 Hvad har du i ankaren? "Rack" ³⁾.
 Än i ståndkan, signor?
 "Idelig dubbelt-öl, bror!"

Aber hur är det fatt?
 Du är svullen och matt.
 Mollberg, du har slagits i natt?
 Se, huru näsan är platt —
 Se fiolen, så grann,

²⁾ Och ändå var Mollberg husegare (se sid. 12) — men huset var väl derefter, eller hade det nu med välståndet gått åt fanders, så att han hyrt sig in i någon annans ruckle. *Utgifvaren*.

³⁾ Rack: äldre benämning på arack... Stort skulle Mollberg slå på. Men så hade han också firat sin namnsdag, såsom nedanföre ses. *Utgifvaren*.

Sönderslagen står han!
 Hur har väl den leken gått an?
 Valdthornet blodigt, minsann!
 "Lägg munnen till ankarn och tig —
 "Bror, aldrig bli rädder i krig!
 "En gång slåss jag hvar år:
 "Då är min namnsdag... Gutår!"

Aber hvarföre då
 Skall du pryglas och slå?
 "Jo, därför det faller sig så...
 "Vänta, din rygg skall bli blå!
 "Drick, håll truten och tig —
 "Se'n befaller jag dig
 "Vid tappen var qvicker och vig,
 "Sjung se'n en visa för mig...
 "Kan du inte sjunga?" Åh, nej!
 "Orkar du då dansa med mej?
 "Du är Luxemburg stor,
 "Och jag är fan, kära bror ⁴⁾!

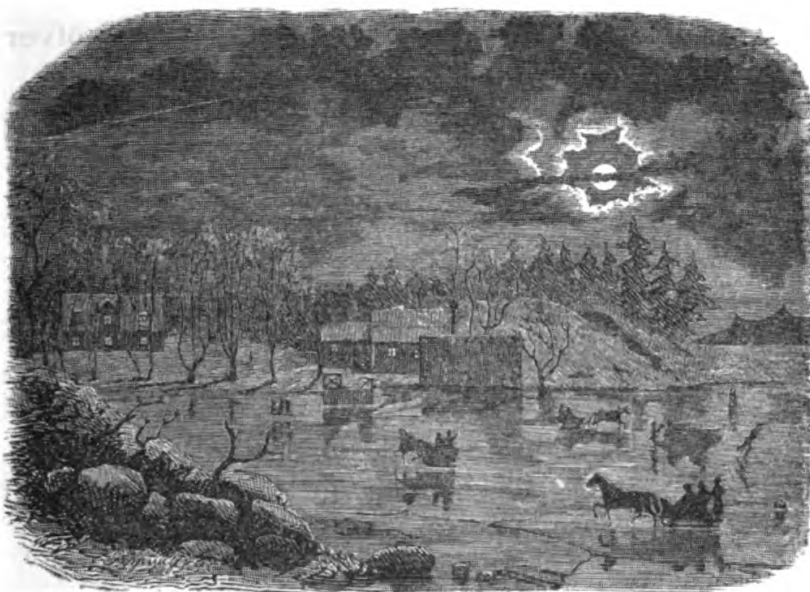
"Dansa, Wingmark! Alarm!
 "Jag skall hålla dig varm!"
 Aj aj, aj aj, aj aj, min arm!
 Aj aj... Nattkappan — hvad harm!

⁴⁾ Liknelsen är hemtad från en gammal folksaga om "den öfver hela världen bekante fältmarskalken Luxemburgs förbund och öfverenskommelse med satan samt förskräckliga ändalyckt här ur tiden", då sistnämde notabilitet slutligen for af med honom. François Henri de Montmorency-Bouteville, hertig af Luxemburg och marskalk af Frankrike, allmänt afskydd för de gräsligheter, han lät sina soldater begå, afled 1695, dock icke hastigt, såsom man af folkberättelsen skulle kunna tro, utan efter flere dagars föregående sjukdom. *Utgifvaren.*

Mollberg, skona mitt blod —
Släpp nattkappan, var god!
Aj aj, aj! Du brännvins-marod,
Rättnu så repar jag mod ⁵⁾!
Nå nå, jag skall klaga för mor:
Nattkappan i trasor, min bror!
Mollberg... släpp mig... farväl....
Hustru min slår mig ihjäl!

⁵⁾ Marod: se noten n:o 7 på sid. 160. *Utgifvaren.*

N: 42.

Fredmans Epistel*rörande kortspelet på Klubben¹⁾.*

Re'n kalad jag spår — och tror
Förhand har du, Mollberg, bror?

¹⁾ Omkring en half mil från Stockholm vid södra stranden af Mälaren finner man Klubben, en s. k. arrendelägenhet under egendomen Hägersten. På gamla kartor utmärkt som "Märklubben", har stället troligen erhållit sitt namn från tyskans meer, sjö, och svenska provinsordet klubb, klabb, bergsklump: det ligger nemligen på en sådan, åt sina tre sidor kringfluten af vattnet. Med undantag af en för några år sedan nedbrunnen köks-länga, qvarstå boningshusen (alla af trädvirke) till det yttre i ungefär samma skick som under Bellmans tid. På både hufvudbyggnaden och den midtemot landstigningsbryggan belägna mindre (se träsnittet), hvilken sednare lär utgjort den egentliga krogstugan, äro flygelartade utsprång anbragta på baksidan. Den ända intill våra dagar fortsatta traktörsrörelsen har dock numera upphört och lemnat rum för det mera familjära lifvet bland hufvudstadens invånare, som

Knäpp af ljusen... Du skall fria,
 Ropa tria,
 Kära bror!

Klöfver ess... Gutår — bekänn!
 Tuan, trian... Skål, min vän!
 Kungen, högst, för högsta ordet.
 Trumf i bordet!
 Såg du den?

Sötaste mor Wingmark, mor Wingmark, stick öfver!
 Mera klöfver, :||:
 Mera klöfver än²⁾!

Ulla, klädd i grått och grönt,
 Med sin lifrock lyser skönt³⁾.
 Halsen med ett perlband randas,
 Bröstet andas,
 Hvitt och skönt.
 Hur står spelet? Spela du!
 Ruter fyra, klöfver sju,

här till "sommarnöje" uppslå sina bopålar. Belägenheten är ock särdeles inbjudande emellan den af barrskog beklädda landthöjden på ena sidan och Mälarens öppna segelleder på de andra med utsigt från bergstungan framåt Kungsholmen och dess omgifningar.... I Episteln n:o 49 lemna skalden åter en skildring af Klubben, också vid månsken, men sommartiden, då fredmanska sällskapet i båt styrt ut till "fader Hök", värden på stället. *Utgifvaren*.

²⁾ Det är det fordom brukliga triset som sällskapet spelar, ett från Italien kommet kortspel, der benämndt "tre sette", tre sjuor, emedan man med detta antal sådana på hand genast vinner ett parti. Det spelas med lomberlek af 40 kort emellan fyra personer. Kortens värde är: trean, tvåan, esset, kungen, damen, knekten, sjuan, sexan, femman och fyran.... Kalad (en art vinst), fria (freda sig), ropa (anmäla), sticka öfver (slå på högre kort), damma (stryka, gå åt), stramma, strama (ett slags misär): allt speltermen företrädesvis i nämde spel. *Utgifvaren*.

³⁾ Lifrock: en kort fruntimmers-beklädnad med långa ärmar, uppskuren framtill, men igenknäppt eller hakad öfver bröstet och tätt åtsittande kring lifvet. *Utgifvaren*.

Kungen, damen, femman, sexan!
 Tvi den hexan
 Hjerter fru!
 Gråt inte, bror Mollberg — hvad hjälper du tjuter?
 Mera ruter! :||:
 Hvem skall blanda nu?

Spader knekt... nå, det var bra!
 Bums den ville Ulla ha.
 Esset föll ej, det var felet!
 Låt si spelet,
 Hvad vi ha!
 Nej, stor tack — förlåt, jag ber...
 Skål — låt esset falla ner:
 Mins, i förgår hvad kalader!
 Mera spader,
 Spader mer!
 Ruter, mera ruter! Låt hjerterna damma!
 Stramma, stramma! :||:
 Syster Ulla ger.

Lilla Ullas vackra hand
 När den skymtar fram ibland,
 Båda korten lust och löjen:
 Fröjas nöjen
 Kåns ibland.
 Se, hur småögd Ulla ler,
 Hur hon sitter och ser ner!
 Och på fingret, se, juvelen
 Mellan spelen
 Strålar ger!

Ropa — hvem skall ropa? Jo, Movitz . . . Släpp stopet!

Gissa ropet? :||:

Ruter tre, jag ber!

Men, mitt herrskap, titta ut —

Öppna fönstret en minut!

Vinterns skärpa tycks bortrinna

Och försvinna

Hvar minut.

Nå, mor Wingmark, se hur täckt

Stjernan tindrar i sin fläkt!

Si, hur mån' på himlen lyser —

Vattnet fryser

Vildt och fräckt!

Svep om dig saloppen — ack, dog' du, min Ulla,

Tårefulla :||:

Stod' då all vår släkt ⁴⁾.

Si, hvad slädar syns på sjön,

Som vid bjellrors klang och dån

Trotsa böljan, tills hon bister

Sönderbrister

Med ett dån.

Si den hästens varma länd,

För den gyllne slädan spänd,

Hur han mod i språnget hemtar,

Hur han flämtar,

Dyr och känd!

Hej, titta åt skogen — si, bönderna åka,

⁴⁾ Salopp: se noten n:o 2 på sid. 30. *Utgifvaren.*

Le och språka, :||:
Hålla pipan tänd.

Si den gula kampen brydd,
Med de ljusblå tofsar prydd!
Minsta sats kan ögat gläda —

Ingen släda
Är så prydd.

Wingmarks fåle löper kapp
Som en ren framför en lapp.
Klang, det klingar uti isen —

Han surprisen
Undanslapp.

Pojken der på skridskor han klingar i viken,
Djerf, nyfiken :||:
Efter några rapp.

Än den hingsten i fullt sträck,
Hur han löper, ung och käck,
Brun och hvit med svarta fläckar,
Ibland skäckar
Rar och täck!

Men den hvita gångarn der,
Som de gröna seldon bär,
Märk, hur snällt han går i dansen,
Fläktar svansen,
Stolt och tvär!

Hör, långt ut på sjön åkarn slåss och kör sönder —
Full bland bönder, :||:
Åkarn fullast är.

Vargar tjuta öfverallt . . .
 Re'n det snögar och blir kallt.
 Stäng till fönstren, tänd på brasan —
 Som i Kasan
 Är det kallt.

Märk, hur skogens toppar små
 Luta sig helt silfvergrå!
 Bygdens fält och blomster-sängar,
 Berg och ängar
 Gömmas må.

Mollberg, ta fram flaskan — jag ryser, jag fryser,
 Ack, jag ryser :||:
 Och kan inte gå.

Lyss åt luckan, hur det yr,
 Hur det smattrar, sprids och flyr!
 Eol stormar, luften tjocknar,
 Stjernan slocknar,
 Månen flyr.

Derför i så lustigt lag
 Och på en så kulen dag
 Låt oss Bacchi safter prisa
 Med en visa —
 Glasen tag!

Kling klang för min flicka, så trogen i nöden,
 In i döden! :||:
 Hvem skall blanda? "Jag!"

N° 43.

Fredmans Epistel

till Ulla Winblad, skriven vid ett ömt tillfälle¹⁾.

Värm mer öl och bröd —
 Län madam Wingmarks kanna!
 Lägg kummin i, Susanna!
 Värm vår stora kopparpanna
 Illene-röd ²⁾! Fin.
 Fort bädda en säng
 Med svandun, silkestäcken!
 Gesvindt, precist på fläcken
 Vagga, stol och messingsbäcken
 Skaffa i fläng!
 Stäng dörren, stäng!
 Fäll gardinerna helt sakta....
 Astrild, kom, din nymf uppvakta,
 Kom och hennes glans betrakta —
 Hennes känslor vänta ömt ditt understöd! D. K.

Rhenskt vin, mjölk och mjöd,
 Mer ölostvassla, kära!
 Mer socker, ingefära —

¹⁾ Om här skildrade slutkatastrof på den "intressanta situation", hvori Ulla befann sig, se vidare lefnadsteckningen öfver Bellman. *Utgifvaren.*

²⁾ Illene (provinsord): eldande, glödande. *Utgifvaren.*

Allt hvad skönt hon vill begära!

Lätta dess nöd!

Fin.

Sjung nymfen en sång!

Dess hjerta ängsligt brinner.

Det blod, derinne rinner,

Snart en ljuflig svalka finner,

Delar sitt språng.

Skönhet, hvad tvång!

Tusen dödar kring dig stimma:

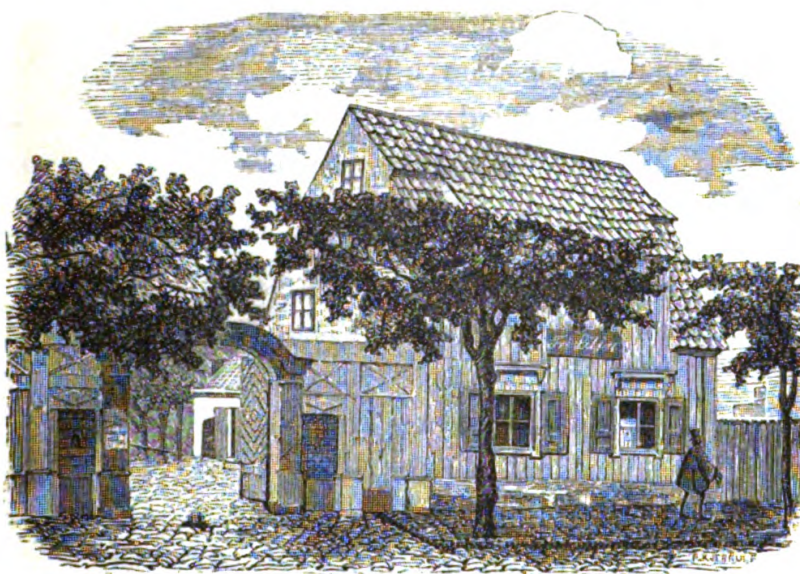
Ända i din kärleks-timma

Måste du en död förnimma —

Masken, döld i blomman, bådär blommans död. *D.K.*

N: 44.

Fredmans Epistel

öfver Bredströmskans och Movitz' melankoli.

Movitz helt allena
På Tre Liljor satt en gång ¹⁾.

¹⁾ Tre Liljor: ett ännu bekant värdshus vid Norrtullsgatan, huset n:o 21, gräns om gräns med Tivoli-anläggningen, äfven känt en tid under benämningen "grynkorfvens hof". Till det hufvudsakliga bibehållet sådant det var under Bellmans dagar, presenterar stället bland annat en sal med tapeter, på hvilka i olja äro målade de mest gudomligt flegiga herdar och herdinnor. Och som vidare kvarlevor från samma tid utvisar den trefflige värden icke allenast ett stenbord i trädgården och en grotta, utan äfven, i källarhvalfvet under huset, ett par ålderstigna — grodor. Vore man fallen för tron på förvandlingsläran eller själavandringen, kunde man lätt i den ena af dessa sednare tänka sig brodern Bredströms faster, den af skalden skildrade bleka enkan, och i den andra den tröge Movitz, bägge af kärleksguden dömda att här till domedag dväljas kvar i sin djupa melankoli. Emellertid lär det "icke stå riktigt rätt till" på Tre Liljor med alla dess kuriösa spökelser. *Utgifvaren.*

Harpan mellan bena
 Glimmar bred och lång. *Fin.*
 Roligt se hvar sena
 Och hvart finger i fullt språng
 Öfver harpan skena
 Under klang och sång.
 Harpan var förgylld och grön,
 Prydd med myrten, tusenskön,
 Med en cherubim utmålad,
 Prålad
 Utaf Hoffbros vackra rön²⁾. *D. K.*

Harpans klara läten
 Rör till andakt hvar person
 Ifrån herdars säten
 Upp till gudars tron. *Fin.*
 Verlden blir förgäten,
 Hjertat blöder vid hvar ton:
 Sjelfva engla-fjäten
 Käns i själn, och hon
 Gaf nu Movitz dubbel prakt:
 När han söng mot afgrunds makt,
 Slog ackorder efter noten,
 Foten
 Hördes inte stampa takt. *D. K.*

I sitt stoft med tårar
 Movitz ligger lik — må gjordt!

²⁾ Hoffbro: en beryktad målare, som, af naturen ämnad till plankstrykare, gjorde otaliga försök i den högre stilen. Med allt skäl skulle man kunna kalla honom målarkonstens Haqvin Bager. *Utgifvaren.*

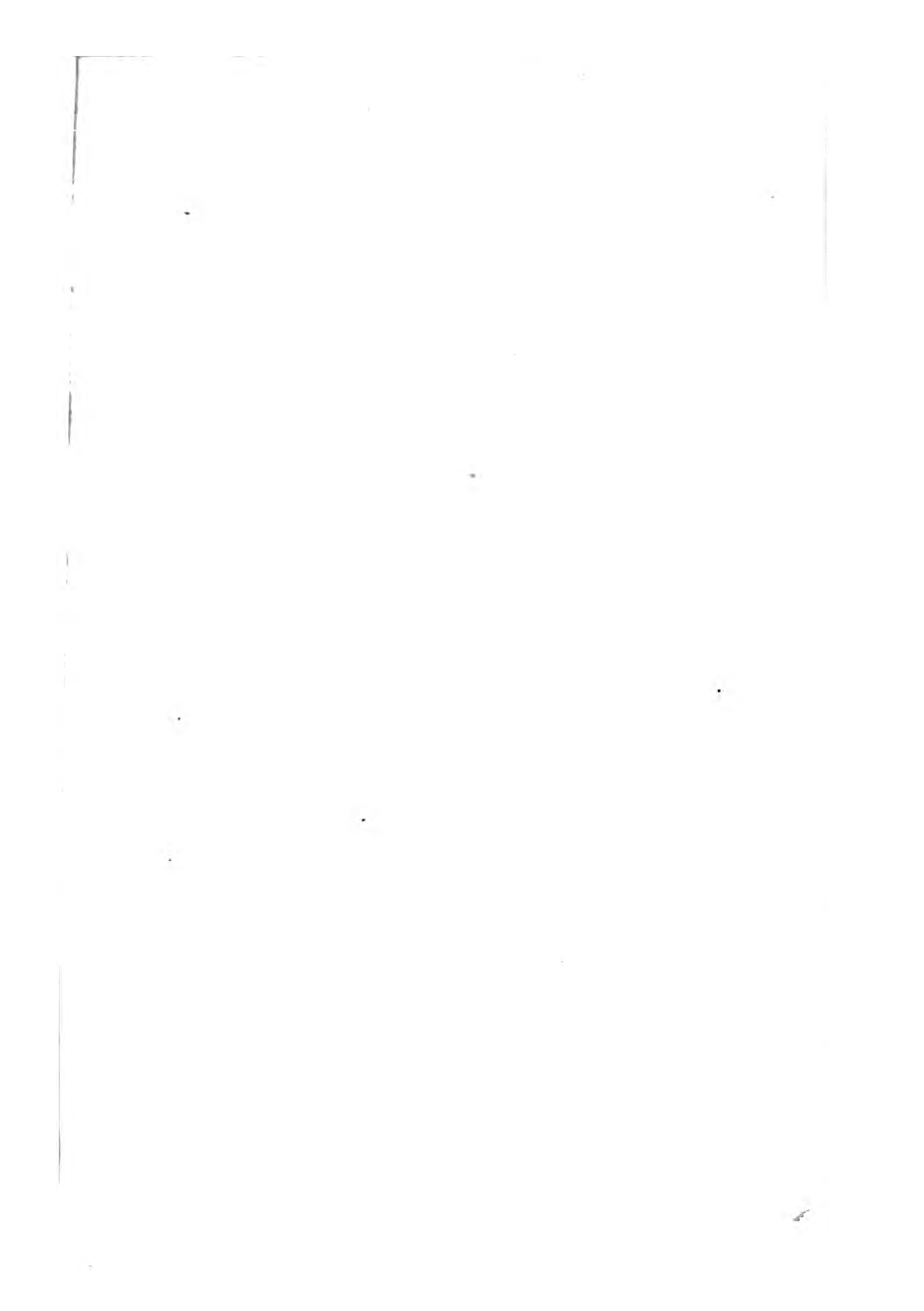
Hvem dess hjerta sårar
 I min sång blir spordt. *Fin.*
 Kôr i Bacchi fårar
 Upp till Fröjas myrtenport,
 När du dig utkorar
 Någon brud så fort!
 Drick ej mera än du tål:
 Tänk på dina göromål,
 På din Kloris, der hon ligger
 Pigger,
 Visar dig sin blomsterskål! *D. K.*

Movitz ville blänka
 Uppå Astrilds vädjoban,
 Råkte på en enka,
 Vål försökt och van. *Fin.*
 Lat och full, kantänka,
 Låg der Movitz hela dan:
 Honom lyfta, sänka
 Måste ske med kran.
 När han nu — förstå mig väl —
 Skulle eldas i sin själ,
 Somna han mot väggen krumpen,
 Trumpen
 Som en gammal Bacchi träl. *D. K.*

Bröder, om er lyster
 Till att veta hvem hon var,
 Så är hon en syster
 Till bror Bredströms far, *Fin.*
 Eljest blek och tyster,

Säffig uti tal och svar,
Men förträffligt yster,
När hon bröllop har
Saken blef nu slutligt den:
Movitz gaf hon djefvulen.
Derför han vid harpan åter
Gråter,
Spelar psalmen om igen.

D. K.

Fredmans Epistel N:o 45 Strof. 1.

A. Bonnier's Förlag Stockholm

Amz & Co. lth. Dusseldorf

M 45.

Fredmans Epistel

till fader Mollberg rörande hans harpa och tillika ett slags ad notitiam ¹⁾ att Mollberg led oskyldigt på krogen Rostock ²⁾.

"Tjenare, Mollberg! Hur är det fatt?

"Hvar är din harpa? Hvar är din hatt?

"Ack, hur din läpp är klufven och stor!

"Hvar har du varit? Svara, min bror!"

Till Rostock, min far,

Min harpa jag bar.

Der börjas krakel

Om mej och mitt spel,

Och bäst jag spelte — pling plingeli plång —

Kom en skoffickare, hjulbent och lång,

Högg mig på truten... Pling plingeli plång!

"Hur såg han ut?" Jo, surögd och klen,

Svarta skinnbyxor, mörkblåa ben,

Uppfästad hatt med guldtråns och band,

Randiger nattrock och käpp uti hand:

Just så såg han ut.

¹⁾ Ad notitiam: till kännedom, upplysning. *Utgifvaren*.

²⁾ Rostock: huset under nya nummern 4, gamla 12, i kvarteret Sjørån vid Rådmansgatans Gåsgränd på Norrmalm. Krogrörelsen är längesedan nedlagd, men egendomen har namnet kvar.... Det var ock här som Bacchi konkurs blef företagen: se Fredmans Sång n:o 48.... Ett annat Rostock, äfven helgadt åt Bacchus, ligger vid Mälaren, gent emot Kongshatt. Der upphänga skutskepparne sina tabulæ votivæ. *Utgifvaren*.

På västen ett spjut
 Satt i ett gehäng;
 Och när han blef sträng,
 Slog han i verkstan — pling plingeli plång —
 Så att der darra båd fällbänk och säng,
 Fönster och dörrar ³⁾... Pling plingeli plång!

Jag satt och spelte, nykter och sur,
 Drottningens polska i Polen, G dur ⁴⁾.
 Rundt kring mig satt förståndiga män:
 Den drack ett stop, ett halfstop drack den.
 Men hur det var fatt,
 Slog en af min hatt;
 En ann sa åt mej:
 "Hvad fan angå dej
 "Polens affärer?" Pling plingeli plång!
 "Spela ej polska, men lär dig en gång
 "Ha tand för tunga!" Pling plingeli plång!

Hör, min Mecenas, hör hvad som sker!
 Jag satt så nöjd och drack mitt qvarter,
 Talte helt högt om Pol'ns konjunktur:

³⁾ Förr såg man icke så sällan enstaka personer ur den lägre klassen för ståtens skull bära vapen, en hirschfångare, plut eller dylikt, såsom minne dels från krigiska tider, dels från någon militär-anställning under fred. *Utgifvaren.*

⁴⁾ Såväl Mollbergs val af "Drottningens polska i Polen" — ett den tiden omtyckt musikstycke — som den timade verkan deraf från den ryssvänliga sidan (den militära och hofvets representerad af sergeanten och stånddrabanten, samt den byråkratiska af de tvänne notarierna, samtliga sekunderade af den vindögda madamen) visar att denna fint tänkta Epistel är skriven kort efter första delningen af Polen, hvars olyckliga öde i alla tider tilldragit sig svenska folkets djupa deltagande. *Utgifvaren.*

"Veten, go herrar", sa jag, och drack ur,
 "Att ingen monark
 "I verlden så stark
 "Förmår i sitt land
 "Förbjuda min hand
 "Att på min harpa" — pling plingeli plång —
 "Och det så länge der finnes en sträng,
 "Spela en polska" . . . Pling plingeli plång!

Nu satt i vrån en gammal sergeant,
 Tvänne notarier och en stånddrabant ⁵⁾.
 De ropa: "Slå — skoflickarn har rätt:
 "Polen är straffadt, dess öde utmätt!"
 Ur skrubben kom fram
 En vindögd madam,
 Slog harpan i kras
 Med flaskor och glas.
 Skoflickarn högg mig — pling plingeli plång —
 Bak uti nacken en skårsa så lång.
 Der har ni saken . . . Pling plingeli plång!

⁵⁾ Stånddrabant. Stånddrabanter kallades en särskilt kår, hvilken fordom tjänstgjorde såsom vakt i hofvets yttre salar och öppnade processionerna på ceremonidagar, i sednare fallet företrädde af sina egna musikanter eller "pipare". Äfven rikets högste embetsmän hade en dylik vakt, vanligen två man, postande vid dörren och beledsagande vagnen, då de i ståt åkte ut. Stånddrabanterna stodo under befäl af en kapten och hade underofficers rang. Uniformen utgjordes af gul jacka och kortbyxor, såväl den förre som de sednare med pösor i blått, deröfver en kåpa eller kort kappa, uppskuren för armarne, helt och hållet blå och prydd med fransar och galoner af silfver, nedvikt spetskrage, skor och hvita strumpor samt rund hatt med upprättstående plym (sultan) och i handen ett korsgevär eller bardisan: se noten på sid. 44. Såsom kår afskaffades stånddrabanterna i början af Carl Johans regering; men vid högtidligare hoffester användas ännu för samma ändamål och under samma benämning underofficerare, korporaler och hyggligare karlar af regementena, iklädda för tillfället den särskilda dräkten, hvilken likväl nyligen blifvit utbytt mot den, som bars af Carl XII:s soldater. *Utgifvaren.*

Rättvisa verld! Nu frågar jag sist:
Led jag ej orätt? "Mollberg, jo visst!"
Lider jag ej oskyldigt? "Gutår!"
Harpan är sönder och näsan är sår.

Tvi sådan förtret!

Ej bättre jag vet

Än fly ur mitt land

Med harpan i hand,

Spela för Bacchus och Venus — kling klang —

Bland virtuoser ta stämman och rang.

Följ mig, Apollo! Pling plingeli plang!

M 46.

Fredmans Epistel

*huru Mollberg skall bjuda till begrafning efter mutter på krogen
Wismar och om hans affärd ifrån sterbhuset¹⁾.*

Undan ur vägen, ge rum för kurirn —
Gå ur vägen för Mollberg utan stryk och tvång!
Pitsch! Hör, han smäller med piskan ... allons ...
Sitter rak i sadeln som en stång!
Rocken uppfästad, på hatten kordong,
Med pistoler i bältet och en stor bassong.
Pitsch! Hör, han smäller i flygande språng
Och med hatten viftar än en gång!
Tyst, nu i ring
Rundt ikring
Han galopperar i harmen:
Än guppar han
Af och an,
Helt lik en rusig man.
Mollberg — märk — har flor om armen
Och uti pistolerna flor.
Bröstkuketten — märk — i barmen
Gjord af buxbom, bror²⁾!

¹⁾ Wismar: en fordom beryktad krog (numera försvunnen) vid Dantogatan, nära Danto egendom, i Maria församling. Ett annat Wismar låg i Kolmätaregränden: se noten n:o 8 på sid. 118. Att här menas den förra krogen (aflägsen från handelsbodarne) kan man sluta af alla de uppköp, som Mollberg hade att ombestyras. *Utgifvaren.*

²⁾ Det är, såsom öfverskriften och nästa strof upplysa, i egenskap af "likbjudare" som Mollberg här uppträder: jmför sid. 12. Till ståten hörde

Se hur han tar upp sin lista,
 Hör hur han nu läser käckt:
 "Primo vin . . . Sekundo kista . . .
 "Tertio tages konfekt."

Undan ur vägen! Adjö och allons!
 Vänta, Mollberg, håll tygeln, stanna lite der!
 Pitsch! Hör, han smäller och hojtar och svär!
 Kan du vänta, Mollberg, jag begär!
 Riddar sankt Göran, hvad är din affär?
 Vill du spänna på draken? Säg mig hvad det är!
 Pitsch! "Till begrafning jag bjuder, mon frere,
 "Klockan sex i afton ungefär.
 "Vet du ej, bror,
 "Krögarmor
 "På Wismar dog klockan fyra?
 "Jag är befalt
 "Öfverallt
 "Att rida — hej, gevalt!
 "Mollberg skall allting bestyra,
 "Köpa strufvor, skaffa musik,
 "Tigga svepning, lampor hyra
 "Och gå framför lik,
 "Skölja glas och stå vid disken.
 "Låt se listan — ingen nöd:
 "Qvarto pontak . . . Qvinto fisken . . .
 "Sexto saffransbröd ³⁾).

en bukett af buxbom, denna ständigt grönskande växt, som fordom odlades allmänt i trädgårdarne, synnerligast till småhäckar i franska smaken. *Utgifvaren.*

³⁾ Pontak: se noten n:o 4 på sid. 137. *Utgifvaren.*

"Undan, för tusan — det pinglar och slår
 "I klockstapeln vid Olof"⁴⁾... Karl'n är borta re'n.
 Pitsch! Hör, han smäller med piskan i sten
 Och ger sporren med sitt högra ben...
 Men mina tårar, mitt hjerta till men,
 Börja tillra — här står jag arma nu allen.
 Mutter på Wismar är stelnad och klen:
 Nu med englar delar hon sitt sken.

Sådan madam
 Ta mig fram,
 Som nånsin borgar så mycke!
 Nu är hon kall
 Som kristall,
 Mitt bröst dess fotapall.
 Hennes fågring vann mitt tycke,
 När hon satt vid krogdörren ibland
 Med bindmössa, krusadt stycke
 Och ett glas i hand⁵⁾.
 Hennes ögon jag berömmar —
 Men dess hvita barm... hi hi...
 Gör att jag allt skönt fördömmar
 Och vill ensam bli⁶⁾.

⁴⁾ ... vid Olof. Mollberg hade nu på sin vidlyftiga bjudningsfärd hunnit upp till Norrmalm, der han hörde klockslagen från S:t Olofs kapell, en liten korsbyggnad af träd, hvilken, sedermera på samma plats ombyggd af sten, år 1773 erhöll sitt nuvarande namn: Adolf Fredriks kyrka. *Utgifvaren*.

⁵⁾ Bindmössa och stycke: se noten n:o 3 på sid. 155. *Utgifvaren*.

⁶⁾ Denna och nästföljande Epistel böra sjungas eller läsas i ett sammanhang efter ett kort uppehåll mellan dem båda. *Utgifvaren*.

N° 47.

Fredmans Epistel

angående Mollbergs återkomst till sterbhuset på
krogen Wismar ¹⁾).

"Kommer inte Mollberg?" Jo, nyss på stund
Så gnägga hans fåle vid dörrn på Grönlund:
Der stod han och vexla, med pipan i mun,
Och klappa sin lurfviga hund ²⁾.
Klädder var han i sin mörkblå syrtut
Med bälte kring lifvet, pistoler och spjut.
Stolt floret kring armen var slängdt med en knut,
Som bröts i en blomma till slut.
Mosters Brunte på Wismar, långhalsig och ful,
Stod och sörpla ur tunnan i krögarens skjul
Mot en resvagn med knektar, mångfärgad och gul,
Med söndriga skenor och hjul.

Helsa, kamerater! Gubben är känd:
Se der hvar han kommer, högbröstad och spänd!
Pitsch! Hör hur han smäller med piskan på länd!
Pitsch, pitsch! Hör, han smäller i gränd!

¹⁾ Se noterna n:o 1, 2 och 6 vid nästföregående Epistel. *Utgifvaren.*

²⁾ Grönlund (icke Djurgårdens Gröna Lund). Troligen har skalden missmint sig eller för de fyra rimmens skull satt lund i stället för brink och menat Grönbrink, en krog utom Horns tull, straxt bortom Liljeholmen, till venster invid landsvägen. Sedan långliga tider har den varit ett kärt tillhåll för alla törstiga vägfärande. *Utgifvaren.*

Se hur håret fladdrar baktill och fram,
 Med små papiljotter uppveckladt på kam³⁾!
 Stigbyglar och sporrar kolsvarta af dam,
 Och fålen så spak som ett lam.
 Hurra, Mollberg! God morgon! "God morgon, kamrat!"
 Säj, hvad har du i korgen? "Konfekt och suckat."⁴⁾
 Än i byttan på armen? "Kålrötter, spenat
 "Och finkel, ett stop, delikat!

"Bror, uti fullt sträck till Nyboda krog
 "Jag flängt, se'n i Brännkyrka tie hon slog.
 "Der smorde jag klockarn, och — bror, det var nog —
 "Fem supar i qvarten han tog.
 "Vägen, vet ni, gossar, huru den var?
 "Jo, sumpig med gyttja . . . gutår, kära far . . .
 "Hvar herrgård nedrutten, eländig och bar,
 "Och skogen durchsigtig och klar.
 "Platt omöjligt att finna en enda röd grind —
 "Bara törnen och tistel och tufvan helt trind:
 "Tomma sjöar med nordan och kylande vind!
 "Gutår! Jag blir surögd och blind⁵⁾).

³⁾ Under den öfverdrifna hårklädsel-perioden omvexlade esomoftast moderna i detta hänseende äfven för karlar. Jemför noten n:o 3 på sid. 142.
Utgifvaren.

⁴⁾ Suckat: skal af omogna citroner eller paradisäpplen, inkokade i sirap.
Utgifvaren.

⁵⁾ Nyboda krog: ett nu försvunnet Bacchi tempel invid den för några år sedan sänkta Nyboda backe, utom Horns tull, ett litet stycke från ofvannämde Grönbrink . . . Brännkyrka: den genom drabbningen mot Kristian Tyrann beryktade socknekyrkan, belägen åt samma håll, omkring en half mil från staden . . . Af denna strof kan man sluta att Mollberg, efter sina bestyr inom tullarne, ridit ut genom Skans tull till sin vän klockaren och sedan tagit vägen tillbaka öfver Årsta egor . . . Den fula Brännkyrke-trakten har skalden här skildrat med ojemförlig sanning, sådan den i det närmaste befinnes ännu. *Utgifvaren.*

"Der är för madam, som ligger på bår,

"Ett lakan till svepning... Låt si hvad i går

"På listan jag pricka... låt si hur der står —

"Slätt inte mitt minne förmår!

"Fisken dansar qvick i katsen — och här

"I knytet låg kringlorna... Gudar, jag svär:

"Hvad glömde jag, gossar, på listan? Si der:

"Processen och kistan, mon cher ^o)!"

Tog du bränvinet då? "Jo, i skrubben jag gick —

"Si på färgen... hvad tycker du?" Allt i godt skick.

Tag dig frukost, bror Mollberg, beställsam och qvick,

Och torka din fåle och drick!

^o) Process: se noten n:o 8 på sid. 149. *Utgifvaren.*

№ 48.

Fredmans Epistel¹⁾,

*hvaruti afmålas Ulla Winblads hemresa från Hessingen
i Mälaren en sommarmorgon 1769²⁾.*

Solen glimmar blank och trind —
Vattnet likt en spegel!

¹⁾ Enligt hvad Atterbom (Sv. Siare och Skald. del. 6, sid. 55 och 164) upplyser, återfinnes melodien till denna epistel i en gammal fransysk vis-ton, som lär hafva sjungits redan i Henrik IV:s tid och äfven i sednare tider hörts på en af teatrarne i Paris. *Utgifvaren.*

²⁾ I Mälaren ligga straxt bortom Kungsholmslandet tvänne holmar, Stora och Lilla Hessingen, bägge utmärkta för sin vackra natur och sina herrliga utsigter. Det är troligen från den förra — detta förefaller dock icke rätt klart — som Ulla med sitt glada sällskap anträder återresan till staden. Ett fordom i stor skala besökt värdshus, hvars brygga ständigt omgafs af kommande och gående roddarbåtar, lastade med gäster och kunder af alla folkklasser, har sedermera tidtals förvandlats till ett enskilt sommarnöje, men nyligen återtagit sin ursprungliga bestämmeelse, dock numera i största anspråkslöshet och, jemte den bredvidliggande krogen, i ödslig anstrykning liknande nästan ett eremitage. Den gamla barrskogen och ekarna tyckas vara de enda som hafva något att för-

Småningom uppblåser vind
 I de fallna segel:
 Vimpeln sträcks, och med en år
 Olle på en höbåt står;
 Kerstin ur kajutan går,
 Skjuter lås och regel.

Stålet gnistrar, pipan tänds,
 Olle klår sitt öra,
 Rodret vrides, skutan vänds,
 Gubben har att göra.
 Under skarpa ögonbryn
 Grinar han mot soln i skyn:
 Kerstin, gubbens hjertegryn,
 Skall nu seglen föra.

Seglen fladdra, skutan går,
 Jerker tar sin lyra:
 Lyrans brummar, böljan slår,
 Allt med våld och yra ³⁾.
 Skutan knarkar, bräcklig, gles,
 Vimplens fläkt i toppen ses.
 Tuppen gol så stref och hes ⁴⁾ —
 Nu slog klockan fyra.

kunna om de flydda dagarne, då muntra grupper med matkorgar och kantiner der hvilade öfverallt på gräsmattan eller bergsklintarne under trädens skuggande kronor.... Ifall man antager Stora Hessingen som utgångspunkten för resan, så är det den mindre systerholmen som Fredman längre fram utpekar: se nästa sida. *Utgifvaren*.

³⁾ Lyra (lira): se noten n:o 5 på sid. 117. *Utgifvaren*.

⁴⁾ Traditionen citerar här i stället för "så sträf och hes" en annan läsart om Kerstin, hvilken gjorde något som rimmar på "ses". Den läsarten är verkligen den ursprungliga och finnes äfven återställd i det på sid. 61 omnämnda exemplaret af Fredmans Epistlar. *Utgifvaren*.

Movitz, stöt åt dem i lurn,
 Som på skutan fara!
 "Olle du, hvad kostar tjurn?"
 Lyssna hvad de svara!
 "Hör, hvar är ni hemma, ni?"
 'Ifrån Lofön komma vi
 'Med grönsaker, silleri,
 'Mjölk och äpplen klara' ⁵⁾).

Si, en julle skymtar fram —
 Marjo åran lyftar:
 Med sin löfbrodd, mjölk och lam
 Hon åt tullen syftar,
 Har i knä en bytta smör,
 Körsbärs-korgar frammanför ⁶⁾.
 Marjo nu sin lofsång gör,
 Snyter sig och snyftar

Ulla Winblad, skratta, sjung,
 Spritt vid solens strålar!
 Gäska ej — lös upp din pung,
 Tag fram band och nålar!
 Fästa din salopp igen ⁷⁾ ...
 Nös du? Prosit, lilla vän!
 Si, der har du Hessingen,
 Gröna träen och pålar ⁸⁾).

⁵⁾ Lofön: den en mil från Stockholm befintliga ön, på hvilken Drottningholm är beläget, till storleken den andra i ordningen af Mälarens många öar. *Utgifvaren.*

⁶⁾ Tullen: sjötullen, med station på Långholmslandet. *Utgifvaren.*

⁷⁾ Salopp: se noten n:o 2 på sid. 30. *Utgifvaren.*

⁸⁾ sannolikt Lilla Hessingen: se noten n:o 2 vid början af denna Epistel. Lättheten att för en obetydlig penning kunna hvarje timma på dagen

Ulla, fästman på dig ser ⁹⁾!
 "Kom, min Norström lilla,
 "Sätt dig bredvid mej, sitt ner —
 "Fritt din låga stilla!"
 Vi ha alla lika rang.
 Lustigt — hör basuners klang!
 Prosit och kontentemang!
 Dyrbar ögonvilla!

Kon i vassen skylt sin kropp,
 Snärd i våta tågen;
 Bruna oxen kastar opp
 Himmelsblåa vågen.
 Ängen står i herrlighet:
 Kalfven dansar, yr och fet;

förflytta sig en fjerdedels mil från stadens kvalm och dunster ut i skö-
 tet af en intagande natur gör att detta ställe, särdeles om söndagarne,
 hvimlar af en massa menniskor, anlända dels med vefbåtarne och dels
 med särskilta seglande eller roende farkoster, svalpande och vaggande
 öfverallt kring ön. Till tre fjerdedelar af sin omkrets beväxt ända ned-
 till stranden med frodiga hasselbuskar, har den att bjuda på de tätaste
 boskeer, utmed hvilka i alla riktningar slingra sig fotstigar omkring
 hela holmen; och väljer man till hviloställe någon af dess tallbegrönta
 berg-afsatser — den höjer sig äfven i sådana — så erbjuder utsigten öfver
 stora segelleden ett särdeles lifligt och omvexlande skådespel genom tra-
 fiken på sjön. Folknöjena hafva dock numera fått maka åt sig för det
 industriella lifvet: der har nemligen för några år sedan anlagts ett
 skeppsvarf, och många byggnader prunka nu deromkring. Träsnittet
 under öfverskriften af denna Epistel visar Lilla Hessingens utseende i
 våra dagar. Fordom har der funnits en fabrik för tillverkning af ber-
 linerblått. "Nu tillverkas der intet sådant", anmärker en författare, från
 hvilken denna uppgift är hemtad, "men det hindrar icke att Oelheim,
 om han nu lefde, der kunde förvärfva sig en 'blå näsa i rött fält', ifall
 han icke förut egt en sådan, ty värdshuset" (byggnaden till höger,
 ännu qvarstående från den glada tiden) "är väl försedt med färgelemen-
 ter för detta ändamål." *Utgifvaren.*

⁹⁾ Så af Bellman sjelf ändradt (Ulla, i stället för Lilla) i det på sid.
 61 omnämnda exemplaret af Fredmans Epistlar... Att Norström och
 Ulla verkligen voro förlovade, se sid. 11. Förlofningen hindrar dock
 icke skalden att inom en handvändning (vid slutet af Episteln) göra
 henne till fru med det äkta ståndets hela förmånsrätt. *Utgifvaren.*

Hästen tumlar, stolt och het —
Svinet går i rågen.

Vid ett träd uppå en slätt
Syns en skytt förbida
Dagens gryning, klar och lätt,
Fågelns sång och qvida:
Bakom trädets tjocka stam
Bössan syns och skymtar fram —
Hunden, trogen som ett lam,
Står vid skyttens sida.

Morgonsupen, Movitz, går!
Ljuffigt böljan svallar...
Ser du Ekensberg ¹⁰⁾? Gutår!

¹⁰⁾ Midtemot Stora Hessingen, på fasta landet vid södra Mälarestranden, ligger bakom en klipphöjd Ekensberg, till det yttre (sådant träsnittet visar det) bibehållet i ungefär samma

skick som under Bellmans tid och nästan lika talrikt besökt ända in på våra dagar. För närvarande är dock värdshusrörelsen nedlagd, och lägenheten har med sina längre inåt landet tillkomna småbyggnader blifvit inrättad till zinkfabrik, hvilken dock nyligen i sin tur också har afstaannat. Det reputerliga huset med sina vackra utsigter från de rymliga rummen står emellertid kvar i sin hvita skrud som en vålnad från den gamla tiden, då gubbarne trallade vid sitt stop och hörde "dunsen" af käglet i bergen. Till och med trädgården och de stympade pilträden vittna om förgängelsen. *Utgifvaren.*

Hör, hur folket trallar!
 Der framsätter en sin fot —
 Klotet käglorna slår mot:
 Hör du, dunsen af hans klot
 Uti bergen skallar!

I en löfsal kring ett stop
 Några bussar skratta;
 Ropa: "Trumf!" och allihop
 Uti stopet fatta.
 Somliga med sträckta ben
 Sofva godt och snarka re'n,
 Hvila hufvu't mot en sten
 På en blomstermatta.

På den klippan — der vid strand —
 Sjelf chinesen prålar,
 Bildar af en näfva sand
 Skönsta blomsterskålar:
 Uti leret brännes in
 En Apelles' pensel fin ...
 Ulla Winblad, min kusin,
 Ser du, hur jag målar! ")

Såg du nu Marieberg,
 Så se längre neder:

") Så ändrad är deuna strof i det på sid. 61 omnämnda exemplaret af Fredmans Epistlar: i andra raden prålar i stället för målar, och i sista raden jag målar i stället för det prålar... Emellertid afmålar Fredman här Marieberg, nu bekant såsom militär-skola, men under hans tid såsom porslins-fabrik, anlagd på 1750-talet och efter många vidrigheter nedlagd 1788. *Utgifvaren.*

Med en gul och bleknad färg,
 Sig ett tjäll utbreder.
 Fönstren glittra... Känner j
 Ej salpetersjuderi?
 En gång, Ulla — raljeri —
 Palten dit dig leder.¹²⁾

Fällom lodet på vårt djup,
 Gäspa ej och nicka,
 Sof ej, öppna flaskan, sup,
 Bjud mamsellen dricka!
 Vakna, Movitz! Ser du ej
 Lazari palats¹³⁾ — så sej?
 Akta näsan du på dej
 För hvar vacker flicka!

Tornens spetsar blänka re'n:
 Kors och tuppar glimma.
 Morgonrodnans klara sken
 Syns i vattnet strimma.
 Barnet leker gladt vid strand,
 Samlar stenar i sin hand,

¹²⁾ "Då detta skrefs", upplyser här i en not Bellman sjelf, "var på Kungsholmen en salpetersjuderi-inrättning och dervid ett tukthus".... Salpetersjuderiet (anlagdt 1749) låg inom kvarteret Göken, egendomen n:o 37, den närmaste intill nuvarande tullen, emellan Jagtvarfvet och Rålambshof. Vid arbetet der användes en tid tukthusfångarne, hvilka då, förmodligen aflösta emellanåt från sin egentliga station på Långholmen, bodde inom Grubbska egendomen i ett nu nedrifvet hus, efter hvilket grundmurarne ännu finnas kvar, men öfverbyggda af en tobakslada.... Palt: se noten på sid. 99. *Utgifvaren.*

¹³⁾ Så af Bellman ändradt (Lazari palats i stället för Lazarettspalats) i det på sid. 61 omnämnda exemplaret af Fredmans Epistlar... Det är serafimer-lasarettet som här menas, beläget på Kungsholmen och till sjukas emottagande öppnadt år 1752. *Utgifvaren.*

Slungar stenen dit ibland,
Der som gässen simma.

Lossa tågen, seglen fäll!
Re'n syns Skinnarviken
Med dess kojor och kastell,
Branta berg och diken.
Under små kolsvarta tak
Gnälla pumpar, eld och brak —
Hästen sträcker foten spak,
Gnäggar, rädd för spiken ¹⁴⁾.

Med sitt klappräd nervid strand
Pigan står så kåter,
Knyter till sitt förklädsband
Och sin barm upplåter:
Barbent hon på bryggan står,
Räknar slagen, klockan slår,
Flitigt sig på benet klår,
Svettig, sur och våter.

Allstäds godt, men hemma bäst!
Sakta — låt oss unna
Vattukörarn med sin häst
Hvålfva om sin tunna!

¹⁴⁾ Skinnarviken: den del af Riddarholms-fjärden, som sträcker sig långa efter Södermalms norra sida eller de s. k. Skinnarviks-bergen. Fläcktales upptagen af några obetydliga människoboningar, hvilka hänga som små kastell utöfver klipporna, och af åtskilliga verkstäder så nedtryckta att de tyckas vara ett lätt byte för den under lurande sjön, har denna bergssträcka på det hela bibehållit tills dato sitt gamla pittoreska utseende. *Utgifvaren.*

Kärlet glittrar, hjulet går,
 Sprundet sprutar, hästen slår ...
 Om den prakt, för ögat står,
 Sjunge de, som kunna!

Jeppes tutar, trumman går,
 Böneklockan klämtar.
 Sotarn svart i skorsten står,
 Hvisslar, sjunger, skämtar.
 Bagarn sina korgar kör,
 Smeden re'n sin slägga rör;
 Re'n båd knekt och granadör
 Vid geväret flämtar ¹⁵⁾).

Skyndom dit vår hydda fins,
 Gömmom not och flöte!
 Stöt uti basun och mins
 Detta glada möte!
 Farväl, Jörgen, Truls och Hans!
 Farväl, flickor, spel och dans!
 Ulla tog sin myrtenkrans
 I Neptuni sköte ¹⁶⁾).

Norström stjelper sin peruk
 Af sin röda skalla,
 Och min Ulla, blek och sjuk,

¹⁵⁾ Jeppes: se noten n:o 4 på sid. 125... Såväl af Jeppes tutande eller tim-utrop genom luren, hvilket upphörde klockan 4 på morgonen, som af de öfriga här skildrade företeelserna finner man att sällskapet hemkom temligen tidigt. *Utgifvaren*.

¹⁶⁾ Så ändradt (I Neptuni i stället för Uti Neptuns) i det på sid. 6 L, omnämnda exemplaret af Fredmans Epistlar. *Utgifvaren*.

Låt sin kjortel falla,
Klef så bredbent i paulun,
Movitz efter med basun.
"Maka åt dig, Norström — frun
"Hör ju till oss alla!"

M 49.

Fredmans Epistel

*angående landstigningen vid Klubben i Malaren
en sommarafton 1769¹⁾.*

Mamsell Ulla, märk, mamsell,
Hur vårt månsken nu i qväll
Täckt försilfrar och bestrålar
Grindar, pålar,
Berg och tjäll!
Mälarns bölja, lugn och skär,
Tyst en mängd af kölar bär,
Öfversvallar
Fält och vallar,
Som försvinna här och der.
Syster, se nu ditåt hvad jakter och sumpar!
Skepparn pumpar, :||:
Solbränd, tyst och tvär.

Se hvad åkrar rundt kring sjön,
Som af tusen blommors frön
Ge en vällukt rundt kring stranden

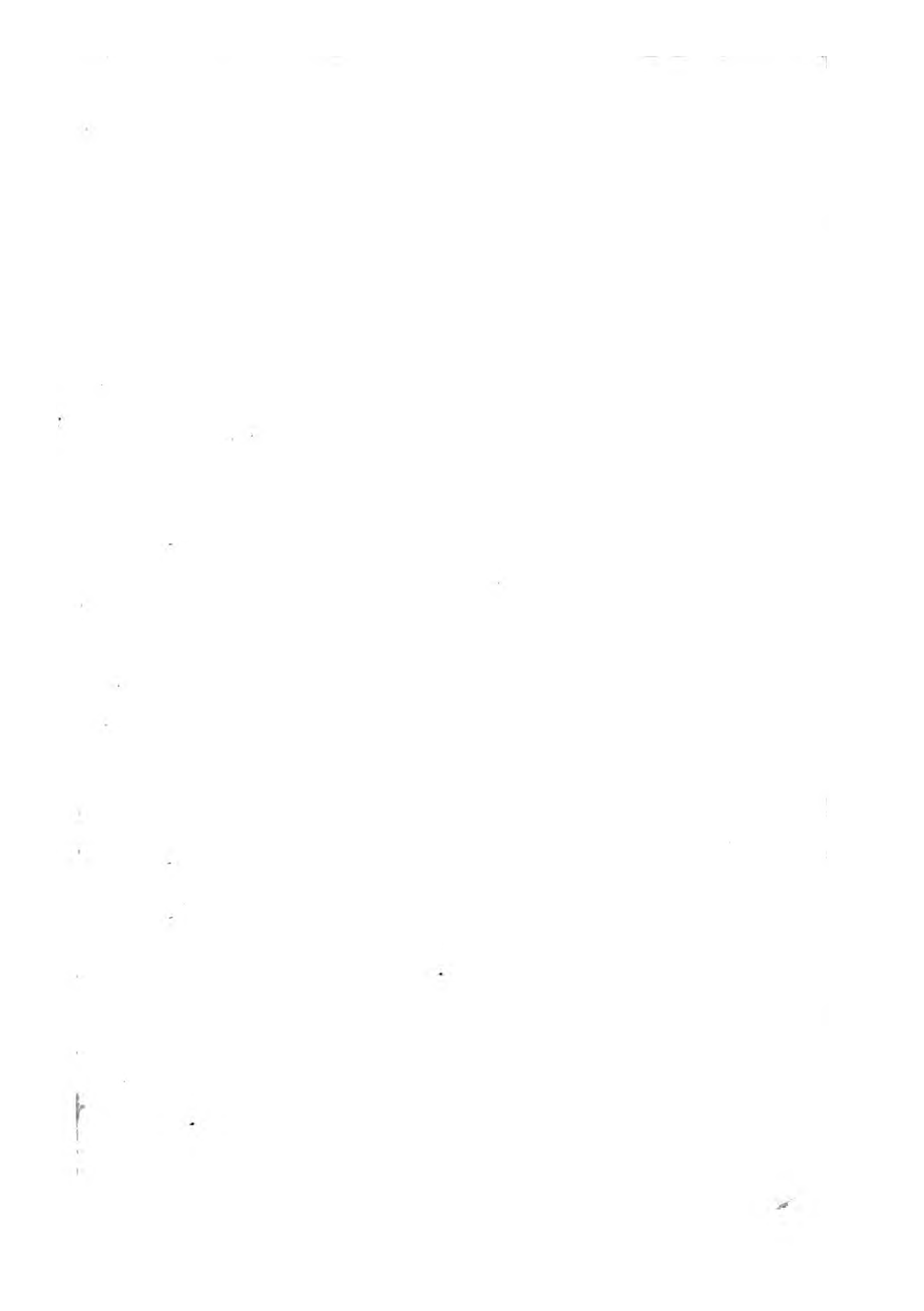
¹⁾ Klubben: se noten på sid. 167... Att skalden sjelf satte ett närmare värde på denna Epistel synes af en liten versbiljett "Till fröken Anna Charlotta von Stapelmohr" (del. 4), i hvilken han begär att återfå den i hennes hand komna enda handskriften. *Utgifvaren.*

Och åt handen
 Arbetslön!
 Kors, hvad många Bacchi kök —
 Ur hvar klyfta syns en rök:
 Minsta vinkel
 Osar finkel,
 Minsta bro bär fulla ök ²⁾.
 Mollberg, styr då ditåt... åt bryggan till venster
 Re'n sitt fenster :||:
 Öppnar fader Hök.

Titta ditåt... dit... åt strand...
 Utåt sjön... på venster hand...
 Dit, midtöfver, åt det huset,
 Der som ljuset
 Syns ibland....
 Nej, min ros, min sockerbit,
 Ditåt, der jag pekar... dit...
 Dit, åt skogen,
 Åt den krogen
 Med en skorsten röd och hvit,
 Dit, der som torparn med ljustret vid kullen
 Står i jullen, :||:
 Han, som koxar hit!

Ljufva vindar, blåsen opp!
 Hissa vimpeln högt i topp,

²⁾ Såsom öfverskriften tillkännager författades närvarande Epistel innan kronobrännerierna blifvit inrättade. Bränvinsbränningen var alltså fri. Det är på den som skalden hänsyftar med uttrycket: "Kors, hvad många Bacchi kök!" *Utgifvaren.*

Fredmans Epistel N: 41, Strof. 5.

A Bonnier's Förlag Stockholm.

Arnz & Co Lith. Düsseldorf.

Låt nu seglen fladdra, fläkta!
 Vi ä äkta
 I vår tropp.
 Klang, vid vallhorns glada ljud
 Låt oss prisa vinets gud!
 Vid det ropet
 Rör på stopet,
 Värm upp ådror, blod och hud —
 Drick, lilla min syster! Drick, Mollberg, i botten!
 Klang, hör skotten :||:
 För vår lilla brud!

Lägg i land vid krogen... "Hvar?"
 Just vid dörrn. Gör skutan klar!
 Der står krögarn med sin qvinna.
 Tjenarinna,
 Kära far!
 Tack för sist... Skål... Lägg i land!
 Wingmarks mor, ta mig i hand,
 Svep om kappan,
 Stig på trappan,
 Skrapa tofflorna i sand!
 Kapprockar och knyten, matbylten, kantiner,
 Öl och viner :||:
 Hemta upp från strand!

Jeanna tappa sin rubin...
 Aj, mitt örhäng tog kusin!
 Lottas muff låg i sängtäcket
 Och på däcket
 Violin.

Pappas handskar — jag blir sjuk —
Svepta i en mangelduk

Låg på skutan

I kajutan

Bredvid morfars piskperuk . . .

Sötaste bror Peter, ack, jemmer, peruken

Låg i duken :||:

Pudrad, stolt och mjuk ³⁾!

Stöt ej basfioln, kamrat,

Stjelp ej kull vårt voffelfat!

Bär smörbyttan under armen,

Brynt i varmen

Som suckat ⁴⁾!

Si'ken tårta, bränd och stel,

Strödd med socker och kanel,

Med bruneller,

Karameller

Och ansjovis till en del ⁵⁾!

Låt oss nu bli glada och rasta en timma,

Slåss och stimma :||:

Under sång och spel!

Fader Hök, din skål hvar dag!

När du ler, så skrattar jag. ~

³⁾ Då icke stängpiska begagnades (se noten n:o 3 på sidan 142), var hårpiskan, den egna eller perukens, tillknuten i ändan med en helt liten bandros och hängde mera ledigt nedåt ryggen. *Utgifvaren.*

⁴⁾ Suckat: se noten n:o 4 på sid. 187. *Utgifvaren.*

⁵⁾ Bruneller: ett slags plommon, skalade, med borttagna kärnor och torkade, från staden Brignoles i Frankrike, der de bästa finnas. *Utgifvaren.*

Nå, kom, väd's, du flaskan fatta —
Jag må skratta
Åt ditt lag ⁶⁾.
Tag vårt sällskap i ditt skygd,
Skänk oss af din varma brygd!
Dina safter
Ge oss krafter
Och förskingra köld och blygd...
Men hör hur det blåser! Fäll seglen, fäst slupen!
Tack för supen! :||:
Vivat Bacchi bygd!

⁶⁾ Väd's (gammaldags ord): slå vad. Meningen är: Jag håller hur mycket som helst att du vill fatta flaskan. *Utgifvaren.*

N° 50.

Fredmans Epistel

om dess sista ögnkast på Ulla Winblad vid hennes
återfart ifrån Djurgården ¹⁾.

F ebus förnyar
 De gyllene skyar,
 Kring städer och byar
 Bestrålar vår syn:
 Hästarna blänka,
 I vattnet sig sänka,
 De stampa och stänka
 Och gnägga till skyn. Fin.
 Åskan bullrar,
 På molnena kullrar.
 Diana re'n knallar
 Bland ekar och tallar.
 Der blixten ljungar,
 Sjelf Jupiter gungar
 Bland gudar och kungar
 I vattubryn. D. K.
 Hästarna lyfta svansar
 Med fläktande man.
 Sjelf Neptun dansar - - - Korno.

¹⁾ I det på sid. 61 omnämnda exemplaret af Fredmans Epistlar har Bellman vid denna tecknat: dedicerad till Cantzli Rådet Gref Gyllenborg. *Utgifvaren.*

Med gaffel kring ocean.
 Hjeltarna fälla lansar —
 Sin pipa tar Pan.
 På kärleks ban
 Syns med bloss och kransar
 Båd engel och morian.
 Böljorna glittra, gunga:
 Tritonerna blåsa, sjunga.

Korno - - - Ulla Winblad!

Korno - - - Ulla Winblad!

Kärlek dig öfvervann.
 Mars sjelf med gullgaloner
 Står blodig och grann,
 Och uti bergena tänds kanoner
 Af hvar en Neptuni man.
 Gastar och kupidoner
 Omfamna hvarann...
 Men Ulla syns — skrålen, postiljoner! --- *Korno*.

Skeppsklockan skurrar —
 Man pumpar och surrar.
 Holländaren hurrar
 Med hatten i hand.
 Engelsman skjuter —
 Hvar knall fler minuter
 Ett eko utgjuter
 Bland bergen vid strand.
 Se på ståten:
 Se Ulla i båten!
 Dig böljorna skaka
 Från Pafos tillbaka.

Fin.

Gupp, gupp, min Fröja!

Jag skådar din slöja,

Din himmelsblå tröja

Med röda band.

D. K.

Hurra! Håll flaskan luta,

Kringsvinga din hatt

Och, Movitz, tuta

--- Korno.

Vid gastarnas sorl och skratt!

Hej, från en gammal skuta

Det blixtrar så matt...

Är du besatt —

Akta dig, de skjuta!

Hurra, hvad de sjunga gladt!

Solen i ögat sticker.

Blås, Movitz, när Fredman dricker!

Korno --- Ulla Winblad!

Korno --- Ulla Winblad!

Hurra! Hurra! Hurra!

Neptun, min nymf, galanter

Befallt böljorna

I dag från Djurgålns förstörda kanter

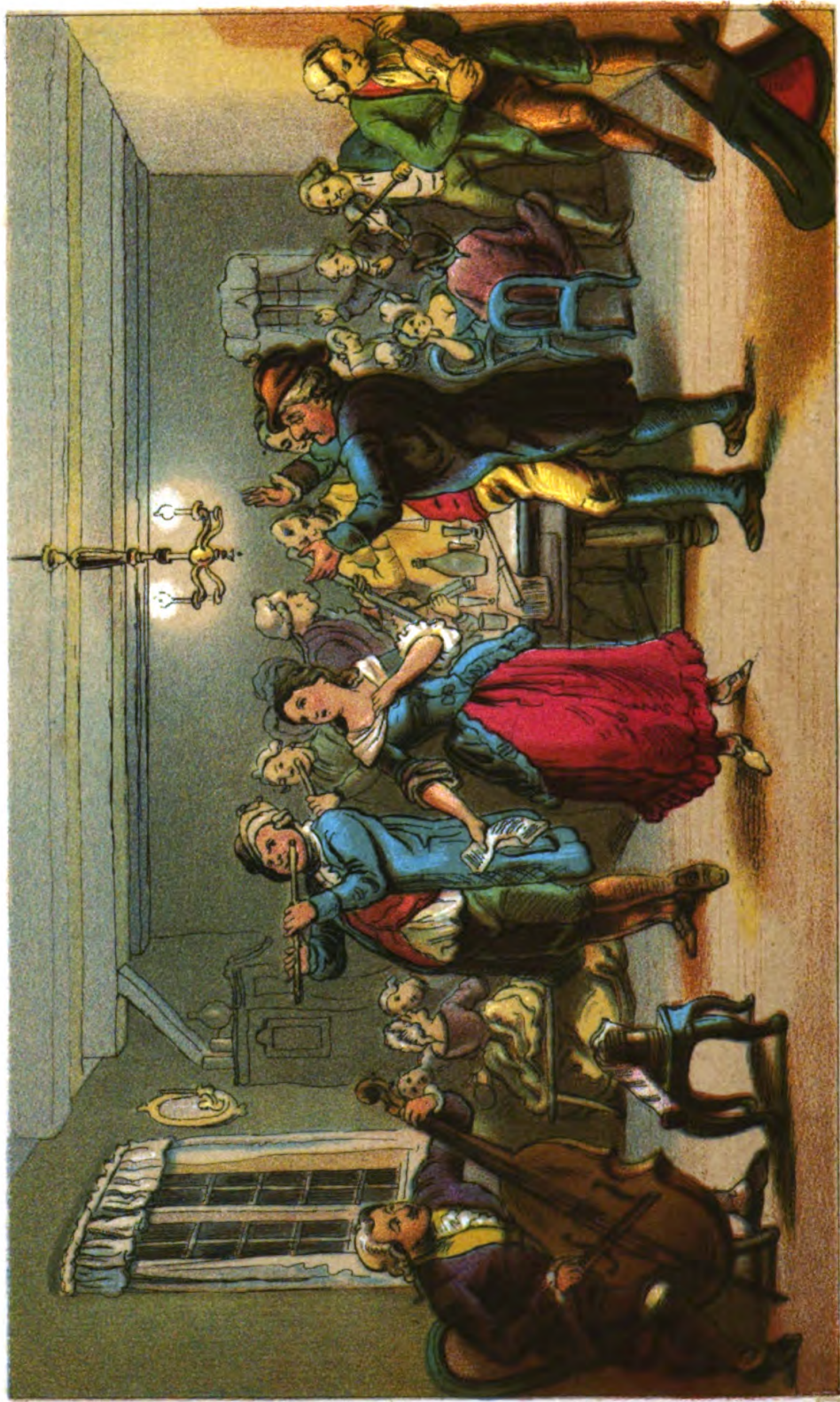
Dig lyfta och stilla dra.

Fäll dina engageanter —

Saloppen nu ta!

Farväl, min nymf! Blåsen, musikanter²⁾! *--- Korno.*

²⁾ Engageanter: se noten n:o 2 på sid. 22... Salopp: se noten n:o 2 på sid. 30. *Utgifvaren.*

Fredmans Epistel N° 51. Strof. 1.

A. Bonniers Förlag Stockholm.

Arnz & Co lith. Düsseldorf.

Han spelte solo och surra med stråken.

Bravo, hör en fantasi

Ur B moll, ur G dur . . . en arpeggio, jag tackar!

Hurra, hurra och slå i —

Vi skola dansa och slåss som polackar!

Blås nu, Movitz, gällt!

--- Klarin.

Bravo, det var snällt,

--- Klarin.

Bravo, bra, bravissimo!

Hej, låt oss lefva vällustigt och sällt!

Röd om näbben som en tupp,

Stod nu Movitz, slog takten och stampa och ropa:

"Blås en air utaf Galupp!"

"Utaf Galuppi!" skrek straxt allihopa³⁾.

"Hej", sa Bergen, "ge oss vin,

"Ge oss öl uti byttor! Hej, lustigt kurage!

"Systrar, hör min violin —

"Kom, dansa polska och sjung, ert bagage!

"Blås nu, Movitz . . . jo . . .

--- Klarin.

"Bra, bravissimo!

--- Klarin.

"Hvem har nånsin kunnat tro

"Att du skull' födas Olympen till ro!"

Ulla söng en liten air —

Hvita bröstet det svällde och lyfte halsduken.

³⁾ Galuppi: den berömde toukonstnären, kompositören till Dido och Ephi-genie i Tauriden samt en mängd andra operor och musikstycken, "alla ut-märkta genom originalitet i ideen och skönhet i melodierna". Född 1703 i trakten af Venedig, "gjorde han så ovanligt hastiga framsteg att han innan kort, så till sägandes, bemäktigade sig alla Italiens teatrar medelst sina musikaliska kompositioner"; och samma eldiga ungdomskraft följde honom ända in i senaste ålderdomen. En tid lefde han i Petersburg, anställd som kapellmästare och af kejsarinnan öfverhopad med utmärkel-ser och dyrbara skänker. Han dog 1785. *Utgifvaren.*

Wingmark med sin flöjtravär
 Han stod och smålog och riste peruken ⁴).
 Bergström stod i vrån och drack,
 Stämde qvinten, plang, plang, satt fiolen under armen.
 Ulla säng. Han ropa: "Ack!"
 Och flög så nymfen burdus uti barmen.
 Bullra inte der! - - - *Flauto.*
 Håll din trut, ma chère! - - - *Flauto.*
 Låt oss höra ännu mer!
 Åh, kära Wingmark, blås mer flöjtravär!

Wingmark såg ut ackurat
 Som på solfjädrar, der man en herde ser lipa,
 Som i lunden står så flat
 Och har i truten sin ljusgula pipa.
 Hatten satt uppå en sned,
 Bruna västen var uppknäppt, uppdragen på magen.
 Stundom, när han flöjten vred,
 Så nicka hufvu't och fläkta uppslagen.
 Hör nu på en kor! - - - *Flauto.*
 Hej, dakapo, bror! - - - *Flauto.*
 Sjungom alla nu i kor
 Och låt oss sluta en högtid så stor!

Eol stormar uti skyn,
 Nattens facklor de släckas, det regnar och sqvalar.
 Neptun utur vattubryn
 Han kastar upp sina gastar och hvalar.
 Ack, hur ljuflig då den ton,

⁴) Flöjtravär: se noten på sid. 40. *Utgifvaren.*

När Apollo med mildhet förlustar vårt öra!

Sjung, bror Wingmark, min patron,

Ack, sjung en skål, som är lustig att höra!

Blås bassongen stark!

--- *Fagotto.*

Vivat vår monark!

--- *Klarin.*

Skråla, klarinetters klang!

Vi dricka skålen med högmod och rang.

N° 52.Fredmans Epistel¹⁾till Movitz, när hans fästmö²⁾ dog.

Elegi.

Movitz! Mitt hjerta blöder —
Movitz, Movitz!

Jag sett din fästmö kall och döder.

Grymt jag hör hur Bacchi bröder

Med gråt bestorma skyn:

En vrider sina händer,

En sitt hufvud bort han vänder,

Ömt en annan suckar sänder,

När i de sälla länder

Hon gömmes för vår syn. :||:

Sörj, Bacchi män och qvinnor³⁾!

Charlotte, Charlotte,

Bland Fröjas trogna tjänarinnor

Till en afund för gudinnor,

Gjort Movitz' frihet snärd.

¹⁾ Melodien till denna Epistel återfinnes i Gretrys operett "L'amitié à l'épreuve", skriven 1770 och en af sin författares vackraste, hvilken likväl aldrig lär hafva blifvit uppförd i Stockholm. *Utgifvaren.*

²⁾ Charlotte, fabriksarbeterska och, liksom de fleste sådana i yngre dagar, en bland "Fröjas trogna tjänarinnor". *Utgifvaren.*

³⁾ Så ändradt (Sörj i stället för Skål) i det på sid. 78 omnämnda exemplaret af Fredmans Epistlar. *Utgifvaren.*

Dess ögons glans och låga,
 Hennes fågring och förmåga,
 Då hon sig på fältet våga
 Under Kupidos båga,
 Var gudars åsyn värd. :||:

Som i den klara bölja
 Du ser, du ser
 Den ystra fisken sig fördölja
 Och sefrens hvirflar följa
 Med ryckning upp och ner
 Så din Charlotte, min frände,
 När hon till din bädd anlände,
 Som en fisk hon qvickt sig vände:
 Hvar led en sprittning kände...
 Jag sjunger intet mer ⁴⁾. :||:

Ack, för hvar gång jag skåda
 Charlotte, Charlotte
 Hos fabrikörn vid rock och låda,
 Då hvar lördag hon bebåda
 Hvar balen skulle stå!
 Mig tycks jag ser Charlotta
 Med två nystan i en potta
 Vid sin härfvel stå och måtta...
 Vips, öppnas Plutos grotta —
 Och nymfen sjunker då. :||:

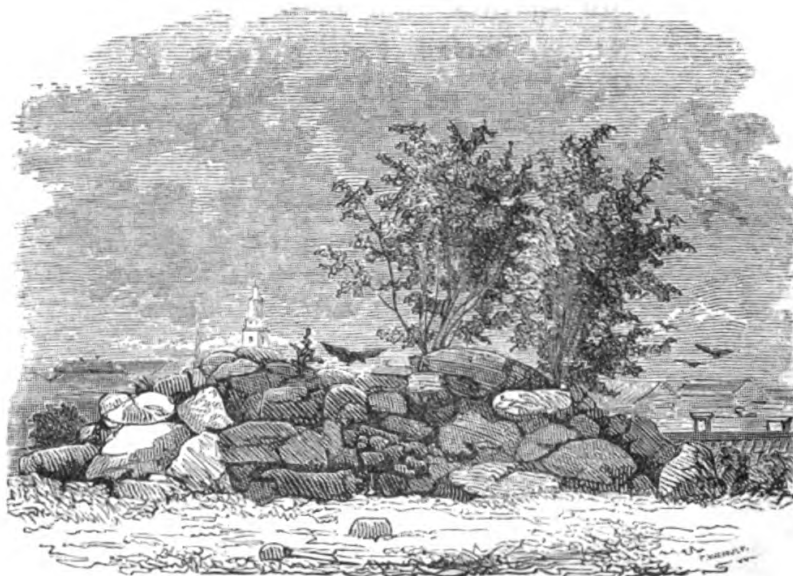
⁴⁾ I Aet på sid. 61 omnämnda exemplaret af Fredmans Epistlar har Bellman i denna strof gjort en ändring, likväl mindre lyckad och icke motsvarande metern, hvarföre den här icke torde behöfva antecknas. *Utgifvaren.*

Låt från din syn försvinna,
Movitz, Movitz,
Hvar skymt utaf din älskarinna!
Låt nu dina tårar rinna,
Och ställ fioln i vrån!
Fly, bror, fly Fröjas skara
Och din frihet ömt försvara!
Förr du snärdes i en snara —
Nu får du på krogen vara:
Nu är du fri, min son! :||:

M 53.

Fredmans Epistel¹⁾

angående slagsmålet nedanför Danto-bommen hos T.
en höstnatt²⁾.

Vid ett stop öl och några supar
Fladdrar snillet mörkt och plumpt:
Det från sin höjd sig så fördjupar
Att dess prål blir kallt och dumt.

Men låt oss höra

--- V:cello.

Bergen — må göra —

--- V:cello.

¹⁾ Melodien till denna Epistel återfinnes i Voglers musik till "Gustaf Adolf och Ebba Brahe", som gafs i Stockholm första gången 1788. *Utgifvaren.*

²⁾ Danto-bommen eller "vinter-tullen" (på Södermalm) låg under Bellmans tid ett godt stycke upp i kröken på Dantogatan. Längre bibehölls der för tullbevakningen en bom öfver vägen. Sedermera flyttades den längre ned mot Årstaviken, men är nu alldeles borttagen. *Utgifvaren.*

Hur vid fiolen han på Rosenlund
Står rödblommig, frisk och sund ³⁾).

Utan båd eld och lust och tanka
Han fioln i famnen får,
Blir då så trög som denna anka,
Här vid Danto-bommen går.

Hör, hur han grälar!

--- V:cello.

Dumheten trälar,

--- V:cello.

Dödar Olympens små qual och behag
I hvar knäppning och hvart drag.

³⁾ Söderut från öfra delen af Dantogatan ligger Rosenlund, egendomen n:o 2 inom kvarteret Danto Större, vid Nya Trädgårds- eller Grims-

gatan i Maria församling. På Tillæi karta, 1733, utmärkt som särskilt lägenhet, gränsande intill urmakaren Anders Fredmans, inköptes den sedermera af honom och bibehölls inom släkten till år 1759, då den såldes på exekutiv auktion: se sid. 11. Hufvudbyggnaden, ett hvitlimmadt stenhus på hög fot (se

bredvidstående träsnitt) har ännu i muren inhugget årtalet 1761, troligen ett ombyggnads- eller reparations-år, sedan gården kommit i annan egares hand. Trähuset till venster tyckes äfven vara en kvarleva från Bellmans dagar. På samma sida är en trädgård, och på höjden der låg en krog, också kallad Rosenlund. Men af den finnes numera ingenting annat qvar än ett stenröse, ett minne af Johan Fredmans ruinerade förmögenhet. I bouppteckningen efter fadern, daterad den 8 Juli 1737, är egendomen antecknad såsom liggande på ofri grund och värderad till 3,600 daler kopparmynt ... Träsnittet vid början af Episteln visar lemningsgarne efter krogen sådana de sågo ut i somras. Det är Maria kyrka som skjuter upp i fonden. Trakten för öfrigt — kal och ödslig, bergig och med de fordna pestgrafvarne i sitt grannskap — har skalden här nedan i få drag skildrat med omisskännlig sanning. *Utgifvaren.*

Längst bort — gutår — bort vid Grimshage
Ligger krogen Rosenlund ⁴⁾).

Krögarn är känd för röst och mage,
För musik och friska sprund.

Drick och slå takten! --- *V:cello.*

Kring denna trakten --- *V:cello.*

Syns tobakslador, trädgårdar och fält —
Kråkors skrän hörs skarpt och gällt.

Si krögarfar, hur godt han skrattar,
Squalpar ölet i sitt glas,
När fader Berg i stråken fattar
Till en solo på sin bas!

Hör hur han kollrar, --- *V:cello.*

Leker och jollrar, --- *V:cello.*

Nickar med hufvu't och småler åt skyn
Under tunga ögnabryn!

Så ser han ut, vid nattens timma,
Klädd i nattrock dumt och platt.
Mellan hvart drag tennknappar glimma —
Vissna blommor bär hans hatt.

Hör hur han spelar, --- *V:cello.*

Måttar och felar! --- *V:cello.*

En sko har messing till spänne, och en
Bär ett spänne utaf tenn.

⁴⁾ Grimshage, en vidsträckt malmgård, gränsande intill Rosenlund och stängd af Årstaviken på ena sidan. Den har fått sitt namn efter en doktor Grim, en förmögen och särdeles driftig man. Invid denna malmgårds egor, på stadens utmark, är skarprättarebostället beläget. Äfven det har man gifvit benämningen Grimshage: se noten n:o 8 här nedan-
efter. *Utgifvaren.*

Skål, kära far! Man måste skratta,
 När man på vår spelman ser,
 Hur han är lik en brun markatta,
 Som åt stången vindögd ler:

Tusende fukter, --- V:cello.

Krumsprång och bugter --- V:cello.

Gör han, behändig och snabb i sitt lopp,
 Opp och ner och ner och opp.

Krögarn är full, och full är krogen,
 Full med kär! och ledsna lif.

Än en gesäll med glas i knogen,

Än en båtsman syns med knif.

Somliga slunga, --- V:cello.

Somliga gunga --- V:cello.

Mellan två linor högt upp i gran ...

Spela, spelman, snäll och van!

Bröder, gutår! Skål, Fröjas gummor

Med solhattar, hvita ben,

Som under klang af blanka trummor

Vältra sig vid månans sken,

Som vid fiolen --- V:cello.

Lyfta på kjolen, --- V:cello.

Sjunga om herdar och vaggor och säng,

Natt och dag uti fullt fläng⁵⁾!

Här är oss godt. Gutår, min sköna!

Tag en voffla och melon!

⁵⁾ Solhatt: se noten n:o 3 på sid. 81. *Utgifvaren.*

Drick ett glas öl med stjelkar gröna,
Fylldt med muskot och citron ⁶⁾!

Spela! Var yster, - - - *V:cello.*

Drick, kära syster! - - - *V:cello.*

Hurra! Hvad båtsmän och systrar i takt
Dansa på vår gröna trakt!

Men hvem är den med skinn-karpusen,
Surögd mest af allihop,
Som med sin nubb tätt vid kardusen
Står och flåsar vid ett stop ⁷⁾?

Si, hur han smilar, - - - *V:cello.*

Klunkar och hvilat, - - - *V:cello.*

Bugar och tackar och sväljer och ler,
Se'n sitt glas kamraten ger!

Än då den der, som sig nu lutar
Med en piska mot en ek,
Som åt en mängd af hundar hutar
Och betraktar korpars lek?

Längst bort vid bergen - - - *V:cello.*

Synes till färgen - - - *V:cello.*

Stugan helt grå, nederfallen och ful,
Och en kråka på ett hjul ⁸⁾.

⁶⁾ Äfven i öl brukade man ibland använda den i noten n:o 4 på sid. 38 omnämnda kryddväxten och derjemte, till ett slags mumma, förse det med andra rariteter. *Utgifvaren.*

⁷⁾ Karpus: se noten på sid. 77 ... Nubb: en liten tobakspipa med kort skaft. Deraf "färdnubb" (i dagligt tal fälnubb): en sådan som begagnas på färdvägar. *Utgifvaren.*

⁸⁾ Det är skarprättaren och hans bostad som Bellman här menar: se noten n:o 4 här ofvan. Den tiden hade ifrågavarande notabilitet, "kära far", såsom han vanligen kallades, en hel uppfostringsanstalt för hundar, hvar-

Än då den der? Han Sjögren heter,
 Visitörn vid Danto-bom,
 Som mellan skrindor och karreter
 Smyger sig så snål och from ⁹⁾.

Der står kamraten — - - - V:cello.

Tolf i kvadraten - - - V:cello.

Med smorda ögon och kippade skor,
 Halfva näsor, rifna klor ¹⁰⁾.

Hugg'en i skallen, vrid opp truten,
 Kasta balja och gehäng,
 Bryt af hans käpp, slit af syrtuten,
 Flaskan för hans ögon sväng!

Han är densamma - - - V:cello.

Som nyss annamma - - - V:cello.

Slangen och pannan i Ormsaltargränd,
 Af sin hud och blånad känd ¹¹⁾.

Inom vår krog, vet, glädjen andas
 Och vid krogdörren död och mord.
 Vet, med ditt blod skall finkel blandas
 Och din skål bli sagd vid bord.

jemte han idkade hästslagteri: derföre gick han beständigt försedd med piska, och derföre hade korpar och kråkor sitt tillhåll omkring hans bostad. *Utgifvaren.*

⁹⁾ Karret: se noten på sid. 49. *Utgifvaren.*

¹⁰⁾ Den tidens s. k. tullsnokar voro i allmänhet verkliga trashankar, illa klädda, illa aflöuta, illa ansedda, ständigt fala för mutor, och derföre så obetydliga att, enligt skaldens skämt, tolf sådana motsvarade ett fyr-tal (kvadraten) af vauliga män. *Utgifvaren.*

¹¹⁾ Ormsaltargränd: en förvridning af Odens Altaregränd, fortsättningen af Clevegränden nära Götgatsbacken i Katrina församling... Slangens och pannans annammande för oloflig bränvinsbränning var då, liksom nu, en högst vanlig företeelse. *Utgifvaren.*

Forte, kanalje!

--- *V:cello.*

Stäm till batalje!

--- *V:cello.*

Hugg'en på truten och damma hans kolt!

Slå'n i hjernan — slå'n! "Nej, hålt!"

Nr 54.

Fredmans Epistel

vid korporal Bomans graf¹⁾ på S:t Katrinas kyrkogård²⁾.

**Aldrig en Iris på dessa bleka fält
Minsta blomman plockat
Till vällukt i sin herdes tält.**

¹⁾ Se Episteln n:o 38. *Utgifvaren.*

²⁾ Katrinas kyrka, den till byggnadssättet vackraste, är ock den första från alla håll, då man nalkas hufvudstaden, som synes från både land- och sjösidan, der hon reser sig öfver höjden af Södermalm. Ursprungligen af trä uppförd på den plats, der Kristian Tyrann lät uppbränna Sten Stures lik jemte de 94 offren af blodbadet, och derefter benämd "Stures kapell", började den ombyggas 1656 och erhöi sitt nuvarande

Och dessa löfträn vid dagens ljusa rand
 Aldrig fågeln lockat
 Till Floras fest från Mälarns strand.
 Aldrig hördes lärkan nånsin spela
 För att turturdufvans qval fördela,
 Som i ro :||:
 Midt bland dödens pilar byggt sitt bo.

Kring denna rymden hvad qval och sorglig syn!
 Svarta kors och grafvar
 Fördunkla templets tupp i skyn³):
 Än på en plank, än på en marmorsten
 Kringlor, hjul och glafvar
 Bepryda våra fäders ben⁴).
 Trädens glesa stammar sorgligt hasta
 Att de gula löfven kring sig kasta.
 Minsta blad :||:
 Döljer i sitt skygd en hvilostad.

Templet det hvilar uppå en sandig mo.
 Inom gyllne galler

namn, men hann ej fullbordas förrän vid början af 1660-talet. Knappt hade hon stått i några och femti år, innan hon, den 1 Maj 1723, itändes af den förfärliga eldsvåda, som då uppkommit i Maria församling, och nedbrann så att blotta murarne stodo kvar. Bellman angifver oriktigt att branden utbröt genom åskeld: den förorsakades af en fiskare, som kokade tjära till sina nät. Emellertid vidtogs genom många frikostiga bidrag byggnadsarbetet på ruinerna med sådan fart att det herrliga templet åter fullfärdigt invigdes till gudstjenst den 18 November 1724. Träsnittet visar dess nuvarande utseende, sådant det ock var på skaldens tid. *Utgifvaren.*

³) Så ändrad (tupp i stället för topp) i det på sid. 61 omnämnda exemplaret af Fredmans Epistlar. *Utgifvaren.*

⁴) Med "kringlor" menar skalden de ringslagna eller sammanflätade ormar, hvilka, liksom hjulen, förekomma på grafvårdar i allmänhet till symboler af evigheten. *Utgifvaren.*

Förnäma skuggor sammanbo.
 Hjertat-till rysning och örat till en harm
 Ned från Jofur faller
 Ett thordönsbrak vid klockors larm.
 I det djup, cyklopen viggen svaflar,
 Har han en gång störtat templets gaflar.
 Nu dess prakt :||:
 Morgonrodnans afbild sammanbragt.

Blunda och sucka, vrid dina händer hop!
 Här står Bomans kista
 Bland gråterskor med glas och stop.
 Hon med mjölkbyttan, som snyftar bitterlig
 Och vill liksom brista
 I tårars öfverflöd för dig,
 Hon är en enka till den tappre bussen.
 Men de andra äro, hela skjussen,
 Mångelskor, :||:
 Hemma båd på Söder och på Norr.

Kom, låt oss sjunga hvar en sin sorgepsalm!
 Movitz, om du orkar,
 Förskingra hjertats ångst och qvalm!
 Knäpp på din harpa för denna Bomans mor,
 Som sitt öga torkar
 Och dammar sina svarta skor!
 Nej, stick opp buteljen, bjud vår qvinna!
 Skål, madam! "Ödmjuka tjenarinna!"
 Slå i mer! :||:
 "Ack, min Boman, jag dig aldrig ser!

"Tack, du min Boman, tack för hvarenda dag,

"Båd då du mig klappa

"Och då du svor med hugg och slag!

"Nå, denna hatten min solhatt blifva skall —

"Denna gardeskappa

"Blir min mantilj i alla fall ⁵⁾."

Bomans enka, håll nu opp att gråta:

Låt nu Movitz' ljufva harpa låta!

Glöm ditt qval — :||:

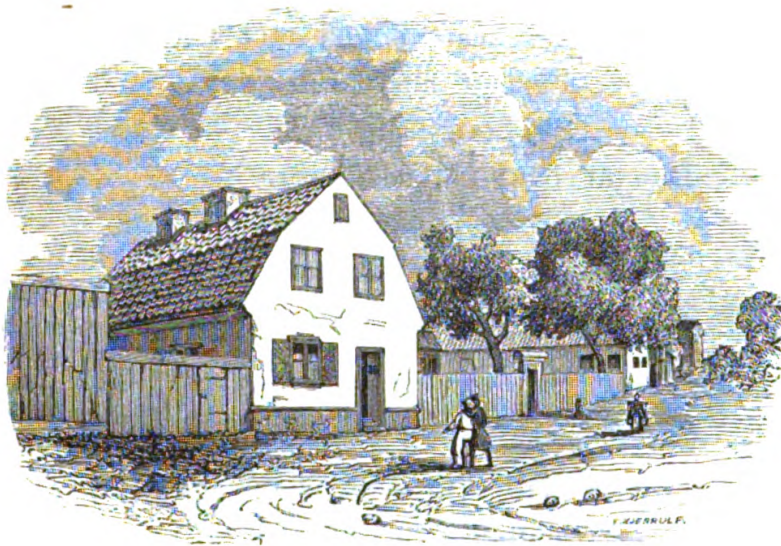
I en fällbänk välj en ny korpral!

⁵⁾ Solhatt: se noten n:o 3 på sid. 81. På 1760-talet brukade Svea lifgarde trehörnade hattar (sådana som Fredrik den Stores). Bomanskan kunde alltså ganska lätt af sin mans hufvudbonad få sig en dråplig solhatt. *Utgifvaren.*

N: 55.

Fredmans Epistel

rörande Mollbergs¹⁾ kägelspel hos Faggens vid Hammarby
tull en sommarafton 1770²⁾.

Så ser han ut midt bland de strålar,
Solen sprider i sin nedergång:

¹⁾ I alla hittills utgifna upplagor af Fredmans Epistlar förekommer här ett oanmärkt tryckfel: Movitz' i stället för Mollbergs. *Utgifvaren.*

²⁾ På Tillæi karta har man Faggens egendom utmärkt. Till namnet bortglömd, finnes den under n:o 1 vid Barnängsgatan, midtemot Tullgårdsgränden, och utgöres af tvänne stenhus, liggande som flyglar emellan en in på den djupa gården befintlig träbyggnad, två våningar hög, rödmålad och omsluten af plank. Denna byggnad har troligen inrymt den gamla traktörsrörelsen. I trädgården — icke på gården såsom under Fredmans tid — finnes ännu en kägelsbana. Träsnittet, med ena flygeln mest framstående, visar stället nuvarande utseende efter en för några år sedan undergången reparation. Faggens har emellertid till den grad urartat att det nu är förvandladt till — nykterhets-värdshus... Om Hammarby se noten n:o 7 här nedan. *Utgifvaren.*

Dufven och lång —
 Håret med nålar
 Bär en hatt, båd trind och trång,
 Som med kordong
 Glimmar och prålar
 Mellan klotets mörka språng ³⁾.

Rocken är blå, uppslagen hvita,
 Halsen bär svart bindel utaf taft.
 Fåfångt med kraft
 Skjortan frånslita:
 Den är bykt i Bacchi saft.
 Slå vad, han haft
 Kimrök och krita
 Till mustascher och stöfvelskaft!

Stundom hans bild skymms af de ekar,
 Som på gåln kring kägelbanan stå:
 Stängd i en vrå,
 Står han och pekar
 Midt bland dem, som käglor slå,
 Stiger på tå,
 Grälar och nekar
 Att i slaget ramla två.

Pipan i mun, slanten vid foten,
 Hatten bakfram... Mollberg, du har rätt!
 Vik din manschett!

³⁾ Håret med nålar. Det stora pudrade håret måste, för att bibehålla lockarnes form, uppsättas med marong-nålar. *Utgifvaren.*

(Våltra fram kloten,
Sedan maka käglorna tätt!)
Klotet gick rätt —
Skål, hela roten,
Som nu svärmar på vår slätt!

Vädret är lugnt, skyarna simma,
Blixt och norrsken lysa vattnets plan.
Slott och altan
Börja att glimma —
Må'n försilfrar kägelban.
Stäm dulcian ⁴⁾!
Gyckla en timma
För Diana, Mars och Pan!

Kring dessa plank, grindar och murar
Eko suckar vid din sång och tal.
Hvar näktergal
Tystnar och lurar
På din flöjt med ömma qval ⁵⁾.
Vid din cymbal
Qvigor och tjurar
Para sig i äng och dal ⁶⁾.

Mollberg, gutår! Hör näktergalen
Långt kring Nacka . . . lyss åt Hammarby . . .

⁴⁾ Dulcian: se noten på sid. 39. *Utgifvaren.*

⁵⁾ Näktergalar hafva fordom funnits i Stockholms-trakterna. Drottning Kristina lät fortplanta sådana i trädgården vid Svartsjö, hvarifrån de sedan spridde sig till öarne i Mälaren. *Utgifvaren.*

⁶⁾ Cymbal: se noten n:o 6 på sid. 138. *Utgifvaren.*

Än högt i sky,
 Än ner i dalen
 Trotsar han ditt qval och gny ⁷⁾.
 Sången är ny —
 Sjung vid pokalen
 Floras lof med brusig hy!

Under vår ek tänd nu din pipa —
 Gråla fritt i spelet kring en hvar!
 Röken så klar
 Ur din mungipa
 Bort i ljusa hvirflar far.
 Men bäst min karl
 Flaskan vill gripa,
 Sig ett slagregn sammandrar.

Under ett skjul bröderna krypa
 Mellan flaskor och utbrända ljus.
 Hatt och karpus
 Glänsa och drypa ⁸⁾.
 Klotet göms i slask och grus...
 Ur en kardus
 Somliga nypa,
 Andra slåss om tomma krus.

⁷⁾ Nacka: en egendom, med qvarnverk, belägen ofvanom Järla-sjön i Nacka kapell under Huddinge. Bellman vistades ofta här hos hofbagaren Nils Lychou, som då innehade lägenheten och i hvars gästfria hus skalden räknades bland de käraste vännerna... Hammarby: en egendom till venster utom Skanstull invid den med Järla-sjön sammanbundna Hammarby-sjön... Vid bägge dessa egendomar, utmärkta för sin naturskönhet, kunde näktergalarne ha ganska god trefnad i de skuggiga lunderna. *Utgifvaren.*

⁸⁾ Karpus: se noten på sid. 77. *Utgifvaren.*

Men bäst ett moln sprider sin väta,
 Syns regnbågen med ett gyllne prål.
 Straxt nya mål
 Brödren utmåta
 Under blixst af blanka stål ⁹⁾.
 Tolf kring en bål
 Skratta och tråta,
 Och två kyssas vid en skål.

Skål! Det var bom. Mollberg slog åtta.
 Bom för Wingmark, ta mig den och den!
 Två föll igen.
 Kom, ska vi måtta:
 Udda om två halfstop än ¹⁰⁾!
 Bom, kära vän!
 När vill du måtta?
 "Ögat blott på hörnan spänn!"

Hur sa? Hva ba? Föll inte båda?
 "Hörnan föll!" Fem supar håller jag.
 Bom i hvart slag!
 Bom utaf våda!
 Ölet gör hvar sena svag.
 Klang i vårt lag!
 Bacchus skall råda.
 Mollberg, sjung till ljusan dag!

⁹⁾ Äfven utan bana brukar man slå käglor. *Utgifvaren.*

¹⁰⁾ Liksom med årtalet på slantar och nummertalet på sedlar plägar man vid kägelspel hålla på udda och jemnt om det antal käglor, som skall falla. *Utgifvaren.*

Flickornas skål, milda och tvära!
Skål för den, som ingen maka fått!
Om de förmått
Oss att besvåra,
Skål för dem det gjorde godt!
Slutom vår pott —
Bacchus till ära
Vi ha krans kring hjessan fått!

N: 56.

Fredmans Epistel¹⁾

angående mor Maja på Förgyllda Bägaren²⁾.

Se Mollberg med svart rock och flor,
Med rukalvans-handskar och bockskins-skor,
Med lurfvigt hår, svart som en mor³⁾!

Hans sorg är stor:

Bror Movitz, bror,

Hans sorg är stor,

Hans sorg är öm och stor,

Bror, bror!

Betrakta hur han modfälld står,
Drar upp hvita näsduken vid hvar tår,
Med handen sig för bröstet slår!

Hans ångst — gutår —

Är öm och svår:

Hans ångst — gutår —

Hans ångst blir år från år

Svår, svår.

¹⁾ Melodien till denna Epistel återfinnes i Gretrys operett "De Bägge Gyrige", författad 1770. *Utgifvaren.*

²⁾ Förgyllda Bägaren: ett krogställe (nu försvunnet) nära Stortorget i Solgränden, den korta gränd, som derifrån går ned till Svenska Prestgatan... Att mor Maja, Mollbergs och mången annans älskariinna, fans kvar i lifvet ännu 1785 ses af Episteln n:o 79. *Utgifvaren.*

³⁾ Rukalvan (rauchleder): calf-läder eller skinn beredt på sämskadt vis med köttssidan uppruggad som kläde och färgadt. Det svarta brukades i sorg, med nämde sida ut, till såväl handskar som skor. *Utgifvaren.*

Men Kloto med sin sax
 Hon klipper som ett ax
 Vår svaga lifstråd af:
 Blott en hand
 Full med sand
 Döljer nu en fordom Fröjas vackra slaf,
 En sträng vestal, i sitt qvalm, i sitt qvaf.

Men, ack, vår enkling, så bestört,
 Han håller för ögat sitt rockeskört.
 Han flåsar finkel, svettas vört:
 Ack, oerhördt!
 Hans hus förstördt —
 Ack, oerhördt!
 Hans hus förstördt, förstördt,
 Förstördt!
 För krogdörren dubbelt lås, min vän,
 Tillbultad med bommar och spikad se'n.
 Bror, ser du skylten — ser du den?
 Gullbägaren
 Ej fins igen:
 Gullbägaren
 Den fins ej mera den.
 Men, men . . .
 Men Kloto med sin sax
 Hon klipper som ett ax
 Vår svaga lifstråd af:
 Blott en hand
 Full med sand
 Döljer nu en fordom Fröjas vackra slaf,
 En sträng vestal, i sitt qvalm, i sitt qvaf.

Så sätt dig ned vid denna graf,
 Du nymf i din brånad på lustans haf!
 Betänk, en blomma bröts nu af,

Som vällust gaf:
 Magnat och slaf
 Hon vällust gaf
 Tills hon af dödens glaf
 Bröts af.

Ja, detta stoft, som trampas här,
 En bild af mor Maja det innebär,
 Som leta systrar med besvär

Båd här och der⁴⁾:
 Hur dags och när
 Hon sågs ju kär
 I Astrilds små besvär —
 Tvär, tvär.

Men Kloto med sin sax
 Hon klipper som ett ax
 Vår svaga lifstråd af:

Blott en hand
 Full med sand

Döljer nu en fordom Fröjas vackra slaf,
 En sträng vestal, i sitt qvalm, i sitt qvaf.

Bind en bukett af sippor blå,
 Bryt de narcissor, kring grafven stå,
 Jasmin, löfkojor, se'n — hå hå —

Så skänk dem då
 Åt Mollberg... nå...

⁴⁾ Mor Maja var i lifstiden skafferska åt Veneris dyrkare. *Utgifvaren.*

Åt Mollberg då,
Som suckar i sin vrå:
Hå hå!
Ack, Mollberg, gråt din vän ej mer!
Dess stoft re'n i blomstren en vällukt ger.
Tag din bukett och sätt dig ner,
Drick ett kvarter!
Din skål, jag ber!
Drick ett kvarter!
Låt se, om munnen ler —
Mer, mer!
Men Kloto med sin sax
Hon klipper som ett ax
Vår svaga lifstråd af:
Blott en hand
Full med sand
Döljer nu en fordom Fröjas vackra slaf,
En sträng vestal, i sitt qvalm, i sitt qvaf.

M 57.**Fredmans Epistel***om barnsölet*¹⁾.

Allting är riktigt klareradt och gjordt —
 Betsla din Brunte och stoppa din pipa!
 Smörj dina stöflar! "Ja, dem har jag smort".
 Feja ditt remtyg och sporrarna slipa!

Kan du begripa

Hvarthän du skall fara?

"Nej, det begriper jag inte, min bror!"

Jo, du skall ut i galopp och förklara

Verlden en nyhet och helsa från mor.

Se på hästen, hur han dansar —

Vickla ner ditt gröna schabrak!

Din trumpet med silfverfransar

Fästa fast vid hängslorna bak!

Stig i stigbygeln och klappa på länden!

Lycka på resan Låt portarna opp!

Pitsch, hör, han smäller och höjtar i gränden,

Hör, hur han blåser i gupp och galopp!

Tromb. . . . Ödmjuka tjenare!

Tromb. . . . Hurra! Farväl!

Tromb. . . . Fröjas enspännare

Tromb. . . . Sporrar sin häl.

¹⁾ Angående den tidens bjudningsbestyr se sid. 12. *Utgifveuren.*

Bida nu, Mollberg, gör halt och vänd om —
 Mollberg, vänd om dig och koxa tillbaka!
 Ryttare, ryttare, hör du ej? Kom,
 Sporra kamelen och rustningen skaka!

Först skall du smaka

Den röda likören,

Som nyss till barnsölet bryggdes af mor.
 Se'n skall du, pråktigt med hängslen och snören,
 Bjuda oss faddrar... Gutår, kära bror!

"Skål!" Hvad tycks dig om den klunken?

"Bravo, bravo, dugtig och skön!

"Sådan sup, väl bränd och sjunken,

"Stillar magens buller och dån.

"Bror, med ett handtag jag svär dig och säger:

"Nu far jag dit uti fyrsprång, du vet!

"Pitsch, hvarken kyrktorn ell' rännsten jag väjer.

"Farväl, go vänner, och hör min trumpet!"

Tromb. --- Tjenare, tjenare!

Tromb. --- "Tack, kära far!"

Tromb. --- Som en ukränare

Tromb. --- Rid och var snar!

Bida nu, Mollberg, och tugga ur mun!

"Nej, jag skall spänna på berg och redutter."

Nej, han hör inte — han hvisslar åt hund,

Som trippar framföre, lurfvig och butter.

Mutter hon helsa

Och nicka och ropa...

Nej, han arbetar i blixtrande språng.

Armen åt lifvet, håll benen tillhopa,

Linda kring hatten din silfverkordong!

Pitsch, hör piskan ner i gränden —
 Pitsch, allons! Nu kommer han hit.
 Hästen röker varm på länden,
 Svettig, skummig, löddrig och hvit.
 Se, hur han slänger framstupa och nickar,
 Nickar åt skyltar och helsar på stop!
 Pitsch, hör, han smäller, ger öfver och hickar,
 Står i stigbygeln med ögonen hop!

Tromb. --- "Skål, fader krögare —
Tromb. --- "Gif mig besked!
Tromb. --- "Aldrig på trögare
Tromb. --- "Fåle jag red."

Mutter hon helsar och ber dig, kamrat,
 Att du vill hedra den lilla vår planta,
 Bjuda oss faddrar och samla med stat
 Jungfrur och bussar, förnäma, galanta...

Sitt ej diskanta

Om mej och min gumma —

Peka ej fingret åt hufvut på mej!
 Pojken är lik mig och gjorder, in summa,
 Borta vid Danto, det fan far i dej ²⁾!

Samma ögon, samma miner,

Samma uppsyn, butter och tvär!

Redan pojkens näsa skiner

Likså röd som min ungefär.

Skål nu, bror Mollberg! Bjud Cajsas på Draken,
 Brita på Laxen och krögarn på Soln ³⁾!

²⁾ Diskanta (på folkspråket): disputera, tvista, prata tviflande... Danto: se noten n:o 2 på sid. 214. *Utgifvaren*.

³⁾ Draken, Förgyllda Draken: en numera försvunnen krog någor-

Rid nu i fyrsprång, var munter och vaken,
Smäll nu i luften ett skott af pistolen!

Tromb. --- Vifta med hattarna!
Tromb. --- Hurra, hurra!
Tromb. --- Skramla med trattarna!
Tromb. --- Mor vill så ha.

städes straxt ofvanföre Södermalmstorg.... Laxen: en inpå våra dagar bibehållen, men nu också försvunnen krog vid Regeringsgatan, kvarteret Trollhättan, huset n:o 27. Namnet uppkom af den en lång tid missvårdade rappningen, hvarigenom huset hade ett fläckigt utseende såsom en lax. En sådan fans ock afmålad på skylten. Krögaren lär hafva varit en högst egendomlig Bacchi vän, och hans hustru Maja likaledes... Solen: ett ännu befintligt nobis-tillhåll på Södermalm inom kvarteret Saturnus vid S:t Paulsgatan i huset n:o 4. Benämningen lever kvar, men skylten är borta, liksom den stora gyllene sol, som fans målad i taket på sjelfva källarrummet. *Utgifvaren.*

M 58.

Fredmans Epistel

öfver Kilberg, Bacchi man och ordens-officiant i templet¹⁾.

Elegi.

Hjertat mig klämmer:

Sorgligt jag stämmer

Qvinten på min fiol.

Pling plang!

Ljuset utbrunnet

Glaset utrunnet —

Ej fins en enda stol.

Kling klang!

Krogdörren står på gafvel, mina bröder,

Och der bakom disken ligger döder

Kilberg... Ack, mitt hjerta i mig blöder!

Klingeli plingeli klingeli plang!

Himmel, elände!

På en bordsände

Står ett utdrucket glas

(Pling plang!)

Och på tapeten

Hänger trumpeten —

¹⁾ Om Kilberg (Kihlberg) se sid. 14. *Utgifvaren.*

Ack, sorgeligt kalas —

Kling klang!

Bortnas der i hörnet, der på spiken,

Hänger sorgligt hela jul-musiken.

Kilberg nu med döden är bortviken...

Klingeli plingeli klingeli plang!

Jag vill framstulta,

Klappa och bulta —

Fins ingen menska här?

Pling plang!

Ingen i huset:

Kullstjelpt står kruset...

Hvad är det som står der?

Kling klang!

Ölet ur tunnan allt utrunnit:

Stånkan, tror jag, döden ock har funnit...

Ja, vasserra, han den tömma hunnit.

Klingeli plingeli klingeli plang!

Nå, som jag skådar,

Karon bebådar

Mig på sin svarta älf.

Pling plang!

Så vill jag glömma

Flaskan att tömma

Och hänga upp mig sjelf.

Kling klang!

Far då väl, o verld, med all din snara!

Fredmans Epistel N° 55. Strof. 1.

A. Bonnier's Förlag Stockholm.

Amz & Cie lith. Dusseldorf.

Bränvinsförbudet må nu gerna vara ²⁾.
Kilberg står nu bland en englaskara . . .
Klingeli plingeli klingeli plang!

²⁾ Uttrycket antyder att denna Epistel är författad efter år 1775, då bränvinsbränningen förvandlades till ett regale. *Utgifvaren.*

M 59.**Fredmans Epistel***till Lokatten¹⁾.*

Hurra, kurage, bagage... God dag, bröder! Friskt i flaskan... Undan med damspelet... Du beckböxa med din holländska pipa der, du skall bli dam-Jan²⁾... Slå i och sup mig till... Hurr, det blixtrar ur kastell-gluggarne³⁾... Peter Ivarsson kommer ifrån Bourdeaux... Han ligger ju i Kattegat, kanalje... Gutår! Han kommer från Danzig bidevind — ja, han kommer från Danzig... Ja, det gör'n... Ser du röda flaggan... Blå ä hon... Än en sup! Gutår.... Hon ä röd, säger jag.... Hon ä grön, säger jag.... Hurra, hurra, hurra — stryk på fiolerna... Vakta fönsterna.... Hej, flickor.... Svinga med hattarna.... Ta hit ölstopet! Klinga och drick! Gutår, fader Berg! Det skall vara Peter Ivarssons skål.... Hejsan! Toppseglets skål! Jag har den äran å dricka toppseglets skål.... Hej, tocka tolfpunningar! Hurra!

¹⁾ Lokatten: se noten n:o 1 på sid. 42... Bellmans föredrag af denna Epistel skedde, liksom föredraget af Episteln n:o 33, i enrum: se noten n:o 1 vid den sistnämde. *Utgifvaren.*

²⁾ Holländska tobakspipor, af bränd jord, krita eller lera, begagnades fordom allmänt och voro af mångahanda slag, korta och långa, raka och krumma, med stora och små hufvuden, oglaserade, hvitglaserade, färgglaserade, o. s. v.... Dam-Jan: i damspelet benämningen på den spelare, som förlorar utan att hinna till dam. *Utgifvaren.*

³⁾ Den här ifrågavarande krogen ligger midt emot salutbatteriet på Kastellholmen: jemför noten n:o 12 på sid. 121. *Utgifvaren.*

Hurra! Hurra! Nu få vi vin och Danziger doppelt-bier, flaskor med silfvertulpaner i kanterna och gullbrännvin ⁴⁾.... Stryk på fiolerna! Stöt i trumpeterna! Bjud opp och dansa! Dansa, era papgojor! Blås, era torndyflar!

Korno - - - Båtsman, tag nu din lufva,
 Tugga din strufva
 Och i din stufva
 Dansa med din nymf —
 Gör henne ingen skymf!

Korno - - - Kuttra, du lilla dufva,
 Pass på dig, grufva,
 Lyfta din hufva
 För den der munsjöörn,
 Som grälar der i dörrn ⁵⁾!

Sjögren, svetten af dig lackar ⁶⁾...
 Hör valdthornet, hur det hackar!
 Hör, du nymf med hvita klackar,
 Med hvita klackar,

⁴⁾ Fordom, då öl-bryggeriet icke var så uppdrifvet som nu, infördes denna dryck af flera olika slag från Tyskland och synnerligast från Danzig. Samma förhållande var det med likörer och finare brännvin. Detta sednare fluidum inkom vanligen på fyrkantiga flaskor, utsirade med inristade eller inbrända grannlåter och förvarade i simpla schatull eller smärre lådor med afskilda rum för hvar flaska.... Gullbrännvin (goldwasser): se noten n:o 2 på sid. 110. *Utgifvaren.*

⁵⁾ Lyfta din hufva! Fruntimren hade fordom ett helt litet flor, lika långt som bredt, nedhängande från hatten framför ansigtet — icke en slöja, såsom de nu för tiden stundom begagna. Att lyfta på floret hörde till deras helsningssätt. *Utgifvaren.*

⁶⁾ Denna strof har Kellgren betydligt omstöpt — icke till båtad för skalden. Ursprungliga texten lydde sålunda:

Kuttra, du lilla dufva!
 Fy — har du snufva?
 Lyfta din hufva!
 Ma petite bergère,
 Du utan näsa är —
 Fy, sju tusan.... Nej, jag tackar! *Utgifvaren.*

Med korsett och girandoller, jag är kär,
Burdus ditt bröst begär ¹⁾!

Fria i helvite, Sjögren! Kan du bli kär i ett troll med svart flanells-kjol, ett par röda boucles de nuit och en barbent fot med en utsliten triumfants-toffel? Sjögren, hör du, Sjögren, hvad tycker du om henne med gula damast-kjolen och kalmink-lifstykke, hon, som står barfota der och skrufvar på basfiolen? Hör du, Sjögren ²⁾? Werda — hvem är det Hej, der kommer en tysk Det är en italienare, är det, med de tolf apostlarna på ryggen. Hvad kostar kung David till häst med en löpare framför sig? "Acht schtiber" ³⁾ Ta mej sju tusan, alla ä di från Bourdeaux Gutår! Hej, flickor Godag, herre Gutår, herre Dolce vino della pace Hej, han tycker om kalase' Än en sup L'ira di Dio arrivera bentosto a questa città Regera och besitta, si på dansken, hur han svänger sig! Ratsch, far lille! Sup eller ska vi banke dig! Blir du bange? "I ægte mænds horer, j rumpevrikkere, er der ingen skam i jer? Tør j raabe saadan udi bormesterens gade? Fanden selv maa logere paa raadhuset" ⁴⁾ Gebjörna-

¹⁾ Hvita klackar: se noten n:o 5 på sid. 62 ... Korsett: ett under den öppna öfverklädsen framstickande lifstykke, späckadt med fiskben, hvilket snörades framtill öfver barmen ofvanpå linnet eller en särskilt bröstlapp (chemisett) ... Girandoller: se noten n:o 4 på sid. 155. *Utgifvaren.*

²⁾ Boucles de nuit: päronformiga örhängen, bildade af runda stenar ... Triumfant: ett fordom begagnadt tjockt ylletyg i fasoneradt eller randigt mönster med blank yta och granna färger. Vanligtvis begagnades det till klädningar och var särdeles dyrbart ... Kalmink: också ett slags tjockt ylletyg, väfdt i figurer. *Utgifvaren.*

³⁾ Italienare brukade fordom vandra omkring med kopparstick till salu ... Löpare: se noten n:o 3 på sid. 62. *Utgifvaren.*

⁴⁾ Danskens ord igenfinnas till en del i Holbergs komedi "Den Politiske Kandestøber", akt. 5, scen. 3. *Utgifvaren.*

mat"). . . . Hej, blås i trumpeterna God dam you!
 How do you do Machen sie mir kein schpasen
 nicht Palla vinno ja olta tännä ¹²⁾ Hurra —
 blås i trumpeterna!

Korno . . . Låt nu musiken skråla!

Nymferna pråla,

Stjernorna stråla

Kring det hvälfda blå.

Låt nu trumpeteten gå —

Korno . . . Dansa bort klack och såla!

Allting vi tåla.

Låt oss afmåla

Fröjas lifsbehag

Och lydom hennes lag!

Sjungom, bröder! Sjung min visa!

Kärlek skall mitt hjerta spisa.

Verldsbekymret till en lisa,

Ja, till en lisa

Sjungom, systrar, nu med brödren! Gör som jag

Och drick båd natt och dag!

¹¹⁾ ett ryskt ord, för plump att här återgifvas i öfversättning. *Utgifvaren.*

¹²⁾ rådbräkad fiiska, motsvarande svenskan: Hit med bräuvin och öl! *Utgifvaren.*

M 60.

Fredmans Epistel

till brännvins-advokaten fader Kulkus om något,
som passerat ¹⁾).

Sitter du ännu och ljuger
Och ur flaskan suger,
Hvålfver stopet och så sluger
Uppå spelman ser?
Kulkus, inte åt du krusar ²⁾!
Parten in nu rusar.
Preses sitter re'n och snusar,
Räknar mynt och ler,
Sporteln delar ...
Spelman spelar.
Klockan är, om jag ej felar,
Elfva eller mer.

- - - V:cello.

Bredströms kärsta illa låter,
Niger djupt och gråter.
Cajsa Wingmark skickar åter
Preses ett tjog ägg.
Upprop, Kulkus! Tag din värja —
Du skall in och svärja ³⁾).

¹⁾ Om fader Kulkus se sid. 14. *Utgifvaren*.

²⁾ Inte åt (i hvardagsspråket): icke värdt att ... *Utgifvaren*.

³⁾ Alla tjänstemän, äfven de i lägsta graderna, buro under Bellmans tid värja till sin dräkt. Jemför noten n:o 8 på sid. 253. *Utgifvaren*.

Kan du själen inte berga?

Hand på boken lägg!

"Fan är listig,

"Jag är dristig,

--- *V:cello.*

"Lagen klar, men rätten tvistig"...

Stryk dig om ditt skägg!

Cajsa se med stora buken,

Hvit och ren och struken!

Preses ruskar på peruken

Och blir jäfvig sjelf.

Hur han bläddrar uti lagen,

Preses denna dagen

Synes sjelf med Temis tvagen

Uti Fröjas älf.

Cajsa niger,

Fram hon stiger:

--- *V:cello.*

Preses och notarien tiger...

Hvålf om stopet, hvålf!

M 61.**Fredmans Epistel***till kära mor på Fyrkanten¹⁾.*

V:cello - - - **K**ära mor,
 Slå nu hand på kjolen,
 Hör på basfiolen,
 Dansa, tjock och stor!

V:cello - - - **K**ära far,
 Fader Movitz, klinga,
 Låt nu qvinten springa!
 Friskt du stråken drar.
 Stryk och knäpp och sup och dundra!
 Låt hin håle stå och undra

V:cello - - - **H**vem som är hans karl!

V:cello - - - **M**utter, hör,
 Skaffa vin och flickor
 Båd med smäck och brickor —
 Allt mig lika gör²⁾.

V:cello - - - **S**topet fullt!

¹⁾ Fyrkanten: ett nu nedlagdt värdshus och traktörsställe på Djurgården i den ännu qvarstående egendomen närmast Gröna Lund, på nordvestra sidan, snedt inom det fordna Casino. Den synes på det till Episteln n:o 22 hörande träsnittet. *Utgifvaren.*

²⁾ Flickor med smäck och brickor: den tidens mångelskor, som skulle vara försedda med bestämda märken och polletter af messing, utmärkande deras rättighet att idka månglerirörelsen. *Utgifvaren.*

Häll i musikanten!
Här uppå Fyrkanten
Rättnu blir tumult.
Hurra! Flickor och fioler!
Brutna ben i kaprioler
V:cello - - - På hvar fyllebult!

№ 62.

Fredmans Epistel¹⁾*angående sista balen på Gröna Lund²⁾.*

Korno --- Movitz valdthornet proberar
 Och sin tuggbuss valkar i mun,
 Springer kring golfvet, funderar,
 Polskan i fyrkant formerar, --- Korno.
 Städar och slåss och befaller.
 Eldgafflar, skärmar och galler,
 Allting ramlar nu denna stund.
 Stolarna skjutas åt väggen,
 Hirschfångarn brynes på eggen.
 Friskt kurage på Gröna Lund!

Korno --- Hvad — står du der och bekikar
 Tak och väggar, dum som en so,
 Ramar och taflor och spikar,

¹⁾ Melodien till denna Epistel igenfinnes i den gamla fackeldans-polskan, som första gången dansades på hofvet vid Erik XIV:s kröning. *Utgifvaren.*

²⁾ Gröna Lund: se Epistlarne n:o 12 och n:o 22. Enligt beskrifningen här nedanefter, stod balen troligen i tak-våningen på den sist uppförda byggnaden. "Pelare" finnas der väl icke, ej heller någon "hvälf" sal, men skalden har sannolikt med de förra menat stöttorna under balkongen och med den sednare det stora gafvelrummet, hvars tak är formadt efter det yttres konstruktion. Inredningen lär emellertid på sednare tiderna ha undergått någon förändring så att ifrågavarande rum blifvit förminskadt. De dråpliga väggmålningarne af Hoffbro funnos qvar inpå 1830-talet: de blefvo då dels borttagna, dels öfverklistrade med nya tapeter. *Utgifvaren.*

Kyrktorn och sjöar och vikar?

--- Korno.

Jo, det är vackert för öga!

Nymfren på klackarna höga ³⁾

Höja sig och titta och glo,

Runka på hufvu't så sakta,

Fälla solfjädren, betrakta

Gamla världens lustar och ro.

Korno --- Titta i taket! Jag lofvar —

Kors, hvad helgon, solar och sken!

Hoffbro vårt öga begåfvar

Både med englar och påfvar ⁴⁾.

--- Korno.

Goliath sjelf, vill jag svärja,

Med röda strumpor och värja

Mot kung David slungar en sten!

Absalon tumlar af öket.

Kung Ahasverus i köket

Ligger emellan Esthers två ben.

Korno --- Movitz, på taflan se marken,

Der sju nöten betade gräs!

Der ser du Noach i arken —

Kors, hur det regnar på parken!

--- Korno.

Der rider drottningen Disa.

Der kör profeten Elisa

Upp till himla uti en schäs.

Glasögon opp på din näsa!

Der står historien att läsa

Om Susanna . . . Movitz, nu läs!

³⁾ Se noten n:o 5 på sid. 62. *Utgifvaren.*

⁴⁾ Hoffbro: se noten på sid. 176. *Utgifvaren.*

Korno - - - Gapa nu, Movitz, ej längre!
 Ljusen spraka, flöjterna hörs.
 Marskalken syns med dycrerger:
 Handsken i handen han slänger⁵). - - - *Korno*.
 Strufvorna glänsa af socker...
 Nymfren med ur och berlocker
 Putsa sig, och kjortlarna rörs.
 Alla på polskan nu vänta —
 Folket i dörrarna glänta.
 Balen öppnas... Snart han förstörs.

Korno - - - Movitz valdthornet nu lutar,
 Och med polska öppnar han baln.
 Rättsom han börjar, han slutar —
 Hör, hur han drillar och tutar, - - - *Korno*.
 Ögonen spända på noten!
 Hvar gång han pruttar, rörs foten.
 Hur han stampar — kors, han är gal'n!
 Se, hvar han står i syrtuten!
 Munstycket blänker i truten...
 Och ljuskronan glimmar i saln.

Korno - - - Eko mot pelarna svarar!
 Salen hvälfed, hvitlimmad och ljus.
 Gubbarna skumpa som harar:
 Hvar med sin maka sig parar. - - - *Korno*.
 Somliga systrar galanta,
 Somliga stå så mockanta,

⁵) Dykränger: se noten n:o 2 på sid. 37... Jemför noten n:o 5 på sid. 159. *Utgifvaren*.

Ropa hyrkusk, fara burdus,
 Somliga stå på en sida,
 Handskarna vända och vrida —
 Gubben Movitz bjuder dem snus.

Korno --- Prosit, mamsell Wilhelmina!
 Håll ut ringen! Hurra! Var snäll,
 Du der på Laxen, Regina ⁶⁾!
 Båtsmännen skratta och grina: --- *Korno.*
 Toffeln på häln på dig kippar.
 Flunsig och tung-rodd du trippar,
 Allt inunder svart som ett spjäll.
 Muschen på tinningen borta ⁷⁾...
 Armarna inte så korta!
 Håll ut ringen! Hurra, mamsell!

Korno --- Snyt dig, din lymmel — probera,
 Profva hornet — snyt dig och blås!
 Nymferna qvickt sig rangera,
 Prusta och nysa, spassera. --- *Korno.*
 Wingmarkens kärsta åt höger
 Skuttar med svarfvarn så tröger,
 In med föttren liksom en gås,
 Rödbrun i barmen som koppar...
 Tvi dig, din skurk, så du hoppar
 Med din tumstock, kappa och krås ⁸⁾!

⁶⁾ Laxen: se noten på sid. 238. *Utgifvaren.*

⁷⁾ Om musch-prydnaderna se noten n:o 5 på sid. 155. *Utgifvaren.*

⁸⁾ Kappa och krås. År 1778 anlade Gustaf III jemte hofvet en svensk nationaldräkt och uppmanade rikets inbyggare att följa exemplet. Denna dräkt (vanligen kallad "nya" eller "svenska dräkten") blef ock allmänt

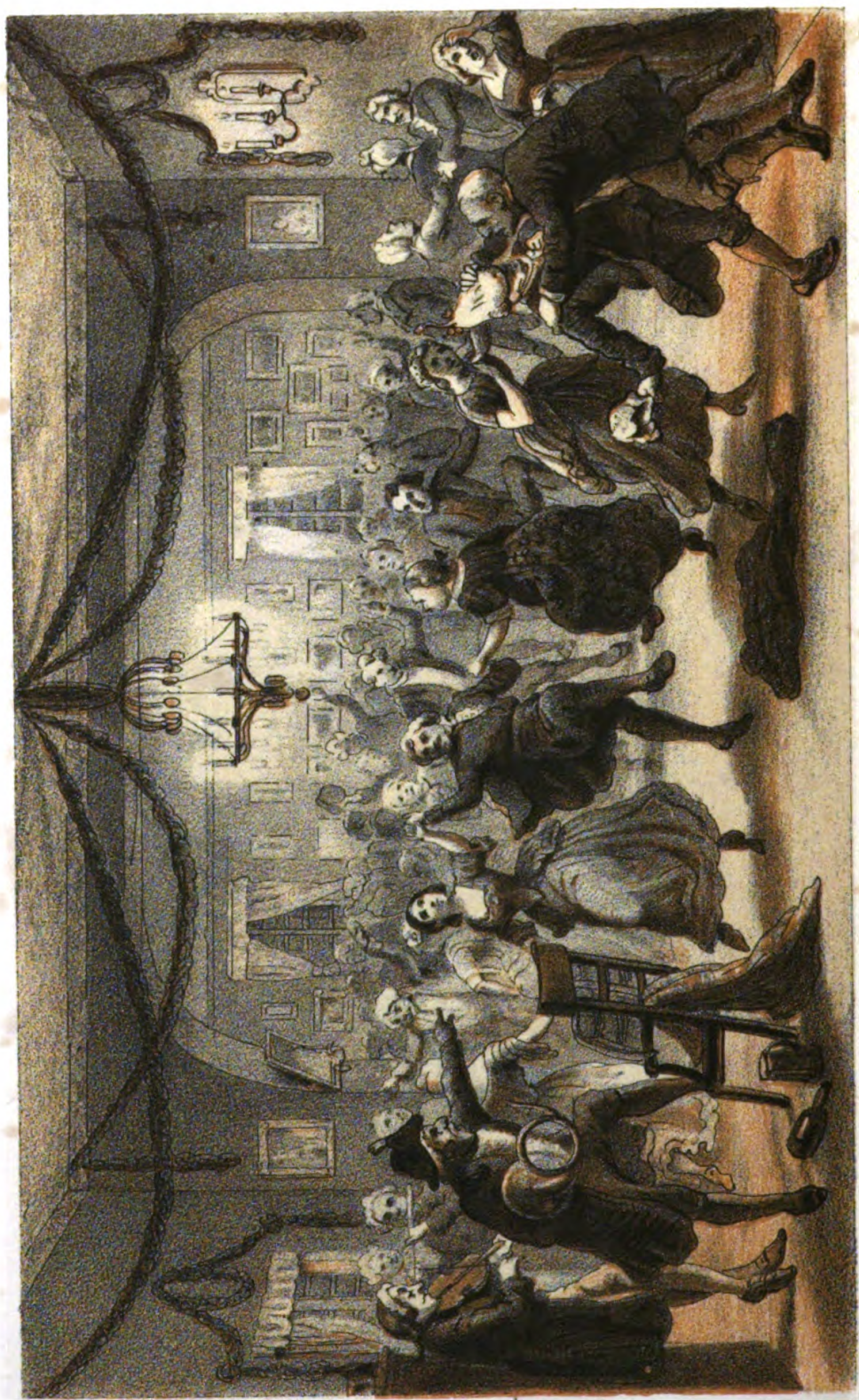
Korno - - - Stampa med föttren tillika,
 Klappa med händren! Klapp, klapp, klapp!
 Hand öfver hufvu't, Ulrika!
 Stå inte der och predika! - - - *Korno.*
 Armarna ut, kryp inunder ⁹⁾!
 "Hvad är för konst och funder?"
 Jungfru Ulla! "Hut, trafvarlapp,
 "Sök dina jungfrur på gatan ¹⁰⁾!"
 Stöt i valdthornet, din satan!
 "Smäll kanaljen, ge'n några rapp!"

Korno - - - Wingmark med stora peruken
 Går och stånkar, friar och ber:
 Nattkappan, stärkter och struken,
 Fläktar och slinker på buken. - - - *Korno.*
 Se hur han dansar så krumpen,
 Byxorna långt ner på gumpen,
 Hand i sidan — futtigt maner!
 Hatten på hufvu't, med glitter,
 Bakfram på Wingmark den sitter!
 Gubben hostar, hvisslar och ler.

antagen. Karlarne buro: kortrock eller s. k. jacka med genomskurna puffar eller tungor öfver axlarne, krås i bröstet, sidenskärp omkring lifvet med nedhängande ändar, en kort (spansk) sidenkappa öfver skulderna, vida tillknutna kortbyxor, silkesstrumpor och snörkängor eller skor. Färgen var svart, men röda bandrosor prydde skodon och knäveckan, äfvensom röda kanter voro anbragte på axelpuffarne och kappan, hvars foder också hade röd färg, liksom skärpet. Stålvärja med hvit pergaments-slida samt rund hatt med hvit plym fulländade kostymen. Denna allmänna dräkt, som i början nyttjades äfven af det lägre borgerskapet efter råd och lägenhet, dock merendels utan värja, öfvergick småningom i bart svart med uteslutande af de röda prydnaderna: sådan begagnades den långt inpå 1800-talet. *Utgifvaren.*

⁹⁾ Skalden talar här om några af de numera nästan afglömda dans- eller ring-lekarna, dervid de dansande paren under åskådarnes handklappningar vexelvis krypa under hvarandras armar. *Utgifvaren.*

¹⁰⁾ Trafvarlapp: springpojke, betjent. *Utgifvaren.*

Fredmans Epistel N° 62 Strof 14

A. Bonnier's Förlag Stockholm.

Arnz & Cie lith Dusseldorf.

Korno --- Stampa, kanalje... nå, stampa!
 Håll ut ringen! Håll bara i!
 Trampa och stampa och trampa —
 Stöt inte krona och lampa! --- *Korno.*
 Släpp svarfvarn in, vrid ikring'en!
 Mästare, kom in i ringen!
 Stöt i hornet! Blås symfoni!
 Armarna kasta på ryggen!
 Tvi den der svarfvarn, den styggen!
 Stöt i hornet! Bergström, slå i!

Korno --- Folket nu farstun inspärrar...
 Släpp in krögarn, krögarn vår vän!
 Sig detta öl ej förvärrar:
 Skål, mina gunstiga herrar! --- *Korno.*
 Hurra! Stå, hjelte, mot skotten!
 Kärlekens skål! Drick i botten!
 "Svarfvarns skål!" Kom, dansa! "Ja men!"
 Ut genom saln i förmaket!
 Dammet det står opp i taket.
 Håll ut ringen — vänd om igen!

Korno --- Hand öfver hufvu't... Nu börja,
 Alla, börja friskt på en gång!
 Movitz skall allting besörja!
 Valdthornet fick lite smörja. --- *Korno.*
 Knacka med klackarna, flickor!
 Tvi, era dumma borickor!
 Si'ken åsna med roberond ")!"

¹¹⁾ Robrond: se noten på sid. 66. *Utgifvaren.*

Si, hur hon tiljorna mäter,
Sminkad, i flor och korneter,
Med mustascher, hjulbent och lång¹²⁾!

Korno - - - Hon är min fästmö, kanalje!
Är hon åsna? "Ja, är hon så!"
Runstycke, slant och medalje,
Klang, jag nu vågar batalje! - - - *Korno.*
Allting för henne jag vågar:
Dej, din kanalje, jag sågar
Midt i tu! "Låt flöjterna gå!"
Här är du dam-Jan i huken¹³⁾.
Släng utom fönstret peruken!
Christian Wingmark, dej ska vi slå!

Korno - - - Hör, hur på tröskeln han stiger
Och parlar om sin peruk!
Svarfvarns kärsta hon tiger,
Jollrar och hickar och niger. - - - *Korno.*
Krögarn tar svarfvarn i lufven:
Flintskallig, blodig och klufven,
Blir han höflig, tålig och mjuk.
Facklorna släckas i glansen:
Gumman får missfall i dansen,
Klämd och kramad, skuffad och sjuk.

Korno - - - Håll uti ringen, Malena!
Hurra, lustigt! Håll nu god min!

¹²⁾ Kornet (rättast kornett): ett slags fruntimmers-hufvudbonad af nedhängande flor. *Utgifvaren.*

¹³⁾ Dam-Jan: se noten n:o 2 på sid. 242... Huk: "sista tungan i andra brädet ifrån hus i brädspel eller den tolfte från hus". *Utgifvaren.*

Bergströmskan hoppar allena.
 Skena till helvite, skena!
 Kors, tocke' flängmål, din satan!
 Nattyget blåste åt gatan ¹⁴⁾ . . .
 Aj, en palt står der vid gardin!
 Sluta med polskan — var tyster!
 Paltarna . . . Aj, kära syster!
 Tockna baler gör vår ruin ¹⁵⁾.

- - - *Korno.*

¹⁴⁾ Nattyg: en djupt veckad och med ett band rundt omkring hufvudet tillknuten fruntimmersmössa (negligé) af kammarduk eller annat tätare tyg, begagnad under hatt, äfvensom till nattdrägten och om förmiddagarne i hvardagslag. Under samma benämning inbegreps sällan den dit hörande tröjan. *Utgifvaren.*

¹⁵⁾ Palt: se noten på sid. 99. *Utgifvaren.*

M 63.**Fredmans Epistel,***diktad midt i veckan.*

Fader Bergström, stäm upp och klinga,
 Öppna kråset för bröst och bringa!
 Vi ska dansa och vi ska svinga
 I ditt glada hus.
 Låt oss ge våra små mamseller
 Vin och sviskon och karameller!
 Pimpinella mor Maja håller
 Uti glas och krus ¹⁾.
 Vi ä vana att jemt traktera
 Och med glaset i hand orera.
 Fader Bergström nu qvintilera
 Under sus och dus!
 Se, der dansar flickan
 I sin rosenröda koft och kjol —
 Hvar är nu den brickan,
 Som hon bar i fjol ²⁾?
 Korgen med citroner
 Tynger inte mera hennes arm:
 Nu ibland baroner
 Dansar hon sig varm.

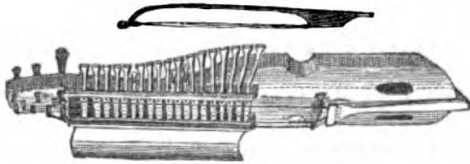
¹⁾ Pimpinella: se slutet af noten n:o 4 på sid. 38. *Utgifvaren.*

²⁾ Icke såsom nu i det egentliga hvardagslaget, utan vid högtidligare tillfällen nyttjades fordom koftan, längre eller kortare, öfver en dertill hörande kjol samt vidt urringad kring halsen. Merendels var den af siden eller annat dyrbart tyg.... Bricka: se noten n:o 2 på sid. 248. *Utgifvaren.*

Med solfjädren hon bröstet fläktar,
 Niger djupt och med armen fäktar,
 Sockrar vofflor och dricker nektar
 Under pukors larm.

Fader Bergström, re'n månen glimmar —
 Nyckelharpan i rummet stimmar,
 Och mor Maja vid skänken primmar
 Med sin sneda trut ³⁾.
 Gladt på Djurgåln kring alla backar
 Skymta kjortlar och hvita klackar ⁴⁾.
 Första nymf, som på dörren knackar,
 Inom dörren skjut!
 Långt till måndan, j raska bröder,
 Likså långt som från Norr till Söder!
 Morgondagen blott oro föder

³⁾ Nyckelharpa. Med den vanliga harpan har nyckelharpan ingenting annat gemensamt än en del af namnet. Den är nemligen ett stråkinstrument, hörande till fiolernas stora familj, men spelas hängande i ett band framför bröstet. För Norden egendomlig och af särdeles gammalt ursprung, begagnas

den isynnerhet i trakten af Uppsala och Sigtuna, der uppsvearne hade sitt hufvudsäte. Det märkligaste vid nyckelharpan är att stråken — helt kort och af äldsta bågformen — utom den sträng, på hvilken melodien spelas, vidrörer en annan djupt stämd, som alltid angifver samma ton och sålunda bildar en ständigt sjungande orgelpunkt (dominant) till melodien. För omvexling i denna är åter i halsen anbragt ett slags tangenter (vanligen täckta af ett tunt bräde) för tryckning på den förra strängen till djupare eller högre steg på tonskalan. Vidare finnas under bägge dessa strängar flere andra, af metall, hvilka dock icke strykas, utan endast tjena att genom sitt medljudande förstärka klangen. Visserligen eger ej nyckelharpan någon hög rang bland fräjdade tonverktyg, men en hvar, som hört någon skicklig bondspeleman behandla detta instrument, måste förundra sig öfver den styrka och det sprittande lif, som kan framkallas ur detsamma. *Utgifvaren.*

⁴⁾ Hvita klackar: se noten n:o 5 på sid. 62. *Utgifvaren.*

Hela året ut.
 Väljom nattens sköte
 Under aftonstjernans klara brand
 Till vårt glada möte
 Med pokaln i hand,
 Och i mörkrets dvala
 Res Kupidos altar, der du spör
 Bacchi källarsvala
 Drufvans ångor strör!
 Låt den dumma i oket tråka
 Och den sluga sin hjerna bråka —
 Vin och flickor och Fredmans stråka
 Natten ljuflig gör ^{*)}!

^{*)} Denna Epistel hade ursprungligen tre strofer. Vid tryckningen uteslöts den sista såsom, enligt den tidens åsigt, alltför mycket stötande presterskapet för pannan. Den lydde sålunda:

Sätt nu valdthornet utåt gatan!
 Vinka opp den förklädda satan,
 Den bemantlade leviatan
 Som bär herdenamn!
 Der i gränden han står och lurar
 På traktering och jungfruburar,
 Breder kappan mot plank och murar,
 Söker Pafos hamn.
 Vi ska rusta tills solen glimmar,
 Prisa värden i glada timmar!
 Bacchus dansar och Fröja stimmar
 Hela verlden kring.
 Skor och kjortlar flyga —
 Tagom alla nu i ring, i ring!
 Låt magistern smyga —
 Det gör ingenting:
 Allt oss lika qvittar.
 Den guds-mannen bjuda in vi ska,
 Der han står och tittar...
 "Nej, han stryk ska ha!
 "Se, han himlar sig nu och drömmer —
 "Nästa söndag han dig fördömmar,
 "Som i glädjen din flaska tömmer
 "Och vill din mö ta." *Utgifvaren.*

M 64.

Fredmans Epistel

rörande sista balen hos Frömans i Hornskroken ¹⁾.

Fall dina ögon och skäms nu, din tossa —
 Komma på baler och inte ha skor! *Fin.*
 Dansa vid valdthorn som tungfotad klossa,
 Kalla baroner och grefvar för bror!
V:cello --- Movitz, knäpp nu din ljufva tenor —
V:cello --- Din konst är stor! *D. K.*
Korno --- Valdthornen hörs,
Korno --- Stråkarne förs.
 Movitz på stolen --- *V:cello.*
 Stämmer fiolen, --- *V:cello.*
 Slår eld på pipan, gömmer pung och stål,
 Röker och pustar, --- *V:cello.*
 Dundrar och rustar, --- *V:cello.*
 Hvälfver ölkannan, dricker lagets skål.

Lotta — jag tillstår — med guld-ur, din satan!
 Roben en stöld från en sparrlakans-säng ²⁾! *Fin.*

¹⁾ Frömans: ett nu både till namnet och lokalen försvunnet traktörsställe i Hornskroken, föreningsplanen emellan Hornstulls- och Hornsgatan på Söder. *Utgifvaren.*

²⁾ Rob: lång, släpande fruntimmers-klädning eller rock, öppen framtill och med vida, högt uppskurna ärmor. *Utgifvaren.*

Brudar från Skottgränd, brudgummar från gatan,
Tag nu hvarandra i handen och sväng ³⁾!

V:cello --- Movitz stäm upp din skorrande sträng

V:cello --- Och nacken släng! *D. K.*

Korno --- Der dansar en,

Korno --- En sjökapten.

Talar han svenska? --- *V:cello.*

"Nej, blott holländska." --- *V:cello.*

Se på hans isterhaka och peruk,

Märk på hans miner, --- *V:cello.*

Se hur han skiner, --- *V:cello.*

Rödbrun i synen, med en kullrig buk!

"Hvem är den flickan, med styrman der ligger,

"Hon, som så flåsar och bröt sin korsett ⁴⁾?" *Fin.*

Lördan hon dansar, om söndan hon tigger,

Måndan hon hvirflar sin spinnrock så lätt,

V:cello --- Tisdan står hon för kämnarsrätt,

V:cello --- Så snörd och nätt ⁵⁾. *D. K.*

Korno --- Valdthornet stöt,

Korno --- Movitz, ditt nöt!

Glo ej på vakten, --- *V:cello.*

Håll bara takten ⁶⁾! --- *V:cello.*

Styrman med knifven dansar mot kapten.

Tig på minuten, --- *V:cello.*

³⁾ Skottgränden, emellan Österlånggatan och Skeppsbron, den sjunde från Slottsbacken, har i alla tider varit beryktad för sina nymfer. *Utgifvaren.*

⁴⁾ Korsett: se noten n:o 7 på sid. 244. *Utgifvaren.*

⁵⁾ Med måndags-göromålet menar skalden sysselsättningen på spinnhuset . . . Kämnarsrätterna afskaffades 1849. *Utgifvaren.*

⁶⁾ Om vakten se noten n:o 2 på sid. 157. *Utgifvaren.*

Håll bara truten! --- *V:cello.*
 Fan far i dej, du mister arm och ben!

Knifvarna blixtra och nymferna dåna,
 Käppar och klingor de splittras i sky. *Fin.*
 Bleknade näsor med blodsår och blåna',
 Svällande kindben och koppärrig hy!

Oboe --- Movitz i fönstret skådar på ny

Oboe --- Med hufvudbry. *D. K.*

Korno --- Hornen ge ljud

Korno --- För vinets gud.

I Fröjas tempel --- *V:cello.*

Ger han exempel --- *V:cello.*

Att han är rusig, tapper, kär och qvick.

Kärleken brinner, --- *V:cello.*

Vinet det rinner, --- *V:cello.*

Paltarna skyldra, Bacchus ropar: "Drick ¹⁾!"

¹⁾ Palt: se noten på sid. 99. *Utgifvaren.*

Fredmans Epistel

"Movitz med flor om armen — hålt!
 "I en mörkblå kolt
 "Kommer han så stolt. *Fin.*
 "Svart väst, gröna byxor, nå,
 "Gult gehäng, hå hå,
 "Och stöfletter på ?)!
 "Hvarifrån kommer du nu, Movitz? Ditt öga det
 blöder" . . .
 Gevär . . . Ifrån grafölsgåln på Söder. *D. K.*

Jag stått i fyra timmar jemt,
Skuffat mot och klämt,
Korsgeväret skämt ³). *Fm.*
Krögarn i grafölsgåln, den hund,
Far på Gröna Lund,
Slog en tand ur mun ⁴).

4) Att denna krog låg på Söder ser man af nästföregående strof, men hvar är nu obekant. Emellertid menas här ett helt annat ställe än det i Episteln n:o 12 omnämnda Gröna Lund. *Utgifvaren.*

Se på, när jag talar, tändren de skallra i truten!

"Gapa . . . Oxel-tanden är utbruten."

D. K.

Hvad harm — mitt öga går i gråt!

Uppå denna stråt

Såg jag Karons båt:

Fin.

En nymf uti Fröjas gård

Döden, grym och hård,

Lemnat i hans vård.

Gretgen nedpå klädsfabriken — du henne ju kände...

Gutår — är en engel nu, min frände!

D. K.

Gretgen, ack, hon till svepning har

Fina bolstervar,

Täckt sin slöja drar.

Fin.

Dess hand för en frisk tulpan —

Skada att dess blan

Lukta lite tran.

Nattyg, klippingshandskar, fransar dess vålnad utsira⁵⁾...

Kärlek bryter vid dess ben sin spira.

D. K.

Min nymf hon skull' förlofvad bli:

Fästman står — låt si --

Vid artilleri.

Fin.

Kapten heter . . . vänta, hör . . .

Det oss lika gör,

Gretgen ändå dör.

En nymf, vacker, hur jag henne för ögat nu vänder:

Högt bröst, kullrig länd och hvita händer.

D. K.

⁵⁾ Nattyg: se noten n:o 14 på sid. 257. *Utgifvaren.*

Den eld, som utaf himlens hand

Gör naturens band

I båd våg och land,

Fin.

Brann här. Se i vår klenod,

Se i detta blod

Fröjas ärestod!

Hon kall... Låt oss alla varma i hjertat nu vara!

Vid glas vi vår sorgesång förklara.

D. K.

N° 66.**Fredmans Epistel¹⁾***till Movitz målare²⁾.*

Se hvar Movitz sitter der
 Vid sin tafla, tyst och kär,
 Ler och målar
 Med ett ljuft besvär!
 Verkstan glimmar glad och ljus,
 Full med pottor, krukor, krus,
 Glas och skålar,
 Guld och glittergrus.

Präktigt sig en ställning för vårt öga höjer,
 Der den spända duken sträcket kall och flat.
 Framför sitter Movitz och sin pensel böjer,
 Bildar en herdinna med sitt blomsterfat.
 Af dess mun, söt som suckat,
 Hvarje kyss värd en dukat³⁾.

Gubben ser för rolig ut
 Med filtmössa och syrtut.
 Penslar, stifter
 Blandas hvar minut.
 I lifstycket, hvitt och blått,
 Har han messingsknappar fått⁴⁾.

¹⁾ I den på sid. 51 omnämnda samlingen finnes vid denna Epistel antecknad: Sjunges som *La décence*. *Utgifvaren*.

²⁾ Se noten n:o 2 på sid. 155. *Utgifvaren*.

³⁾ Suckat: se noten n:o 4 på sid. 187. *Utgifvaren*.

⁴⁾ Lifstycke: också ett slags större väst med dubbla slag. *Utgifvaren*.

Tröjan skiftar

Purpur, gult och grått.

Af grönt sidentyg, märk, ögonskärmen prålar,

Som den röda näsan ger en skugga grön.

Två glasögon vid hvar tinning skjuts med nålar,

När han tyst proberar sina färgerön ⁵⁾.

Movitz, gör din tafla skön,

Drick och tag din arbetslön!

Töm din flaska, gif dig tid,

Se'n i din olymp i frid

Värm ditt snille

Och din teckning sprid!

Blunda vid hvart penseldrag,

Gif din skönhet det behag,

Som du ville

På din bröllopsdag!

Än sjelf Fröja kring hans vackra ämne sväfvar,

Än en Astrilds pil hans bröst tillintetgör,

Än han vid den lätta penseln ler och bäfvar,

Än inom ett rosigt flor två prickar strör ...

Movitz, du ej teckna bör

Hvad Apelles blott tillhör!

Se herdinnan, trind och snörd,

Uppå Astrilds vingar förd,

Hvar hon sitter,

Stor till blod och börd!

Håret, som bland perlor knyts,

⁵⁾ Nålar: se noten på sid. 226. *Utgifvaren.*

Uti mörka bucklor bryts.

Blodet spritter:

Ögats eld förbyts.

Bröstet sväller högt; och hvar gång nymfen andas,

Blixtrar fram ett kors, ett hals-kors af rubin.

Framför bröstet flor och blommor sammanblandas —

Tröjan snörd och lifvet är af karmosin ⁶⁾).

Knappt Apelles' pensel fin

Bildat har så skön kusin.

Movitz i sin andakt dör,

När han sist i vågor strör

Tvänne prickar

Med ett flor framför.

Märk, hans eld är fin och stor:

Täckt de gömmas i ett flor!

Gubben nickar

Och på nymfen glor.

Nymfen hon småkrattar, runkar hufvu't, tiger,

Lossar på sitt perlband, knyter sin salopp,

Fläktar med solfjädren, se'n med små intriger

Narrar gubben från sin tafla stiga opp,

Der han i sin blomsterknopp

Bildar Fröjas vackra kropp ⁷⁾).

⁶⁾ Tröja: se noten n:o 3 på sid. 102... Med lif menas här detsamma som korsett (af karmosinfärgadt tyg): se noten n:o 7 på sid. 244... Att dessa plagg på den sköna måtte varit temligen urringade kan man sluta af Movitz' eldiga sysselsättning med de tvänne flörhöljda liljekul-larne. *Utgifvaren*.

⁷⁾ Salopp: se noten på sid. 30. *Utgifvaren*.

N° 67.**Fredmans Epistel***till mutter på Tuppen¹⁾.*

Fader Movitz, bror,
 Spänn igen dina skor,
 Kom, tag ditt valdthorn! "Jo, kära mor!"

¹⁾ Tanklös vandrar den eleganta världen fram öfver Skeppsholmen utan att veta det mutter på Tuppen der hade sin bostad. Den finnes ännu kvar, denna lilla rödfärgade träbyggnad, ännu (sådan träsnittet visar den) bibehållen i ungefär samma skick som under den gamla glada tiden, der den, till höger om vägen, straxt ofvanför backen, ligger med sin bräckliga förstugubro öfverskuggad af de åldriga träden. En på gafveln utåt strömmen anbragt balkong, från hvilken man hade en ståtlig utsigt öfver staden, är nu bortrifven jemte några omgifvande plank och ett par smärre byggnader. Trapporna finnas emellertid kvar utanpå gafveln. Lägenheten utgör boställe för öfverflaggskepparen, hvilken fort-

Stampa takten och blås,
 Vickla fram ditt krås
 Och stå ej som en gås!
 Talja mustascherna,
 Min son,
 Och vältra fastagerna
 I vrån!
 Öppna kärl och sprund —
 Du är stark, din hund,
 Stolt, frodig, frisk och sund!

"Mor på Tuppen, du
 "Är en ståtelig fru,
 "En rasker gumma!" Hör, du filu,
 Fast jag just nu i vår
 Fyller sjutti år,
 Så vet att jag förmår
 Brottas med drängarna
 Och släss
 Och tumla i sängarna
 Med tross!
 Se min ludna barm —
 Si'ken knubbig arm,
 Och känn hvad jag är varm!

Sätt peruken rätt,
 Valka strumporna nätt,
 Tag fram skoborsten, smörj din stöflett!

farande hyr ut den till s. k. restauration. Mutter på Tuppen har saligen
 vandrat sina färde, men hennes minne lefver qvar i den modernare be-
 nämningen "Tuppan", hvarmed värdinnan nu helsas. *Utgifvaren.*

Der i burken, du sett,
 Der står ister och fett —
 Kom, badda lädret hett!
 Fall ej på flaskorna,
 Min vän!
 Min son, knäpp damaskorna
 Igen²⁾!
 Si så der . . . charmant . . .
 Nu är du galant —
 Kom, kyss din gamla tant!

Tag ditt valdthorn! "Topp!"
 Låt nu fönsterna opp
 Och blås för Fröjas präktiga tropp!
 Der ser du en vagn —
 Ge valdthornet klang
 Och gör din komplimang!
 Klappa med händerna
 ("Stor tack!")
 Och hvissla i gränderna,
 Ert pack!
 Det gör ingenting —
 Kör med vagnen kring
 Och spring mot Ulla, spring!

Kors, hvad blomster, flor,
 Silkesstrumpor och skor
 Och guld-ur, guld-ur, guld-ur, min bror!
 Maka åt er på bron,

²⁾ Stöflett och damaskor: se noten n:o 3 på sid. 37. *Utgifvaren.*

Släpp nu fram den kalkon —
 Blås opp en ståtlig ton!
 Fukta pokalerna,
 Och vänd
 Och piska fiskalerna
 Ur gränd!
 Drag för tusan... Fan
 Far' i den sultan,
 I kjol och falbolan ³⁾!

"Jag ger balen fan,
 "Alla nymfer i stan...
 "Skenbarlig satan står i sultan
 "Med sin svarta klo!"
 Ä de listiga? "Jo,
 "Jo, det må mutter tro!
 "Ändå om qvällarna
 "Blixt full,
 "Jag vältrar mamsellerna
 "Ikull ⁴⁾...
 "Men god natt, farväl!"
 Kom, slå vad — i qväll
 Har Movitz sin mamsell.

³⁾ Sultan: se noten n:o 3 på sid. 22... Falbolan: se noten n:o 16 på sid. 122. *Utgifvaren*.

⁴⁾ Så ändradt (Jag vältrar i stället för Så slår jag) i det på sid. 78 omnämnda exemplaret af Fredmans Epistlar. *Utgifvaren*.

M 68.

Fredmans Epistel

angående sista balen på Grönlund¹⁾.

Korno --- Movitz, i afton står baln
 Korno --- Hemma hos Mollberg, korpraln²⁾!
 Just der du ser ljuset
 Och lyktan uppå huset,
 Der ackurat står baln. Fin.

Korno --- Stöt i ditt valdthorn, gå på!
 Korno --- Låt man brandvakterna gå —
 Hvad, står du och undrar?
 Stor sak! Trumslagarn dundrar,
 Och klockorna de slå.
 På det mörka blå
 Den blanka månen glimmar,
 Tills om några timmar
 Stjernehalvfvet strimmar. D. K.

Korno --- Eko är stolt här i gränd —
 Korno --- Hornet åt byggningen vänd!
 Blås den menuetten,
 Som han med klarinetten

¹⁾ Att här icke menas den i noten n:o 2 på sid. 186 omnämnda krogen, dertill kan man sluta af några uttryck, som häntyda på en lokal någorstädes inom stadens område — men hvar? *Utgifvaren.*

²⁾ Troligen bodde Mollberg som hyresgäst på krogen: jemför noten n:o 2 på sid. 164. *Utgifvaren.*

- I går säng här i gränd!
Korno --- Ulla i fönstret der står.
Korno --- Tjenare, syster... Gutår!
 Släpp oss in i salen —
 Den hund, den der korpralen,
 Han står vid dörrn och slår.
 Släpp oss in! Du får,
 Din skurk, en het batalje!
 Slår du hit, kanalje,
 Tar jag dig i svalge!
Fin.
D. K.
- Korno* --- Tack, kära syster, stor tack....
Korno --- Barfota sluskar och pack!
 Såg ni, ert bagage,
 Att den, som har kurage,
 Skall alltid in... Stor tack!
Fin.
Korno --- Skål, madam Wingmark! Allons!
Korno --- Det var en sup, som var bong!
 Hurra, jag skall blåsa
 Så fint som en fiskmåsa
 Och dansa på en gång.
 Hurra, lust och sång!
 Jag mig en Kloris väljer:
 Kärlek hjertat qväljer...
 Klang, hvad vinbuteljer!
D. K.
- Korno* --- Helsa nu, Movitz! "Vet hut!"
Korno --- Bocka dig — Cajsa gick ut.
 Bror, hörde du inte?
 En sup hon dig påminte,
 Och därför gick hon ut.
Fin.

Korno --- Hurra, hvad strufvor och vin!
Korno --- Herrskapet mumsar som svin.
 Bergströmskan hon skrattar,
 I skinkfatena fattar
 Och tömmer karafin.
 Och den der kusin,
 Som uppå vofflan äter,
 Hon, som är så feter,
 Säj mig hvad hon heter?

D. K.

Korno --- Stöt i ditt valdthorn! "Ja men!"
Korno --- Mollberg nu dansar igen,
 Färdig uppå foten,
 Liksom stod han i roten
 Och språng för fienden.
Korno --- Västen uppknäppter och gul —
Korno --- Skjortan, som tvättas hvar jul,
 Fläktar uti trasor.
 Med ullstrumpor och hasor
 Står han i Bacchi skjul.
 Gammal, fet och ful,
 Han Bacchi kransar binder,
 Visar, glad och trinder,
 Sina blomsterkinder.

Fin.

D. K.

M 69.

Fredmans Epistel*om Mollberg dansmästare¹⁾.*

Se dansmästarn Mollberg, bröder,
 I vår krögarstuga,
 Hur mot väggen han sig stöder
 Med en röd fiol!
 Konstigt har han lärt sig buga
 Och med foten skrapa —
 Aldrig såg man större apa
 I en kapriol.
 Hjelp, himmel... nå...
 Nu sprang han öfver disken
 Bums i en så,
 Der krögarmor har fisken.
 Himmels, ack, se på hur luten
 Dryper af syrtuten!
 Näsan, tätt med blommor guten,
 Skiner som en sol.

Ser ni krögarfar med kannan,
 Hvar han står och gluttar,

¹⁾ Angående Mollbergs egenskap som sådan se sid. 12... Skalden ger här en förträfflig målning af den tidens lärare i dans, hvilka, försedde med en liten stockfiol och dels talande, dels sjungande, alltid sjelfva dansande, gåfvo lektioner i menuett och andra sedesamma danser... Om stockfiolen se noten på sid. 161. *Utgifvaren.*

Torkar svetten gladt ur pannan
 Och slår till ett skratt,
 När dansmästarn hjulbent skuttar
 Och kring golfvet svänger
 Och när han i taket slänger
 Opp sin trinda hatt!
 Ulla blir arg
 Och sig ur dansen kastar.
 Vild som en varg,
 Han efter lammet hastar.
 Båda skratta, båda skrika
 Med musik tillika.
 "Rak i lifvet, rak, Ulrika!"
 Ropar Movitz gladt.

"Släpp mig, farbror!" Nej, min syster!
 "Släpp, min dotter!" Inte!
 "Jag din hjerna sönderkryster!"
 Inte det jag tror!
 Kärlek ömt mitt bröst påminte
 Fordna qval och tårar:
 Samma pil mitt hjerta sårar
 Som i påskas, bror!
 Min menuett
 Hör på, hur den nu låter
 Helt rätt och slätt...
 Men, ack, min Ulla gråter —
 Gråt ej, syster! Stå helt stilla!
 Qvinten gnäller illa.
 Vickla förklä' opp, min lilla,
 Skrapa dina skor!

Galet, syster — håll in magen...
 Håll in magen, stygga!
 Skänk ditt bröst, så hvitt som dagen,
 Mera fritt behag!
 Alltid vill du foten rygga:
 In med venstra klacken!
 Ler du, tossa, bums i nacken
 Slår jag dig ett slag.
 Mer ledig taille!
 Stå inte dum och trumpen,
 Petite canaille!
 Hvad sa' jag dig om gumpen?
 Gumpen in! Hvad åt jag skrålar
 Och din glans afmålar ²⁾?
 Mera eld, mer eld och strålar —
 Drag på mun ett drag!

Se på mig — ge hand, mitt socker!
 Fram med venstra foten!
 Non, ma chère... för tusan pocker...
 Venstra foten fram!
 Rak som knekten står i roten!
 Se på mig, stå stilla!
 Qvickt la chaîne, min engel lilla ³⁾!
 Ma foi, madam,
 Märk, sköna vän,
 Att hon pro primo niger
 Bakvänd mot den,
 Som fram om henne stiger!

²⁾ Hvad åt (hvardagsspråk): hvad tjenar det till att... *Utgifvaren.*

³⁾ La chaîne: (här) kedjan i dans. *Utgifvaren.*

Sväng dig se'n och balansera —

Balansera mera!

Skönsta vän, mitt bröst charmera,

Dansa mer, mitt lam!

Sjung, min engel, när jag dricker!

Dansa, när jag spelar!

Säj, är inte Mollberg qvicker?

"Öfvermåttan qvick!"

Nig nu . . . nej, ma chère, hon felar:

Knäna få ej böjas,

Minsta tvång får inte röjas —

Allt i ledigt skick!

Som på madam

Skall bröstet öfver svalla!

Magen ej fram!

Fallalle-ralle-ralla!

Opp med bröstet, in med rona

Som en brud med krona ⁴⁾!

Låt nu foten golfvet bona!

Dansa, sjung och drick!

⁴⁾ Endast den flicka, som anses för mö, eger rätt att, jemte kransen, bära krona på sin bröllopsdag. Andra, äfvensom enkor, bära endast krans. Uttrycket om rona (höfterna) har afseende på ett förmenande att oskyldiga flickor hafva mindre utstående sådana än de, som försökt sig i älskog. *Utgifvaren.*

N° 70.

Fredmans Epistel

*om något, som passerade i artilleri-lägre
anno 1773.*

Movitz, vik mössan högt öfver öra,
Glänta på ditt hvita tält!
Trumslagarn re'n hörs pinnarna röra:
Ditt korpralskap re'n sig ställt.
Aftonrodnan sprider re'n sin flamma,
Vägarna damma,
Posterna glamma,
Krögarne stamma
Redan:
Krigssignalen längse'n smällt.

Tältet insveps i mörker och dimma
Af kanoners eld och dam.
Stolt inom röken skyllrande glimma
Mörkblå leder fältet fram.
Än af trummans hvirflar nejden gungar,
Än elden ljungar,
Än kulan slungar,
Än Fröjas ungar,
Haja ¹⁾),
Skala bergen kring som lam.

¹⁾ Så af Bellman själf ändradt (Haja, hastigt förskräckt, i stället för Hej, ja!) i det på sid. 61 omnämnda exemplaret af Fredmans Epistlar. *Utgifvaren.*

Bussarna stoja — hör du ej skriket
 Af en svärm i svett och harm,
 Som der kring mörsarn trängas i diket
 Och upplyfta arm mot arm?
 Se på deras ögon, morska, tända,
 Hur de stå spända!
 Uff, när de vända
 Mörsarn på ända,
 Movitz,
 Hviner kulan blank och varm!

Klang — vakna, Movitz! Cheferna ropa
 Framför bataljonerna.
 Fyrkanten redan drages tillhopa,
 Och re'n lyftas hattarna.
 Korum in i skogens kamrar skallar:
 Ekar och tallar,
 Diken och vallar,
 Allt återskallar
 Eko.
 Vakna, Movitz! Klang! Hurra!

Vakna! Se soln i molnena skrider —
 Luften svalnar mer och mer.
 Koxa ditåt, der vägen sig vrider,
 Der du hjulen damma ser,
 Se hvad sköna skaror, ystra, lätta,
 Snörda och nätta!
 Ögat nu mätta:
 Der är den rätta
 Venus,
 Från Olympen kastad ner!

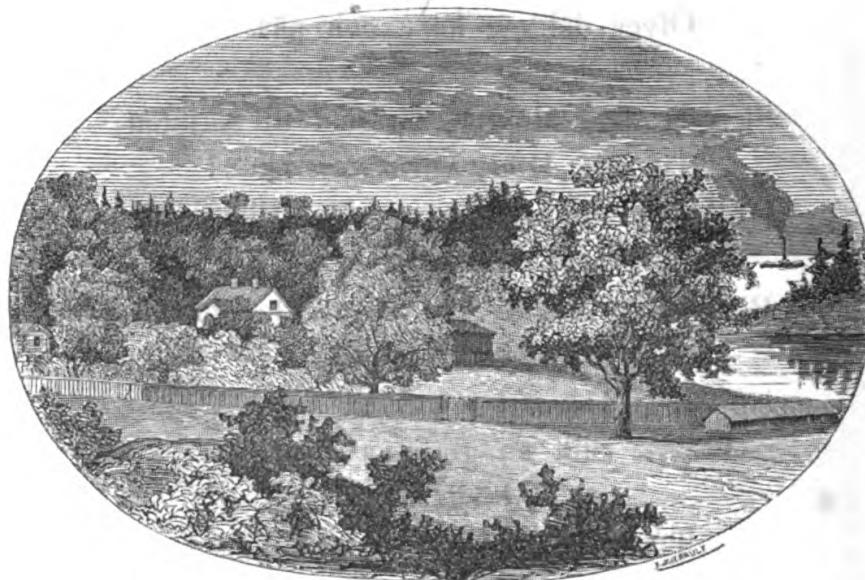
Ser du två röda hjul, hur de rulla
 I det späda gröna gräs?
 Der, inom skärmen, präktigt vår Ulla
 Gungar i sin öppna schäs.
 Fålen löddrig frustar och sig höjer:
 Än hufvu't böjer,
 Än sig förnöjer,
 Än slår och flöjer
 Fålen
 Öfver dälдер, kärr och näs.

Skynda dig, Movitz, dit ned till skjulen,
 Till din Ulla, varm och skön!
 Kullstjelpt är schäsen... der trilla hjulen
 Bort med hela åkarlön!
 Re'n kring luntan hymens facklor brinna —
 Men blott besinna:
 Härnäst att finna
 Slik en gudinna,
 Movitz,
 Trotsar gudars list och bön!

N° 71.**Fredmans Epistel**

*till Ulla i fönstret på Fiskartorpet middagstiden
en sommardag ¹⁾.*

Pastoral,
dedicerad till herr assessor Lundström.

Ulla, min Ulla, säj, får jag dig bjuda
Rödaste smultron i mjölk och vin

¹⁾ Det är en af sina närmaste umgängesvännar, assessor Jakob Lundström, som Bellman tillegnat denna pastoral till minne af ett ställe, det de ofta tillsammans besökte: se noten n:o 1 vid Fredmans Sång n:o 47... Vid Husarviken, omkring en fjerdedels mil utom Ladugårdslands-tullen, ligger Fiskartorpet i en af hufvudstadens mest romantiska trakter. Redan under Carl XI:s tid utgjorde detta ställe målet för promenader ditut. Sjelf hade konungen fattat ett särdeles tycke för detsamma: ofta roade han sig med fiske der i de behagliga vikarne och hade låtit uppbygga åt sig en liten anspråkslös fiskarstuga, hvilken ännu finnes bibehållen med sitt torfbetäckta tak. Småningom uppväxte deromkring den ena lilla byggnaden efter den andra för olika ändamål, dock hufvudsakligen

Walden Bridge

Eller ur sumpen en sprittande ruda

Eller från källan en vattenterrin?

Fin.

Dörrarna öppnas af vädren med våda —

Blommor och granris vällukt ger.

Duggande skyar de solen bebåda,

Som du ser.

D. K.

Ä'ke det gudomligt, Fiskartorpet — hvad?

"Gudomligt att beskåda!"

Än de stolta stammar, som stå rad i rad

Med friska blad?

Än den lugna viken,

Som går fram? "Åh, ja!"

Än på långt håll mellan diken

Åkrarna —

Ä'ke det gudomligt? Dessa ängarna?

"Gudomliga,

"Gudomliga!"

Skål och god middag i fönstret, min sköna!

Hör huru klockorna hörs från stan,

till inrymmande af de gäster, som besökte det samtidigt uppförda värds-
huset. Bland dessa gäster var Bellman en af de flitigaste. Också är
det han som egentligen gjort Fiskartorpet namnkunnigt: i dess sköna
omgifningar sågs han ofta sitta med sin luta, och mången af hans ljuf-
vaste idyller har här blifvit diktad, mången teckning uppdragen öfver de
originaler, som här hade sitt tillhåll... Fiskartorpet var länge i sam-
bruk med Djurgårdens egor, men blef 1772 anslaget till förbättring af
förste hofjägmästarens lön. År 1822 inlöstes det af Carl Johan, och
sedan dels bortarrenderades, dels uthyrdes det till värdshusrörelse eller
sommarnöjen. Några år derefter nedrefvos de flesta byggnaderna, hvilka
då voro särdeles förfallna. I en af de ännu kvarstående fans på 1840-
talet ett fasaneri för hofvets räkning. De ömtåliga fåglarna hade likväl
ingen trefnad här.... Vidhäftade plansch ritad efter en större olje-
målning af okänd mästare, framställer Fiskartorpet sådant det såg ut
under Bellmans tid med sitt lilla sump-hus i sjön, der "den sprittande
rudan" och annan fisk förvarades. Träsnittet deremot visar ställets nu-
varande utseende med Carl XI:s fiskarstuga till venster och ångbåtsfarten
framskymtande till höger på Lilla Värtan. *Utgifvaren.*

Och se hur dammet bortskymmer det gröna
Mellan kalescher och vagnar på plan! *Fin.*

Räck mig ur fönstret, der du ser mig stanna
Sömnig i sadeln, min kusin,
Primo en skorpa, sekundo en kanna

Hoglands vin²⁾! *D. K.*

Ä'ke det gudomligt, Fiskartorpet — hvad?
"Gudomligt att beskåda!"

Än de stolta stammar, som stå rad i rad
Med friska blad?

Än den lugna viken,
Som går fram? "Åh, ja!"

Än på långt håll mellan diken
Åkrarna —

Ä'ke det gudomligt? Dessa ängarna?
"Gudomliga,
"Gudomliga!"

Nu ledes hingsten i spiltan, min Ulla,
Gnäggande, stampande, i galopp.
Än uti stalldörrn dess ögon de rulla
Stolt opp till fönstret, till dig just dit opp. *Fin.*
Du all naturen uppeldar i låga
Med dina ögons varma prål.

Klang, nervid grinden, i varmaste råga,
Klang, din skål! *D. K.*

Ä'ke det gudomligt, Fiskartorpet — hvad?
"Gudomligt att beskåda!"

Än de stolta stammar, som stå rad i rad
Med friska blad?

²⁾ Hoglands vin: se noten n:o 4 på sid. 38. *Utgifvaren.*

Än den lugna viken
Som går fram? "Åh, ja!"
Än på långt håll mellan diken
Åkrarna —
Är det gudomligt? Dessa ångarna?
"Gudomliga,
"Gudomliga!"

M 72.

Fredmans Epistel,

lemnad vid Cajsa Lisas säng sent om en afton.

Glimmande nymf, blixtrande öga,
 Sväfvande hamn på bolstrarna höga,
 Menlösa styrka,
 Kom, kom nu att dyrka
 Vid ett smalt och halfsläckt ¹⁾ ljus
 Sömnens gud, vår Morfeus!
 Luckan re'n stängd, porten tillsluten,
 Natthufvan re'n din hjessa kringknuten —
 Re'n Norströms piskperuk
 Den hänger på sin spik ²⁾.
 Sof, somna in vid min musik! :||:

Bofinken nyss, nyss, Cajsa Lisa,
 Slumrande slöt sin qvittrande visa.
 Solen nyss slocknat,
 Och fästet har tjocknat:
 Enslighetens tystnad rår —
 Jag till Fröjas dyrkan går.

¹⁾ Så af Bellman sjelf ändradt (halfsläckt i stället för utsläckt) i det på sid. 78 omnämnda exemplaret af Fredmans Epistlar... Hela denna Epistel har för öfrigt undergått en fullständig omstöpning. Ursprungliga texten är alltför grofkornig att här kunna återgifvas. *Utgifvaren.*

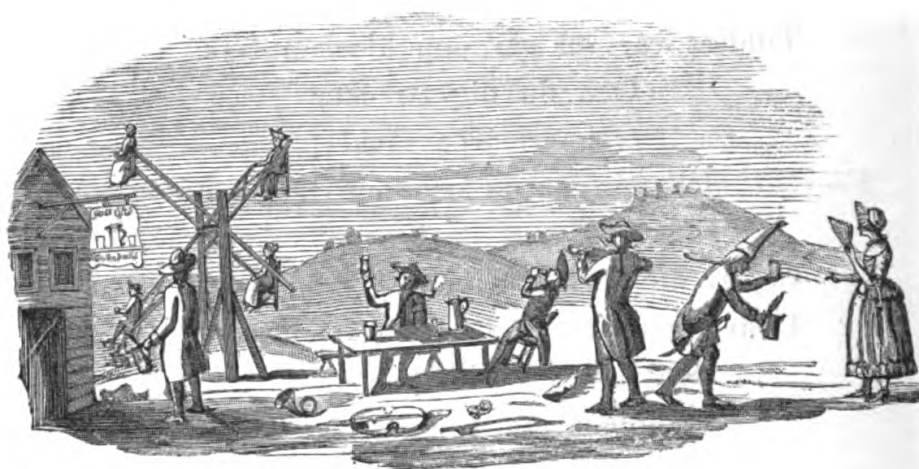
²⁾ Piskperuk: se noten n:o 3 på sid. 202. *Utgifvaren.*

Regnet, nedöst i bullrande låga,
 Hvälfver i skyn sin brandgula båga,
 Som randas lugnt och skönt
 Af purpur, guld och grönt,
 Se'n jorden Jofurs åska rönt. :||:

Somna, min' nymf! Dröm om min lyra,
 Tildess vår sol går opp klockan fyra
 Och du dig sträcker
 Och armarna räcker
 Till min kannan och min famn,
 Eldad af mitt blod och namn!
 Cajsa, du dör... Himmel, hon andas:
 Döden ger lif och kärlek bortblandas!
 Men fast din puls slår matt,
 Så blundar ögat gladt.
 "Håll med fioln... God natt — god natt!" :||:

N 73.

Fredmans Epistel

angående Jergen, som förskref sig till fan ¹⁾.

Fan i fåtöljerna! Stolarna kullra —
 Hej, bullra i dörrarna, bullra!
 Sparka fiolerna,
 Bullra med stolarna!
 Satan är kommen på baln.
 Granris kring skänken!
 Trumf... Är du gal'n?
 Ankarn på bänken,
 Och tom står pokaln.
 Jergen han jäser,
 Han spritter och läser

¹⁾ Om Jergen se sid. 14. *Utgifvaren.*

Ner i källarsvaln:

"Ach, ich pin ein elend sinder —

"Min kontrakt till ente går!

"Heert's ein mahl, jach mich ferpinder

"Noch zwey år.

"Jach schall alle flicker kränke,

"På schpelhusen vare flink,

"Altrich på min huschtru tänke,

"På Katrink!

"Schent fiolen schtemmer.

"Bringt mir pleck und penne . . .

"Freylich hör jach tich nu till, tu fan, vid ferschte fink!"

Skynda dig, Lotta, och väggarna feja —

Rör föttren, din gamla galeja!

Fönstren på hakarna!

Ljus uti stakarna!

Luckorna skrufva och stäng!

Skumpa, kanalje,

Rör fötterna, fläng!

Rostig i svalge' —

Nå, snyt dig och släng!

Damma och sopa,

Och Movitz nu ropa

Att hvirfla skruf och sträng!

"Mit min rete plut jach schrifver

"Tich nu thette refersal,

"Thet jach mich nu öfvergifver

"(Kantz fatal!),

"Thet jach ej vill vare nikter,

"Selten uti kirken gå,

"Truget fille mine plikter,
 "Klunke på,
 "Klemme alle kremper!
 "Stockholm then Nofemper,
 "Manu mea propria ²⁾, auf kruken Rosenthal ³⁾."

²⁾ Manu mea propria: med min egen hand, egenhändigt. *Utgifvaren*.

³⁾ Krogen Rosendal. Der Framnäs nu är beläget, på udden till vänster om nedra Rosendals-vägen, låg fordom ett kruthus, hvars hvitglänsande massa i månskenskvällarna gaf en särdeles vacker anblick utefter den lugna vattenspegeln; och ett par hundra alnar längre fram, på en liten plan i berget till höger om samma väg, befans bostaden för vaktmästaren, hvilken der som hufvudnäring höll en temligen indrätlig krogrörelse. Detta var den nu helt och hållet afglömda krogen Rosendal. Benämningen uppkom troligen deraf att här förbi gick närmaste farvägen till djurvaktarebostället af samma namn (nuvarande slottet Rosendal). Lägenheten utgjordes, enligt hvad en 80-årig sjöman berättat, af "en lång byggnad med grästak och i flygel två andra på tvären liksom en borggård, med kugelbana och slänggunga, allt omslutet af höga plank och rödmåladt — och två stora bandhundar skällde ständigt vid porten". Enär platsen hörde, såsom än i dag, till landets juridiction och polisuppsigten då icke sträckte sig hit, var här det egentliga tillhålllet för den lägsta dräggen i samhället: "hit strömmade spelare, supare, kopplare och alla slags kofsor och förde ett hiskligt lefverne, så att det var riktig lifsfara, när det skymt ner, att ge sig förbi der på den eländiga vägen, som då knappt kunde kallas en väg". Också är det alltid vildare scener som Bellman framställer, då han till lokal väljer Rosendals-krogen... Kruthuset nedrefs på 1820-talet — platsen var alltför olämplig för en så farlig byggnad — och kort därefter delade vaktmästarens boställe samma öde. I några kvarstående bärbuskar och en eller annan grundsten ser man ännu lemningarne efter detta sednare. Träsnittet vid början af Episteln är i förminskad skala skuret efter en pennritning i andra delen af ett handskrifvet exemplar af Fredmans Epistlar, försedt med ett utpräntadt titelblad, "desiné de Carl Gustaf Roos a Stockh: le 1 Fetv: 1772", och liksom första delen dedicerad af Bellman till "kongl. maj:ts troman och öfverste samt riddare af dess svärdsorden högvälborne herr baron Diedrich Duwall". Huruvida teckningen öfverensstämmer med krogens utseende den tiden, kan nu icke afgöras. De höga planken ser man emellertid icke till. På skylten står öfverst "Gott öhl" och nederst "Rosendahl". *Utgifvaren*.

M 74.**Fredmans Epistel***om Bergströmskans porträtt¹⁾,*dedicerad till herr professoren och riddaren Sergell²⁾.**M**in son,

Dina kärl, dina skålar

Kring din pensel i ordning stå, :||:

Der du tyst i din vrå

Din Fröjas ungdom målar...

Min son,

Hör ej efter hur krögarn skrålar:

Se på den, som din pensel afmålar!

Dess ögons eld — "hå, hå" —

Som stjernan prålar.

Fin.

Movitz, ack hvad du lycklig är!

Ljufva besvär

Båd för din hand

Och snillets kraft!

Från Pafos land

Ett lån du haft,

Ack, ett dyrbart lån!

D. K.

Hvad fägring och behag! O, gudar, hvad för tycke!
 Bindmössan skjuter fram ett fint och krusadt stycke³⁾,

¹⁾ Se noten n:o 2 på sid. 155. *Utgifvaren.*

²⁾ Johan Tobias Sergell, den store bildhuggaren, en af Bellmans närmaste vänner, var född 1740 och afled 1814. *Utgifvaren.*

³⁾ Bindmössa och stycke: se noten n:o 3 på sid. 155. *Utgifvaren.*

Som uti bubblor bryts och nedåt nacken går,
 Der sist ett rosigt band hopflätar hennes hår.
 I öronen hvad glans, en glans, som högröd skiner —
 Dess hängen menar jag, dess hängen af rubiner,
 Som till förtjusning mer kring ögats vackra krets
 Fördunkla med sin brand en blommig silfverspets,
 Det gröna sidensars, hvaraf bindmössan prålar,
 Fint vattradt, mörkt och slätt, just som bror Movitz målar.
 En duk kring hennes hals, mjällhvit som sjelfva snön,
 Sjelfsvåldigt fläktar opp, smårandig, gul och grön;
 Och på de höga bröst en dubbel guldked spelar,
 Som, prydd med en smaragd, i flera hvarf sig delar.
 Jag undrar just, min son — slå i och sup mig till —
 När ögat bjuder dig, att hjertat inte vill?
 Men, ack, hvad hon är skön, när hon med hufvu't nickar!
 Kolsvarta ögonbryn, helt mörkblå ögonprickar,
 En mun, som lifvets vår på sina läppar bär,
 En hy, som helsans gud en dödlig knappt förär —
 Nej, du har ingen färg så liflig i din kruka,
 Så dyrbar på din sudd, så len och fin att bruka,
 Den ej naturens prål och teckning öfvergår:
 Ett enda ögnakast din pensel ej förmår.
 Säg, Movitz, har jag rätt? Hvi penslar du och dröjer?
 Säg — hvad den hvita kjoln för ädel fräckhet röjer,
 Lif-tröjan af hvitt taft och skor af gullbrokad ⁴⁾!
 Ack, måla, Movitz, mer, men gör din teckning glad!
 Bergströmskans skål — gutår — hvars bild på duken
 prålar!
 Apelles led hans hand! Jag dricker och du målar.

⁴⁾ Lif-tröja, tätt åtsittande tröja: se noten n:o 3 på sid. 102... Brokad eller brokat: sidentyg, inväfdt med guld- eller silfvertråd, vanligen i blomsterfasoner. *Utgifvaren*.

"Madam,

"Sitt nu ner, sitt helt stilla!

"Blunda med ögat en kärlig blund! :||:

"Dra nu lite på mun —

"Se hit, min skönhet lilla!

"Madam,

"Något vackert sitt hjerta inbilla:

"Tänk på mej, se på mej nu, min lilla!

"Skjut bröstet lite fram —

"Min syn ej förvilla!

Fin.

"Men den, min pensel bildat har,

"Sjelf mig bedrar:

"Ja, jag blir kär,

"Förvillad, yr . . .

"Go vänner, här

"Om ram bestyr,

"En förgyllder ram!"

D. K.

Hålt, Movitz! Gudar hjälp! Du vandrar ju i drömmen.

Hej, krögarfar, kom ut — han kastar sig i strömmen.

Hålt, Movitz, hålt, min son! Din kärlek får sin lön.

"Nej, nu går jag min väg och kastar mig i sjön!

"Hvar är min sabel? Marsch"

N° 75.**Fredmans Epistel**

*till sin rival fader Movitz på Cajsas namnsdag,
dedicerad till kongl. kapellmästaren Kraus¹⁾.*

Skratta, mina barn och vänner!
Säg om någon af er känner
Den, som står och spänner
Stora dulcian²⁾?

¹⁾ Josef Martin Kraus, den berömde tonsättaren, Bellmans synnerlige gode vän och medhjelpare vid musiken till hans arbeten, föddes 1756 och dog 1792. *Utgifvaren.*

²⁾ Dulcian: se n:o 5 på sid. 39. Att med dulcian här menas violoncellen i sin helhet eller ock dess forna femte sträng, tycks följa dels

Än den med peruken,
 Med skinn-förklä för buken
 Och kapprocken af buldan?
 Bistert han mot noten grinar —
 Hör hur han hobojan pinar:
 Gubben blåser så han tvinar ³⁾.

- - - Oboe.

Un poco lento ⁴⁾!
 Röret strängt han kniper
 Och med truten piper,
 Gammal, snäll och van.

- - - Oboe.

Cajsa Lisa, lilla piga,
 Fäll ej ögonen och bliga!
 Skall hon inte niga,
 Höra och se?
 Hör huru det klingar,
 Hur kärligt han nu tvingar
 Sitt knöliga oboe —
 Allt för din skull, Cajsa Lisa!
 Movitz vill din namnsdag prisa:
 Gubben vill sitt hjerta visa.

- - - Oboe.

A tempo giusto ⁵⁾!
 Spela du, var glader,
 Dikta dina rader
 Och min nymf tillbe!

- - - Oboe.

af uttrycket "spänner" och dels af ofvanintagna teckning, hvarom vidare längre ned. *Utgifvaren.*

³⁾ Hoboja, detsamma som oboe: se noten n:o 2 på sid. 61. *Utgifvaren.*

⁴⁾ Un poco lento (musikterm): en smula långsamt! *Utgifvaren.*

⁵⁾ A tempo giusto (musikterm): i lagom takt, hvarken för långsamt eller för fort! *Utgifvaren.*

Broder Movitz, blås nu sakta,
 Så vill jag min nymf uppvakta,
 Vid mitt glas betrakta
 Skönhetens prål!
 Himlen nu förkorte
 Allt ondt! Hurra, blås forte!
 Kling, klang! Cajsa Lisas skål!
 Hennes ögon hjertan sårar.
 Blås, din lymmel! Hon mig dårar. --- *Oboe.*
 Du och jag vi fälla tårar...
 Ditt nöt, piano ⁶⁾! --- *Oboe.*
 Hennes fest vi fira.
 Astrild, kom och sira
 Nu mitt tungomål!

Mycket guld och dyra skänker,
 Allt hvad som ditt hjerta tänker
 Och för ögat blänker,
 Blifve ditt val!
 Barnfader åt barnet,
 Jemt fästmänner i garnet
 Och plåtsedlar utan tal ⁷⁾!
 Borga inte, Cajsa lilla,
 Låt dukaten till dig trilla! --- *Oboe.*

⁶⁾ Det vid Epistelns början befintliga träsnittet utgör en afbildning efter de på sid. 141, noten n:o 2, omnämnda porslinsteckningarne. Originallet har till underskrift: "Blås, din lymmel! Hon mig dårar. Du och jag vi fälla tårar... Ditt nöt, piano!" *Utgifvaren.*

⁷⁾ Plåtsedel: riksgäldssedel, som gällde en plåt, d. v. s. sexton skillingar, vanliga "taxan" den tiden. Mysticismen i meningen har sin förklaring i ordspråket: "God natt, Anna Stina — plåten ligger i fönstret!" *Utgifvaren.*

Riktigt, Movitz — blås och drilla!

Un poco forte ⁸⁾!

--- Oboe.

Tag ditt glas, min broder,

Dränk i Bacchi floder

Kärleks harm och qval!

⁸⁾ Un poco forte (musikterm): en smula starkt! *Utgåfearen.*

M 76.

Fredmans Epistel

*till mutter på Wismar rörande Hans Jergen,
då han blef utpiskad ifrån balen¹⁾.*

Se Hans Jergen, hur han sig bockar —
 Kläde kring hufvud och plåster på mun!
 Svarta håret i hängande lockar
 Flaxar kring öronen som på en hund.
 Med stopet i näfven han på krögarn sir:
 "Niemals schwachbier — bringt mir doppeltbier!
 "Naa, anjetzo hier:
 "Seynd sie nun so gutich...
 "Schteet på tin kranne... Gesundheit, plaisir!"

Messings-kammen blank bak i nacken
 Glimmar mot ljusen så blekgul och matt²⁾.
 Hvar gång Jergen han knarkar med klacken,
 Blixtra stråperlorna uppå hans hatt³⁾.
 Men nymfen tar stopet, och hon ropar: 'Drick!'
 "Ach, mein schatz, engelskindlein! Wer — ich?"

¹⁾ Melodien till denna Epistel återfinnes i en fransk visa "Un rien plaît, un rien engage", äfvensom i "Des simples jeux de son enfance", den sednare upptagen i samlingen "La Cle du Caveau" under nummern 148..... Wismar: se noten n:o 1 på sid. 183... Om Hans Jergen (Puckel) se sid. 14. *Utgifvaren.*

²⁾ Messings-kam: se noten på sid. 58. *Utgifvaren.*

³⁾ Stråperlor: se noten på sid. 73. *Utgifvaren.*

"Excusir'n sie mich!

"Seynd sie nun so gutich:

"Warten sie nun — gleich im augenblick!"

Lustigt! Jergen klunkar sig mätter,
Flåsar och skrattar — se'n bjuder han opp.
Händerna hvirfla med långa manschetter:
Satan och kärleken plåga hans kropp.

Nu halka du, Jergen... Stötte du ditt lår?

"Nein, packatell... Hechre schtimm then tenår!

"Minuett encore!

"Seynd sie nun so gutich:

"Nun kantz piano... nun forte... Kutår!"

Jergen, tyst, ej musiken förvilla!

Nymferna sjunga... Nå, tig nu, din hund!

Midt uti dansen står han helt stilla:

Rätt som han står, dansar han om en stund.

Med handen på ryggen trippar han så lätt...

"Ach, meine seel', wo ist mein bukett?

"Encore minuett!

"Seynd sie nun so gutich:

"Nun, mit erlaubniss, der kleine flageolet⁴⁾!"

Mutter, se uppå tysken, den dåren —

Gullguler rock och väst af kattun!

Skjortan hänger ut mellan låren,

Byxorna fulla med fläckar och dun.

⁴⁾ Flageolet: se noten på sid. 71. *Utgifvaren.*

Kör ut'en på porten . . . Marsch nu, ett, tu, tri!

"Gott, schwere noth, parbleu, sakristie!

"Was befehlen sie?

"Hohle mich der teufel!

"Hundschfott, kanalje und rackerparti!"

N° 77.**Fredmans Epistel**

*angående jungfru Sofia på Lokatten och om något,
som passerat ¹⁾.*

Klang, mina flickor! Se, skyarna glimma,
Stjernorna försilfra båd vatten och land,
Månen i molnet sin gullgula dimma
Kastar öfver klappträ'n och sårar vid strand.
Lokatten lyser med tassar och klor,
Skylden på stängen den knarkar och hviner,

¹⁾ Om Lokatten och lifvet der se noten på sid. 42, äfvensom Fredmans Sång n:o 13. *Utgifvaren.*

Och gullgramanen uppå krögarmor
Glittrar kring mössan och skiner ²⁾).

Skepparn, vid stånkan, med svarta peruken,
Han med bruna kolten och hatten på sned ³⁾,
Han, som nu kasta och brickan i huken
Med sin ullgarns-vante i brädspelet vred ⁴⁾,
Samme kapten, som är alltid så kär,
Som femton gånger har lägrat Sofia
Der i kajutan om bord på det der
Snauskeppet Jungfru Maria ⁵⁾).

Klang — gamla Fredman vill fukta sin aska —
Kling, klang, mina flickor! Slå i för kontant!
Eljest den dera kapten vid sin flaska,
Ska ni veta, flickor, är från Alicant.
Om han er vinkar och lockar åt strand
Och slår i fönstret med knogen på rutan,
Tre, fyra mösstyng med spetsar och band
Ligga på stoln i kajutan.

Men se hur vimpeln den fladdrar och flyger,
Och den röda flaggan, hur bugtig och rund

²⁾ Gullgraman: ett slags spets af guldtråd. *Utgifvaren*.

³⁾ Kolt: 1) fordom benämningen på karlrockar i allmänhet, dock egentligen de kortare; 2) ett numera ur bruk kommet fruntimmers-öfverplagg af kläde eller annat tjockare tyg med åtsittande ärmor, snäfskuret, men temligen fotsidt; 3) ett slags klädningsplagg för snärre barn. *Utgifvaren*.

⁴⁾ Huk: se noten n:o 13 på sid. 256. *Utgifvaren*.

⁵⁾ Träsnittet vid början af denna Epistel är en trogen efterbildning af en bland de i noten n:o 2 på sid. 141 omnämde porslinsteckningarne. Originalen har till underskrift: "Samme kapten, som är alltid så kär", etc.... Snauskepp: ett tvåmastadt, briggackladt fartyg, utan märsar. *Utgifvaren*.

Hon sina snibbar i vågorna smyger
 Mellan roddarbåtar och pålar och grund!
 Nalle på däckets i kedjan han står,
 Månen i länkarna ljuset fördelar,
 Och uti skuggan af seglet — gutår —
 Sitter birfilarn och spelar.

Kors, huru relingen gungar och vickar,
 Och hur stora masten den knarkar — nå, hör!
 Hör, hur på kistan besökaren hickar,
 Der märkrullan ligger vid stånkan framför!
 Här har du tuben... bror Mollberg, gutår...
 Värna ditt öga och klunka ur pipen!
 Se, der på däckets, den der med grått hår,
 Den der gemena — den Gripen ⁶⁾!

Skål, mina vackra och kostliga ungar!
 Men, o fader Bacchus, jag hickar och dör —
 Stoln går i ring-kring, och golfvet det gungar:
 Uti stånkan ligger båd syn och gehör.
 Nog tyckes mig det var sjungande köp
 Sådan en huggare prompt i sig dreja,
 Men till att säga hvad sort som jag söp,
 Det kan jag just inte säga.

Se, hvar han skalkas, den tjocka kaptenen,
 Hjulbent och tokrolig, dum som en spån!
 Strumporna glänsa brandgula på benen,

⁶⁾ "... den Gripen". Johan Michael Grip, tullkontrollör 1756 och sedermera öfver-våginsektor, lär ha varit en hos allmänheten särdeles illa anskrifven person. *Utgifvaren*.

Och de stora spännena skina på tån.
 Klang, min Sofia! Nu är du för täck:
 Håret kring axlarna, mössan på öra,
 Förklä't i trasor — och fartyget läck.
 Men, si kapten... Låt oss höra!

Himmel, der kommer kapten! "Bia, bia!"
 Käppen öfver hufvu't och doppskon i skyn,
 Stoln hvälf'd i näfven... Aj, aj, Sofia!
 Aj, aj, aj, mitt ryggbast det smålar som gryn ⁷⁾!
 Söta kapten... "Nå, god dam you, din hund!"
 Aldrig Sofia jag mera vill söka:
 Aldrig min fot ifrån denna här stund
 Mer skall i lakanen spöka!

⁷⁾ Smålar, i original-upplagan troligen ett tryckfel i stället för smålas
 (Stockholms-dialekt): söndersmulas. *Utgifvaren.*

M 78.

Fredmans Epistel,

som är ett fägnespel på fader Didriks namnsdag år 1780, sammanstämmt på Amsterdam, ett näringsställe i Stora Hoparegränd¹⁾.

Knappt Jeppe hant ur gluggen gå in,
 Trumslagarn knappt hant lyfta på pinn,
 Förr'n Bergen med sitt oboe d'amour
 Stod tyst på lur²⁾.
 Ja, oljan knappt i lyktan utbränd,
 Förr'n basfiolen surra i gränd.
 Kors, Bergen blåste oboe så sött
 Att snart jag dött!
 Grälmakar Löfberg, gammal och van,
 Vid krogdörren stod och blåste dulcian,
 Arbeta med fingrarna, prutta och tjöt
 Och näfven mot krögaren knöt³⁾.
 Men Åkerblommen, snål som en varg,

¹⁾ I Stora Hoparegränden, som från en af de i noten n:o 2 på sid. 102 omnämnda vattenportarne vid Österlånggatan nedlöper till Skeppsbron, var näringsstället Amsterdam beläget och utgjorde troligen en af de fyra der nu befintliga krogarna, bland hvilka den i huset n:o 3 lär vara äldst. Den i huset n:o 1 bär på sin ett års gamla skylt en tillstymmelse till Bellmans porträtt med hans namn derunder... Värden på Amsterdam, Didrik Åkerblom, hade gjort sig beryktad för en utomordentlig snålhet. Den i närvarande Epistel skildrade gamla Stockholms-seden, att stiga upp med solen för att medelst sång och spel hedra en vän eller bekant på hans namns- eller födelsedag, har numera nästan alldeles tynat bort. *Utgifvaren.*

²⁾ Jeppe: se noten n:o 4 på sid. 125.... Oboe d'amour: se noten n:o 2 på sid. 61. *Utgifvaren.*

³⁾ Om Löfberg se vidare Episteln n:o 81... Dulcian: se noten n:o 5 på sid. 39. *Utgifvaren.*

I röda mössan blängde så arg,
 Befallte oss draga för den och för den,
 Slog dörrn igen.

Längst gatan fram sågs aldrig en katt:
 Helt tyst i skorsten murre han satt
 Och höll mot morgonrodnans gyllne rand
 Sin svarta hand ⁴⁾.

Och nedanför bland fartyg vid bron
 Holländarn än ej — med permission —
 Hint sina permissioner knäppa hop
 Vid tuppens rop.

Ej minsta knark i blockar och tåg:
 Så tidigt att besökaren såg
 Hur, under det luften blef kulen och hög,
 Fiskmåsen kring masterna flög;
 Så dags att Bergen, re'n i krakel,
 Tog sig en half och dito en hel —
 Och summa summarum: tre qvart uppå tu
 Slog klockan nu.

Vasserra, hvad den Bergen han svor!
 Fan sjelf mest in i oboen for:
 Han ville blåsa, men ogörligt — nej,
 Det stämde ej.

Ett rör så propert, blankt som en dag,
 Af svarfvad björk med messingsbeslag,
 Att det ej gaf sin klara kammarton
 Säj mig reson?

⁴⁾ Murre (sotarmurre): i Stockholm en vanlig benämning på smärre sotargossar. *Utgifvaren*.

Lång-Anders i sin randiga rock
 Vid basfioln stod, grönögd och tjock,
 Och svor på sin tumme, till kropp och till själ,
 På stunden slå krögarn ihjäl.
 Grälmakar Löfberg, gul som ett lik,
 Förbanna sej och all sin musik
 Och slog så dulcian bums i väggen — och dog
 På nästa krog.

Men gumman, hvad hon har för en själ!
 Hon vill så hjertans väl och så väl:
 Hon gaf oss alla färsk-öl, fyra krus,
 Och hvar sitt ljus.
 Och som det var sankt Didrik i dag
 (Och Didrik är en skurk, det sa' jag),
 Så skänkte gumman oss hvar en sin sup —
 Jag buga djup.
 Vi drucko hennes skål än en gång,
 Jag bugade och tog min bassong...
 Lef, käraste mutter, i helso och frid!
 Kamrat, rör på strängen och gnid!
 Hurra! Vårdinnan hon är galant —
 Men värden är en skurk, det är sant.
 Hurra och hurra för vår ädla madam
 På Amsterdam!

M 79.

Fredmans Epistel

*eller afsked till matronorna, synnerligen till mor Maja
Myra i Solgränden vid Stortorget anno 1785¹⁾.*

Karon i luren tutar —
Stormarna börja hvina:
Trossar och tåg och klutar
Lossna nu till slut.
Månen sin rundel slutar,
Stjernorna sorgligt skina.
Till sin förvandling lutar
Snart min lifsminut:
Snart nu mitt timglas utrinner.
Karon ror allt hvad han hinner:

Vattnet vid åran
Pollrar i fåran,
Och på det blanka
Sväfvar en planka.
Kolsvarta likpaulunen gungar floden fram
Vid rök och dam :||:
Och gastars tjut.

Krögarmadamer raska,
Stärken mig på min resa,

¹⁾ I den särdeles mörka och smala Solgränden var krogen "Förgyllda Bägaren" den enda sol, som der kunde sprida lif och värma: se noten n:o 2 på sid. 231... Angående ofvannämde årtal se slutet af noten på sid. 84. *Utgifvaren.*

När jag till fädrens aska
 Samlas skall i natt!
 Krögarne stå så baska,
 Rödblommiga och hesa,
 Borga mig knappt en flaska
 På min gamla hatt.
 Mor, der på taflan vid disken
 Stryk ut två öre för fisken,
 Dito det öret
 För gamla smöret,
 Noch för den ålen
 I gröna skålen,
 Noch för den här potates, som jag i mig drar —
 Hvad den var rar :||:
 Och trind och platt!

Jag gör mitt testamente,
 Der jag vid stånkan sitter —
 Läs du sjelf opp patente',
 Läs, mor Maja, sjelf...
 Bort verldsligt regemente!
 Verlden blir mera bitter.
 Stjernklara firmamente,
 Mig nu öfverhvälf!
 Men mer jag stånkan nu skakar,
 Klang, hvad den vörten mig smakar!
 Skummet det jäser,
 Fradgar och fräser
 Dropptals från truten
 Ned på syrtuten.
 Det gör mig godt, mor Maja! Det var öl med rang!

Klang, mutter, klang :||:
Vid Karons elf!

Hufvu't på axeln hänger,
Kroppen sig framåt lutar,
Nacken den slår och slänger,
Men, o gudar . . . men . . .
Ögat med tårar blänger
Uppå de granna klutar,
Som fordom, med dycrenger ²⁾,
Knäpptes trångt igen.
Men se på bōxorna bara,
Säj, ä de plaggen ej rara?
Söndrig är västen,
Lappad är resten,
Strumporna korta,
Hälarna borta;

Och den der dyra skjortan var — mor Maja, märk —
Bäckmanskans särk :||:
För tu år se'n ³⁾.

Nu står jag midt i båten —
Kors, hvad det roret gnislar!
Skuggorna, hela bråten,
Squalpa bak och fram.
Eolus qväfver gråten,
Karon på pipan hvislar.
Hjelp — hör, den mörka ståten

²⁾ Dykränger: se noten n:o 2 på sid. 37. *Utgifvaren.*

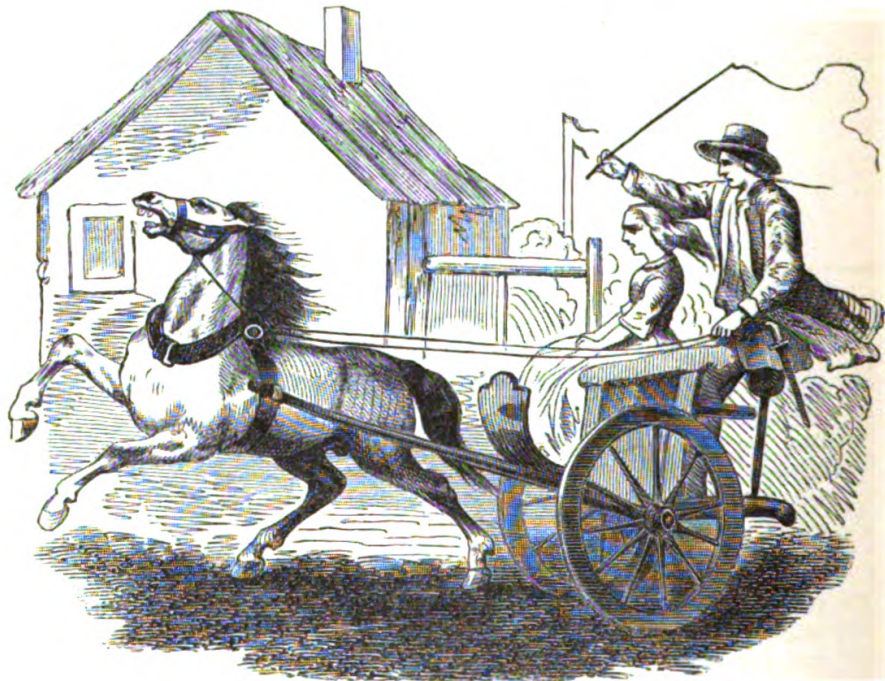
³⁾ Bäckmankan lärer ha varit en gammal beryktad kopplerska. *Utgifvaren.*

För ett hiskligt larm!
Blixt, norrsken, dunder och fasa
Rundt kring om skyarna rasa.
 Karlsvagnen hvälfver,
 Glimmar och skälfver,
 Stjernorna slockna,
 Stränderna tjockna,
Tills i den svarta skuggan inga himlar syns.
 Mitt qval begyns . . . :||:
 God natt, madam!

N° 80.**Fredmans Epistel**

*angående Ulla Winblads lustresa till Första Torpet
utom Kattrumpstullen ¹⁾.*

Pastoral,
dedicerad till kongl. sekreteraren Kellgren ²⁾.

Liksom en herdinna, högtidsklädd,
Vid källan en Junidag

¹⁾ Tullporten åt Roslagssidan låg fordom närmare staden, invid Ingemars-hof, på dess östra sida, och kallades Kattrumpstullen efter "Katt-rumpssjön", ett smalt och krokigt, nu igenfylldt vattendrag, som från Brunsviken sträckte sig genom Träskängen samt vidare genom kvarteret Sumpen till den fordna Packartorgsviken (nu Berzelii park) och utgjorde

Hopletar ur gräsets rosiga bädd
 Sin prydnad och små behag
 Och ej bland väpling, hägg och syren
 Inblandar perlors strimmande sken
 Inom den krans, i blommors val,
 Hon flätar med lekande qval,

Så höljde min nymf på Floras fest
 Ett enkelt och skiftadt flor,
 Då hon, utaf Mollberg buden till gäst,
 Ut till Första Torpet for,
 Det torpet lilla, straxt utom tulln,
 Der kräftan ljustras röd ur kastrulln
 Och dit Brunsvikens bölja klar
 I vattrade vågor sig drar.

skillnaden emellan Norrmalm och Ladugårdslandet. På 1690-talet flyttades denna tull längre ut och har sedan fått namnet Roslagstullen... Platsen, der Första Torpet legat, är numera afplanad med jorden, och minnet deraf har gått helt och hållet förloradt. På en gammal karta öfver "Stockholms stads belägenhet" (utan årtal) finnes emellertid dess läge utmärkt ungefär midt emellan nuvarande tullen och landtbruksakademiens experimentalält till höger om landsvägen på egorna till Söderbrunn, hofjägarebostället vid inkörsgrinden till Djurgården, hvilket boställe till sin jordrymd blifvit betydligt indraget och 1812 undergick ombyggnad. Något egentligt Bacchi-tillhåll lär det icke ha varit, hvad skaldens skildring ej heller tillkännager. Beskrifningen tycks för öfrigt öfverensstämma med lokalen. Bredvid befintliga träsnitt, en efterbildning af en bland de i noten n:o 2 på sid. 141 omnämnda porslins-tallrikarne, hvars original har till underskrift: "Då hon utaf Mollberg" etc., visar kanhända Torpets utseende sådant det såg ut på den tiden. (Af Andra Torpet eller Norrbrunn qvarstår ännu en liten lada till vänster om vägen närmare experimentalältet). Att Bellman icke menar det bekanta Kräftriket, såsom man allmänt antager, bevisas deraf att sistnämde lägenhet, då känd under namnet Katrineberg, inrättades till värdshus 1791 eller 1792, och Epistlarne äro tryckta 1790. Det blef först mot slutet af sin lefnad som han kom att fatta behag för detta täcka ställe, så inbjudande att han der — två år före sin död — firade sin egen begrafning: se planscherne och ceremonielet i slutet af sista delen. *Utgifvaren.*

²⁾ Skalden Johan Henrik Kellgren (född 1751, död 1795) var Bellmans vän i ordets sanna mening. Detta har han bland annat visat genom företalet till Fredmans Epistlar och sitt biträde vid deras utgifvande. *Utgifvaren.*

Helt tunn i en nankins-tröja snörd,
 Vår Ulla sitt intåg höll ³⁾.
 Tunt lyft af sefiren halsduken, rörd,
 I vicklade skrynklor föll.
 Dess front sågs ej i bucklor mer spridd,
 Och nymfens kjortel, knappad i vidd,
 Ej vådligt mer i ögat stack,
 Och skon har nu ingen hvit klack ⁴⁾.

Märk, mellan gårdsgårdars krökta led
 Hur torpet det sluttar ner!
 Till venster, bland granars mossiga hed,
 Den vägen man rundad ser,
 Der bonden, tung, med rullande hjul
 Illfänas till sitt rankiga skjul
 Och i solgången hinner fram
 Med kycklingar, calfvar och lam.

Just der, inom Torpets höjda gräs,
 På granrisadt farstugolf
 Steg Ulla utur sin gungande schäs
 En söndag, så klockan tolf,
 Vid pass då Jofur åskan bestämt
 Och Dand'ryds klockor pinglade jemt
 Och tuppen gol i källarsvaln
 Och svalan flög långt in i saln ⁵⁾.

³⁾ Tröja: se noten n:o 3 på sid. 102. *Utgifvaren.*

⁴⁾ Front: (här) panna.... Hvit klack: se noten n:o 5 på sid. 62.
Utgifvaren.

⁵⁾ Danderyds socknekyrka, inom skeppslagen af samma namn, ligger tre fjerdedels mil från Stockholm utåt Roslagstull-sidan. Huruvida dess klockor kunde höras till ifrågavarande plats är mer än tvifvelaktigt. Skalden säger det icke heller uttryckligen. *Utgifvaren.*

Nu började tumlarn gå ikring,
 Och Mollberg han damp af stoln.
 Vår nymf med sin arm och blixtrande ring
 Slog tallstrunten ut på kjoln ⁶⁾.
 Herdinnan trumf i bordet hon slog
 Och kjorteln öfver axlarna drog;
 Och mor på torpet utan krus
 Måst' borga vårt herrskap sitt rus.

På backen mot luckan hästen gul
 Uppreser sin man i sky,
 Så korg och blankarder, skenor och hjul
 Med lossnade skrufvar fly ⁷⁾.
 I eldad brunst han trängtar sin kos
 Och frustar med en gnäggande nos...
 Men Ulla, kullstjelpt som en fru,
 Med Mollberg hon snarkar ännu.

⁶⁾ Tallstrunt: öl, hvars vört blifvit tillsatt med tallstrunt, d. v. s. tallens unga vårs-kott, en förr mera vanlig dryck på de smärre utvärds-
 husen och krogarne. *Utgifvaren.*

⁷⁾ Blankarder (rättast brankarder): svigtande skalmar, som uppbära
 korgen på ett slags tvåhjuliga åkdon. *Utgifvaren.*

N 81.

Fredmans Epistel

*till grålmakar Löfberg i sterbhuset vid Danto-bommen, diktad vid grafven¹⁾,
dedicerad till doktor Blad²⁾.*

Märk hur vår skugga — märk, Movitz, mon frère —
Inom ett mörker sig slutar,
Hur guld och purpur i skofveln, den der,
Byts till grus och klutar!
Vinkar Karon från sin brusande elf
Och tre gånger se'n dödgräfvaren sjelf,
Mer du din drufva ej kryster.
Derföre, Movitz, kom, hjälp mig och hvälf
Grafsten öfver vår syster!

¹⁾ Danto-bommen: se noten n:o 2 på sid. 214. . Huruvida "grålmakar Löfberg" förestod den derinvid belägna krogen Wismar (se noten n:o 1 på sid. 183), utreda inga den tidens annaler. Att han emellertid var en känslig musikus inhemtad af Episteln n:o 78, der man ock får veta hans ändalyckt. *Utgifvaren.*

²⁾ Professor Anders Blad — en på sin tid ansedd läkare, äfven fornforskare och myntsamlare, ledamot af vitterhets-, historie- och antiqvitetets-akademien — var troligen af alla Bellmans samtida vänner den som längst öfverlefde honom. Född 1748, afled han (i koleran) den 14 September 1834. Åt denne sin vän ville Bellman tillägna en af Fredmans Epistlar, när de skulle tryckas, och bad honom sjelf välja. Blad föreslog då Episteln n:o 82. Men den hade Leopold företrädesvis utmärkt, hvarför densamma borde dediceras till honom. "Dock, du skall icke förlora derpå!" tillade Bellman. "Jag skall söka ut åt dig en af de bästa." Det blef närvarande Epistel, n:o 81. Melodien påstås vara af Bellman sjelf, enligt en tradition, som tillika berättar att, när han sjöng den för Kraus, denne vid tonen *f* i dess sjette takt utropade: "Detta *f* är värdt en dukat!" *Utgifvaren.*

Ack, längtansvärda och bortskymda skjul
 Under de susande grenar,
 Der tid och döden en skönhet och ful
 Till ett stoft förenar,
 Till dig aldrig afund sökt någon stig!
 Lyckan, eljest uti flygten så vig,
 Aldrig kring grifterna ilar.
 Ovän der väpnad — hvad synes väl dig —
 Bryter fromt sina pilar.

Lillklockan klämtar till storklockans dån . . .
 Löfvad står kantorn i porten
 Och vid de skrålande gossarnes bön
 Helgar denna orten ³⁾.
 Vägen opp till templets griftprydda stad
 Trampas mellan rosors gulnade blad,
 Multnade plankor och bårar,
 Tilldess den långa och svartklädda rad
 Djupt sig bugar med tårar ⁴⁾ . . .

Så gick till hvila från slagsmål och bal,
 Grälmakar Löfberg, din maka
 Der, dit åt gräset, långhalsad och smal,
 Du än glör tillbaka.

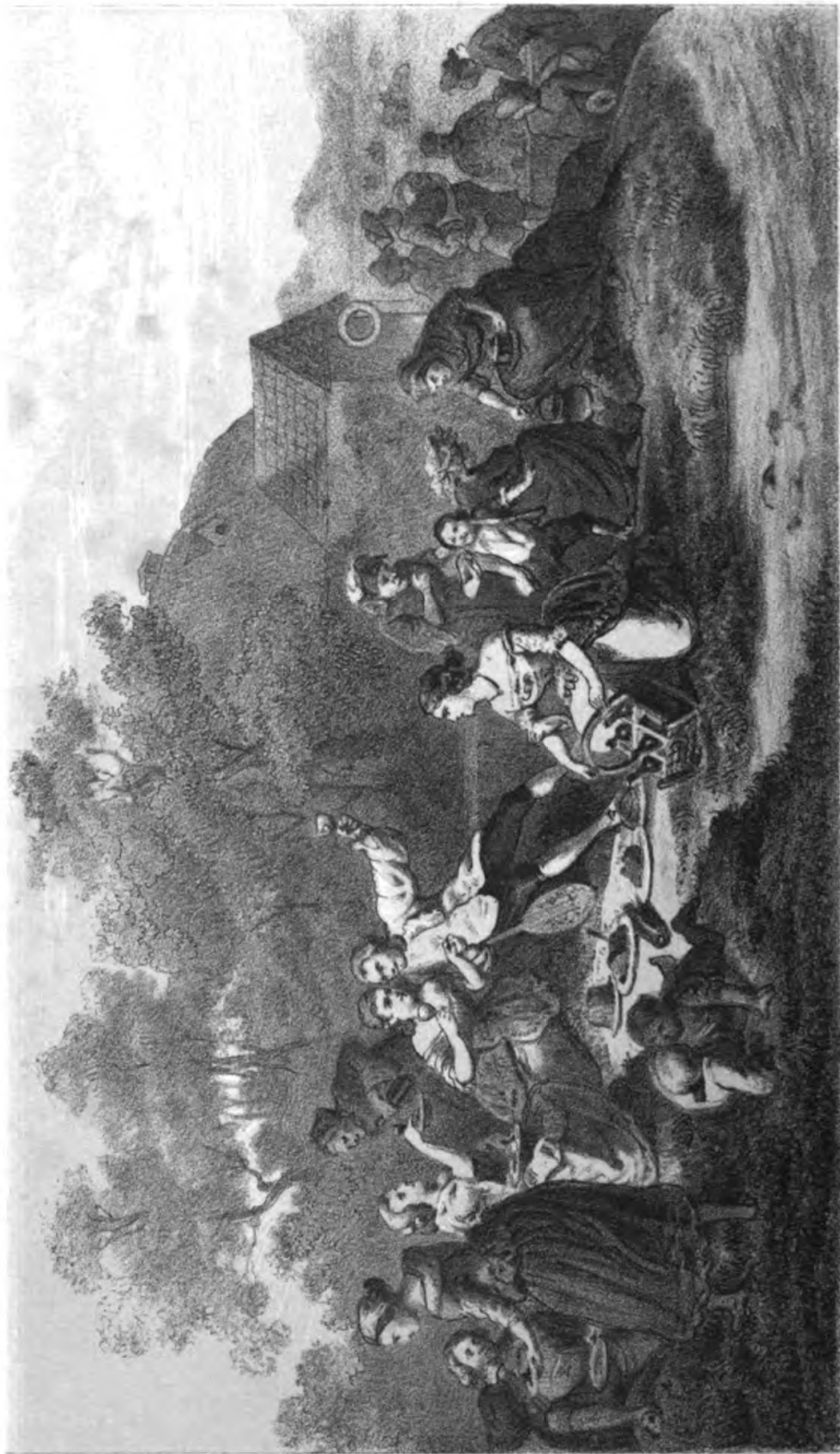
³⁾ Vid begrafningstillfällen hade fordom kantorn på bröstet fästad en stor bukett af buxbom eller annat grönt. Då det var så högtidligt att skolgossar (för traktering eller betalning) inbjödos att sjunga, anförde han sången, hvilken äfven uppstämades i sorghuset, när liket skulle bäras ut. Ännu i våra dagar ser man någon gång vid späda barns begrafning bärarne prydda med gröna qvistar. *Utgifvaren.*

⁴⁾ Danto-bommen låg inom Maria församling. Det är troligen dess tempel som skalden här menar. *Utgifvaren.*

Hon från Danto-bommen skildes i dag
Och med henne alla lustiga lag.

Hvem skall nu flaskan befalla?
Törstig var hon och uttörstig är jag —
Vi ä törstiga alla.

Fredmans Epistel N° 82 Strof 1.

A. Bonnier's Forlag Stockholm.

Arnz & Cie lith Dusseldorf.

N: 82.

Fredmans Epistel

*eller oförmodade afsked, förkunnadt vid Ulla Winblads
frukost en sommardag i det gröna¹⁾.*

Pastoral,
dedicerad till kongl. sekreteraren Leopoldt²⁾.

Hvila vid denna källa!
Vår lilla frukost vi framställa:
Rödt vin, med pimpinella,
Och en nyss skuten beckasin³⁾.
Klang, hvad buteljer, Ulla,
I våra korgar, öfverst-fulla,
Tömnda i gräset rulla —
Och känn hvad ångan dunstar fin!
Ditt middags-vin
Sku vi ur krusen hålla

¹⁾ Motivet för melodien till denna Epistel hafva musikkännare funnit härleda sig från en kör i Pergoleses "Stabat Mater", ett musikverk, som fordom i Sverige uppfördes ganska ofta. Att emellertid nuvarande melodi icke obetydligt skiljer sig från den, hvarpå stycket i sin födelse improviserades, se lefnadsteckningen öfver Bellman. *Utgifvaren.*

²⁾ Se noten n:o 2 på sid. 318... Carl Gustaf Leopoldt, skalden, adlad 1809 till af Leopold, föddes 1756, blef statssekreterare 1818 och dog 1829. Som en egenhet har man anmärkt att Leopold, Gustaf III:s favorit liksom Bellman, aldrig gifvit denne sednare någon offentlig hyllningsgård, icke ens nämt honom på ett enda ställe i sina talrika skrifter. Jemför dock lefnadsteckningen öfver Bellman. Och lika anmärkningsvärdt har man funnit det vara, att i den af Leopold redigerade Extra Posten för år 1795 icke alls omnämnas Bellmans frånfälle, då i tidningen likväl samtidigt berättas temligen utförligt om flera andra dödsfall, föga betydande. *Utgifvaren.*

³⁾ Pimpinella: se noten n:o 4 på sid. 38. *Utgifvaren.*

Med glädtig min.
 Hvila vid denna källa!
 Hör våra valdthorns klang, kusin,
 Korno - - - Valdthornens klang, kusin!

Präktigt på fältet pråla
 Än hingsten med sitt sto och fåla,
 Än tjur'n han höres vråla,
 Och stundom lammet bräka tör.
 Tuppen på taket hoppar
 Och, liksom hönan, vingen loppar;
 Svalan sitt hufvud doppar,
 Och skatan skrattar på sin stör.
 Lyft kitteln, hör!
 Låt kaffeglöden kola
 Der nedanför!
 Präktigt på fältet pråla
 De ämnen, som mest ögat rör,
 Korno - - - Som mest vårt öga rör.

Himmel, hvad denna runden,
 Af friska löffträn sammanbunden,
 Vidgar en plan i lunden
 Med strödda gångar och behag!
 Ljufligt der löfven susa,
 I svarta hvirflar grå och ljusa
 Träden en skugga krusa
 Inunder skyars fläkt och drag.
 Tag, Ulla, tag
 Vid denna måltidsstunden
 Ditt glas som jag!

Himmel, hvad denna runden
 Bepryds af blommor, tusen slag,
Korno - - - Af blommor, tusen slag!

Nymfen, se, hvar hon klifver
 Och, så beställsam i sin ifver,
 Än ägg och än oliver
 Uppå en rosig tallrik bär ⁴⁾!
 Stundom en sked hon öser
 Och öfver bunken gräddan slöser;
 Floret i barmen pöser,
 Då hon den mandeltårtan skär.

En kyckling der,
 Af den hon vingen rifver,
 Nyss kallnad är.
 Nymfen, se, hvar hon klifver
 Och svettas i ett kärt besvär,
Korno - - - Och svettas i besvär.

Blåsen, j musikanter,
 Vid Eols blåst från berg och branter!
 Sjungen, små kärlekspanter,
 Bland gamla mostrars kält och gnag!
 Syskon, en sup vid disken
 Och, pro sekundo, en på fisken!
 Krögarn, den basiliken,
 Summerar taflan full i dag...
 Klang, du och jag!

⁴⁾ Oliver: den plommonlika frukten af söderns olivträd, af hvilken mat- och bomolja pressas, men som ock förtäres hel, dock helst insyltad. I sednare skicket var den fordom en temligen allmän traktering. *Utgifvaren.*

Klang, Ullas amaranter
 Af alla slag ⁵⁾!
 Blåsen, j musikanter,
 Och hvar och en sin kallsup tag,
Korno - - - Hvar en sin kallsup tag ⁶⁾!

Ändtlig i detta gröna
 Får du mitt sista afsked röna . . .
 Ulla, farväl, min sköna,
 Vid alla instrumenters ljud!
 Fredman ser i minuten
 Sig till naturens skuld förbruten:
 Kloto re'n ur syrtuten
 Afklippt en knapp vid Karons bud.
 Kom, hjertats gud,
 Att Fröjas ätt belöna
 Med Bacchi skrud!
 Ändtlig i detta gröna
 Stod Ulla sista gången brud,
Korno - - - Den sista gången brud.

⁵⁾ Troligen både för meterns och rimmets skull samt af artighet mot Ulla har skalden här använt ordet "amaranter" i stället för amanger (amanger). *Utgifvaren.*

⁶⁾ Kallsup: en vanlig sup, icke blandad i kaffe eller annat varmt. *Utgifvaren.*

FREDMANS
S Å N G E R.

Aktningen för skalden fordrar att Fredmans Sånger liksom Epistlarne, bägge samlingarne utgifna af honom sjelf, bibehållas orubbade i sin bestämda nummerordning. Men derigenom hafva åtskilliga olägenheter vid ordnandet till ett helt af hans samlade skrifter omöjligen kunnat undvikas. Således måste Sången n:o 6 och n:o 45 bibehålla sina rum, ehuru de, såsom delar af de större stycken hvilka under titeln "Handlingar rörande Bacchi Ordenskapitel" äro inrymda i 2:dra delen af närvarande upplaga, der finnas i sammanhang med dem än en gång tryckta. Bland samma ordenshandlingar hade bort införas Sångerna n:is 1—5 samt 26 och 27. (Rörande uppkomsten af dessa handlingar jemte ceremonierna, benämningarne, prydnaderna, m. m., se anteckningen vid början af nämde del). Och till dikterna om Bacchus (n:is 17, 22, 23, 47—54) samt de bibliska styckena (n:s 35—43) skulle hafva varit rättast att ansluta de qväden af samma art, som nu äro upptagna i 3:dje delen. För öfrigt finnas i sistnämde del införda de ypperliga pastoraller och dryckesvisor, m. fl., som Bellman i stor mängd efterlemnadt utom de i Epistlarne och Sångerna befintliga.

I likhet med skaldens egen anordning vid Epistlarne har man i närvarande upplaga af Sångerna vid hvar och en satt öfverskriften "Fredmans Sång" samt derjemte bifogat särskilt rubrik, der sådan saknats och en fullt lämplig legat osökt till hands eller någon blifvit funnen i det på sid. 342 omnämnda exemplaret — en för likstämmighetens skull samt till lättnad för uppsökandet vågad åtgärd, den sannolikt ingen skall anse hafva trädt grannligheten för när.

Om benämningen "Fredmans Sånger" samt den närmaste anledningen till deras utgivande i tryck se lefnadsteckningen öfver skalden.

Utgifvaren.

*Efterföljande FREDMANS 65 SÅNGER
äro, så till poesi som den af mig till en del äfven
komponerade musik, öfversedde, rättade och erkände.*

Stockholm den 6 Augusti 1791.

Carl Mich: Bellman

Personerna,

som nämnas i Fredmans Sånger.

Kolmodin eller, såsom adlad i Bacchi Ordenskapitel af de Två Förgyllda Svinen, kallad "von Källarcreutz": behöfver ej vidare beskrifvas på dess mull: minnet af hans bacchanaliska styrka och lekande omgänge äro i flere handlingar förvarade.

Kolmodin, son af en bryggare, hvars släkt ännu qvarlefver i Stockholm, lærer en tid hafva varit stadsfiskal. I Sängen n:o 26 förer han prestafven vid Fredmans begrafning. Vid Bacchi orden är han en tid skattmästare och kämner. Jemför i öfrigt Sängen n:o 1. *Utgifvaren.*

Holmström: fordom aktuarie, med röd kappa, i f. d. manufaktur-kontoret, mera känd under namn af "Ehrensugga", som dess bacchanaliska vapen efter heraldikens regler på det nogaste utvisar.

Se Sängen n:o 1... Manufaktur-kontoret, som enligt 1739 års instruktion förvaltade fonden för den s. k. landshjelpen, upphörde genom 1766 års riksdagsbeslut... Om tjenstemännens röda kappor se noten n:o 12 på sid. 128. *Utgifvaren.*

Dessa tvänne kommendörer hafva långt för detta nedlagt sina trattar och kedjor i templet.

Såväl här som ofvanföre antydes att ifrågavarande tvänne Bacchi män voro afidna 1791, det år då Fredmans Sånger först utkommo. Insignierna "trattar" och "kedjor" ha tydligen afseende på ordenssällskapet Par Brikoll. *Utgifvaren.*

Nystedt: fordom likörförvaltare på källaren Enigheten, der alltid vankades fluidum och käppslängar: tecknade gemenligen hälften af namnet sjelf, och när kyparen lade stedt i ändan, så var räkningen färdig.

Nystedt lærer en kortare tid ha varit källarmästare på Enigheten, ett nu försvunnet nobisställe någorstades på Södermalm (icke det nuvarande under detta namn vid Hornsgatan, hvilket är blott tjuguet år gammalt). I Sängen n:o 1 adlas han till Oelheim med Oe och får till vapen en "blå näsa i rödt fält", till skillnad från Meissner (se näst härefter). *Utgifvaren.*

Meissner: karakteren och näringsstället obekante: adopterade till *Ölheim* med Ö en annau *Meissner*, som merendels satt och sof vid Hammarby på tullgården.

Daniel Meisner — han skref sitt namn med ett s — var i lifstiden bryggare och hade på 1750-talet sitt verk i egen-
domen n:is 15 & 16 i kvarteret Bryggaren inom Katrina för-
samling. Vid ordens-parentationen den 4 December 1777 kal-
las han bränvinsbrännare. Liksom Nystedt (se här förut)
adlas han i Sången n:o 1 till Ölheim, men med Ö och be-
kommer till vapen en "röd näsa i blått fält". Om hans val-
språk som riddare se Sången n:o 2.... Den vid Hammarby
befintliga tullen, i slutet af Stadsträdgårdsgatan, inrättades tro-
ligen för vintervägen från saltsjön och de andra sjöarna. *Utgifvaren.*

Dessa tvänne kommandörer hvila på Katrina kyrkogård.
Om Katrina kyrka se sid. 221. *Utgifvaren.*

Stendecker: konglig svensk pukslagare på hessisk stat: bekant
af sina hvirflar tolf steg ifrån pukorna: afsomnad på närings-
stället Elefanten vid Danto.

Stendecker, tysk till börd, var hofpukslagare redan under
Fredrik I:s af Hessen regering... Minnet af näringsstället
Elefanten har numera gått förloradt. Om Danto se noten
n:o 2 på sid. 214. *Utgifvaren.*

Lundholm: bränvinsbrännare och kommandör. Öfver honom är
parentation i templet hållen af perukmakargesällen, ceremo-
nimästaren, ordens-oratorn och parentatorn samt konstitu-
erade dansmästaren i koret Janke Jensen:

"Han söp tre quart på sex, och klockan sex han dög."

I Skinnarviken (se noten på sid. 196) hade Lundholm sitt
förmämsta bränneri. Ett annat också honom tillhörigt läser
ha legat någorstades på Djurgården. Parentationen hölls den
15 Oktober 1769. Om hans riddare-valspråk se Sången n:o 2.
Jemför Sången n:o 4.... Janke Jensen läser till nationen
hafva varit dansk eller holsteinare. Han lefde hufvudsakligen af
hårfriserareyrket. Det är egentligen under ordensfesterna som
Jensen utvecklar sina mångsidiga talanger. *Utgifvaren.*

Appelstube: för detta tullnär i Österbotten, som vid gästabud,
dit han ej blef buden, och då stekens ankomst på bordet
med valdthornen förkunnades, raglade dristeliga in och,
under föregifvande att kalven ej var förtullad, sjelf slukade
aurättningen.

Med denna skildring om Appelstube, en afsigkommen tull-
inspektör, öfverensstämmer det valspråk han erhåller i Sången
n:o 2. Jemför Sången n:o 4. *Utgifvaren.*

Österman: stolmakare: en vandrande riddare i anscende dertill
att stolen hängde vid taklisten.

Stolmakaren Österman hade sin bostad vid Högbergsgatan
på Södermalm. Om hans valspråk se Sången n:o 2. Jemför
Sången n:o 4. *Utgifvaren.*

Halling: sockerbagare: flyttade en vacker dag sin skylt midt

öfver gatan med denna sinnrika inskription: "Här bor sockerbagaren Halling, som tillförene bodde midt öfver."

Sockerbagaren Johan Halling var år 1756 egare till fastigheten under gamla nummern 120, nya 9, vid Vesterlånggatan. Af ännu kvarvarande räkningar kan man sluta att han aflidit före 1765, det år då enkan började utfärda sådana. Om Hallings valspråk som riddare se Sången n:o 2. *Utgifvaren.*

Agrell: tullskrifvare: lade för flera år sedan locket på sitt stop och vandrade.

Pehr Agrell lärar ha varit tullskrifvare i Norrköping, "interims suspenderad" och slutligen afdankad. Vid ordensfesterna är han än skattmästare och än prestaf-bärare. Om hans valspråk se Sången n:o 2. Jemför Sången n:o 4. *Utgifvaren.*

Kämpendal: härold i Bacchi Ordenskapitel: borgade sin sista sup på en lefvande gås från Fågelsången och afsomnade på näringsstället n:o 84 vid Hornskroken.

Sven Kjempendahl — så skrefs namnet rätteligen — var hökare och egde på 1750-talet fastigheten n:o 155 i kvarteret Kattan inom Maria församling. Hans välstånd lärar ha tagit ett snart slut... Fågelsången: fordom ett slags värds-hus, nu en privat lägenhet närmast Vinterviken till höger om vägen, då man från Liljeholmsbron kommit förbi Charlottendals-trakten.. Minnet af ofvannämde näringsställe i Hornskroken har numera gått förloradt: jemför noten n:o 1 på sid. 261. *Utgifvaren.*

Nybom: af honom är ej mera öfrigt i handlingarne än blott valspråket "Plus ultra."

Zacharias Nybom var bryggare och på 1750-talet egare till fastigheten n:is 42 och 43 i kvarteret Sandbacken inom Katrina församling... Om nämde valspråk se Sången n:o 3. *Utgifvaren.*

Planberg: ordens förste och siste kansler: en herre till åren.

Enligt Peter Planbergs egen meritlista blef han 1747, den 16 September, auskultant vid Stockholms rådhus och (dåvarande) kämmersrätter: 1749, den 17 Februari, vice notarie: 1758, den 15 December, ordinarie notarie och 1765, den 23 Januari, kämner.... År 1775 sökte han primarie-kämmerssysslan, men förbigicks af en i tjensten yngre person. Protokollet deröfver den 22 Juni samma år innehåller: "at Planberg är en snäll och skickelig man, enär han är uti sitt goda lynne, men at som oftast honom påkommer någon slags siukdom, hvartil han sielf til någon del torde vara orsaken, som aldeles sätter honom utur stånd at förrätta sine sysslor, hvilket understundom i flere veckor påstår". I sina besvär öfver utnämningen yttrar Planberg att han vore "nog besvärad af ärf-teliga och det hos mig ibland de fyra mäst härskande melan-coliska temperament", hvarföre hans nötgångar hos honom "ästadkommit sådan bitande sorg, at jag ofta ej funnit deruti lindring, så framt jag icke sökt fördrifva besvärliga tankarna ibland vänner, hvilkas redelighet stundom slagit mig felt, i det

de påfunnit sådana utvägar, som mera skadat än gagnat den bedröfvade och torde gifvit missgynnare och klaffare anledning at berykta mig för fri och vidlyftig lefnad". Och i afseende på den under flera veckor fortfarande sjukligheten säger han att detta yttrande vore osanning, men att han "någon gång nödgats för några dagar blifva i sitt hemvist så väl til sansning af strödda sinnen, som ock emellanåt til bot för de af sådan grof spis, som fattigdomen åtföljer, åkomna krämpor, hvilka ock, isynnerhet om vårtiden af ombyte i väderlek, såsom hosta och catarrhe gemenligen kunnat förorsakas". Följande året blef Planberg likaledes förbigången och klagade också deröfver, men med lika liten framgång. *Utgifvaren.*

Joseph Israelsson: stor latinsk poet: saknad af vitterheten: egde i ett utblottadt tillstånd en ograverad egendom, den han sjelf ej visste att han egde: dog i distraktion.

Det är icke utan skäl som Bellman kallar Israelsson latinsk poet: ännu har man i behåll efter honom åtskilliga poemer på latin, bland hvilka en elegia finnes bifogad Troilli likpredikan öfver erkebiskopen Jakob Benzelius 1747. Den börjar:

Obscuras animas obscuro pulvere condi

Ne mirari. Suas sic humus ambit opes.

Året derpå försvarade han under presidium af Olof Celsius den yngre en dissertation: "Schediasma histor. genealog., quo Blancæ, Sveciæ reginæ, dubii huc usque natales illustrantur". Israelsson var student i Uppsala. Hans starka begär för glaset släckte hans lärdomsljus och lade honom sjelf nog tidigt i grafven. Atterbom berättar att ännu på 1780-talet gingo flera anekdoter om Israelsson i svang bland studenterna, särdeles bland östgötarne, till hvilkas samfund han hade hört... I bellmanska ordensfarserna har han just ingenting att bestyra: han kallas der magister och bär vanligtvis ordens statuter (jempför Sängen n:o 3). *Utgifvaren.*

Knapen: virtuos i kung Fredriks tid på oboe. Omständigheterna så svaga och äkta ståndet så brydsamt, att hustrun vid ett tillfälle tog hans enda oboe och dermed tjärnade smör i smörtunnan, hvarefter den klara oboetonen alldeles försvann.

Knape var i konung Fredriks tid hofkapellist. Sedermera gift, försupen och totalt afsigkommen, egnade han som en äkta "Orfei dräng" sin återstående lefnad åt namnsdagsblåsning, o. s. v., på krogar och näringsställen... Oboe: se noten n:o 2 på sid. 61. *Utgifvaren.*

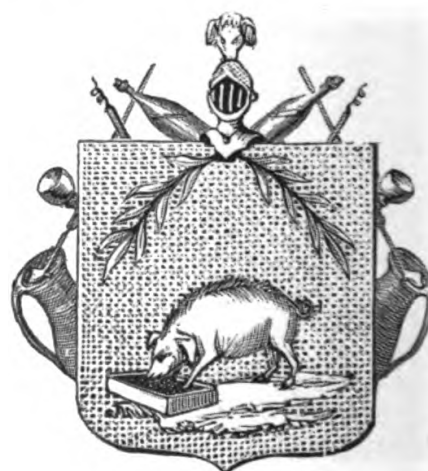
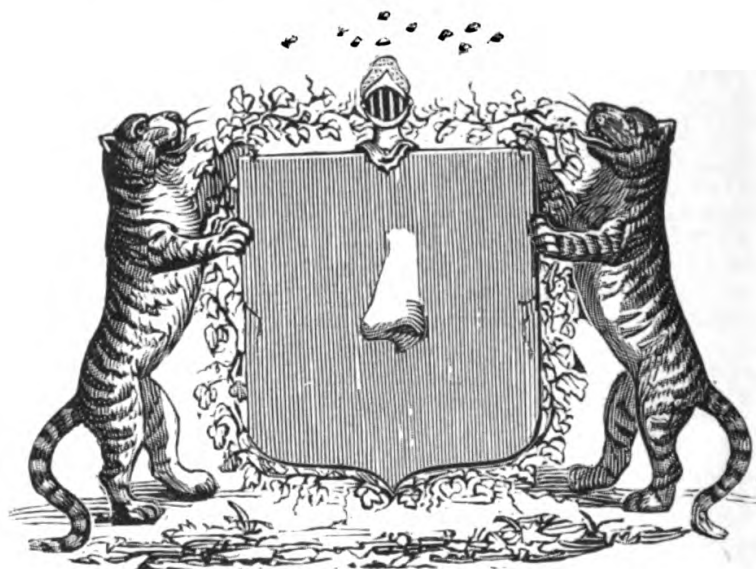
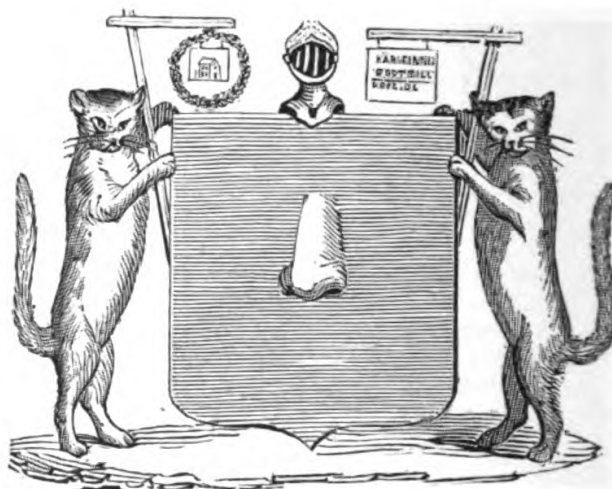
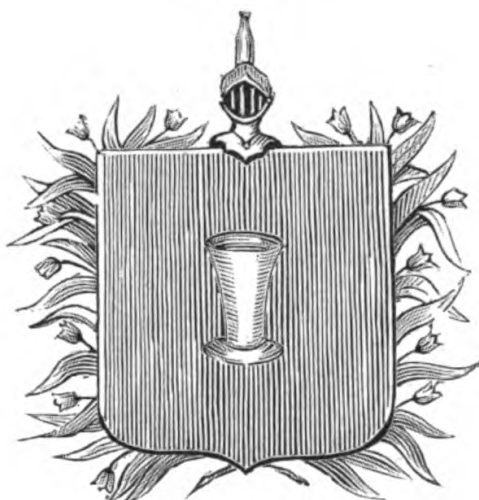
De öfrige personerna igenkännas på sina behöriga ställen i dessa Fredmans Sånger.

Samtlige här uppräknade personer uppträda såsom mer eller mindre handlande äfven vid ordensfesterna inom "Bacchi Ordenskapitel" (del. 2). *Utgifvaren.*

[illegible]

Bacchi adelsmäns vapen.

Källarecreutz.
1770.

Nr 1.

Fredmans Sång

om Bacchi adelsmän och deras vapen ¹⁾.

"Bacchi härolder med guld och beslag,
"Blir det kapitel?" Nej, inte i dag!
"Blir det inte riddarslag?"
Inte, inte, säger jag!
"Hvarför då kåpor och spiror, min vän?"
Jo, kära hjertandes, saken är den:
Kolmodin och Holmström se'n
Sku nu blifva adelsmän.
"Nå, så säger jag: Må göra!
"Värdigt Kolmodin upphöjs...

¹⁾ Angående tillkomsten af denna Sång har skalden Carl Fredrik Dahlgren i lifstiden berättat följande honom meddelade sägen. Bellman befann sig en afton på källaren Kejsarkronan bland några närmare vänner, då ett bud der infann sig med anmälan att Gustaf III önskade hans närvaro uppe på slottet. Konungen hade den dagen haft åtskilliga förtretligheter, som försatt honom i ett mindre godt lynne och föranledt att en tillämnad ordensfest blifvit uppskjuten. Bellman svarade budet: "Helsa hans majestät att jag omöjligen har tid, ty jag håller just nu ordenskapitel!" Sednare på aftonen besinnade han sig dock och gick upp till konungen, hvilken bad att han måtte muntra honom med någon rolig visa eller dylikt. Framför ett bord, stäldt midt på golvet och försedt med en rykande bål, slog sig Bellman då ned och sjöng detta qvåde om Bacchi adelsmän. Melodien öfversågs och rättades sedermera af Ahlström, men sjelfva temat var af Bellman. Huruvida han förut på Kejsarkronan utarbetat eller öfvertänkt det, känner man ej.... Nämde källare befans i dåvarande kanslirådet Ecklefs hus under nuvarande n:o 6 vid Drottninggatan, hörnet af Fredsgatan. Sedermera flyttades den längre upp på förstnämde gata, till huset n:o 23, men är nu nedlagd. *Utgifvaren.*

"Hvad namn och vapen skall han föra?"

Jo, han heter Källarcreutz,

Han heter nu von Källarcreutz.

Bacchus sjelf hans vapen målar:

I rödt fält en guldpokal;

Rundt omkring ett löfverk prålar

Med tulpaner och bregal ²⁾:

Öfverst ses i gyllne strålar

Riddarns namn och åretal ³⁾. :||:

"Tvi, tocka vapen vill jag inte ha!

"Bacchi härolder så granna..." Hur sa?

"Gula kåpor — nå, hurra!

"Spiror med!" Hur sa? Hva ba?

"Men, kära hjertans, förlåt mig, jag ber:

"Blefvo då ej några adlade fler?"

Kära hjertans, många fler:

Holmström fick ock sitt baner...

Tag en sup, på skorpan tugga!

Holmström — hör hans adelsnamn —

Han heter nu von Ehrensugga:

Vackert barn i Bacchi famn,

Ett vackert barn i Bacchi famn!

Aldrig han baneret mistar,

Ty han kämpar i sin tro.

Bacchus sjelf hans vapen ristar:

I ett gyllne fält — jo jo —

²⁾ Bregal. Såvida icke detta ord är detsamma som östgöta bond-ordet "bregal" briljant, juvel, eller härleder sig från spanskans "bergel", parterr, blomstergård, torde det kanhända vara endast ett s. k. konjunkturord, hvares betydelse nu svårligen kan förklaras. *Utgifvaren.*

³⁾ Se noten vid slutet af denna Sång. *Utgifvaren.*

Under tvänne oljoqvistar
Står en sugga vid en ho ⁴⁾). :||:

"Tvi tocka vapen! Jag passar ej på
"Bland Bacchi krymplingar välboren gå:
"Jag vill ej hans lagrar få...
"Blef ej flera än de två?"
Jo, kära hjertans, ändå en god vän:
Han, officianten med asken — ja, den —
Kilberg ⁵⁾). "Den, du?" Ja, just den...
Rör på tappen, drick igen!
"Käre, säg hvad namnet heter?"
Jo, han heter Adlerstop.
Fioler, valdthorn och trompeter
Kring hans vapen fästas hop,
Omkring hans vapen fästas hop.
I rödt fält ett tennstop glimmar,
Och en örn på locket står;
Midt i skölden solen strimmar,
Och i soln en kräfta går,
Nedanför en hvalfisk simmar
Och i gapet står: 'Gutår!' :||:

"Tvi tocket vapen — det ger jag åt hin:
"Kräftor och hvalfiskar, örnar och svin,
"Valdthorn, flöjter, violin!
"Men hvad eljest hölls för min?"

⁴⁾ Oljoqvistar: qvistar af olivträdet, i sinnebildsläran symbolen af fred: se noten på sid. 323. *Utgifvaren.*

⁵⁾ Officianten med asken d. v. s. Kilberg: se noten på sid. 14. *Utgifvaren.*

Jo, kära hjertans, en Nystedt, vi se,
 Har uti vapnet — långt mer än de tre —
 Verklig mer simplicité
 Än de andra adlade.
 "Kära, säj hvad namnet blifver?"
 Ack, hvad dårskap på vår ö!
 Jo, Oelheim han med Oe skrifver —
 Meissner skrifver bara Ö,
 Ja, Meissner Ölheim har med Ö.
 Tvänne tigrar skölden fatta,
 Hvilka sig på ändan ställt.
 Rundt omkring ä rankor satta:
 Öfverst flyr en bisvärm snällt.
 Men se vapnet, se och skratta —
 En blå näsa i rödt fält! :||:

"Tvi, fader härold, så när had' jag spytt —
 "Gammal familje, fast vapnet är nytt!
 "Stamfar var, som man uttydt,
 "Noak eller Lillepytt.
 "Oelheim med Oe det är nu då hans...
 "Hvad tar den andre för färger och glans?
 "Är det prydt med hjälm och krans,
 "Trummor, fanor, pik och lans?"
 Kära hjertans, hur du frågar!
 Hvem kan repetera allt?
 Jag är så törstig — du mig plågar —
 Hit en sup! Det är så kallt.
 Tag hit en sup! Det är så kallt.
 Meissner Ölheims vapen, kära,
 Är uti en fyrkant stäldt:

Tvänne kättor skölden bära.
 Hit en sup! Ich hab' kein geld.
 Meissner Ölheim bär med ära
 En röd näsa i blått fält ⁶⁾. :||:

⁶⁾ I enlighet med beskrifningen i denna Sång hade sällskapet Par Brikoll för högtidligheterna vid aftäckningen af Bellmans byst (1829) låtit på särskilda dukar afmåla här nämnda Bacchi adelsmäns vapen, och sedan dess ha de begagnats vid sällskapets större fester, både de offentliga och de enskilda. I litografier och handteckningar finnas de äfven afbildade. På vidhäftade plansch äro de återgifna i träsnitt med de heraldiska tecken, som utvisa färgerna... På alla exemplar af Källarcreutz's vapen står året 1770. Skulle detta — hvad som dock icke är troligt — utmärka det år, då Sången improviserades, så förfaller uppgiften i noten n:o 1: Gustaf hade då icke gjort skaldens personliga bekantskap.

Utgifvaren.

M 2.

Fredmans Sång

om Bacchi första riddarslag ¹⁾:

Ordenshärolder, tan era spiror!
 Och Stendecker, trumla nu —
 Bom, bom, bom, bom! Med pukor och liror
 Bacchi fest vi fra sku ²⁾.
 Riddarekapitlets våta gubbar,
 Klang! Bacchus dubbar :||:
 Lundholm,
 Bränvinsbrännarn... Värdig du!

Ordenskapitlet ingen nu rubbe!
 Lundholm han är värdig han:
Hodie mihi, cras tibi, gubbe,
 Du uti din stjerna fann ³⁾.
 Riddarn Appelstubbe, tullinspektoren,
 Klang, är friboren, :||:
 Bacchus,
 Bland hans hjeltar ålderman ⁴⁾.

¹⁾ Se första noten vid första stycket i del. 2. *Utgifvaren*.

²⁾ Lira: se noten n:o 5 på sid. 117. *Utgifvaren*.

³⁾ I sjelfsvåldiga öfversättningar torde de i denna Sång nämde valspråk kunna återgifvas sålunda: *Hodie mihi, cras tibi*: ingen går säker... *Patria ubi bene*: der jag mår bäst, der bor jag... *Veni, vici, vici*: bara jag kommer, så går det... *Aut Cæsar, aut nihil*: allt eller intet... *Semper adsum*: ständigt framme. *Utgifvaren*.

⁴⁾ Bacchus, bland hans hjeltar, d. v. s. bland Bacchi hjeltar — en egen ordställning, som Bellman stundom nyttjar. *Utgifvaren*.

Hjelte vid tunnan, stå inte flater —
 Riddarkåpan knäpp igen!
Patria ubi bene, kamrater,
 Står i stjernan . . . ser du den?
 •Vivat semper Bacchus, glas och buteljer!
 Står du och sväljer, :||:
 Österman,
 Österman, stolmakaren?

•Framst ibland Bacchi hjeltar han tråkar,
 Hjelper andra i sin mull;
 Men när som klotet käglorna råkar,
 Dimper kägelkungen kull.
Veni, vidi, vici! står uti stjernan.
 Klang! Bacchus ärna'n :||:
 Längese'n.
 •Vivat Bacchus och hvar full!

•Riddaren Bacchus ville betrakta . . .
 Sockerbagar Halling, stå!
 Puka, Stendecker, inte så sakta —
 Lyft upp pinnarna och slå!
Aut Caesar, aut nihil! hans valspråk blifver.
 Klang! Bacchus gifver :||:
 Halling
 Tappen till att suga på.

Än fins en stjerna, målad och prickad,
 För tullskrifvaren Agrell.
 Prompt till Norrköping varder han skickad,

Som Mercurius qvick och snäll.
Semper adsum! riddarns valspråk heter...
Pukor, trompeter, :||:
Pukor!
Nu kapitlet slöts i qväll.

M 3.

Fredmans Sång

om Bacchi andra riddarslag ¹⁾).

Se menigheten,
Hör på trompeten,
Pukorna vid Bacchi riddareslag!
Två servitörer
Bli kommendörer
Af hans orden denna dag:
Ordenshårolder, Glock och Kämpendal,
Bär sina spiror utan allt förtal,
Bom, bom, bom, bom, bom, :||:
Utan allt förtal ²⁾!

Trohet bör lönas,
Tapperhet krönas,
Romersk dygd bör romersk ära få,
Segrande lansar
Bindas med kransar —
Bacchus tänker likaså.
Skattmästarn utaf orden, Kolmodin,
Bär uti korset två förgyllda svin,
Bom, bom, bom, bom, bom, :||:
Två förgyllda svin.

¹⁾ Se första noten vid första stycket i del. 2. *Utgifvaren*.

²⁾ Glock: se noten n:o 2 på sid. 347. Om de öfrige här nämnda personerna se sid. 329—332. *Utgifvaren*.

Klinga med glasen,
 Rör orgelbasen!
 Riddarena upp i koret nu gå.
 Klang! Bacchus dubbar
 Två käcka gubbar,
 Stora hjeltar bland de små.
 Meissner till valspråk *Tota die* för,
 Nybom *Plus ultra* ³⁾... Hör pukslagarn, hör,
 Bom, bom, bom, bom, bom, :||:
 Hör pukslagarn, hör!

Undan för ropet!
 Nystedt för stopet,
 Planberg går som ordens kansceller.
 Truppen sig sluter —
 Ordens statuter
 Joseph Israelsson bär.
 Ordens-peruken bäres i ett skrin:
 Jensen den sätter uppå Kolmodin,
 Bom, bom, bom, bom, bom, :||:
 Uppå Kolmodin ⁴⁾.

³⁾ *Tota die*: hela dagen... *Plus ultra* (i fri öfversättning): bättre opp, eller ju fullare, dess bättre. *Utgifvaren*.

⁴⁾ I ett exemplar af Fredmans Sångar har Bellman med egen hand gjort några ändringar och tillägg. Så står här: Tyst nu... Härmed har han velat föra sig till minnes en strof, den han troligen icke erinrat sig vid tryckningen. I ett efterlemnadt manuskript lyder denna strof sålunda:

Tyst nu med glasen,
 Pukan och basen —
 Riddarepredikan hållas skall!
 Se, ordens-presten
 Knäpper opp västen
 Och går modigt till sitt kall.
 Hör på Pratenius, hjelten i sin tropp...
 Klockaren Trundman bär hans kapp opp,
 Bom, bom, bom, bom, bom,
 Bär hans kapp opp.

Med Pratenius menar skalden sannolikt icke någon viss person med detta

Allt skall sig skicka:
 Låtom oss dricka
 Friskt de nya riddarens skål!
 Friska humörer,
 Hej, kommendörer,
 Lustigt i vårt våta prål!
 Orden upplifvad, gammal är och vis,
 Äldre än ordo aurei velleris,
 Bom, bom, bom, bom, bom, :||:
 Aurei velleris ⁵⁾).

namn, utan en pratande predikant i allmänhet... Om klockaren Trund-
 man se personförteckningen vid början af del. 2. *Utgifvaren.*

⁵⁾ Ordo aurei velleris: gyllene-skins-orden. *Utgifvaren.*

N: 4.

Fredmans Sång

om riddare-edens afläggande i Ordenskapitlet.

- Timp.* --- Hör pukor och trompeter!
 Hvar riddare står så feter
 Med rosor och gullbeslag:
 I dag blir det riddarslag.
- Timp.* --- Stig fram, du Bacchi hjelte!
 Knäpp igen ditt riddarbälte
 Och, Lundholm, stå ej så tvär —
 Stig, riddare, fram och svär!
- Tromb.* --- Hör, Knapen han spelar! --- *Oboe.*
 Lundholm, var värdig! Tag stjernan här! :||:
- Timp.* --- "Jag, Lundholm, jag bedyrar:
 "Af bränvin min hjerna yrar,
 "Af bränvin är all min blod,
 "Och flaskan är min klenod.
- Timp.* --- "I stjernan, jag nu vinner,
 "Mitt timglas sakta rinner.
 "Ack, ack, tocken stjerna... lull...
 "Aj, aj, om hon vor' af gull!"
- Tromb.* --- Hör, Knapen han spelar! --- *Oboe.*
 Var, Appelstubbe, värdig! Fall ej omkull! :||:

Timp. --- "Jag, Appelstubbe, lofvar,
 "Om lyckan mig väl begåfvar
 "Ell' om hon mig intet ger,
 "Att fäkta vid ditt baner!

Timp. --- "Jag tjent min kung vid bommen,
 "Men Bacchus, min far, med gommen.
 "Jag skrattar inför din tron
 "Åt syssla och suspension."

Tromb. --- Hör, Knapen han spelar! --- *Oboe.*
 Österman, var värdig! Stå rätt på skon. :||:

Timp. --- "Jag, Österman, allena,
 "Kontrakt i minsta sena,
 "Jag står nu här vid ljus
 "I nattrock och i karpus ¹⁾).

Timp. --- "Jag svär och jag bekräftar:
 "Den stjernan, man på mig häftar,
 "Skall dingla och dangla våt —
 "Mitt öga det går i gråt."

Tromb. --- Hör, Knapen han spelar! - *Oboe.*
 Agrell, var värdig! Låt, Knape, låt! :||:

Timp. --- Hör, Jensen ²⁾! "Hvad befaller?"
 Hit flaskor utaf kristaller!
 Skattnästar-peruken fram,
 Pomada och tång och kam!

¹⁾ Karpus: se noten på sid. 77. *Utgifvaren.*

²⁾ Sondén, i sin upplaga af Bellmans skrifter, rättar såsom tryckfel namnet Jensen till Agrell. Häri misstager han sig dock, ty skalden låter icke Agrell aflägga eden. Deremot är det Jensen, ceremonimästaren, som framropas för de ekonomiska bestyren. *Utgifvaren.*

Timp. --- Agrell han skall nu bära
Skattmästare-kors med ära.

Ja, vivat i Bacchi tjäll
Skattmästaren Pehr Agrell!

Tromb. --- Hör, Knapen han spelar...

--- *Oboe.*

Dubbningen i kapitlet slöts nu i qväll. :||:

N: 5.

Fredmans Sång

*eller bref till löjtnant Treffenberg med trenne grascypresser
öfver härolden i Bacchi Ordenskapitel, m. m.,
herr Johan Glock. Juli 1770 ¹⁾.*

Herr löjtnant!

Så ofta jag eger ledighet, försummar jag ej att tillskrifva herr löjtnanten som en kär vän. Men mina bref blifva, i anseende till mitt myckna arbete för min konung, hans krono och landom, icke så lustiga och glada som jag önskade, utan lika så matta som min tankegåfva denna postdag, ty jag har sorg! Si, för detta notarien vid södra förstads kämnersrätt, sedermera primarie kämneren vid norre förstads västra kämnersrätt samt härolden vid Bacchi Ordenskapitel herr Johan Glock ²⁾ är med döden afgången i början af denna månad, efter hvilken herre och man parentation kommer att hållas den 11 nästkommande Augusti af ceremonimästaren, ordens-parentatorn, oratorn och konstituerade dansmästaren i koret Janke Jensen. Härvid blifver

¹⁾ Denna öfverskrift har Bellman sjelf tillagt i det på sid. 342 omnämnda exemplaret af Fredmans Sånger. I enlighet härmed har han ock i texten ändrat Min herre till Herr löjtnant! Att få närmare underättelser om denne Treffenberg har ej lyckats *utgifvaren*.

²⁾ Johan Glock var, enligt 1768 års kalender, såsom här nämnes notarie i södra förstads kämnersrätt, blef sedermera primarie kämner och afled 1770. Hans far var vinskänk. Modern, Maria M. Glock, innehade som enka 1756 egendomen n:o 55 i kvarteret Det Inre inom Nikolai församling. Huruvida Glock i ett eller annat hänseende var

minsta prakt som är möjlig: ingen procession med buller och larm, utan endast knäppning på pukorna, då ordensbaneret bäres af den härolden, som utnämnes efter Glock. Här gissas på åtskilliga, som kunna anses värdiga att intaga vår dödes embete i kapitlet: man undrar hvem lotten faller på, i anseende dertill att härolds-embetet är en poste d'honneur, såvida de äro förklarade lika med riddare af högbemälte orden³). Vår affidne härolds förtjenster äro dråpeliga i Bacchi rike, och hans grift hedras med drufvor och kantater, hans aska bestänks med hoglands vin och öl⁴). Klockorna skola klämta i templet och derefter oratorn stiga upp och hålla ett till ämnet lämpeligt tal, hvarefter hela festen slutas med en elegi eller sorgelig kantat om dess afgång, några qväden om Bacchi safter och rusige mäns glädje och raglande qvinnors tankespel, om verldsbekymrets förakt vid glas och buteljer och om den himmel, som hvälfver öfver Bacchi länder.

Jag torde uppmuntra herr löjtnanten med några af ordensbröderne vid detta tillfälle författade grafcyresser, till exempel:

något synnerligt original känner man icke. Att så förhållit sig är emellertid troligt, då Bellman tillegnat sig honom icke allenast här, utan ock på flere andra ställen. *Utgifvaren.*

³) Skalden ger här tydligen en släng åt de kungliga ordensstatuterna. *Utgifvaren.*

⁴) Hoglands vin: se noten n:o 4 på sid. 38. *Utgifvaren.*

A.

Dyrbart aftonoffer

vid

för detta härolden i Bacchi riddarekapitel

herr JOHAN GLOCKS

öppnade och tillslutna griftekor,

upptändt på Gröna Jägaren ⁵⁾

emot morgonen vid solenes uppgång

den 9 Juli 1770

af

von Berco,

'kommendör ⁶⁾).

Så vandra våra store män
Ur luset in i skuggan.

⁵⁾ Gröna Jägaren: ett numera nedlagdt närings- eller traktörsställe på Södermalm vid St Paulsgatan i huset n:o 23 inom kvarteret Småland.

Hufvudbyggnaden, ett envånings trähus, kvarstår ännu till större delen i sitt gamla skick med gafveln, såsom träsnittet här utvisar, vänd utåt gatan och långsidan inåt gården försedd med en rad vindskupor midt emot en trädgårdstappa. En liten flöjel på gårdens brunnshuf, föreställande en jägare, som sigtar åt ett träd, är nu det enda som mera direkt påminner om det forna namnet. *Utgifvaren.*

⁶⁾ Johan Fredrik von Berco, son af kaptenen vid brandvaktskompaniet i Stockholm Johan von Berco och Charlotta Margareta Falkenbo, föddes den 23 Augusti 1712. Stammafadern hette Johannes Bercovius och var kyrkoherde i Berlin. Uti en i banken förvarad handskrifven "Bio-

Här ligger denne riddaren
 Utaf Förgyllda Suggan
 I grafvens mörka vinkel gömd,
 Och svept i bara kransar,
 Förträfflig man och vidtberömd
 I Bacchi lek och dansar ')!)

Din härolds-spira brytes af
 Af mig och dig och döden.

grafisk matrikel öfver bankens embetsmän och betjente, begynd af Fredrik Silverstolpe, fortsatt af Carl Gudmund Silverstolpe" (tre digra band i kvartformat) heter det: "Johan Fredrik von Berco hade 1731 den 23 Augusti blifvit extra ordinarius i banken, men derifrån tagit afsked 1735 den 24 April. Blef ånyo 1742 den 9 September antagen på prof. 1743 den 17 Maj extra ordinarius. Erhöll 1744 den 4 Maj 100 daler s:mts lön på extra stat. 1745 den 13 Februari kontorsskrifvare vid diarium i vaxelbanken med 125 daler s:mt. Samma år den 30 Oktober kontorsskrifvare med 200 daler s:mt. 1747 den 21 December kontorsskrifvare vid expeditionerne i vaxelbanken med 250 daler s:mt. Blef sedermera för senfärdighet och opålitlighet afsatt 1752 den 28 Mars, men fick en årlig nådegåfva af 200 daler s:mt, den han njöt till sin död 1771 den 23 April. Gift 1765 den 1 November med bryggarenskan M. Lindal".... Med denna anteckning öfverensstämmer stamtaflan i riddarhuset, hvilken derjemte tillägger: "Uti en af Bellmans visor införes denne Johan Fredrik von Berco sågande:

Jag söp — lät si, min bror — fem kannor på en dag,

Och sen blef plenum, bror, och så voterad jag."

På riksdagarne uppträdde han som kaput familie, innan han ännu vardt totalt försupen. Han hittades död bland afskrädet bakom dåvarande Gröna gången vid Skeppsbron. Om hans bortgång notificerar enkan riddarhusdirektionen i följande ordalag: "At den högste Guden behagat til min stora sorg hädankalla min i lifstiden älskelige man, Bokhållaren i Rikens Ständers Banco, välborne herr Johan von Berco, hvilcken genom en salig död lämnat detta jordiska d. 23 innevarande April, har jag bordt ödmjukast gifva Högloflige Riddarhus direktionen tilkänna..... ödmjukast tjenarinnu Margareta Lindal, en högtbedröfvad änka." Han var barnlös, och med honom utgick ätten. Vapnet (i skölden en hans jemte ett träd med fem stjernor öfver) finnes upphängdt i Katrina kyrkas högkor till minne af farbrodern sekreteraren Wilhelm von Berco, som afled 1753..... von Berco, ifrågavarande Bacchi-hjelte, uppträder ofta i ordensfarserna, och som riddare bekommer han till valspråk: "O tempora, o mores" (o tider, o seder)! *Utgifvaren.*

7) Bland Fredmans Sånger äro de tre elegierna i n:o 5 gemensamt satta till den gamla Sinclairs-visans melodi, hvilken, hurudan än dess upprinnelse må vara, dock vid Bellmans uppträdande redan var en allmän svensk folksång. (Atterbom, Sv. Siare och Skald. del. 6, sid. 57). *Utgifvaren.*

Din flaska krossas på din graf
 Och klingar dina öden:
 Hvar droppa, till den sista tår
 Som sprids i blanka strålar,
 Din vinter, sommar, höst och vår,
 Din dag och afton målar.

B.

Välment sorgesyn,
 imaginationsvis förklarad
 vid

JOHAN GLOCKS
 afgang från jordklotet
 af
 von Ehrensugga
 om aftonen på Förgyllda Draken
 den 11 Juli 1770⁸⁾.

Se svartå böljans hvita drägg —
 Ack, se hur Karon stretar!
 Han vrider vattnet ur sitt skägg
 Och med sin båt arbetar:
 Med åran vill han vågen slå,
 Men vågen slår tillbaka,
 Och himlens fönster öppna stå,
 Och alla skyar braka⁹⁾.

Förgänglighetens fält jag ser,
 Fast mörkret mig förblindar.

⁸⁾ Förgyllda Draken: se noten n:o 3 på sid. 237. *Utgifvaren.*

⁹⁾ Om melodien se noten n:o 7 på nästföregående sida. *Utgifvaren.*

Min Glock i Karons båt går ner
 Och vräks af storm och vindar.
 Farväl med vin och dubbelt-öl,
 Och bort med glas i handen!
 Rättnu, min vän, så är din köl
 Vid elyseiska stranden.

C.

En gyllene och blomsterrik urna,
 enfaldeligen nedsatt
 på de elyseiska fälten
 den åttonde dagen i hömånaden 1770
 in tumulo
 GLOCKII
 af
 Kämpendal,
 nuvarande förste härolden i Bacchi Ordenskapitel ¹⁰⁾.

Så slår min Glock nu locket till
 Uppå sitt stop och vandrar,
 Hvarthän — jag icke veta vill....
 Gutår! Jag dig ej klandrar.
 Du har förfall: du måste dö
 Och skiljas från vår lusta.
 Men vi med glas på denna ö
 Ditt lof i klunkar pusta ¹¹⁾.

Du druckit så din saft till slut,
 Så lärt din drufva pressa,

¹⁰⁾ In tumulo Glockii: i Glocks grafhög. *Utgifvaren.*

¹¹⁾ Om melodien se noten n:o 7 här ofvan. *Utgifvaren.*

Att varma oljan rinner ut
 Uppå din kalla hjessa.
 Din hydda var så våt i dag
 (Jag kan dig ej befria),
 Så våt att döden vid sitt slag
 Har rostat full sin lia.

Men, ack, din tunga, hur var hon?
 I bara honung guten.
 Och bäst du stod vid Bacchi tron,
 Hur blef hon stum och sluten!
 Hur blekna dina läppar af
 Och ingen sötma kände!
 Hur blef ditt paradiset din graf
 Och vällust ditt elände!

Välan! Gutår, min döde bror,
 Din skål — gutår i grafven!
 Jag tumlar i ditt griftekor
 Och raglar med prestafven.
 Men törsten är ej mer ditt qval...
 Min hjerna nu förbryllas.
 Din urna skall af Kämpendal
 Med vin och blomster fyllas.

N° 6.**Fredmans Sång***öfver brännvinsbrännaren Lundholm¹⁾.*

Hör, klockorna med ängsligt dån
 Nu ringa för en Bacchi son,
 För riddarn Lundholm der i vrån,
 Af döden uppsluken.
 Se ordens-peruken!
 Se stjernan på'n!

Hör klockorna vid mörksens tull!
 Sof, gamle Lundholm, sof lull-lull!
 Kupido sjunger vid din mull:
 "Om nånsin din maka
 "Skull' kysst på din haka,
 "Hon blifvit full."

Din morgonsol brann sällan klar,
 Din middag blott en skymning var,
 Din näsa aftonrodnan bar:
 Så rödlätt och trinder,
 Af mörckblåa kinder
 Hon skugga har.

¹⁾ Melodien till denna Sång — äfven använd af Envallsson i "Kron-
 fogdarne" till första aktens slut-kör — är hemtad från Gretry. *Utgif-
 varen.*

Så slås din kammardörr i lås:
Din ordens-kåpa, kors och krås
I jorden multna och förgås.
Din kista man rör . . .
Ta i, kommendörer!
Trompetare, blås!

N° 7.**Fredmans Sång***till Kärleken och Bacchus.*

Kärlek och Bacchus helgas min skål —
Bägge sku firas af ungdom och ålder.
En ger jag hjertat, den andra min bål,
Ty Bacchus ger Astrild härolder.
Femton års flicka och fuller pokal
Är hvad i verlden helst mig behagar...
Ack, hvad jag önskar uti mina dagar
Hos Venus bli fändrik, hos Bacchus korpral!

M 8.

Fredmans Sång

i önskningsväg af honom såsom en Bacchi man.

Ack, om vi hade, go vänner, en så
 Ungerskt vin för vår strupa
 Och att vid så-stången vi vore två
 Som hade lof till att supa!
 Vi skulle ligga — gu'signe Guds lån —
 Jag och kamraten med tungan i sån.
 Ack, om vi hade go vänner, en så
 Ungerskt vin för vår strupa ¹⁾!

Ja, fast den sån vore tunger som bly,
 Skull' han bli lätt till att bära:
 Jag skull' med krafter och rosende hy
 Lyfta min börda och svära,
 Och min kamrat skulle ta mig i famn,
 Dansa med stången och sjunga mitt namn.
 Ack, om vi hade, go vänner, en så
 Ungerskt vin för vår strupa!

Ej på trehundra steg någon själ,
 Nej, ingen käft på trehundra!

¹⁾ Ungerskt vin: samtliga de vinsorter som tillverkas i Ungern och der-
 till hörande länder. Det räknas bland de ädlaste i Europa. I allmänhet
 ingår det nog starkt hettande i blodet. Tokayervinet anses för det bästa,
 men är också det dyraste. *Utgifvaren.*

Nej, våra portar skull' stängas så väl:
 Ingen skull' bulta och dundra.
 Bulta nå'n dit, skull' vi lyfta vår stång,
 Fäkta som bröder och dö på en gång.
 Ack, om vi hade go vänner en så
 Ungerskt vin för vår strupa!

Båd uti urväder, solsken och slask,
 Dunder och blixst och i torka,
 Ja, om från himlen föll' englar pladask
 Neder i sån, skull' vi orka,
 Orka att slåss, köra opp dem till må'n,
 Taga basunen och dricka ur sån.
 Ack, om vi hade go vänner, en så
 Ungerskt vin för vår strupa ²⁾!

²⁾ I den ursprungliga texten upprepas icke allt igenom vid slutet af hvarje strof de två första raderna, som börja Sången, utan de två första raderna i hvarje strof särskilt. En här utelyckt slut-strof tycks häntyda att det hela varit en improvisation. Nämde strof lyder sålunda:

Står du, lärftskrämare, grinar i vrån,
 När vi oss två här förlusta?
 Spänn dina plirande ögon på sån,
 Sprick i din galla och pusta!
 Nå, sätt nu munnen till brädden, kamrat,
 Svälj i hvar bläddra en ungersk dukat!
 Står du, lärftskrämare, grinar i vrån,
 När vi oss två här förlusta?

Utgifvaren.

M 9.

Fredmans Sång,

då han vid måltidskalaset tackade värden och värdinnan.

Nå, ödmjukaste tjenare, gunstig herr värd!
 Klang, en klunk uppå skinkan, innan steken blir skärd!
 Hvad den soppan den var delikat — utan flärd —
 Och de frikadellerna charmanta, herr värd!
 Sillsallaten förträfflig med äpplen och lök!
 Deliciös den kalkonen i sin flottiga rök!
 Maken bringa näpplig fins i konungens kök.
 Råga mer i glasen och den punschen försök!
 Samtliga vänner kring denna bål
 Ha den äran vid fru värdinnans skål
 Buga oss.

Kor:

Nå, ödmjukaste tjenare, gunstig herr värd!
 Den skålen blir dig tillkänd, tömd och förärd.

Nå, så klang för de sköna! Än ryker vår bål.
 Klang, min nådiga! Drick och stäm nu in i vårt skråll!
 "Har den äran dricka gunsti' herrarnas skål."
 Klinga, granne, press i botten, drick hvad du tål!
 Min herr Bredström, ödmjukaste tjenare! "Tack!"
 Skål, högädle herr rådman! Det var kostelig rack ¹⁾.

¹⁾ Rack: se noten n:o 3 på sid. 164. *Utgifvaren.*

Min herr tullförvaltare — förlåt mig — jag drack!

Hvad den varma punschen är storståtelig... ack!

Samtlige vänner kring denna bål

Ha den äran vid fru värdinnans skål

Buga oss.

Kor:

Klang, j skönheter! Se, ännu ryker vår bål

Med slevven full af rack, citroner och prål.

Din ödmjukaste tjenare dricker dig till —

Klang, en klunk, lilla Iris! Vill du blott som jag vill,

Skall vår brudsäng bäddas så der medio April,

Och fiolerna sku drilla drill uppå drill.

Men den handen, som detta mitt hjerta försmår,

Och det ögat, som sneglar nu på mig — du förstår —

Och det vackra bröstet, som nu sväller — gutår —

Skall väl tryckas till min ömma famn nästa år.

Samtlige vänner kring denna bål

Ha den äran vid fru värdinnans skål

Buga oss.

Kor:

Din ödmjukaste tjenare dricker dig till

Ett styckfat fullt i botten²⁾... Hit med en sill!

²⁾ Ett styckfat. "Stycke" benämnes af somliga ett slags fat eller laggkär i vinhandeln, hvilka för sin storleks skull äro "liggare". De större rymma vanligen omkring tio oxhöfden, d. v. s. niohundra kannor. *Utgifvaren.*

M. 10.

Fredmans Sång,

då han supit öfver midnattstid.

Supa klockan öfver tolf,
 Lefva bland förryckta!
 Jorden är mitt kammargolf,
 Solen är min lykta.
 Jag bryr mig om ingenting,
 Blott att hjernan löper kring,
 Löper kring, :||:
 Löper kring, :||:
 Intill dess hon domnar
 Och jag fattig somnar.

I min farfars gamla rock
 (Hål uppå armbågen)
 Står jag bland en lustig flock,
 Super bara rågen,
 Tar mig ur de vackra krus
 Morgon-, middags-, afton-rus,
 Afton-rus, :||:
 Afton-rus, :||:
 Och så blir jag röder
 Som de äkta bröder.

Stode salig far min opp
 Och mig hörde hicka,

Sade han: "Min gosse, topp,
 "Vi sku brorskål dricka!"
 'Ja min bror', så svarte jag,
 'Drick med mig till ljusan dag,
 'Ljusan dag, :||:
 'Ljusan dag, :||:
 'Sedan må du ila
 'Åter till din hvila!"

Blefve jag en riker man,
 Finge mynt i pungen,
 Skulle jag till jul, minsann,
 Klä mig grann som kungen,
 Köpa mig, förr'n någon tror,
 Rock och väst och nya skor,
 Nya skor, :||:
 Nya skor :||:
 Och så pung i håret
 Och så ur på låret ¹⁾.

Men min strupe vill bli full,
 Tål ej denna torken.
 Gull ej annat är en mull —
 Gubbar, ta ur korken!
 Låtom oss i ro och fred

¹⁾ Pung i håret, d. v. s. hårpung: "platt, nedtill vanligen bredare än upptill, å ömse sidor hopsydd, med vadd eller blårfodrad pung af svart taft, besatt med platta sleifer eller lik en ros, och som fordom nyttjades att deruti insticka och bära en hårpiska." (Dalin, Ordb. öfver Sv. Spr.). En sådan pung begagnades för såväl det egna håret som perukens. Jemför noten n:o 3 på sid. 202. Ur på låret. Uttrycket har afseende på den tidens mod att bära urkedjor, som från en särskilt byxficka hängde med sina många berlocker långt ned på magen. *Utgifvaren.*

Svälja sista klunken ned,
Klunken ned, :||:
Klunken ned, :||:
Och oss sedan döda
I det våta röda ²⁾).

²⁾ Blott en antydning att någonting mystiskt ligger under detta uttryck
torde vara tillräcklig att förklara meningen. *Utgifvaren.*

N° 11.

Fredmans Sång

på qvällqvisten under önskan att han vore kung.

Portugal, Spanien,
 Stora Britannien,
 Ack, om jag egde de kronor i qväll
 Uppå min hjessa,
 Skull' en prinsessa
 Hvila i famnen liksom en mamsell,
 Jag och min lilla
 Somna så stilla —
 Af mina björnar jag böd då farväl.

Bomber, raketer,
 Pukor, trompeter
 Skulle oss väcka med dån och med knall,
 Våra drabanter
 Spela sitt lanter,
 Dricka vår skål utur krus af kristall¹⁾.
 Jag skull' ock dricka:
 Vivat min flicka!
 Se'n skull' det smälla tills dagen blef all.

Ostron jag väljer —
 Rhenska buteljer

¹⁾ Lanter: ett kortspel, hvori knektarne äro de högsta korten. Det har någon likhet med fem-korts kille. *Utgifvaren.*

Skulle min drottning och jag tömma ut.
 Pudding med russin,
 Vofflor ett dussin
 Blefve vår frukost, en kallsup till slut ²⁾.
 Skönaste knaster —
 Hundra piaster
 Skålpundet kosta skull' uti minut.

Skål, kamerater,
 Generalstater,
 Helige fader i Rom och din ätt!
 Slut på min messa —
 Farväl, prinsessa!
 Kronan är borta . . . hon kom också lätt.
 Ände på psalmen!
 Jag går till Malmen
 Och på kredit tar en sup och kottlett ³⁾.

²⁾ Kallsup: se noten n:o 6 på sid. 324. *Utgifvaren.*

³⁾ Malmen, Malmens: ett ända intill närvarande tid beryktadt, men nu försvunnet värdshus med källarrörelse i huset n:o 6 vid Myntgatan, der stadens styrelseverk nu äro. Dess tillvaro förskref sig ända från Carl IX:s tid: den 12 Juni 1603 förordnade han, i sammanhang med värdshusrörelsen i allmänhet, att Henrik Danitz på detta ställe skulle hålla förplägning och till skylt hänga ut tre kronor. Deraf behöll det ännu långt in på 1700-talet namnet "stadshuskällaren Tre Kronor". *Utgifvaren.*

M 12.

Fredmans Sång

huruledes han bjöd hela olympen på kalas.

Venus, Minerva,
 Mars bland de djerfva,
 Han, som med trummor och döden går på,
 Pallas och Klio,
 Muserna nio,
 Jupiter, Pluto, Apollo också,
 Gudar, gudinnor,
 Hjeltar, hjeltinnor,
 Hela olympen, gutår i min vrå!

Eder till ära
 Törs jag begära
 Af era nåder den lycka och grace,
 Utan att ljuga,
 Att i min stuga
 Hålla till godo ett litet kalas?
 Värden är ringa:
 Skinka och bringa,
 Pepparrot, senap och vin några glas...

Bacchus han språka
 Hur han skull' åka
 Uti en vagn med Pan och Sylvan.
 Febus ej mäktar,

Han sig ursäktar:
 Gubben har durklopp och dras med qvartan.
 Ja, Melpomene
 Har ondt i bene' —
 Fröken dock skicka mig en parmesan.

Juno har snufva —
 Nattrock och hufva
 Ärna gudinnan att kläda sig i.
 Jag blef villrådlig;
 Dock hon var nådig,
 Sade: "Jag kommer uti chauve-souris ¹⁾."
 Vördnad i hjerta,
 Bäfvan och smärta —
 Gudar, gudinnor, kom, gören parti ²⁾!

¹⁾ Chauve-souris: a) en art grå dominodräkt med vinglika utviku-
 ngar på kapuschongen: b) ett slags nattmössa med dylika utvikningar på
 sidorna. *Utgifvaren.*

²⁾ Fredman lär i verkligheten icke visat sig så stoiskt lugn som skalden
 i slut-strofen framställer honom. Högfärdsglädjen öfver äran af det vän-
 tade höga besöket måtte ha gripit honom vida mer än förargelsen öfver
 dess uteblifvande. I den ursprungliga texten heter det nemligen:

Nu är jag nöjder,
 Se'n från de höjder
 Sådant ett herrskap jag får på visit....
 Men — det var satan —
 Här jag på gatan
 Ligger i rännsten så full som ett svin!
 Himmel... jag blundar...
 Kattor och hundar,
 Pojkar och kärngar olympen för hit.
 Intet mig stärker:
 Hjernan den värker...
 Nej — från olympen är ingen, min själ!
 Sorgen å sido!
 Bacchus, Kupido,
 Jag är väl glader, men törstar ihjäl.
 Tvi den der skymfen!
 Fan i olympen...
 Tyst — jag nu somnar i rännsten... Farväl!
Utgifvaren.

Men jag mig stärker,
Fast jag förmärker
Att från olympen är icke en själ.
Sorgen å sido!
Bacchus, Cupido,
När jag har er, jag ej ledsnar ihjäl.
Lappri i skymfen!
Strunt i olympen...
Tyst — jag nu somnar så roligt... Farväl!

M 13.

Fredmans Sång

på klubben ¹⁾.

Det var rätt kuriöst! I går aftons så satt vi och talte om finansverkets nu varande tillstånd, sedan kursen blifvit reglerad till al pari. Det supponerades af en viss att du vore bank och låge uti Munkens trappor ²⁾. Jag krånglade mig upp till dig efter vederbörligt tillstånd. In bona fide ger jag dig min ego i underpant ³⁾: du vill, men jag kan inte; jag kan, men du vill inte. Skulle du då blott för omöjlighetens skull skuffa mig utför åt Lokatten och de trapplösa trapporna ²⁾?

"Lokatten, Lokatten — min frände, gutår —

"Der finnas fioler och jungfrur på spår:

"I fönster, i gluggar, i vinklar och vrår

"En kjortel, en båtsman och kärleken rår.

¹⁾ I ett handskrifvet exemplar af åtskilliga bland Fredmans Sånger, på några ställen rättadt af skalden sjelf, står öfver detta stycke som rubrik: Klubben n:o 24 anno 1769 i Norrköping. Det har således afseende på den, efter konungens tronafsägelse, af rådet sammankallade urtima riksdagen derstädes, hvarunder man på bästa sätt sökte ordna det förstörda finans- och bankväsendet... Nummern 24 betecknar sannolikt icke antalet af Bellmans stycken i samma anda. Emellertid har han skrifvit några andra dylika under rubriken "klubben" med särskilda nummerbenämningar: se del. 3. *Utgifvaren.*

²⁾ Munkens trappor, desamma som Lokattens: se noten på sid. 42. *Utgifvaren.*

³⁾ In bona fide: på god tro. *Utgifvaren.*

"Hvad frågar jag efter finans och balans,

"Blott fyrken och flaskan och jag gå i dans?

"Medborgare, bank, al pari och fan

"De qvitta mig lika, blott öl fins i stan."

Men Italien — se nu — Holland, Spanien, månne
deras politiska byggnad, i anseende till achiska freden,
westfaliska freden, koncilium tridentinum, börsen och
inquisitionen, kan ega bestånd?

"Består du mig bränvin och pipor och krus,

"Jag aktar en krona liksom en kardus,

"Karduser som kronor och siffror som null,

"Westfaliska skinkor som spiror och gull.

"Jag skattar min flaska och sjunger min ton,

"En öltunna mer än en kungelig tron."

"Men finge jag råda, skull' dagligt i söl

"Båd kung och minister få simma i öl."

N: 14.

Fredmans Sång

vid tanken på rikedom.

Hade jag sextusende daler
 I kvartaler :||:
 Och en tunna guld i arf,
 Si, då skulle jag hålla baler,
 Med pokaler :||:
 Glömma bort vårt tidehvarf.
 Men framför allt så skulle jag dricka
 Och så nicka
 Och så hicka
 Och så dricka,
 Glömma världens små besvär.

Löpare och kusk och lakejer,
 Som jag säger, :||:
 Skulle jag då också ha ¹⁾,
 Mumsa Nebbens kräftpastejer,
 Jag ej väjer, :||:
 Ropa natt och dag hurra ²⁾.
 Men framför allt så skulle jag dricka

¹⁾ Löpare: se noten n:o 3 på sid. 62. *Utgifvaren.*

²⁾ J. Abraham Nebb, en på sin tid ryktbar traktör, egde år 1772 egendomen under gamla nummern 7, nya 4, i kvarteret Bergsmannen Mindre vid Nortullsgatan, och höll i slutet af 1780-talet spisqvarter vid Mynttorget i nuvarande brandförsäkrings-kontorets hus, en trappa upp. *Utgifvaren.*

Och så nicka
 Och så hicka
 Och så dricka,
 Glömma världens små besvär.

Jag skull' sätta hatt på min hjesse,
 Ta på ässe', :||:
 Kungen, femman vinna till slut,
 Gubbar, se'n som riker en bjesse
 På intresse :||:
 Låna mina pengar ut ³⁾.
 Men framför allt så skulle jag dricka
 Och så nicka
 Och så hicka
 Och så dricka,
 Glömma världens små besvär.

Handla, vandla skull' jag så frier,
 Rederier, :||:
 Stora skepp i ocean
 Köpa mig, se'n gods i partier,
 Säterier, :||:
 Röda grindar kring vår plan.
 Men framför allt så skulle jag dricka
 Och så nicka
 Och så hicka
 Och så dricka,
 Glömma världens små besvär.

³⁾ Denna strof hänsyftar tydligen på korruptionssystemet under de politiska partierna Hattar och Mössor och tidpunkten, då de förre jemte hofvet egde öfvervigten.... Den ursprungliga texten hade rubler, hvilket ord vid tryckningen utbyttes mot pengar. *Utgifvaren.*

Min paulun med blomster och kransar,
 Gröna fransar, :||:
 Och blompottor ofvanpå!
 Hjertat i mig spritter och dansar —
 Jag mig ansar: :||:
 Till min brud dit vill jag gå.
 Men framför allt så skulle jag dricka
 Och så nicka
 Och så hicka
 Och så dricka,
 Glömma världens små besvär.

Ack, hur lätt ett ord skull' mig vinna!
 "Tjenarinna, :||:
 "Hur mår du, min söta man?"
 Hjertat börjar darra och brinna...
 Min gudinna, :||:
 Krama mig så ömt du kan!
 Men framför allt så skulle jag dricka
 Och så nicka
 Och så hicka
 Och så dricka,
 Glömma världens små besvär.

Men, ack, det till slut med mig lider:
 Usla tider! :||:
 Snart mitt ödes mått är fylldt.
 Blir jag gift, en ting i mig svider,
 Att man vrider :||:
 Mig en krona oförskyldt ⁴⁾).

⁴⁾ d. v. s. att jag blir krönt (med horn). *Utgifvaren.*

Men då till tröst så skall jag ock dricka

Och så nicka

Och så hicka

Och så dricka,

Glömma världens små besvär.

N° 15.

Fredmans Sång

på källaren¹⁾.

Kom, sköna källarflickor,
I hurtigt språng, i tripp och träf!
Slå upp båd sprund och svickor,
Och låt mig supa braf!

Torstig är jag,

Natt och dag

Matt och svag —

Gif mig vin af femton slag!

Hur ljufligt mänd' det vara
Att tappert dricka glasen ut
Och se sig sjelf i fara
Att dimpa hvar minut!

Hurtigt! Jag ler —

Rättnu ser

Jag ej mer

Att gå hem till mitt kvarter.

Jag vill ej vara nykter
För allt, för mycket, mycket godt:

¹⁾ Melodien till denna Sång återfinnes i en fransk visa, "Air de couci, couca", upptagen i den på sid. 300 omnämnda samlingen under nummern 558. *Utgifvaren.*

Man lefver så betryckter,
 När inte vankas vått —
 Jag håller för
 Strupen bör
 Som ett rör
 Läskas, vätskas, tills man dör.

Så drickom nu i botten —
 Ack, hjertans gubbar, gör er flit!
 I denna sällhets-lotten
 Så vankas ingen nit.
 Klingande glas
 Gå i kras
 I kalas,
 När der många klunkar tas.

Så väckas glada tankar
 I Bacchi äkta paradis.
 Friskt bär upp många ankar
 Af franskt och portugis!
 Ingen nu tål
 Någon skål
 I vårt skrå:
 Supa är vårt ändamål.

Se, stjernorna de blänka
 Och nattens kulna dimmor stå!
 Jag orkar ej mer tänka,
 Ej se, än mindre gå.
 Gubbar, minsann,
 På hvarann

Måste man
Nu förlikas som man kan.

Jag dimper öfver ända, —
Min hjertans supebror, jag ber,
Din skål, min vän! Kanhända
Vi aldrig råkas mer.
Nu ha vi fått
Mycket godt,
Mycket vått,
Som vårt hjerta efterstått.

M 16.

Fredmans Sång

sig och bröderna till filosofisk hugspåelse.

Är jag född, så vill jag lefva
Och må väl på bästa vis,
Som en Adam med sin Eva.

Uti paradiset,
Stekta sparfvar uti munnen få,
Dricka nektar, sofva sött och tippa rosor gå,
Klappa den mitt hjerta tänker på,
Sjunga visor, dansa polska, tumla då och då,
Vid min flaska vill jag somna,
Vid min flicka vakna opp —
När min hjerna börjar domna,
Saktar sig mitt lopp.

Mina dagar då försvinna
Lustigt på vår ¹⁾ sorgepark.
Venus, blif vår hjertgudinna,
Bacchus, strup-monark!
Snäser någon mig för fylleri,
Hut för tunnor tusan, han skall alltid torstig bli!
Får jag inte Chloris ta uti,

¹⁾ Så ändradt (vår i stället för min) i det på sid. 342 omnämnda exemplaret af Fredmans Sång. *Utgifvaren.*

Ta mej tunnor tusan, i förtreten supa vi!

Kom, kamrater, låt oss stimma!

Punsch och bischoff upp i skyn,

Tilldess döden med sin dimma

Skymmer för vår syn!

N° 17.

Fredmans Sång

i full enlighet med Bacchi kalender.

I Januari månad — gutår —
 Så köpte jag mig en väst drap-d'or ¹⁾.
 Se'n köpte jag i Stakens gränd
 En rock, nyss vänd ²⁾.
 Och uti Martii månad, kusin,
 Så köpte jag, oändligt fin,
 En nattrock af perlfärgadt satin . . .
 Slå i mer vin!
 Hurra! Från Mars till Maj, kära vän,
 Så hade jag ingen fyrk mer igen
 Och hvarken byxor, rock eller skor.
 Drick, drick, drick, drick, min bror!
 Från Juni, Juli, så till August,
 Intill September söt och förtjust,
 Så satt jag naken, full och ful —
 Och så kom jul.

¹⁾ Drap-d'or: "en ogemmen rik och präktig väfnad med en glänsande grund, som består af rika guld- och silfvertrådar eller ock paljetter." (Synnerberg, Sv. Varu-Lex. del. 1, sid. 107). *Utgifvaren.*

²⁾ Stakens gränd: den backe, som från slutet af Norrlandsgatan leder upp till Regeringsgatan. *Utgifvaren.*

N° 18.

Fredmans Sång

om frossan.

Snart är jag ryckt ur tidens sköte
 Och snart ur Bacchi armar förd.
 Farväl, du saft, du söta skörd,
 Som under vingårdsmännens möte
 Nu pressas vid mitt lefnadsslut!
 Förtvivlan, kom, kom vid det ropet,
 Kom, slingra repet kring om stopet
 Och häng mig, se'n jag tömt det ut!

Mitt kärl, som fordom lif och lusta
 I sina varma droppar gaf,
 Står tomt och kullstjelpat vid min graf,
 Då andras krökta halsar pusta
 Ikring det bord, der förr jag satt.
 Jag brödren ser i öl-kulisen
 Med tobakspiporna kring spisen,
 Men på min spik en annans hatt ¹⁾.

Nog skönjer jag, när preses dricker,
 Hur han, med tobakspipan tänd,

¹⁾ Öl-kulisen (-kulissen): en s. k. öl-klubb under Bellmans tid i en särskilt lokal vid Katrina Östra Kyrkogata. Sådana öl-klubbar (motsvarande våra bierstugor) uppstodo vanligen efter bränvinsförbuden. *Utgifvaren.*

Vid bordet mot den ena änd'
 Sin krönta stånka åt mig sticker ²⁾;
 Men han, som jag, ser blindt och snedt:
 Min mun slätt intet mer kan smaka,
 Likt flugan på en sockerkaka,
 När innanmätet är för hett.

Min vän med stopet numro fyra,
 Rödblommig som den skönsta ros,
 Så stursk och fräck som en matros
 Med tio pund i engelsk hyra,
 Fördömmar mig till afgrunds djup:
 Han hade lust mig söndersåga,
 Om jag ej i min kulna plåga
 Vid paroxysmen tar en sup.

Men, nej, nej, aldrig denna tunga
 En enda droppe mer förmår,
 Hon knappast hväsa fram: "Gutår!"
 Förr'n kölden stelar blod och lunga
 Och benen domna i min bädd:
 Min hand blir is och näsan vatten,
 Min fot som glas, och hela natten
 Regerar själen yr och rädd.

Ja, der som fordom på min kista
 Ur flaskan Bacchus åt mig log,
 Står nu en skål från Liljans krog

²⁾ De föröna dryckeskärnen voro i allmänhet krönta med vederbörligt märke, utvisande deras lagenliga rymd som kanna, stop, o. s. v. Voro de af träd, fans märket inbrändt. *Utgifvaren.*

Med ölost-vassla till mitt sista
Och hafversoppa i mitt stop ³⁾....
Ett turkiskt papper med jalappa,
En tom butelj och doktors kappa
Blir bouppteckning alltihop ⁴⁾.

³⁾ Liljans krog: se noten n:o 2 på sid. 115. *Utgifvaren.*

⁴⁾ Turkiskt papper: ett slags marmoreradt eller färgadt papper för omslag kring medikamenter... Jalappa: ett laxermedel... Doktors kapp (hvardagsspråk): den hängande etiketten på medikamentsflaskor. *Utgifvaren.*

M 19.

Fredmans Sång

om döden och dess björn-natur.

Ack, döden är en faslig björn:
 Han kräver lifvet hvarje timma.
 En tätting och den stolta örn
 De måste samma våld förnimma:
 Allt suckar för naturens lag. :||:
 Men Bacchus ler — likså gör jag.

Men, till exempel, om så sker
 Att jag får stämning utaf döden,
 Min lifs-revers förfallen ser
 Och slut på mina glada öden,
 Så må det hända som det vill... :||:
 Men förr'n jag dör, så drick mig till!

Se'n vill jag ställa an min färd,
 Att bara björnar sku mig bära.
 En björn har jag till vän och vörd,
 Och bara björnar bo mig nära.
 Kom, björnar, kom i tripp och traf! :||:
 Och Grimmen för min sorg-prestaf').

*) Grim: kammarskrifvare i dåvarande rikets ständers kontor, känd som en bland den tidens större procentare. Kexél har författat ett (ännu otryckt) ceremoniel vid hans jordafärd. *Utgifvaren.*

N: 20.

Fredmans Sång

om björnarna i begrafnings-processen ¹⁾.

Mina björnar, samlen eder
 (Hvita handskar hvar person,
 Svarta kläder med all heder
 Och i näfven en citron),
 Samlen eder till att följa
 Och att bära tyst min bår —
 Pimpinella skall nog skölja
 Hvar en strupa, om jag rår ²⁾).

Ja, min matta hamn sig lutar
 Liksom blomman till sin mull,
 Och min hydda sig nu slutar
 I sitt hvilorum så full.
 Farväl, skönhet, glans och styrka,
 Farväl, lycka, lif och hopp!
 Gud, låt Blomberg inte dyrka
 Äfven grafdörrn för mig opp ³⁾!

¹⁾ Process: se noten n:o 8 på sid. 149. *Utgifvaren.*

²⁾ Citronen, en sorgens sinnebild: jemför noten på sid. 156... Pimpinella: se slutet af noten n:o 4 på sid. 38. *Utgifvaren.*

³⁾ Blomberg: en slottskanslibetjent under Bellmans tid, beryktad för sin stränghet. *Utgifvaren.*

M 21.

Fredmans Sång

*under måltiden, hvarvid han ställer döden under
gästernas ögon ¹⁾.*

Så lunka vi så småningom
Från Bacchi buller och tumult,
När döden ropar: "Granne, kom,
"Ditt timglas är nu fullt!"
Du, gubbe, fäll din krycka ner —
Och du, du yngling, lyd min lag:
Den skönsta nymf, som åt dig ler,
Inunder armen tag!
Tycker du att grafven är för djup,
Nå, välan, så tag dig då en sup,
Tag dig se'n dito en, dito två, dito tre,
Så dör du nöjdare!

Du, vid din remmare och press
Rödbrusig och med hatt på sned,
Snart skrider fram din lik-process
I några svarta led ²⁾!
Och du, som pratar der så stort
Med band och stjernor på din rock,

¹⁾ Melodien till denna sång är hemtad ur Naumanns musik till "Gustaf Wasa", den äfven Envallsson användt i "Kronfogdarne". *Utgifvaren.*

²⁾ Remmare: ett slags fordom brukliga stora bågare eller pokaler, kupiga och med fot (se det mindre träsnittet i noten på sid. 402) ... Process: se noten n:o 8 på sid. 149. *Utgifvaren.*

Re'n snickarn kistan färdig gjort
 Och hyflar på dess lock!
 Tycker du att grafven är för djup,
 Nå, välan, så tag dig då en sup,
 Tag dig se'n dito en, dito två, dito tre,
 Så dör du nöjdare!

Men du, som med en trumpen min
 Bland riglar, galler, jern och lås
 Dig hvilar på ditt penningskrin
 Inom din stängda bås,
 Och du, som svartsjuk slår i kras
 Buteljer, speglar och pokal,
 Bjud nu god natt, drick ur ditt glas
 Och helsa din rival!
 Tycker du att grafven är för djup,
 Nå, välan, så tag dig då en sup,
 Tag dig se'n dito en, dito två, dito tre,
 Så dör du nöjdare!

Och du, som under titlars klang
 Din tiggars taf förgyllt hvart år,
 Som knappast har med all din rang
 En skilling till din bår,
 Och du, som ilsken, feg och lat
 Fördömmar vaggan, som dig hvälft,
 Och ändå dagligt är plakat
 Till glasets sista hälft,
 Tycker du att grafven är för djup,
 Nå, välan, så tag dig då en sup,
 Tag dig se'n dito en, dito två, dito tre,
 Så dör du nöjdare!

Du, som vid Martis fältbasun
 I blodig skjorta sträckt ditt steg,
 Och du, som tumlar i paulun,
 I Chloris armar feg,
 Och du, som med din gyllne bok
 Vid templets genljud reser dig,
 Som rister hufvu't, lärd och klok,
 Och för mot afgrund krig,
 Tycker du att grafven är för djup,
 Nå, välan, så tag dig då en sup,
 Tag dig se'n dito en, dito två, dito tre,
 Så dör du nöjdare!

Och du, som med en ärlig min
 Plär dina vänner häda jemt
 Och dem förtalar vid ditt vin,
 Och det liksom på skämt,
 Och du, som ej försvarar dem,
 Fastän ur deras flaskor, du,
 Du väl kan slicka dina fem,
 Hvad svarar du väl nu?
 Tycker du att grafven är för djup,
 Nå, välan, så tag dig då en sup,
 Tag dig se'n dito en, dito två, dito tre,
 Så dör du nöjdare!

Men du, som till din återfärd,
 Ifrån det du till bordet gick,
 Ej klingat för din raska värd,
 Fastän han ropar: "Drick!"
 Drif sådan gäst från mat och vin,
 Kör honom med sitt anhang ut

Och se'n med en ovänlig min
 Ryck remmarn ur hans trut!
Tycker du att grafven är för djup,
Nå, välan, så tag dig då en sup,
Tag dig se'n dito en, dito två, dito tre,
 Så dör du nöjdare!

Säg, är du nöjd, min granne, säg?
Så prisa värden nu till slut!
Om vi ha en och samma väg,
 Så följoms åt... Drick ut!
Men först med vinet, rödt och hvitt,
För vår värdinna bugom oss —
Och halkom se'n i grafven fritt
 Vid aftonstjernans bloss!
Tycker du att grafven är för djup,
Nå, välan, så tag dig då en sup,
Tag dig se'n dito en, dito två, dito tre,
 Så dör du nöjdare!

M 22.

Fredmans Sång

om Bacchi bröllop.

Ack, hör ett roligt giftermål!
 Tänk, Venus skall stå brud
 Med Bacchus, som hon gerna tål
 I sina gästabud:
 Bacchus brudgum :||: står i sin skrud.
 Vi ä budna allihop :||:
 På hans bröllop dansa med hvarann,
 Till att dansa, :||: qvinna och man...
 Vi ä budna allihop. :||:

Sjelf Fuhrman marskalk är, så grann
 Med stor peruk till dans,
 Hos Bacchus högste embetsman
 Och pascha af en svans ¹⁾...
 Bacchus brudgum :||: står nu med krans.
 Vi ä budna allihop :||:
 Att på bröllop dricka med hvarann,
 Till att dricka... :||: Drick hvad du kan!
 Vi ä budna allihop. :||:

¹⁾ Fuhrman, Peter Henrik: vinskänk och hofkällarmästare hos Gustaf III. Han egde det hus vid Tyska Brunnen, upptagande qvarteret Venus, till hvilket vinhandels-bolaget Schlegell & komp. sedermera varit egare. Efter honom fick en dryck benämningen "Fuhrmans testamente", bestående hufvudsakligen af rhenskt vin med flere tillsatser. *Utgifvaren.*

Min granne, är du bröllopsklädd
 Uti så vackert lag,
 Så träd då in, var inte rädd,
 Och buga liksom jag!
 Bacchus brudgum :||: står just i dag.
 Vi ä budna allihop :||:
 Till att dricka, sjunga med hvarann,
 Till att sjunga, :||: qvinna och man ...
 Vi ä budna allihop. :||:

Sitt stilla, granne, på din stol
 Tills du blir buden opp!
 Låt dundra Bacchi basfiol —
 Kurage i hvar kropp!
 Bacchus brudgum :||: fröjdar vårt hopp.
 Vi ä budna allihop :||:
 Till att dricka, hurra och må bra,
 Till att dricka ... :||: Tack skall du ha!
 Vi ä budna allihop. :||:

M 23.

Fredmans Sång*om Bacchi begrafning ¹⁾.*

Så slutas våra sorgedar
 På världens vilda haf!
 Tänk, Fuhrman, som sist marskalk var,
 I dag han för pretaf:
 Fader Bacchus :||: nu somnat af ²⁾.
 Vi ä budna allihop :||:
 I processen vandra, par om par
 I processen :||: efter vår far ³⁾)...
 Vi ä budna allihop. :||:

Ring samman, ring, ring, ring, kära barn!
 Du nykterhetens vän,
 Tänk, Bacchus, unga, friska karln,
 Han är nu död... ja men!
 Men buteljen :||: hvar är nu den?
 Vi ä budna allihop. :||:
 Första ledet skall nu träda fram...
 Första ledet! :||: Drick som små lam!
 Vi ä budna allihop. :||:

¹⁾ Samma ämne under samma rubrik har skalden besjungit i ett annat stycke, upptaget i del. 3. *Utgifvaren.*

²⁾ Fuhrman: se noten på sid. 390. *Utgifvaren.*

³⁾ Process: se noten n:o 8 på sid. 149. *Utgifvaren.*

Den gamle Schmidten går förut
 Som häröld med en tapp⁴⁾:
 En tunna Bacchus bar till slut
 Helt uttömd, klar och knapp.
 Bacchus dödde...:||: Drickom i kapp!
 Vi ä budna allihop :||:
 Till att dricka, äta och må väl,
 Till att dricka :||: utan allt gräl...
 Vi ä budna allihop. :||:

Slå Bacchi sköldemärke i kras,
 Du redelige Schmidt!
 Drick, gubbar, i vårt sorgkalas,
 Drick — drickom rödt och hvitt!
 Bacchus sveptes :||: i silfverglitt.
 Vi ä budna allihop :||:
 Till att dricka, dansa på hans mull,
 Till att dricka...:||: Rättnu blir jag full!
 Vi ä budna allihop. :||:

⁴⁾ Schmidt: förmodligen samme August von Schmidt, hvars hädanfärd skalden skildrar i Sängen n:o 27. Han lär ha varit sjökaptän. Det är sannolikt om honom och hans kära hälft som Bellman improviserade det bekanta epigrammet (för groft att i tryck återgifvas). *Utgifvaren*.

N° 24.

Fredmans Sång

om krogen.

Bort vid en grind uti en skog
Ett litet gammalt tempel stog,
Dit hvarje man med längtan drog.
 Det hade två fenster
 Och dörren till venster
 Och hette krog.

Ett tempel utan torn, gunås!
En gammal dörr förutan lås!
Ej minsta bok der kunde fås:
 Församlingen surra,
 Och psalmen var hurra
 Och koret bås.

En syndare der i sin nöd
Ej nånsin bad om dagligt bröd,
Ej heller om sin sälla död.
 I skjortan stod presten,
 På tröskeln låg gästen
 Så rosenröd.

M 25.**Fredmans Sång***om krögaren Cornelius ¹⁾.*

Cornelius lefde femti år —
 Vår Herre honom tog i går.
 Han nykter nu bland englar står:
 Vid Abrahams sida
 Är fåfängt förbida
 En bränvinstår.

Cornelius dog uppå en krog,
 Just då han uti glaset slog
 Och spelmau till fiolen tog —
 Men tiden var inne.
 Cornelii minne
 Det varar nog.

Cornelius, vi ditt lik bese:
 Benrangel, knotor . . . ack och ve . . .
 Din lefnads-flaska tömd — må ske!
 Blott bränvin dig födde:
 Du lefde och dödde
 En krögare.

¹⁾ Denne beryktade krögare har skalden egnat en omständlig biografi i uppsatsen "Hvad behagas?": se del. 3. *Utgifvaren*.

N: 26.

Fredmans Sång,

derutinnan beskrifves hans egen begrafning¹⁾.

Ur vägen och vik!
 Se på ståten
 Och hör på låten
 Utaf trompeten för Bacchi lik . . . --- Tromb.
 Hör trompeten igen!
 Käre vänner,
 Männ' någon känner
 Den gamle Fredman, urnakaren? --- Tromb.
 Stå stilla vid en sida
 Och låt processen skrida —
 Ur vägen, go vänner . . . hålt²⁾! --- Tromb.
 Trompeterna blåsa stolt. --- Tromb.
 Min gränne, styrk ditt mod,
 Värm din blod!

Kolmodin, vår vän,
 För prestafven,
 Och nu till grafven
 Han rider närmast trompetaren. --- Tromb.
 Se på Kilberg, så rask —
 Han allena

¹⁾ Se noten om Fredman på sid. 11. *Utgifvaren.*

²⁾ Process: se noten n:o 8 på sid. 149. *Utgifvaren.*

Nu får orena
 Ett par halfärmar utur en ask ³⁾. --- *Tromb.*
 Stå stilla vid en sida,
 Låt Lundholm ock få rida
 Med en klocka, som stått i pant! --- *Tromb.*
 Trompeterna gå galant. --- *Tromb.*
 Min granne, styrk ditt mod,
 Värm din blod!

Fredman lefde och dog!
 Bröder alla,
 Vi kunna kalla
 Hans själ ett urverk, hans kropp en krog. --- *Tromb.*
 Vår lefnad är kort:
 Bäst vi rusta
 Och oss förlusta,
 Så kommer döden och tar oss bort. --- *Tromb.*
 Stå stilla vid en sida
 Och låt processen skrida!
 Här i verlden är mycken harm. --- *Tromb.*
 Trompeterna blåsa larm... --- *Tromb.*
 Min granne, styrk ditt mod,
 Värm din blod!

³⁾ Om Kälberg och hans ask se noten på sid. 14. *Utgifvaren.*

M 27.

Fredmans Sång*vid kapitenen August von Schmidts grafkor¹⁾:*

Ur vägen :||:

För gamla Schmidts bår! :||:

Här ligger hjelten bland de stumma.

Sorgpukor tumma! Mumla och brumma!

Kling, klang, :||:

Hej, klinga och gutår!

Fall neder, :||:

Du nykterhetens vän! :||:

Är ej processen snygg och täcker²⁾?

Se på pukslagarn, sjelfva Stendecker —

(Kling, klang!) :||:

Han står på läktaren.

Du suckar? :||:

Ja, döden har sitt qval... :||:

Planberg han för med floret glafven.

Ack, allra käraste täck är prestafven!

Kling, klang, :||:

Du täcka Kämpendal!

¹⁾ Schmidt: se noten på sid. 393. *Utgifvaren.*²⁾ Process: se noten n:o 8 på sid. 149. *Utgifvaren.*

I koret :||:

Der stannar vår prestaf. :||:

Nu stämmes upp musik-redskapen,

Och på sin oboe spelar nu Knapen ³⁾.

Kling, klang, :||:

Kom, drick vid Schmidts graf!

Här hvilar :||:

Vår redelige Schmidt. :||:

Glasögo'n opp, herr Gutenschwager —

På basfiolen hör hur han gnager ⁴⁾!

Kling, klang! :||:

Sitt stilla, granne, sitt!

Bland hjeltar :||:

Har Bacchus mist sin man. :||:

Korus i koret suckar och gråter,

Nystedt han spelar, mungigan låter ⁵⁾.

Kling, klang, :||:

Drick, granne, hvad du kan!

Åt lektarn, :||:

Min granne, titta opp! :||:

Der, ser du, Bacchus sitter tyster

Uti vår andakt en broder, en syster.

Kling, klang, :||:

Drick i vårt sorgelopp!

³⁾ Oboe: se noten n:o 2 på sid. 61. *Utgifvaren.*

⁴⁾ Gutenschwager, Johan: hofmusikus, kantor vid Maria skola 1768. På 1750-talet egde han egendomen n:o 28 i kvarteret Trappan inom nämde församling. "Gutenschwagar" benämndes efter honom ett slags blandade supar. *Utgifvaren.*

⁵⁾ Mungiga: se noten n:o 10 på sid. 160. *Utgifvaren.*

Min granne, :||:

• Vill du i koret? "Topp!" :||:

Der får du flaskan ned ifrån lafven —

Kilberg har nycklarne sjelf till grafven.

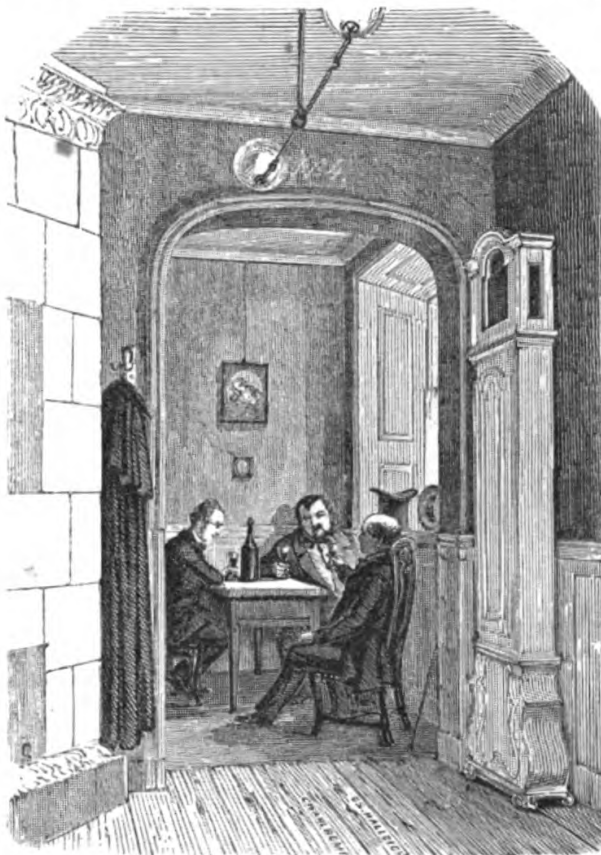
Kling, klang! :||:

"Er tjenare Låt opp!"

N° 28.

Fredmans Sång¹⁾

huruledes Movitz gaf lärdomssätet på båten och slog sig ned på Tre Remmare i "Skrubben N° 4"²⁾.

Movitz skulle bli student —
Han Uppsala betrakta,

¹⁾ Denna sång, under titel: "Tre Remmare, ett gammalt manuskript ibland salig magister Gåses samlingar", finnes första gången tryckt i dagbladet Välsignade Tryckfriheten för den 29 Juli 1782. *Utgifvaren.*

²⁾ Tre Remmare: en gammal klassisk källare vid Regeringsgatan, inom kvarteret Hästskon, i huset n:o 47 B, hörnet af Trumpetarebacken. För-

Börja mumla excellent
Grammatica contracta:

utom den hängande större skylten finnes ock en mindre af sten inmurad öfver porten, bägge med tre afbildade remmare (se träsnittet här och noten n:o 2 på sid. 386). Årtalet 1688, i qvadratform placeradt på den sednare, utmärker sannolikt källarens eller husets ålder. Huruvida de derjemte uthuggna bokstäfverna H. I. S. E. äro initialerna till den förste källarmästarens eller husegarens namn eller ock till någon sentens, torde nu vara svårt att bestämma. Tre nära förtorkade kastanier inne på gården utgöra de sorgliga qvarlefvorna efter en liten nätt trädgård med lusthus och terrasser,

som sträckte sig äfven öfver den plats, som nu upptages af huset n:o 47 A. För öfrigt är lokalen till sitt hufvudsakligaste yttre oförändrad sådan som den befans på Bellmans tid: bredvidstående träsnitt visar troget dess nuvarande utseende... Någon synnerlig förändring har ej heller det inre undergått. Af de fyra rum på nedra bottnen, som utgöra källarlokalen, kallas det minsta än i dag Skrubben *N* 4. Dess fönster (det andra till höger från hörnet, der lyktan sitter) vetter åt Trumpetarebacken. Såsom träsnittet vid början af denna Sång utvisar, är "skrubben" från ett yttre rum afdelad genom en större hvalföppning, hvilken inifrån kan tillstängas medelst en bruten dörr. På fondväggen hänger Hilleströms litograferade porträtt af Bellman, ditsatt i stället för en mindre medaljong, förfärdigad, enligt hvad man uppgifvit, af någon bland skaldens samtida och för några år sedan på ett hemlighetsfullt sätt undansnillad af en "samlare". Inom den lilla ramen derunder finnes originalteckningen till detta träsnitt. Bordet, försedt med flere besynnerliga dragbräden och lådor, är det samma vid hvilket Bellman mången gång suttit i sällskap med sina förtroligaste vänner. Det är ock från denna lokal och detta glada sällskap som man har minnet af det tillfälle, då Lidner tog den hederlige borgarens käpp och skänkte den åt Thorild.... Nu sprider gas-lågan inom Tre Remmare sitt höga skimmer öfver helt andra figurer än Movitz och de två studenterna: de tre gäster, som träsnittet här (notabene vid dagsljus) presenterar (tre goda vänner ur nuvarande litterära klassen, certim tre, dem tecknaren och xylografen roat sig med att porträttera), kunna visserligen någon gång dricka "så bält" och likaledes kasta ögat på det förföriska könet, men de sitta ändå med full balans på Movitzstolarne och hafva, trots hvilka Fredmans-flickor som helst, ännu aldrig från dem vändt om som borickor. *Utgifvaren.*

Dum och tjock,
 Hic, hæc, hoc
 Han sig genast lärde ³⁾,
 Hyrde sig en svarter rock,
 Kyronii öl förtärde ⁴⁾.

Der satt han som misantrop,
 Men röder som en vallmo,
 Vid sin stånka och sitt stop
 Och konjugera amo.
 Hur han drack,

³⁾ *Grammatica contracta*. Under denna titel finnas flere särskilda grammatikor utgifna. Troligen menas här "Dan. Laur. Helsingii Grammatica contracta et in multis quoad Suetica lingua emendata", hvilken upplefvat en mängd upplagor, den första tryckt (i Uppsala) 1662 och den sista 1732. *Utgifvaren*.

⁴⁾ *Kyronius*. Den originellaste af denna släkt (enligt sägen härstammande från Kurö i Uppland) var herr Nils Kyronius, hvilken blef prest 1682, derpå huspredikant hos riksrådet Nils Gyllenstjerna, sedermera den förste regementspastor vid adelsfanan, vidare kyrkoherde i Öregrund och sist (1720) i Björklinge församling, hvilket pastorat han dock 1738 afträdde till sin måg. Han afled 1743, åttiätt år gammal. I sin ungdom lærer han ha varit en äkta muntergök, men fick under mannaåren ett retligt lynne och hade af sin frispråkighet flera ledsamheter. Emellertid gick det gladt och gästfritt till i hans hus. Fredrik I vistades under sina jagtfärder ofta hos kyrkoherde Kyronius i Björklinge prestgård och drack öl ur hans stora silfverpokal, hvarom sägner ännu äro gängse der i bygden. Vid den stora eldsvådan på Stockholms slott var Kyronius nära att bli innebränd under sitt försök att rädda kyrksilfret, och vid Öregrunds härjning af ryssarne höll han på att drunkna, då han flydde ut i öppen båt till sjös, sedan han förlorat all sin egendom... I sitt äktenskap med Ingrid Catharina Beckerfeldt hade han tvänne döttrar, som blefvo gifta med prester, och tre söner, af hvilka endast den tredje öfverlefde gubben. Denne var den här menade Kyronius, äfven med dopnamnet Nils, rådman och källarmästare i Uppsala, i sednare egenskapen beryktad för sitt goda öl och i den förra slutligen hugnad med borgmästares namn, heder och värdighet. Hans barn kallade sig Holmberg efter modern, så att släktnamnet Kyronius säkerligen skulle ha blifvit bortglömdt af efterverlden, om ej Bellman förevigat detsamma. Sonen Niklas vardt en mäktig man. Som ung ingick han i holländsk-ostindiska kompaniets tjenst, erhöi sedan i Ostindien flere indräktiga befattningar och blef slutligen (1780) prinsens af Oranien regerings- och justitieråd. Af Gustaf III adlad 1789 under namnet "Holmberg de Beckfeldt", tog han likväl icke introduktion på riddarhuset. *Utgifvaren*.

Ölet stack,
 Kärlek hjernan brydde:
 Movitz tog sitt pick och pack
 Och lärdomssätet flydde.

Med en vredgad min han tog
 Båd Puffendorff och Grotius ⁵⁾
 Och dem bus i väggen slog,
 Så bister som Stygotius ⁶⁾,
 Sjöng hurra,
 Skrek werda
 Och åt krögarn panta
 Lexikon, kolloquia
 Och Zopfens varianta ⁷⁾.

Tre studenter, certim tre,
 Till Stockholm sig utstyra,
 Stanna på Tre Remmare
 I Skrubben *Nr* 4.
 Movitz, stolt
 I sin kolt,
 Satt sig der som preses,
 Drack så bält, så det var bält,
 Och utgaf nya theses ⁸⁾.

⁵⁾ Sannolikt den förres "De Officio Hominis et Civis juxta Legem Naturalem libri duo", hvaraf sjunde upplagan utkom 1702 och i öfversättning 1749, och den sednares "De Veritate Religionis Christianæ" (1633). *Utgifvaren*.

⁶⁾ Stygotius: en gammal retlig skol-magister, hvilken förekommer såsom en af hufvudpersonerna i Holbergs komedi "Jakob von Tyboe". *Utgifvaren*.

⁷⁾ Zopfens varianta: troligen något s. k. kollegium eller sammandrag af tysken Johann Heinrich Zofs vid början och medlet af 1700-talet utgifna skrifter i filosofiska och teologiska ämnen. *Utgifvaren*.

⁸⁾ Kolt: se noten n:o 3 på sid. 304. *Utgifvaren*.

Första thesis blef nu den:
Om med moraliteten
Enligt är för Bacchi män
Att ändra om dieten.
 "Pro" och "pro",
 "Contra", "Jo",
"Nej" och "Ja" nu skalla.
Movitz ropte "Posito",
Och "Posito" skrek alla.

Andra thesis blef den här:
Hvad skillnad sig besticker
Mellan öl pluraliter
Och en person, som dricker.
 "Ratio?" Jo . . .
 "Dubito",
Skrek en och orera.
Movitz ropte: "Habeo!"
Och kyparn slog i mera.

Tredje thesis skulle ges —
Men preses damp af stolen,
Och en opponent så hes
Damp med i kapriolen.
 Fredman kom
 (Filibom!)
Med musik och flickor,
Och de lärde vände om
Som åsnor och borickor.

M 29.

Frédmans Sång

om gästgifvaregården.

Grannas Lasse, klang på lyran —
 Låt oss dänga, flänga ¹⁾!
 Spela, Jerker, slå ut fyran,
 Femman, sexan, hej!
 Trumf i bordet! Mera klöfver!
 Se hvad trumf de slänga . . .
 Olle, du en trumf behöfver!
 Pelle, akta dej!
 Olle, stå ej der å nicka —
 Kan du inte sticka ²⁾?
 Kerstin lilla, hör du, flicka,
 Ge mig än ett stop!
 Hör på myntet — hör du klangen?
 Guld är mer än rangen.
 Olle, spänn för trepars-vangen ³⁾!
 Ut nu allihop!

Häng ej skägget uti stopet —
 Torka dig om truten!

¹⁾ Lyra (lira): se noten n:o 5 på sid. 117. *Utgifvaren.*

²⁾ Sticka öfver: se noten n:o 2 på sid. 168. *Utgifvaren.*

³⁾ Trepars-vangen (-vagnen): vagn för tre par hästar i spann, det ena framför det andra, ett i Skåne mera allmänt sätt att färdas. *Utgifvaren.*

Hållkarln ropar... Hör du ropet?

Vräk dig ut på gåln!

Drick mig till! Bjud Marjo dricka!

Tag hit tobaksstruten!

Men ändå så mått' jag licka

Ut och vattna fäl'n ⁴⁾).

Prutt och pro! Håll hästen stilla!

Selpinn' sitter illa.

Låt nu pinnkarreten trilla,

Och kör i fullt språng ⁵⁾!

Farväl, Lasse, Jöns och Lisen!

Olle, län mig pisen!

Vanten ligger der på disken...

Kör nu! Hej, allons!

Kerstin dansar... Rör på spelet!

Olle ler och juckar.

I hvar dans han har det felet

Att han pruttar till;

Och när Olle sig utskämmer,

Kerstin står och suckar.

Hör hur Lasse lyran stämmer,

Spelar som han vill!

Ring i ring, och sväng på klacken,

Viga som polacken!

Ut ur stugan, ut på backen!

Hållet kommer in.

Sluten, gubbar, nu vårt lanter ⁶⁾!

⁴⁾ Licka (provinsord): linka. *Utgifvaren*.

⁵⁾ Pinnkarret (karret med spjälkar): se noten på sid. 49. *Utgifvaren*.

⁶⁾ Lanter: se noten på sid. 364. *Utgifvaren*.

Ifrån alla kanter
Komma skälmar, arrestanter —
Hvar en skjutsar sin ¹⁾).

¹⁾ Fångtransporters ankomst till en gästgifvaregård är ett gifvet afbrott på de vanliga sysselsättningarne: ett sådant skådespel har i alla tider utgjort menige mans bäfvande förtjusning, alltför viktigt att af någon försummas. *Utgifvaren.*

M 30.

Fredmans Sång

*vid turkens audiens 1773¹⁾.**Tromb. - - -*

Hör trumpetarn — alarm
Han blåser för squadronen!

¹⁾ Sedan, efter konvoj-kommissariatets inrättande 1724, fredsverket med afrikanska sjöröfvarestaterna började komma till stånd och bestämda tributer skulle erläggas till dem, infunno sig ofta i Sverige deras särskilda sändebud (än från sultanatet Marocko och än från republikerna Algier, Tunis eller Tripoli), allt jemt med stegrade fordringar i afseende på såväl tributen och de sedvanliga presenterna som kostnaden för resan, hvilken svenska statskassan också fick betala. Lika oerhörda voro dessa summor som sjelfva prejerierna, och ändå visades Sverige större billighet än andra länder. Enligt "Nya Allmänna Tidningar" och Kréuger, "Sveriges förhållanden till Barbaresk-staterna", infann sig här i Stockholm vid jultiden 1772 en dylik ambassadör, Hadschi Abderrahman Aga, egentligen en förmögen köpman, sänd från paschan i Tripoli, med en svit af sex personer, nemligen hans brorsson Hadschi Mustafa (vanligen kallad sekreteraren), en vid namn Achmet (benämd kaptenen), en kock, två negrer, en dansk betjeut samt en svensk löpare (se noten n:o 3 på sid. 62). I Södertelje hade han blifvit emottagen af turkiske translatorn professor Aurivillius från Uppsala. I Stockholm bodde han hos bryggaren Wir i hörnet af Regeringsgatan och Ålands gränd... Bland det första, som Abderrahman företog, var frågan om underhållskostnaden, medan han vistades i Sverige: han fordrade minst tio dukater om dagen, men lät slutligen nöja sig med etthundra daler silfvermynt jemte fri boning och två kungliga vagnar för egen räkning. All möjlig artighet visades honom emellertid: han erhöll en lysande hedersvakt, hade ståtliga paraderingar vid audienserna, egen loge på teatern, bordservis från slottet, o. s. v. Han trufdes särdeles godt och sökte under allehanda förevändningar draga ut på tiden för sin återresa. Det långa vistandet här blef emellertid ganska kännbart för konvojkassan — dess utgifter för beskickningen uppgingo till 38,066 riksdaler specie — och Abderrahman fick en fin vink om nödvändigheten af återfärden. För dess bestridande erhöll han 2,000 dukater. Deasutom lemnades honom och hans sällskap gåfvor till ett värde af 1,340 dukater, hvarjemte för hans pascha upphandlades som present 250 skeppund jern och en mängd andra svenska varor till ett sammanräknadt värde af 1,400 dukater. Ytterligare begärde han såsom skänk åt paschan 2,000 bösspipor med dertill hörande lås. Men då han redan fått allt hvad han begärt, kunde detta icke

Så stolt i divisionen
 Den modige dragonen
 Han lyfter sin arm:
 Han med sin blanka klinga
 Trotsar Martis harm,
 Vill döden sjelf omringa,
 Lustig, röd och varm...
 Stöt i trompeten larm!

Tromb. - - - Venster sväng, räta er!
 Ack, se hvad ekipager —
 Lakejer med plymager
 Och turkar med mustascher
 Så präktigt man ser.
 Se turken med turbanen,
 Huru mildt han ler!
 Den mordiske morianen
 Iris hjertat ger...
 Stöt i trompeten mer!

Tromb. - - - Fönstren öppnas... Slå i
 Båd kaffe och likörer,

bifallas. Öfver afslaget begärde han skriftligt intyg, hvilket ock erhöles. För egen räkning befraktade han tvänne fartyg, lastade med här på spekulation inköpta artiklar, för hvilka han likväl försummade att erlägga betalning: den måste sedermera ersättas af konvojkassan. Den 13 Juli 1773 hade han sitt afskeds-företräde på hofvet. (Det är troligen denna audiens som Bellman skildrar). Derefter skickade han en af sina negrer till enkedrottningen med några buteljer orangevatten och en tapet — konungen hade han vid sin ankomst förärat en broderad sadelmundering med silfverbeslag. Först den 8 Augusti afreste han ändtligen... (År 1779 infann han sig åter — han dröjde här då ungefär lika länge som förra gången — och 1786 hotade han oss från London med äran af ännu ett besök, hvilket man dock efter en ifrig brefvexling lyckades att afböja emot en present af 2,000 piaster). *Utgifvaren.*

Gif famntag och dusörer ²⁾!
 Adonis Astrild förer
 Ifrån Barbari.
 "Den der med manteln röder
 "Hvem är den?" Låt si —
 Det är hofslagtarn, bröder,
 Ifrån Tripoli ³⁾ . . .
 Alarm och rövveri!

Tromb. . . . Si'ken turk, se på den,
 Se, hur turbanen strålar
 Af perlor, guld och nålar!
 Förgyllda vagnen prålar
 Med sjöröfvaren.
 Han andas tungt och flåsar,
 Och den djefvulen
 I sina tiggarpåsar
 Samlar penningen —
 Se'n far han hem igen.

²⁾ Vid audienserna, såväl på hofvet som hos riksråden, serverades ambassadören vanligen med kaffe, schokolad, likörer, konfekt, o. s. v. *Utgifvaren.*

³⁾ Som rättrogen muselman åt icke Abderrahman annat kött än det, som blifvit slagtadt af egna trosbekännare. Hans kock hade derföre detta gröfre bestyr om hand. *Utgifvaren.*

M 31.

Fredmans Sång

om fiskafänget.

Opp, Amaryllis! Vakna, min lilla!

Vädret är stilla,
Luften sval.
Regnbågen prålar
Med sina strålar,
Randiga målar
Skog och dal.

Amaryllis, låt mig utan våda
I Neptuni famn dig frid bebåda!
Sömnens gud får icke mera råda
I dina ögon, i suckar och tål!

Kom nu och fiska — noten är bunden —

Kom nu på stunden,
Följ mig åt!
Kläd på dig tröjan,
Kjorteln och slöjan,
Gäddan och löjan
Ställ försåt ¹⁾!

Vakna, Amaryllis lilla, vakna —
Låt mig ej ditt glada sällskap sakna!

¹⁾ Tröja: se noten n:o 3 på sid. 102. *Utgifvaren.*

Bland delfiner och sirener nakna
 Sku vi nu plaska med vår lilla båt.

Tag dina metspön, refvar och dragen!
 Nu börjar dagen —
 Skynda dig!
 Söta min lilla,
 Tänk icke illa!
 Skulle du villa
 Neka mig?

Låt oss fara till det lilla grundet
 Eller dit bort till det gröna sundet,
 Der vår kärlek knutit det förbundet,
 Hvaröfver Thirsis så harmade sig!

Stig då i båten! Sjungom vi båda!
 Kärlek skall råda
 I vårt bröst.
 Eol sig harmar,
 Men när han larmar,
 I dina armar
 Är min tröst.

Lycklig uppå hafvets vreda bölja
 I din stilla famn, kan jag ej dölja
 Hur i döden hjertat vill dig följa...
 Sjungom, sirener, och härmen min röst!

M 32.

Fredmans Sång

*eller aftonqvæde*¹⁾,dediceradt till fru assessorskan Weltzin²⁾.

Träd fram, du nattens gud, att solens lågor dämpa!
 Bjud stjernan på din sky mot aftonrodnan kämpa!
 Gör ljumma böljan kall!
 Slut ögats förlåt till, kom lindra qual och krämpa
 Och blodets heta svall!

Ditt täcke gömmer allt . . . Betraktom Floras gårdar!
 Här skönsta höjder fly, der mörka griftevårdar
 På svarta kullar stå;

¹⁾ Under titel "En sommarnatt", och utgörande endast elfva strofer, finnes detta stycke första gången tryckt i dagbladet Välsignade Tryckfriheten för den 3 Juli 1782 och af redaktören (litteratören Peter Lund) beledsagadt med en så lydande not: "Poëm, som jag öfverkommit och som röjer en så originel författare som aldrig behöfver låna utan af naturen". Vid tryckningen af Sångerna har skalden tillagt fyra nya strofer, nemligen den fjerde, femte, sjunde och åttonde, samt i de öfrige gjort några ändringar till det helas fördel. *Utgifvaren.*

²⁾ Carolina Weltzin, född den 11 September 1754, gift med sekreteraren och ombudsmannen vid assistanskontoret assessorn Christian Peter Weltzin, blef enka den 26 Oktober 1787 och afled den 8 Juli 1812. Hon var dotter af den förföljde zions-väktaren Anders Carl Rutström, syster till litteratören Carl Birger Rutström och mor till den fräjdade öfverfältläkaren Carl Fredrik Weltzin. Sjelf har hon gjort sig känd som författarinna dels till några smärre skaldestycken och dels till flere ekonomiska skrifter, såsom "Anvisning till potäters mångfaldiga begagnande", "Ny kokbok", "Anvisning till en tarflig matredning", "Handbok om bränsbränning och destillering", m. fl., af hvilka några upplefvat många upplagor. *Utgifvaren.*

Och under ufvars gråt mullvador, ormar, mårdar
 Ur sina kamrar gå.

Vid källan allt är tyst: knappt rör sig minsta myra,
 När mot dess klara djup Timantes i sin yra
 Bespeglar månens klot.
 På grenen af en alm Alexis hängt sin lyra
 Och slumrat vid dess fot.

Det späda vattensorl, som ned i mossan spelar
 Och uti rännlars språng kring fältet sig fördelar,
 Gör ögats sömn så söt
 Att döden liksom känns hvar droppa blod förstela
 I sjelfva helsans sköt.

En ljum och kylig blåst emellan löfven susar
 Och under trädens rusk den mörkblå böljan krusar
 Kring roddarns blanka år.
 Mot klippan vid ett plump, dit strömmen inåt frusar,
 Den glupska gäddan slår.

Der ligger jägarn trött med handen under öra —
 Vid bössan mot hans arm, att minsta buller höra,
 Sig hunden lagt i ring;
 Och fiskarn nyss begynt sin not i vassen snöra
 Och plaska stranden kring.

På trädgårdssängens brant, som nedåt viken drager,
 Den trefne åbon syns vid månens halfva dager
 Med vattenkannan fylld.
 Hans täppa syns så grön, hvar planta frisk och fager,
 Försilfrad och förgylld.

Vinrankans dufna prål åt muren vill sig luta —
 Tulpanens skruppna blad sig mer och mer tillsluta
 Vid regnets glesa skur.
 Längst utåt ängens rymd hörs sista gången tuta
 Vallhjonet i sin lur.

Nu sitter lärkan tyst, sin gröna dörr tilltäpper —
 I rågskyn någon gång den svarta fågeln knäpper
 Vid syrsans fräna ljud.
 Helt låg syns svalans flygt, när Pan dess vingar släpper,
 Till regnets förebud.

Ur gräset skymtar fram ringblomman och hvitsippan,
 Just der sädsärlan sprang, den skogens nippertippan,
 Med sina snabba tripp...
 Hör sparfvens spåda qval och ungarne på klippan:
 Kip kip, kyp kyp, kip kip!

Kring nattens majestät sig allt i dvala sänker —
 Mot rodnan af ett moln en åldrig urna blänker
 Uppå en ätthög.
 Bland drakar der på gods, bland gyllne bloss och skänker
 Sig Plutos skugga smög.

Nu råder nattens frid och ögat vill sig sluta —
 Lagg bort din pipa, Pan! Alexis, tag din luta
 Och sjung i skogens hvalf!
 Cykloper, fauner, tyst! Hålt, gaster, opp att tjuta
 Vid storm och jordeskalv!

Bjud, Eol, vid ditt spel, att vådrens ras förvilla,
 Bjud tystnad upp i skyn, bjud Neptun sitta stilla

På sina mörka grund!
 Befall att klippans spets må tysta floder spilla
 På denna dyra stund!

Tillåt najaden ej vid stranden sig få löja,
 Bryt den tritonens arm, som brottas om dess slöja
 Och grumlar flod och älf³⁾!
 Må sunnanvädret ej den minsta ilning röja —
 Apollo spelar sjelf.

Arakne, fäll din nål och låt din ränning stanna!
 Kan du ditt ömma bröst mot lutans våld bemanna?
 Nej, lyssna vid hans slag!
 Vulkan, lägg släggan ner, håll handen för din panna!
 Men nu . . . nu somnar jag.

³⁾ Löja: löga, bada. *Utgifvaren.*

M 33.**Fredmans Sång¹⁾***om magistraten i Telje.*

Magistraten uti Telje²⁾ fiker
 Att vid riksdä'n vinna få justis:
 Hvarje rådman uti staden skriker,
 Jemrar sig nu öfver prejudis.
 Man kan tänka, saken är också vigtig,
 Hela rådstu'n pligtig
 Att ge kontra-plan.

¹⁾ Melodien till denna Sång är densamma som till en fransk visa "A notre bonheur l'amour préside", upptagen i den på sid. 300 omnämnda samlingen under nummern 519. *Utgifvaren.*

²⁾ Vid original-upplagans tryckning sattes blott T², i stället för manuskriptets Telje, hvilket dock traditionen ihågkommit... "Man finner lätt", anmärker Sondén i sin upplaga af Bellmans skrifter, "att författaren med detta och nästföljande skämtsamma stycke, bäge alltför öfverdrifna att någorstädes finna sin motbild i verkligheten, velat lika litet förnärma några vissa personer som Kellgren velat det, då han om Dumbom sjöng att han

"höll tal i Grenna, tal i Trosa."

Det förre stycket föredrogs en gång af Hellman (borgmästare i Westerrås, afliden för flera år sedan) i ett gladt lag, der en rådman från Norrtelje befann sig. Denne yttrade något missnöje, likasom styckets afsjunga för tillfället kunde innebära en personlig förolämpning mot honom, helst som det vore ovisst om skalden menat Södertelje eller Norrtelje. Hellman svarade: "Kära bror, i dag har jag druckit så mycket att jag omöjligen förmår skilja Norr ifrån Söder"... Enligt flere sammanstående berättelser var Bellman sjelf en gång vid genomfärden i Söder-telje ganska nära att, för denna sin s. k. "Telje-visa", bli handgripligen emottagen af sjelfvaste borgmästare och råd i egna personer. Samma emottagande hotade den bekante Raab, jemte en annan sångare, som gifvit den ypperliga sångscenen i ett sällskap, der ett par dylika småstads-rådmän voro närvarande. Hvad öde skall väl då drabba den, som fördristar sig att i sista delen af denna upplaga publicera ett par hittills otryckta qväden af Bellman icke allenast om Telje-magistraten i full procession, utan ock om stadens kavalleri, det hela illustrerad med teckningar? *Utgifvaren.*

Man tror ej att saken snart afstannar:
 Rådstu'n nu förbannar
 Hvarje galt i stan.

Saken var den: När rätten skulle sitta
 I en ganska sträng och svår qvestion,
 Kom en sugga, fram vid bordet titta,
 Satte sig vid preses sans façon³).
 Preses steg då upp och komplimentera,
 Sade intet mera
 Än: "Gack ut, din fan!"
 'Nej', sa suggan, 'jag har så bedrifvit
 'Att jag också blifvit
 'Rådman här i stan'.

³) Sannolikt är att i verkligheten något dylikt oförmodadt besök i rådhus-salen gifvit skalden anledning till detta qvåde. Att han menat Söder-telje kan med säkerhet slutas af de i nästföregående not omnämnda hit-tills otryckta styckena. *Utgifvaren.*

M 34.

Fredmans Sång

om Mariefred.

På Gripsholm är alltför roligt —
 Men i Mariefred ¹⁾, mins jag,
 Var polisen något svag.
 Och, fastän det syns otroligt,
 På min ära står det fast,
 Ej fans der en enda qvast:
 Damborst, viska eller skofvel
 Är der likså rar som mat —
 Ja, den ädle magistrat,
 Tror jag, får ej annat sofvel
 Än pannkaka, lök och frat.
 Der ser ut som sankte Påvel
 Hängt ut bönedagsplakat.
 Ingen skorsten såg jag röka,
 Ingen matmor gå och stöka:
 Jag såg bara tomma fat,
 Tallrik hvarken djup ell' flat.
 Hela staden genomsöka,
 Fans der aldrig en dukat.
 Men hvad tycks om sådan stat?

¹⁾ I original-upplagan står blott M^{***}. Härvid gäller samma anmärkning som i början af noten n:o 2 vid nästföregående Sång.... Detta stycke, som nedskrefs under skaldens vistande vid hofvet på Gripsholms slott, der hans porträtt ock är uppsatt, bör snarare deklameras än sjungas. *Utgifvaren.*

Stadens vakt är en soldat,
Som tillika slår på trumma:
Är han krank, så går hans gumma
Lika döf och desperat.
Slutlig måste, just in summa,
Hvarje dödlig blifva flat:
Tänk — hvar husvärd är kastrat ²⁾!

²⁾ Må de älsklige mariefredsboerna, för den historiska forskningens skull, icke illa upptaga följande lilla citat ur en anteckning gjord för en trettio år sedan: "Mariefred lærer under Bellmans tid hafva varit ännu tarfligare än i våra dagar, men fruarna deremot mera artiga då mot främlingar än nu". *Utgifvaren*.

M 35.

Fredmans Sång

om gubben Noach och hans fru.

Gubben Noach :||: var en heders-man:
 När han gick ur arken,
 Plantera han på marken
 Mycket vin — ja, :||: detta gjorde han.

Noach rodde :||: ur sin gamla ark,
 Köpte sig buteljer,
 Sådana man säljer
 För att dricka :||: på vår nya park.

Han väl visste :||: att en menska var
 Torstig af naturen
 Som de andra djuren —
 Derför han ock :||: vin planterat har.

Gumman Noach :||: var en heders-fru:
 Hon gaf man sin dricka.
 Fick jag sådan flicka,
 Gifte jag mig :||: just på stunden nu.

Aldrig sa' hon :||: "Kära far, nånå,
 "Sätt ifrån dig kruset!"
 Nej, det ena ruset
 På det andra :||: lät hon gubben få.

Gubben Noach :||: brukte egna hår,
Pipskägg, hakan trinder,
Rosenröda kinder,
Drack i botten :||: Hurra och gutår!

Då var lustigt :||: på vår gröna jord:
Man fick väl till bästa —
Ingen torstig nästa
Satt och blängde :||: vid ett dukadt bord.

Inga skålar :||: gjorde då besvär —
Då var ej den läran:
"Jag skall ha den äran!"
Nej, i botten :||: drack man ur... så här.

M 36.**Fredmans Sång***om gamle Lot och hans familj.*

Gubben Lot och hans gamla fru, :||:
Bägges döttrar och andra flickor
(Bort med tärningar, kort och brickor!)
Deras skålar vi dricka nu. :||:

Englar ha hvarken kropp ell' ben, :||:
Men de kunde hos Lot dock gästa,
Dricka hurtigt och ta till bästa,
Sofva stilla bort ruset se'n. :||:

Gubbens döttrar, ett artigt par, :||:
Trodde verlden skull' gå till ända,
Blefvo på bibliskt sätt då kända
Uti dryckom af söta far. :||:

Gumman Lot hon tillbaka såg, :||:
Och i salt genast hon förvandlas...
Skull' med alla nu lika handlas,
Blef på salt snart nog kursen låg. :||:

M 37.

Fredmans Sång*om gubben Abraham.*

Glada bröder, när vi dricka
 Våra nya vänners skål,
 Sku vi med ett rågadt mål
 Tömma den till pricka.
 Men en gammal stamfar bör
 Ännu mindre glömmas;
 Och fast han dör, :||:
 Skall hans stoft berömmas.

Abraham, den heders-gubben,
 Fick i sina unga år
 Vacker hustru som en vår —
 Skål för understubben!
 Hälften rädd och halft jaloux,
 Sa' han: "Om dig lyster,
 "Vill jag att du :||:
 "Kallar dig min syster."

Men den stackarn blef bedragen:
 Kungen tog hans flicka bort.
 Sådant nöje är för torrt —
 Dränk din harm i magen!

Nog vor' hedern vacker *nu*,
 Men som kungens svåger
 Mista sin fru :||:
 I min smak ej dåger.

Dock om alla gifta hade
 Samma tröst som Abram fick,
 När som Sara hemåt gick,
 Glömde de sin skade.
 Låt oss dricka hemkom-öl —
 Se, hvad morgongåfvor:
 Åsnor och föl, :||:
 Får och få och håfvor!

Abram var en riker bjesse,
 Reste fram med mycken ståt,
 Kunde slåss, när så bar åt,
 Mot en krönter hjesse.
 Med sitt folk han seger vann —
 Drick och vivat ropa!
 Men hvad vann han :||:
 Af dem allihopa?

Hör nu på en ting som hände —
 Abram var till älskog böjd.
 Han, med hustrun inte nöjd,
 Sig till pigan vände.
 Abram sjelf var rasker nog,
 Likaså hans flicka:
 Tro mig — det tog. :||:
 Vi sku barnsöl dricka!

Vis mig en som gör detsamma!
Abram, fulla hundra år,
Lagar så att Sara får
Börja heta mamma:
Nitti år, hon räknat har
Första barnasången.

Abram var karl . . . :||:
Drick — men glöm ej drängen!

Sara dör, och Abram gråter . . .
Likväl skulle han till vägs
Gifta sig, få söner sex
Med den fruen åter.
När vid hundrafyrti år
Abram slikt uträttar,

Dricker vår kår :||:
Och hans lof berättar.

N: 38.

Fredmans Sång*om Josef och Potifars fru.*

En Potifars hustru med sköna maner
 Josef till kärlek vill locka,
 Rycker'n i manteln och suckar och ber:
 "Sitt ner, sitt ner!"
 Inunder paulunen den skönaste ros
 Stod för vår Josef att plocka;
 Men som en lymmel han flydde sin kos.
 (Det tros, det tros!)

Ack, om jag varit i Josefs ort, :||:
 Jag vet hvad jag gjort.

Men Josef, den token, på dörren han for —
 Nymfen hon vinkar och beder.
 Aldrig en däre i verlden så stor
 Gått i två skor!
 Friskt äta och dricka i Potifars sal,
 Eld uppå spisen af ceder,
 Inga dueller och ingen rival
 Och ej förtal —
 Hurra, kamrater, för Potifars fru! :||:
 Hon sofver dock nu ¹⁾).

¹⁾ Så ändradt (dock nu i stället för ännu) i det på sid. 342 omnämnda exemplaret af Fredmans Sång. *Utgifvaren.*

Men felet var det att vår Josef han var
Nykter, betrykter, med mera,
Och för en flicka ett uselt försvar,
En dålig karl.
Vid Faraos garde en ömklig ²⁾ kapten
Potifar var (som de flera)
Och i en brudsäng så sömnig och klen,
Sin fru till men
Hurra, kamrater, för Potifars fru! :||:
Hon lefver ännu.

²⁾ Så ändradt (ömklig i stället för usel) i det på sid. 342 omnämnda exemplaret af Fredmans Sånger. *Utgifvaren.*

M 39.

Fredmans Sång

om Moses och Aron.

Allt förvandlas, allt går omkull! :||:
 Gubben Moses han hvilar trötter,
 Aron kaller om sina fötter.
 Drickom graföl på deras mull! :||:

Gubben Moses det var en karl, :||:
 Trots så bister som nå'n i Sverge:
 Han slog taflorna uti berge' —
 Säj mig då om han nykter var? :||:

Gubben Moses för tusen år :||:
 Han slog tappert, som man fått höra,
 En egyptisk man vid öra
 Så han tumla . . . Men drick — gutår! :||:

Gubben Moses, en prest med horn, :||:
 Lefde hurtigt, sin kappa svängde,
 Dog dock ärligt och sig ej hängde
 Som en ann för en tunna korn¹⁾. :||:

Konung Farao stod sig slätt: :||:
 Intet bränvin i kungahuset!

¹⁾ Dessa tvänne rader lära hafva afscende på någon händelse med en svensk prestman på 1700-talet. *Utgifvaren.*

Eljest Moses nog uti kruset
Hade glömt både lag och rätt. :||:

Gubben Aron han var så der; :||:
Men han gjorde dock bäst miraklet
Bakom skärmen i tabernaklet:
Der han smutta och drack... så här! :||:

Gubben Aron ock därför fick :||:
Sig en bjellra just bak i nacken —
"Kling!" sa den, när han damp i backen...
Gubbar, klinga och drick och drick! :||:

"Nå, må göra då! Moses' skål!" :||:
Korus ropar att du var rasker —
Fader Aron det var en tasker...
Låt oss klinga med glas och bål! :||:

Men vi lefva i annan tid — :||:
Andra hjertan och andra tankar!
Hurra, lustigt! Töm krus och ankar!
Låt oss dricka... det blir dervid! :||:

Ring nu samman med glas och krus! :||:
Moses får nu en krans på hjessen:
Här är grafven och här processen ²⁾...
På denna aska vi ta ett rus. :||:

²⁾ Process: se noten n:o 8 på sid. 149. *Utgifvaren.*

Nº 40.

Fredmans Sång

om konung Ahasverus och excellensen Haman.

Ahasverus var så mäktig,
Med en persisk krona präktig.
Ja, hans riken voro — drick, kära du —
 Hundra-tjugu-sju.
Ahasverus satt så gullgul och sur
Som ett lejon i en jungfrubur:
 Vällust var hans ära...
 Låt oss nu förtära
Och vår flaska tömma ur!

Slottet fullt af herrligheter,
Och scharlakan till tapeter.
Bänkar voro der af bara gull —
 Aj aj aj, lull lull!
Stort kalas nu uti Susan var
Jemt etthundra-åttatio dar.
 Kungen sjelf traktera...
 Låt oss dricka mera,
Låt oss klinga par om par!

Ahasveri bord det prålar —
Vin bars fram i gyllne skålar.
Spickeskinka, herrlig sommarmat,
 Låg på silfverfat.

Liksom hos *vår* konung plägar ske,
Fick landshöfdinge och öfverste

Vid hans taffel spisa...

Sjungom nu vår visa,
Låt oss vänligt hjerta ge!

Man ser af de helga skrifter
Ahasverus han var gifter:
Drottning Vasthi hette hans gemål...

Drickom hennes skål!

Hennes majestät i Persien
Bröt mot kungen som sin äkta vän:

När han ville leka,
Börja hon att neka —

Mången gumma gör så än.

Kungen uppå sjunde dagen,
Utaf vin och kärlek tagen,
Skickar sina två kamrerare

Att sin drottning be.

Gud nå' den, som, när han flickan ser,
Ej går sjelf, men skickar sin kamrer —

Den är att beklaga...

Låt oss glasen taga,
Låt oss dricka mer och mer!

Drottning Vasthi vill ej lyda,
Lät en ann sin krona pryda:
Pigan Esther fick en gyllne skrud,

Blef en kungabrud.

Hon had' en kusin, Mardochai —
Judar äro skälmar, veta vi...

Skål för gamla juden!
 Skål för unga bruden!
 Skål för hela frieri!

Juden satt vid kungens trappa,
 Släppte flickor in, som klappa —
 Lagom syssla för en jude nog:
 Jungfrubur och krog.
 Två kamrerare vid dörren stå,
 Hviska att de skulle kungen slå:
 Saken sig förvärrar,
 Och de gode herrar
 Blefvo hängda båda två.

Hör nu på hur drottning Esther
 Böd till måltids många gäster:
 Sjelf hans excellens herr Haman kom . . .
 Gubbar, drickom om!
 Ahasverus drack, och Esther gret —
 Skönhet gör i verlden stor förtret:
 Haman med dycrer
 Sig i galgen svänger
 Pussig, stinder, blå och fet ¹⁾).

Ahasverus, ful och bister,
 Såg sin premierminister
 I en galge, femti alnar hög —
 Säj mig, om jag lög?
 Juden se'n som kungens bästa vän
 Svängde sig i purpurmantelen

¹⁾ Dykränger: se noten n:o 2 på sid. 37. *Utgifvaren.*

Med en gyllne krona —
Vacker hufvudbona'...
Låt oss dricka — drick! "Ja men!"

Si, så ser man världens snara!
Höghet ofta står i fara:
Lyckans tempel är en hisklig brant —
Är det icke sant?
Stolte Haman rep och mössa bär:
Sådan hufvudbonad gör besvär...
Ahasveri lära,
Dricka och förtära,
Är det enda jag begär.

M 41.**Fredmans Sång**

om den sköna och dygdiga Susanna.

Joachim uti Babylon
Hade en hustru, Susanna . . .
Töm vår kanna — :||:
Skål för dess person!
Joachim var en genom-ärliger man,
Frun lika ärliger också som han:
Fru Susanna :||:
Många hjertan vann.

Tacka vill jag Joachims fru —
Skål för hvar dygdiger maka!
Låt oss smaka :||:
Denna saften nu!
Klinga med glasen, låt oss sjunga i kor,
Gosse, flicka, gubbe och mor,
Låt oss sjunga! :||:
Skålen är så stor.

Joachim var för riker spord,
Kunde traktera sin nästa,
Ge till bästa :||:
Vid ett dukadt bord.

Fruen uti huset vann så mycket behag:

Hungriga friare hvarendaste dag...

Hurra, gubbar, :||:

I så lustigt lag!

Käraste bröder, hör nu då på

Hvad den fruen månde hända!

Två upptända :||:

Kring om henne gå.

Gubbarna flåsa, krypa tyst om hvarann —

Skönheten fans just der kärleken brann.

Fru Susanna :||:

Trogen var sin man.

Joachims trädgård var med maner:

Lusthus, tapeter af siden!

Middagstiden :||:

Gick Susanna ner.

Ekar och lindar stodo rundt om en dam —

Sköna Susanna hon plaska och sam.

När hon plaska, :||:

Skymta liljor fram.

Neruti blomstergården nu

Gingo allena två bofvar,

Slog lofvar :||:

Kring vår lilla fru.

"Hej", sade bofven till den andra så slem,

"Hej, det är middag — kom låt oss gå hem!"

Två kanaljer :||:

I hvarenda lem!

Väl förstår man gubbarna nog

Hvad de hade i sinnet:

Hvita linnet :||:

Ögat lätt bedrog.

Ögat drog hjertat, men Susanna drog allt:

Lås var för porten — det var så befaldt...

Hurra, gubbar! :||:

Blodet blifver kallt.

Så var sakens sammanhang —

Himlen Susanna belöna!

Bland de sköna :||:

Har hon dubbel rang...

Klinga med glasen, låt oss lefva väl!

Vackra små hjertan uti tankar och själ!

Låt oss dricka :||:

Utan larm och gräl!

M 42.

Fredmans Sång

om Judith.

Judith var en riker enka . . .
 Kors, det talet låter stort!
 Hopp i brudsäng, kan man tänka,
 Har hon ofta gjort.
 Men nu sofver Judith —
 Ja, låt henne sofva!
 Ej är förbudit
 Hjeltinnor att lofva.
 Ja, för Manasses fru
 Vi klinga, jag och du! :||:

Judith var utaf naturen
 Liten, knubbig, röd och hvit —
 Vackert barn i jungfruburen,
 Vård en nattvisit.
 Men nu sofver Judith,
 Och vi ännu lefva.
 Ej är förbudit,
 Små döttrar af Eva,
 Att dricka hennes skål . . .
 Drick, Chloris, hvad du tål! :||:

Far Manasse, hennes maka,
 Dog vid sexti år omtrent . . .

Gubbar, saften, som vi smaka,
 Är ju excellent?
 Men nu sofver Judith,
 Och vi äro raska.
 Ej är förbudit
 Att hedra dess aska.
 Manasse, gubben, dog
 Der han vid ladan stog. :||:

Gubben gick med bara magen,
 På sin åker kornet skar:
 Af stark hetta midt på dagen
 Dödde kära far.
 Men nu sofver Judith —
 Manasse är döder.
 Ej är förbudit
 För oss, kära bröder,
 Att sjunga Judiths lof...
 Sof sött, hjeltinna, sof!

Nu var mycken sorg och fara
 Rundt omkring Bethulien:
 Holofernes med sin skara
 Var ej landets vän.
 Men nu sofver Judith —
 Låt sofva den sköna!
 Ej är förbudit
 Dess hjessa att kröna.
 Men ett mitt hjerta skär:
 Dess krona blodig är. :||:

Judith gick som en hjeltinna
 Juda barn till ett försvar.
 Abra, hennes tjenarinna,
 Vin och olja bar.
 Men nu sofver Judith
 Helt tyst i sin gömma.
 Ej är förbudit
 Vår flaska att tömma.
 Så drick, min granne, då —
 Låt vår hjeltinna gå! :||:

Vinets kraft och qvinnotårar
 Elda Holofernis blod:
 Lilla Judith honom sårar,
 Tar hans lifs klenod.
 Men nu sofver Judith,
 Som blotta en klinga.
 Flickor, förbudit
 Ett hjerta så stinga!
 Men Holofernes — hör —
 I Judiths armar dör. :||:

Holofernes hela natten
 Legat drucken i paulun.
 Judith kom — han kände patten
 På den lilla frun.
 Men nu sofver Judith,
 Som högg'en vid öra.
 Alltid förbudit
 En flicka så röra!

Fru Judith, skön och rik,
Vår tids mamseller lik. :||:

Holofernis bussar hoppa —
Judith kom med lagrar täck.
Pigan Abra hufvu't stoppa
I en gammal säck.
Men nu sofver Judith:
Hon orkar ej tala.
Hufvu't var ludit,
Och blodet det sqvala —
Ett spel med blodig trumf.
Se Judith i triumf! :||:

Judiths stoft uti en masse
Fins bland våra fäders ben.
Holofernes och Manasse
Äro multna re'n.
Men nu sofver Judith,
Och saken må glömmas!
Det är dig budit
Att flaskan bör tömmas:
Ja, för Manasses fru
Så klinga jag och du! :||:

M 43.**Fredmans Sång**

vid skålen för Adam, allas vår gamla far.

Adams skål! Vår gamla far,
 Du en hedersman visst var:
 Skinböxor, kappas...
 Kära grandpappa,
 Du och Eva
 Visste lefva
 Och i glasen nappa.

Fru mor Eva, om du skull'
 Stiga upp nu ur din mull,
 Skulle du dricka,
 Gäspa och nicka,
 Röd och sköner,
 Dina söner
 Flaskan till dig skicka.

Salig Malin, Pål och Pehr
 Hvila från allt verldsbesvär
 Hvar i sin gömma —
 Det månd' oss ömma.
 Låt oss dundra
 Som sjuhundra
 Och vår flaska tömma!

Salig Noach med sin fru
Sofva sött och hvila nu.

Sofve de båda
Fria från våda!
Låt oss dricka,
Muntra, qvicka,
Och vårt lif beskåda!

Bara en är till af dem,
Som bott i Jerusalem:
Skomakarn gamla,
Som måste famla
Kring med lästen,
Säger presten,
Tills vår verld skall ramla.

Gamla helgon, pick och pack,
Fly från mig med tusen tack!
Bacchus, min fader,
Han gör mig glader:
Der han andas,
Rättlig blandas
Lyckans fagra blader.

Slå då glasen fulla i!
Bort med verldens bryderi,
Ängslan och nöden
Och sjelfva döden!
Goda magar,
Glada dagar
Blifve våra öden!

N: 44.

Fredmans Sång¹⁾

om gamle bror Jockum och hans täcka fru²⁾.

Gamle bror Jockum, klang vid denna rågan!
 Hur mår din täcka fru, hva ba?
 "Tackar ödmjukast för god efterfrågan —
 "Efter omständigheterna.
 "Ja ja, ja ja, jag må visst gråta!"
 Kära bror Jockum lilla... "Innan kort
 "Så blir allting för mig en gåta:
 "Jag kan aldrig mor förlåta."
 Strunt — tag ditt glas, slå sorgen bort!

Kor:

Strunt — tag ditt glas, slå sorgen bort!

Hvad är det då som dig så hjertligt söker?
 Posito lite kärleksgnabb?
 "Nej, när på nobis jag min pipa röker,
 "Måste jag höra jemt begabb:

¹⁾ Melodien till denna Sång igenfinnes i en fransk visa "Du serin qui te fait envie", upptagen i den på sid. 300 omnämnda samlingen under nummern 156. *Utgifvaren*.

²⁾ I Westes efterlemnade anteckning (se lefnadsteckningen öfver Bellman) upplyses att bror Jockums rätta namn var "Justus O....g", äfvensom att det var dennes hustru som utgjorde föremålet för Kellgrens låga, den han skildrar i poemet "Till Rosalie"... "Hon var", berättar Weste vidare, "ingenting mindre än vacker, hade inga talanger, men var mycket åtkomlig, kanske en del dertill föranledd af mannens oduglighet, hvarpå Kellgren ock i sitt poem synes syfta"... Ursprungligen hade detta stycke till öfverskrift "Conversation à la mode". *Utgifvaren*.

"En visar Jockums gamla panna,
 "Skrattar i näfven, gluttar och ser ner,
 "Så att jag just, ja, vid min kanna,
 "Just har lust den karln förbanna."
 Hå, bagatell, hvad är det mer?

Kor:

Hå, bagatell, hvad är det mer?

Men, apropos, ä flera än den långa
 Som vältra sig i din paulun?
 "Ja, gunsti' bror, de äro många, många,
 "Fler än i bolstret finnas dun.
 "Gråten står mig i halsen, broder —
 "Hå hå!" Hvad dricker du för sort? "Hå hå!"
 Håll på af dessa vinets floder!
 "Snart jag står vid Karons roder."
 Hå, bagatell, drick du ändå!

Kor:

Hå, bagatell, drick du ändå!

Men säj, bror Jockum, plär hon dig ej klappa,
 Ge dig en kyss, när du går ut?
 "Åh jo, hon säger: 'Pappa lilla, pappa,
 "'Bli inte kall, tag din syrtut!"
 "Skrufvar peruken tätt kring öra,
 "Men uti pannan har hon mycket gräl...
 "Kära bror, hvad skall jag göra?"
 Med din rörom sockret röra,
 Dricka i botten och må väl ³⁾!

³⁾ Rörom: ett slags små skedar med långt smalt skaft, som begagnades

Kor:

Dricka i botten och må väl!

att omröra sockret i de på 1770- och 80-talen brukliga långa glas, i hvilka det s. k. embetsmanna-vinet, gammalt franskt eller rhenskt, serverades. Denna benämning på vinet uppkom deraf att det företrädesvis dracks af de högtidligare embetsmännen, när de slogo sig ned på nobisställena. *Utgifvaren.*

M 45.**Fredmans Sång***eller trösterika tankar om äktenskapet¹⁾.*

Om ödet mig skull' skicka
 En skön och dugtig flicka :||:
 Att med sitt pip och qual mitt ömma bröst bedra,
 Ah, ah, ah, ah,
 Jag skull' ej, som andra göra,
 Efter folkets sqvaller höra:
 Den henne ville röra,
 Skull' mig betala bra.
 Ha, ha, ha, ha, ha, ha, ha, ha, ha, ha, ha, ha!
 Den henne ville röra,
 Skull' mig betala bra.

När hon gick ut till andra,
 Så skull' jag hemma vandra :||:
 Emellan skafferit och källarsval'n... Hva ba?
 Ah, ah, ah, ah!
 Jag skull' inte bry min hjerna
 Om den prydnad, hon mig ärna,
 Blott Bacchi saft och kärna
 Flöt i buteljerna,

¹⁾ Melodien till denna sång återfinnes i en fransk visa "Qui potis et non potis" (air de la Bourbonnaise du grimacier), upptagen i den på sid. 300 omnämnda samlingen under nummern 301. *Utgifvaren.*

Ha, ha, ha, ha, ha, ha, ha, ha, ha, ha, ha, ha,
 Blott Bacchi saft och kärna
 Flöt i buteljerna.

Om hon mig sängen neka
 Ell' ut åt dörren peka, :||:
 Det kosta kanske på... men mor hon vill så ha.

Ah, ah, ah, ah!
 Om de främmande, kanhända
 Med pistolerna uppspända,
 Mig kasta öfver ända,
 Hyad skull' jag göra? Hva?
 Ha, ha, ha, ha, ha, ha, ha, ha, ha, ha, ha, ha!
 Mig kasta öfver ända,
 Hvad skull' jag göra? Hva?

Der kommer till exempel
 En andlig man ur tempel, :||:
 Som med en vördig min drar af sig handskarna ²⁾.
 Ah, ah, ah, ah!

Som han är en man af värde
 Och jag trifs ej bland de lärde,
 Så går jag mina färde
 Och lemnar tofflorna,
 Ha, ha, ha, ha, ha, ha, ha, ha, ha, ha, ha, ha,

²⁾ Under Bellmans tid hörde till prestdräkten särskilda slags handskar af svart skinn eller rukalvan (se noten n:o 3 på sid. 231). Det är från deras period man ännu har i minnet det qvicka svar, som biskop Serenius fick af bodgossen (sedermera kommersrådet) Björkman. Då den förre kom in i boden (Reimers hattstofferarehandel vid Mynttorget) och, sedan der förkunnats honom att man var sorterad med allting, i sin vanliga satiriska kärfhet begärde att få köpa ett par dynggrepar, svarade gossen: "Dynggrepar ha vi väl icke, men här är fodraler till sådana!" och framräckte ett par — presthandskar. *Utgifvaren.*

Så går jag mina färde
Och lemnar tofflorna.

Om se'n af garnisonen
Kom den och den baronen, :||:
Min hatt i fönstret såg bland andra hattarna,
Ah, ah, ah, ah,
Och jag skulle blott bejaka
Att jag sofvit hos min maka,
Helt säkert jag mig staka
Och stode chapeau-bas,
Ha, ha, ha, ha, ha, ha, ha, ha, ha, ha, ha, ha, ha,
Helt säkert jag mig staka
Och stode chapeau-bas³⁾.

En ann gång kunde hända,
Jag ville hemåt vända :||:
Och ljuset ännu brann emellan luckorna,
Ah, ah, ah, ah,
Att min engel börja spotta,
Mig båd pryglar och hundsvotta
Och kanske ur sin potta
Gaf mig . . . et cetera . . .
Ha, ha, ha, ha, ha, ha, ha, ha, ha, ha, ha, ha, ha,
Och kanske ur sin potta
Gaf mig . . . et cetera.

Men säj, på tro och ära,
Säj, kan man mer begära :||:

³⁾ Chapeau-bas: se noten n:o 6 på sid. 159. *Utgifvaren.*

Än att jag sjelf ser bort och håller ljusena?

Ah, ah, ah, ah!

Se'n, när jag dem sjelf insöfver,

Kanske, om jag då behöfver,

Knappt ett glas vin blir öfver

För mitt besvär... Hva ba?

Ha, ha, ha, ha, ha, ha, ha, ha, ha, ha, ha, ha,

Knappt ett glas vin blir öfver

För mitt besvär... Hva ba? *)

*) Enligt anmärkningen på sid. 326 finnes denna Sång äfven inrymd bland Handlingarne rörande Bacchi Ordenskapitel (i "Bacchi Tempel, öppnadt vid en hjertes död"): se del. 2. Det sjunges der af "fader Bäckman", en person, som icke omnämnes på något annat ställe af Bellman. Hvem denne Bäckman var känner man nu icke. Förmodligen någon hanrej, som på ett filosofiskt sätt bar sitt missöde. Kanhända var han man till den i Fredmans Epistel n:o 79 och flerstades nämnda Bäckmanskan, hvilken lärar på gamla dagar såsom enka hafva egnat sig åt det kärleksrika skaffareyrket. Tre strofer af ifrågavarande Sång blefvo emellertid uteslutna vid tryckningen, af det skäl, enligt hvad man berättat, att de temligen nära påpekade en då ännu lefvande äkta mans kända missöde. De hafva dock räddats åt efterverlden och lyda sålunda:

Hvad kan se'n bättre vara

Än hem till svärfar fara

Och säga: "Kära far, se så'na horn jag har!"

Ah, ah, ah, ah!

Som han dem då vill förgylla,

Skall jag ej på ödet skylla,

Nej, utan glasen fylla

Och dricka som en karl,

Ha, ha, ha, ha, ha, ha, ha, ha, ha, ha, ha, ha,

Nej, utan glasen fylla

Och dricka som en karl.

Om folket åt mig skrattar,

Jag i pokalen fattar

Och säger med godt skäl: "Stor sak i hornena!"

Ah, ah, ah, ah!

"Har jag horn, så har jag pengar,

"Ekipager, raska drängar

"Och pigor jemte sängar —

"God reveny att ha,

Ha, ha, ha, ha, ha, ha, ha, ha, ha, ha, ha, ha,

"Och pigor jemte sängar —

"God reveny att ha!"

Till slut jag dem berättar

(Det just mitt hjerta lättar

Och borde föras in uti avisorna —

Ah, ah, ah, ah):

"Mina svågrar äro brända,

"Utaf Hallman alla kända,

"Och svägerskorna sända

"Bort till Pro Patria,

Ha, ha, ha, ha, ha, ha, ha, ha, ha, ha, ha, ha,

"Och svägerskorna sända

"Bort till Pro Patria."

Härvid behöfver upplysas att Hallman, Johan Gustaf (bror till skalden), var, utom sin medicinska kunskap i allmänhet, fräjdad synnerligast såsom läkare för s. k. grannlåts-sjukdomar och sådana, der en viss bränningsprocess kommer i fråga... Pro Patria: det bekanta barnbördshuset, då som nu beläget vid Stora Badstugatan på Norrmalm. *Utgifvaren.*

M 46.**Fredmans Sång***om Mollberg och Camilla*¹⁾.

Bacchanalisk pastoral,
 dedicerad till herr kapitenen Daniel Kempensköld²⁾.

Un roman, sans blesser les loix ni la coûtume,
 Peut conduire un héros au dixième volume.

BOILEAU.

Mollberg: **H**ur du dig vänder
 Och plirar och ler,
 Tanken du tänder
 Än längre ner.
 Foten är nätt,
 Gången är lätt,
 Ögonen blå...

Camilla: "Så!"

Mollberg: Och dina händer
 Mjuka och små.

¹⁾ Melodien till denna Sång är hemtad från det bekanta qvådet: "Göterna fordomdags", etc. *Utgifvaren*.

²⁾ Daniel Kempensköld, född 1738, blef kapten vid arméens flotta 1761, major 1793 och afled den 22 Mars 1798, barnlös, så att ätten utgick med honom. Såväl han som hans fru, Gustaviana Charlotta Löfling (död 1812), omfattade Bellman med den innerligaste vänskap. Vintertiden bodde de vanligtvis i Stockholm (på Kungsholmen) och sommartiden på egendomen Tjelfvestad i trakten af Askersund. Under flera års tid vexlades emellan dem och skalden en korrespondans, som, hvad den sednares bref (vanligtvis på vers) beträffar, är af utmärkt värde. Flere af dessa bref, hittintills otryckta, finnas jemte dertill hörande teckningar intagna i del. 4 af denna upplaga. *Utgifvaren*.

Säj, min Camilla,
 Säj ja eller nej!
 Hjertunge lilla,
 Vill du, så säj?
 Damon han går
 I dina spår
 Liksom en skytt.

Camilla: "Pytt!
 "Er allt inbilla
 . "Är intet nytt."

Mollberg: Fritt er förtreta,
 Min nådiga ni!
 Fruntimren heta,
 Och likså vi.
 Men mins ändå
 Hur i en vrå
 Han kysste dig...

Camilla: "Tig!"

Mollberg: Fåfängt att streta —
 Följ nu med mig!

Tillåt mig fråga:
 Hvart ärnar hon sig?
 Glöm Damons låga
 Och tänk på mig!
 Hvad innebär
 Knyttet, det der
 Du med dig för?

Camilla: "Smör

"Och till full råga
 "Fin mag-likör.

"Mollberg, nej, söta,
 "Nej, släpp min person!
 "Jag går att möta
 "Vår Celadon.
 "Knytet är hans
 "Med pomerans³⁾,
 "Löjor och nors,"

Mollberg: (Kors!)
Camilla: "Färska och blöta
 "Ur hafvets fors."

Mollberg: Hvad det skull' smaka
 På fisken en tår!
 Kom, flaskan skaka,
 Låt den bli vår!
 Lägg du dig der!
 Vill du, så säj?

Camilla: "Nej,
 "Vår Damons maka
 "Kniper du ej!"

Mollberg: Om hon berömmes,
 Camilla, så mins,
 Fägringen gömmes

³⁾ Pomerans: se noten n:o 5 sid. 160. *Utgifvaren.*

Bäst som hon fins.

Kärlekens qval

I en pokal

Dränkes galant.

Camilla:

"Sant —

"Och trohet glömmes

"Vid glasets kant"

N° 47.

Fredmans Sång

om handlingarne rörande Bacchi konkurs ¹⁾.

1. Bacchi proklama ²⁾.

Bacchus snyfta, gret och stamma
 I konkursen, der han satt
 Och sitt fluidum anamma
 Ur sin fordna gyllne tratt —
 Då vid tunnan
 I skym-unnan
 Stod en nalle i sitt hörn.

¹⁾ Efterföljande åtta "handlingar rörande Bacchi konkurs" nedskrefvos af Bellman, en och en i sänder, för ett litet bacchanaliskt sällskap, som en gång i veckan eller oftare samlades än här och än der, dock merendels på värdshuset "Clas på hörnet", och utgjorde uppräningen till den sedermera s. k. "Södra bataljonen", hvilken benämning togs efter indelningen af borgerskapets infanteri. I kretsen af dessa bildade och lefnadsglada vänner, de flesta musikaliska, alla lifvade af muntert glam och qvickt skämt, infann sig Bellman ofta innan ännu sällskapet hunnit urarta efter ett mindre noggrant inväljande af nya ledamöter. Egentliga själen i förbundet var dock Jakob Lundström, en man af särdeles älskvärd karakter, lyckliga umgängesgåfvor och en utmärkt sångtalang. Lundström var ombudsman i riksdiskonten med assessors titel. Omkring 1801 afled han. Hans jovialiska bild finnes bevarad åt efterverlden genom Sergells och Fehrmans konstnärskap. I afseende på sin begrafning hade Lundström förordnat att allt skulle gå lustigt till, utan skymt af den saknad, som dock kändes djupt i allas bröst. Samtliga gästerna skulle vara klädda i röda västar, o. s. v. Det enda yttre tecknet till sorg vid måltidskalaset var den s. k. snäcken, en pokal, hvarmed han brukat välkomna hvar och en, som första gången besökte hans gästfria hus: den stod nu midtpå bordet höljd i svart flor. *Utgifvaren.*

²⁾ Melodien till denna Sång igenfinnes i en fransk visa "Curons de la brune à la blonde", upptagen i den på sid. 300 omnämnda samlingen under nummern 110. *Utgifvaren.*

Bacchus bød de bästa sorter
Öl och porter
Åt sin björn.
Hur han der glamma
Om ett och detsamma
Och rusta och damma
Med björn,
Viste han sitt proklama. :||:

Hur han bläddra, hur han tumma
Rådsturättens protokoll,
Fick han debet i full summa
Och i kredit netto noll:
Hvad han egde,
Mindre vägde
Än hans minsta hufvudhår.
Litet bischoff stod i glaset,
Och kalaset
Slöts i år.
Tunnan var rutten
Och ölet i putten
Och strunt hela tutten.
Gutår!
Och dermed slöts bankrutten. :||:

M 48.**Fredmans Sång***om handlingarne rörande Bacchi konkurs.*2. Bacchi bouppteckning¹⁾.

November, den femtonde dagen,
 Ettusen sjuhundra och åttiotre,
 Blef Bacchi konkurs företagen
 Af samtliga rådmän och borgmästare
 Hos mutter på Rostock vid bordet
 Så fromt vid den uppgående soln²⁾.
 Högdle herr preses tog ordet
 Och hängde sin scharlakans-kappa på stoln³⁾.

Kring rundeln af bordet utbreddes
 Inteckningar, panter, kontrakter och köp.

¹⁾ Melodien till Fredmans Sång n:o 48, nyttjad jemväl af Hallman i "Tillfället gör tjufven" (till kupletten "Förgäfves i mörkret jag famlar"), är hemtad från Monsigny, af hvars åtskilliga sångspel ett och annat under 1770-talet uppfördes i Stockholm: hans operett "La belle Arsène", uppförd 1779, är öfversatt af fru Lenngren. Den ifrågavarande melodien träffas med sina ursprungliga ord ("O, ma tendre musette!") i en samling "Folkesange, fosterlandske og fremmende", utgifven i Köpenhamn af Berggren. Om densamma är eljest det rykte gammalt och ännu gängse att den skall vara hemtad från Rousseau. Att den är fransk kan åtminstone icke sättas i fråga. År 1836 eller 1837 har den i Paris hörts på "Théâtre de Vaudeville". (Atterbom Sv. Siare och Skald. del. 6, sid. 55 och 163). I den här på sid. 300 omnämnda samlingen af franska visor finnes den upptagen under nummern 417 med orden "O, ma tendre musette!" eller "Gentille boulangère". *Utgifvaren.*

²⁾ Rostock: se noten n:o 2 på sid. 179. *Utgifvaren.*

³⁾ Scharlakans-kappa: se noten n:o 12 på sid. 128. *Utgifvaren.*

Af krögare krögare leddes:
 Den ena han hicka, den andra han söp,
 Den tredje, plakat liksom denna,
 Han stod der med ögonen hop.
 Notarien formera sin penna,
 Men stack henne miste i krögarmors stop.

Herr preses, med skorpan i truten
 Och lagboken bredvid sin pontaks-terrin,
 Fant rätten nu vara fullsuten
 Och parten tillståds på beramad termin ⁴⁾.
 Alltså med en sup han nu varna
 Den nakna vår Bacchus på ed.
 "Gesundheit, j ädle lagfarna!"
 Sa' preses och ragla med klubban på sned.

Bror Mollberg, kurator ad litem,
 Framräckte patentet, och deri befans
 I fast en ölkanna och item
 I löst en halfankare god pomerans ⁵⁾,
 Som, fast den fans redan utdrucken,
 Togs upp till sex daler kontant,
 En dito butelj, något sprucken,
 Som just till det högsta togs upp till en slant.

Af klädespersedlar alls inga,
 Förutan den väst, deri Bacchus nu står.
 "Kling, klang!" ropa preses och klinga:
 "Det plagget i värde tolf öre... Gutår!

⁴⁾ Pontak: se noten n:o 4 på sid. 137. *Utgifvaren.*

⁵⁾ Pomerans: (här) bränvin satt på pomerans. *Utgifvaren.*

"Och dessa nedkiprade hasor,
"Der tårna de hemta frisk luft,
"Med öfriga paltor och trasor
"Kan inte värderas af menskligt förnuft."

Sålunda värderadt och skrifvit,
Och ingenting saknadt . . . Hur sa ell' hva ba?
Och som vi vid lagen förblifvit,
Så sjungom, kamrater, nu lustigt hurra!
Strunt i mina björnars examen —
Er tjenare dricker er skål!
Jag skänker er lif och lekamen,
Blott punsch och citroner förgylla vår bål.

M 49.**Fredmans Sång**

om handlingarne rörande Bacchi konkurs.

3. Uppskofs-utslag i saken.

Som nu och emedan
Rätten funnit allaredan,
Att Bacchi parter
Tagit in så många qvarter
Att ej mer
Någon ser
Hvarken himmel, ny ell' nedan;
Alltså må
Saken då
Hvila till och med till freda'n.

M 50.

Fredmans Sång

om handlingarne rörande Bacchi konkurs.

4. Parternas inställelse på proklamadagen.

Parterna syns kring Bacchus så röder —
 Domare sitta desamma som sist.
 Hvar en sin arm på ölbägarn stöder
 Under templets förgyllda list.
 Du der längst in i vrån,
 Hvad heter du, min son,
 Hvad heter du, min son, som dig föder och göder?
 "Utterqvist — jo, så heter jag, bröder!"
 Vivat, vivat bror Utterqvist ¹⁾!

Ni der, betjenter, äldsta på staten,
 Hör, är det fredag ell' torsdag i dag?
 "Nej, dä ä måndag, gissar kamraten."
 Klang, fri måndag och lustigt lag!
 Du der med halfva skon,
 Hvad heter du, patron,
 Hvad heter du, patron, du, som sköflar nu faten?
 "Jag heter W..z och skumpar för maten,
 "Och instanserna känner jag" ²⁾.

¹⁾ Utterqvist: en nu till karakteren obekant storhet, som förekommer äfven på andra ställen i Bellmans skrifter. *Utgifvaren.*

²⁾ W..z, Wetz: se noten på sid. 14. *Utgifvaren.*

Uff, si den der med pontak kring truten —

Kors, hur han fröjdas i flickornas famn ³⁾!

Ä'ke det du som pantat syrtuten

För vår Bacebus? Hvad är ditt namn?

Skrif, skrifvare — nå skrif!

Ditt namn, du usla lif,

Ditt namn, du usla lif! Skuffa till'n och kör ut'en!

"Mörtberg mitt namn, från tullen förskjuten,

"Fordom tullnär i Cimbritshamn ⁴⁾."

Än då den der, fullmäktig ty värre

För mor på Wismar vid Danto staket ⁵⁾?

"Min principal så väl som min herre

"Prima regula juris vet."

Än namnet då? ... Sitt ner!

"Det angår inte er."

Den blånan under ögat, i pannan det ärre'...

"Bland advokater, fast bland de smärre

"Liksom ni, liksom tjock och fet."

Klang då, gutår! Låt klockorna klämta!

Domrarne gäspa och himlen är blå.

Ännu en bål med fluidum hemta

Och låt parterna bara gå!

"Hvarthän då, med förlof?"

Ponera Castenhof ⁶⁾ —

³⁾ Pontak: se noten n:o 4 på sid. 137. *Utgifvaren.*

⁴⁾ Mörtberg... Namnet har dött ut med minnet af personen, som bar det. *Utgifvaren.*

⁵⁾ Wismar och Danto: se noten n:o 1 på sid. 183. *Utgifvaren.*

⁶⁾ Castenhof, rätteligen Casten Hoff: en af Stockholms fordua mest beryktade källare, belägen vid f. d. Norrmalms, nuvarande Gustaf Adolfs torg. Detta allmänt kända hus började af staden byggas till "kämners-

Ponera, vid en bål att der svettas och flämta?

kammare" och blef färdigt 1650. Det var då täckt med näfver och

bräder. Enligt drottning Kristinas privilegier "förundtes norra förstaden" detta hus till "justitiens fortsättande" samt till ett "skänkeri af främmande drycker". Den förste vinskänken hette Casten Hoff. Han hade förut varit i tjänst hos drottningen, och efter honom har huset fått sitt namn. På 1690-talet erhöll det en vånings påbyggnad och undergick en större reparation. Intill sednare tider fortfor en del deraf åt torget att vara boställe åt sekundechefen vid Svea lifgarde och nedra bottnen att

begagnas till värdshus, källarrörelse och schweizeri samt byggnaderna inne på gården till sessionsrum för norra stadens tvänne kämmersrätter ända till 1849, då de upplöstes. Bottenvåningarna under dessa rätters lokal utgjorde fängelserum sedan äldsta tiderna... Enligt ett testamenteriskt förordnande af grosshandlaren Abraham Rydberg inköptes huset 1850 för att inredas till ett s. k. "hôtel de ville", och efter en total omstöpning står det nu i ett särdeles prydligt skick uppfördt till fyra våningars höjd. Ofvan befintliga träsnitt visar dess utseende före denna omstöpning, alltså sådant som det befans äfven under Bellmans tid, utmärkt bland annat af smakfullt i täljsten utarbetade sirater öfver och omkring port-ingången... Om gubben Casten Hoff har man följande sägen, för hvilken kanhända dock alls ingen verklighet ligger till grund. Det berättas nemligen att han i ett af källarhvalfven (det man ock vetat att utpeka) inmurat sin hustru lefvande och sålunda genom en långsam död röjt henne ur vägen. Mordet blef likväl sent omsider upptäckt och Casten, trots sitt gunstlingsskap hos Kristina, dömd att afrättas, hvarmed dock så länge drogs ut på tiden att han slutligen afled i fängelset. Långt före illbragden, heter det vidare, lät han porträtteras sig, och porträttet upphängdes i källarsalen. Det vissa är emellertid att ett i

olja måladt porträtt, nog omkring ett par hundra år gammalt och med namnet Casten Hoff tecknadt på både baksidan och ramen, sedan långliga tider funnits der och fans der ännu 1854, då husets ombyggnad företogs. För närvarande förvaras det på källaren (Nya) Kastenhof vid Jakobs torg. Det föreställer en gammal man med grått skägg och ett långt yfvigt hår. Bredvidstående träsnitt är deraf en trogen kopia. Dräkten tillhör den borgerliga på 1600-talet. Utgifva-

ren.

"Aldeles rätt och, utan att skämta,
"Se'n en kallsup der ofvanpå ')!"

⁷⁾ Kallsup: se noten n:o 6 på sid. 324. *Utgifvaren.*

M 51.**Fredmans Sång***om handlingarne rörande Bacchi konkurs.*

5. Parternas upprop och edgång i konkursen.

Utterqvist! "Ja!"
 Mörtberg! "Hur sa?" ¹⁾
 Och du, bror W...z ²⁾! Räck alla fingrarna!
 Tummen på glaset! Klang, j Bacchi män!
 Skranket igen!
 Närmre, min vän!
 Läs nu efter mej som det vore pränt!
 Gaf han er
 Något mer?
 "Inte mer än tolf procent." :||:
 Klang, Utterqvist!
 Tack, bror, för sist!
 Hvad har du borgat? Huru stor är summan, Mörtberg?
 "Inte så stor:
 "Blott ett par skor,
 "Som han söp opp i höstas, tror jag mest,
 "Item en rock, dito en väst,
 "Dito ett par byxor, som skifta i grått."
 Det var godt —

¹⁾ Om Utterqvist och Mörtberg se bland noterna vid nästföregående Sång. *Utgifvaren.*

²⁾ W...z, Wetz: se noten på sid. 14. *Utgifvaren.*

Fyll ditt mått
Och var nöjder med din lott! :||:

Du med grå rock,
Hjulbent och tjock,
Tungfotad jemt och pirrögd som en bock —
Släpp fram bror W...z med dokumenterna ³⁾!
Klang! Det var bra.
Vivat, hurra!
Tummen uppå glaset! Läs efter mej!
Hvad vill du ,
Säja nu —
Huru stor är fordran, säj? :||:
"Jo, alltihop
"Är för ett stop
"Bästa sötkummil och en bål med pomeranser ⁴⁾,
"Dito en kjol,
"Noch en fiol,
"Dito en stubb i trasor, lapp på lapp,
"Item en käpp, dito en knapp,
"Dito ett par lakan, som skifta i grönt."
Det var skönt —
Nu du rönt
Hur vår Bacchus dig har krönt. :||:

³⁾ Beskrifningen här på Wetz lär vara en trogen kopia af originalet. *Utgifvaren.*

⁴⁾ Sötkummil: sötadt kummin-bränvin: se noten n:o 2 på sid. 56. *Utgifvaren.*

M 52.**Fredmans Sång***om handlingarne rörande Bacchi konkurs.*6. Protokollernas justering i konkursen.¹⁾

Närvarande vid fluidum
 I rättens stora rum,
 Högädle preses, Bacchi vän,
 Drick om igen!
 Så rättens respektive män
 Och så notarien,
 Kämneren, just den der, ja den,
 Primarien,
 Bjud parterna
 I glasen ta
 Och domarklockan rör!
 Nu protokollet parten för
 Justeras bör. :||:

Upplästes hvad i denna tvist
 Anförts af Utterqvist ²⁾,
 Hur han — ej mer än han bekänt —

¹⁾ Melodien till denna Sång — äfven nyttjad både i Envallssons "Kronfogdarne" och i Hallmans "Tillfället gör tjufven" till bröllopsskarans kör: "Du par, som i de bästa år" — är hemtad från ett franskt sångstycke, hvars af Hallman påpekade text börjar med orden: *Ça, ça, qu'on recommence un rigaudon*". (Atterbom, Sv. Siare och Skald, del. 6, sid. 56). *Utgifvaren*.

²⁾ Utterqvist: se noten n:o 1 på sid. 463. *Utgifvaren*.

Fått tolf procent,
 Se'n hur han tuskat, hur han länt
 Och krånglat excellent,
 På Bacchus ett par skor förtjent,
 Så der omtrent.
 Vidkändt? "Ja, visst!"
 Klang, Utterqvist,
 Stig opp och gör... så här *)!
 Hvad protokollet innebär
 Justeradt är. :||:

Hvad anbelangar W...zens stop,
 Re'n lögn är alltihop ³⁾):
 Han sjelf utklunkat, der han står,
 Hvarenda tår.
 Sötkummil, sa' du? Du, ditt får,
 Vål sämre i dig går ⁴⁾)!
 Du plundrar Bacchus än ett år,
 Om du förmår...
 Vidkändt? "Och sant."
 Bror W...z, charmant!
 En kallsup ⁵⁾)! Klang, mon cher!
 Ditt protokoll och ditt besvär
 Justeradt är. :||:

Notarien anbefalltes se'n
 Att leda Bacchi män

*) Här tömdes glasen. (Not af Bellman).

³⁾ W...z, Wetz: se noten på sid. 14. *Utgifvaren*.

⁴⁾ Sötkummil: se noten n:o 4 på sid. 468. *Utgifvaren*.

⁵⁾ Kallsup: se noten n:o 6 på sid. 324. *Utgifvaren*.

Längst fram till rättens stora bål
Och högtidsprål,
Till andra glada göromål,
Till Fröjas dans och skrål.
"Drick", ropar preses, "drick en skål
"Ur denna bål:
["Hvad ögat rör,
"Hvad sällhet gör
"Och hjertat ömt begär!"
Vårt protokoll nu ungefär
Justeradt är. :||:

M 53.

Fredmans Sång*om handlingarne rörande Bacchi konkurs.*7. Särskilt votum af rådman Christian Wingmark ¹⁾.

Som af handlingarne, bröder,
 Syns hur intrikat
 Brodren W...z sin fordran stöder
 Blott på prat ²⁾,
 Och nu alldenstund som saken
 Är så delikat
 Att man näppelig funnit maken
 Surrogat;
 Alltså
 Får gå
 Med alltihop till kungs —
 Och vivat Bacchi göromål!
 Men, ack,
 Mer rack
 Och pontak i vår bål ³⁾...
 Se här ett glas med rågadt mål!

Såleds, meo voto, mera
 Stadgar ej vår lag.

¹⁾ Christian Wingmark: se noten på sid. 12. *Utgifvaren.*

²⁾ W...z, Wetz: se noten på sid. 14. *Utgifvaren.*

³⁾ Rack: se noten n:o 3 på sid. 164... Pontak: se noten n:o 4 på sid. 137. *Utgifvaren.*

Låt då Bacchus få cedera —
 Så gör jag!
Den, som inte har kontanter,
 Må, om han är svag,
Borga fritt på ur och panter
 Vin i dag!
 Men, du,
 Hör nu
Din skål vid glaset sjungs —
Och vivat Bacchus, vinets far!
 Men känn,
 Min vän,
Den punschen han är rar...
Se här en saft så varm och klar!
Såleds, meo voto, mera
 Stadgar ej vår lag.
Låt då Bacchus få cedera —
 Så gör jag!

N: 54.

Fredmans Sång*om handlingarne rörande Bacchi konkurs.*

8. Rådsturättens voterings-protokoll och slutliga utslag i konkurs-tvisten emellan Bacchus och dess borgenärer ¹⁾.

J närvarande parter,
 Som i konkursen ega rätt och talan,
 Som med dom och lagfarter
 Knipt rubb och stubb ur sjelfva källarsvalan,
 Ingen invändning mer att göra?
 Quæstio an är nu denna
 Att vi prompt, som vi alla böra,
 Fri vår Bacchus bekänna.
 Lef, vår broder,
 Vår Bacchus, fri,
 Så fri som vi!
 Hvad säger ni?
 "Oui, oui!"
 Låtom oss nu vara glada,
 I hans varma floder bada
 Hvar med sin flicka,

¹⁾ Bland Bellmans stycken, i hvilka två ursprungligen olikartade melodier (eller beståndsdelar ur sådana) blifvit sammansatta till en tredje, som derigenom blir hans egen, är Fredmans-Sången n:o 54, der första satsen i a moll är eller påminner om en vestgöta-polska, men det följande eller slutet i a dur är hemtadt från något alldeles annat. (Atterbom, Sv. Siare och Skald. del. 6, sid. 61). *Utgifvaren.*

Hvar i sin ficka
Hafva något i!

I anledning af saken
Så är nu bara sjelfva hufvudfrågan
Om herr preses är vaken
Och om han uti dryckjom har förmågan,
Att han domen ej annan målar
Än lagstiftaren menar,
Eller om han för några bålar
Sig med parten förenar.
"Ja", skrek Mörtberg,
"Hej, fylleri ²⁾!"
"Det må så bli —
"Släpp Bacchus fri
"Och håll uti!
"Låtom oss i nya bålar
"Se hur morgonstjernen strålar!
"Klang, kreditorer,
"Klang, debitorer!
"Klang! Hvad sägen j?"

I anledning af lagen
Och rättegångsbalkens tjugufemte mening
Bör ske upprop på dagen
Jemt fjorton dagar mellan hvar förening —
Paragrafen är ren och tydlig,
Hur du bläddrar och söker.
Mellertid märk nu huru prydlig
Bålen squalpar och röker!

²⁾ Mörtberg: se noten n:o 4 på sid. 464. *Utgifvaren.*

"Ja", skrek W...zen ³⁾,
 "Nå, fan far i
 "Filuteri
 "Och vingleri!
 "Hur ska det bli,
 "Huru går nu med krediten?"
 'Strunt', sa Bacchus, 'i den sk...n!
 'Den är i putten —
 'Strunt hela tutten!
 Men hvad sägen j?

"I anledning af detta
 "Och meo voto, falli-ralli-ralla",
 Ropa W...zen med rätta,
 "Bär hit en dugtig kallsup Uddevalla" ⁴⁾!
 Hvad är se'n ditt petitum, broder?
 Vill du ha oss att gråta,
 Eller vill du i vinets floder
 Nu vår broder förlåta?
 "Nej", skrek W...zen,
 "Platt inte, nej,
 "Det händer ej —
 "Och huru? Hej!"
 Men, kära, säj,
 Har ni något mer att bjuda?
 Klang! Jag gapar som en ruda.
 Safterna klarna...
 Ädle lagfarna,
 Säj, hvad säjen j?

³⁾ W...z, Wetz: se noten på sid. 14. *Utgifvaren.*

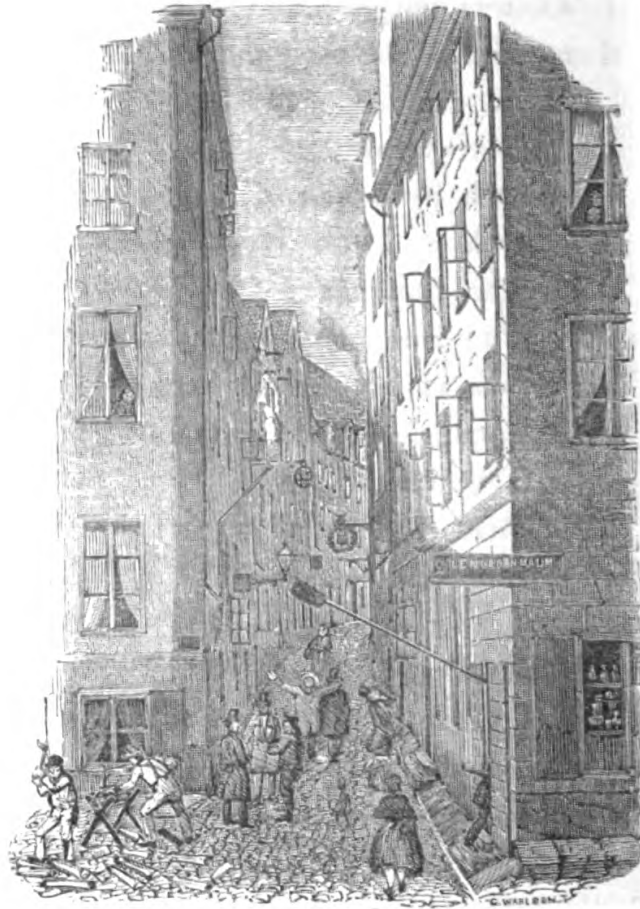
⁴⁾ Uddevalla: kaffe, vanligtvis varmt, hvori man slagit bränvin eller konjak. *Utgifvaren.*

"I anledning af bristen
 "Så finna vi vår Bacchus bör cedera.
 "Glaset tomt, tunnan gisten,
 "Och ingen droppa fins i bålen mera —
 "På ny räkning vår Bacchus borgar,
 "Och vi borga tillbaka
 "Ur hans kittlar och ur hans korgar
 "Bästa drufvor, som smaka."
 Riktigt, riktigt!
 Och ny kredit
 Och ny debit —
 Bär bara hit
 Båd rum och sprit.
 Låt oss våga hvad vi kunna
 Att upphjelpa Bacchi tunna!
 Töm alla måtten
 Rent uti botten!
 Men hvad sägen j?

J närvarande parter,
 Som i konkursen ega rätt och talan,
 Som med dom och lagfarter
 Knipt rubb och stubb ur sjelfva källarsvalan,
 Ingen invändning mer att göra?
 Quæstio an är nu denna
 Att vi prompt, som vi alla böra,
 Fri vår Bacchus bekänna.

N 55.

Fredmans Sång
om *Baggensgatan*¹⁾.

Mollberg höll flaskan, och Bredström satt midt emot
i dörn,
Klädd i sin randiga hemväfda rock och väst,

¹⁾ Baggensgatan, med en backe krokigt löpande från Köpmanstorget midt emot Bollhusgränden till Benikebrinken, beboddes under 1770-, 80- och 90-talen nästan uteslutande af Fröjas praktiserande prestinnor,

Klacka en toffel. Små pigorna nicka i hvart hörn —

Gubben han nicka och gråla med pryl och läst.

Utanför boddörren, min bror,

På luckan, himmelsblå och grann,

Vändes två målade skor

Emot hvarann.

I en grå och sprucken sky

Står en stöfvel, stolt och spänd;

Underst syns en toffel vänd,

Vänder åt Bollhusgränd.

Mollberg ropa: "Skål, mina dufvor, okänd och känd,

"Grek, turkinna, tatterska och morian!

"Mot min flaska och mot skinnförklä' kring min länd

"Astrilds pilar blänka som rödt saffian."

Bredström klacklappa en stöfvel och än han smorde skon,

Karfva sin rulle, sjöng visor kring hela plan.

"Der bor", sjöng Bredström, "den tjocka Malena, bred

i ron,

"Hon med regnkappan och trasiga falbolan,

"Hon, Malena, du vet,

"Med girandollerna"... Hva ba...

"Breder i gumpen och fet ²)."

hvilkas lockande blickar, sminkade kinder, blottade bröst och talande tungor öfverallt i fönstren och portgångarne läto se och förnimma sig. Ännu in på 1800-talet var denna gata så vanryktad att man "i bättre sällskap eller bland fruntimmer icke kunde nämna den." Så illa känd är den väl icke nu, men har ej heller lyckats tillvinna sig ett fullkomligt fläckfritt renommé.... Träsnittet framställer gatans nuvarande utseende. (I hörnhuset till venster hafva målarna Wahlbom, Blommér och Nordenberg hvar efter annan haft sin atelier). *Utgifvaren.*

²) Såväl Tjocka Malena som den nedanför nämnda Appelbomskan (Lotta Appelbom) voro tvänne på Bellmans tid beryktade nymfer, allmänt kända under dessa namn.... Falbolan: se noten n:o 16 på sid. 122... Girandoller: se noten n:o 4 på sid. 155. *Utgifvaren.*

Bor hon der? "Ja!"

Har hon lika vacker hy?

"Nej, nu är hon ful och grå:

"Hennes vackra ögon blå

"Kunna ej mer förmå...

"Der, midt öfver, högt öfver porten... ser du då...

"Der bo flickor ända högt upp i vind.

"I hvar säng så flissa och rasa två och två

"Under sång och kyssar på mun och kind."

Ap-pe-pel-bomskan... "Nå, stamma, din hund — säj
riktigt ut!"

Bo.. bo.. bo.. bor hon der? "Ja, der står hon i
dörn,

"Prydd med plymager, blå krage och grå kamlots-
syrtut.

"Skörtena fläktade med sniljor i alla hörn —

"Toffeln framskjuter sin tipp

"Så högröd som det röda lack,

"Nedvikt, uppdragen på kipp,

"Med snöhvitt klack³⁾.

"Parasollen, grön och ny,

"Fladdrar stolt i nymfens hand:

"Förklä', bröstlapp, flor och band

"Jemkar hon lite grand⁴⁾.

"Baktill göms den ljusbruna luggen ofta ibland

"I en gammal urblekter faëton⁵⁾.

³⁾ Hvit klack: se noten n:o 5 på sid. 62. *Utgifvaren.*

⁴⁾ Bröstlapp (tillhörande korsetten): se noten n:o 7 på sid. 244. *Utgifvaren.*

⁵⁾ Faëton (phaëton): ett slags fruntimmershattar med hög kull och vida nedåt sluttande brätten, vanligtvis större baktill. *Utgifvaren.*

"Fram i fronten glittrar en blomma — der en rand
 "Af små perlor framtittar någon gång⁶⁾."

Få.. få.. få.. fåfängt att slippa i köket in? "Åh jo,

"Klappa på luckan och hosta och bulta på!

"Katten i spisen han jamar och krafsar med sin klo —

"Visst ä hon hemma, ja, det ä hon, posito.

"Hör på Fidella i fälln,

"Hon skäller uti kanapén:

"Visst ä hon hemma mamselln,

"Åh, längese'n!

"Här ä inte annat råd,

"Bulta på och namnet säj!"

Släpp bror Wingmark in och mej,

Söta min lilla nåd!

Låt upp dörren — här kommer nu ett herrebåd —

Si, min sköna, här ä min hand och din!

Akta kjorteln... si, hur han fladdrar i hvar våd...

Släck ut ljuset! Nu ä min Lotta min.

⁶⁾ Front: se noten n:o 4 på sid. 316. *Utgifvaren.*

Nr 56.**Fredmans Sång***till ett nota bene.*

När jag har en plåt att dricka,
 Nota bene, godt rhenskt vin,
 Och dertill en vacker flicka,
 Nota bene, som är min,
 Är jag nöjd af hjertans grund,
 Nota bene, blott en stund.

Ja, vår tid är alltför herrlig,
 Nota bene, lite svår:
 Ovän uppå blod begärlig
 Och förtjensten slagen går.
 Mången tror sig fri och säll —
 Nota bene, bagatell!

Låt då allt sin cirkel löpa,
 Men dock — nota bene, håll —
 Ålderdomen ej må stöpa
 Om min sköna till ett troll...
 Vin och skönhet mig upprör,
 Nota bene, tills jag dör.

N 57.**Fredmans Sång**

*eller Bacchi böne- och sententie-bok, den stirrande
församlingen till tröst och styrko.*

Sjung och läs nu Bacchi böner!
Se det våta titelblad,
Der han tröstar sina söner
Och gör en bedröfvad glad...
Läs då, min granne! Hör klockorna gå!
Sjungom då alla, båd stora och små!

Kor:

Gutår! Gutår!

Kära Bacchus, hjälp min maga,
Gif mig min beskärda del!
Låt en sup mig ej försvaga,
Låt min hjerna ha sitt spel!
Gör mig förnöjder till vatten och land...
Tag du, min granne, nu bok uti hand!

Kor:

Gutår! Gutår!

Mig från törstig granne akta,
Som vill titta i min bok!
Lär mig sjunga tyst och sakta
Under världens tunga ok!

Lär mig förglömma båd sorger och qval
Och i dig, Bacchus, blott hafva mitt val!

Kor:

Gutår! Gutår!

Fader Bacchus, om så händer
Att ditt barn ej mer förmår,
Men på gator, torg och gränder
Som en skugga går och står,
Värdes du barnet då sjelf till dig ta
Och till friskt vatten det leda och dra!

Kor:

Gutår! Gutår!

Låt mig ställa så min vandel
Att jag alltid har kontant,
Inte tappa på min handel,
Fast jag dricka skull' bastant,
Inte bli surögd och trumpen och tvär,
Inte, min Bacchus, bli tokug och kär!

Kor:

Gutår! Gutår!

Laga att, när vinet tryter,
Jag ej sticken blir och arg,
Ej mot värden mig förbryter,
Inte snålas som en varg!
Lär mig att hedra värdinna och värd,
Skönt jag vor' nykter och maten förtärd!

Kor:

Gutår! Gutår!

Gif mig tålamod att vänta
 Tills man slagit för mig i!
 Låt se'n mina ögon pränta
 Hjertats ro i fylleri!
 Granne, var lustig och munter och kär!
 Tiden och lyckan förglömma vi här.

Kor:

Gutår! Gutår!

Se'n som jag fått allt fullkomna,
 Frisk som blomman i sin fröjd,
 Så låt mig då sakta somna
 Väl otorstig och förnöjd!
 Låter oss bedja som Bacchus oss lärt:
 Lefve då allt hvad som hjertat har kärt!

Kor:

Gutår! Gutår!

N° 58.**Fredmans Sång¹⁾***om Stadshagen²⁾.*

Pastoral,
 dedicerad till herr grosshandlaren Erik Noër³⁾.

Nej, fåfängt — hvart jag ser
 Ej minsta nymf ger ögat ro,

¹⁾ Melodien är hemtad från Haydn: motivet utgör finalmelodien ur en symfoni. *Utgifvaren.*

²⁾ Stadshagen: den obebyggda delen af Kungsholmen, som i nordvest från tullen och den bebodda delen sträcker sig till de invid stränderna intagna egendomarne, en visserligen ödslig, men naturskön trakt, der grafvårdarne på judarnes kyrkogårdar och begrafningsplatserna för garnisonen och de fattige, jemte igeldammarne, ge utsigterna från de skogbeklädda bergen en viss pittoresk anstrykning. (Träsnittet här ofvan framställer en liten del af denna trakt). Under Bellmans tid var den mindre afrojd och följaktligen mindre besökt än nu. *Utgifvaren.*

³⁾ Grosshandlaren Erik Noër höll en större vinhandel i Stora Tullgränd. Han var en af Bellmans närmare bekanta. *Utgifvaren.*

Om ej i grus och ler
 En klacklapp af en sko: *Fin.*
 Ej visar mig en täck bergère
 Sin fot, i språnget blyg.
 Hvad ser jag . . . toffeln ligger der
 Förutan öfvertyg! *D. K.*

Fast soln hvart tak förgyllt
 Vid tusen fåglars morgonsång,
 Syns ändå ingen skylt
 På minsta krögarstång. *Fin.*
 Ack, hade Fredman blott förlag,
 Sågs här i hvart ett hörn
 En målad kanna med beslag
 Och på dess lock en örn. *D. K.*

Ja, hvart jag vänder mig
 Emellan gropar, kärr och dy,
 Förvillad är min stig,
 Och alla nymfer fly. *Fin.*
 Hvem hör min sång från denna sten
 På en så sumpig plan?
 Blott skatan på den torra gren
 Och kråkan der i gran. *D. K.*

Syns åkerns gyllne prål
 Nedbugnande vid vådrens sus?
 Hörs skördemännens skrål
 Bland lior, glas och krus? *Fin.*
 Nej, fåfängt söks en stackad vålm,
 Och ingen lyra hörs,

Fast vägen bär till Drottningholm,
Dit sånggudinnan körs.

D. K.

Nej, vid min klagoton
Jag bromsars trumpna mummel hör.
På klippan råmar kon
Och tjuren nedanför.
Vid gårdsgårdsgrindens brutna led
Sig hästen stjelpt så matt —
Den der, som nyss så modig red,
Nu snarkar utan hatt.

Fin.

D. K.

Hvad squalpning i hvar stig,
Tallkottar, stickor, ris och barr!
Der ufven grufvar sig
Vid gamla stammars knarr.
Ej plockar herdens trogna hand
Åt lilla sin Jeannette
Ur dessa tufvors squalp och sand
En enda bröstbukett.

Fin.

D. K.

Så sitte längre hin
Här törstande, och inte jag!
Gladt hjerta och godt vin
Är lifvets sammandrag.
Du, som från släp och gräl och tvång
Till Bacchi vinpress går,
Sjung här din rätta frihetssång!
Ditt glas islaget står.

Fin.

D. K.

M 59.

Fredmans Sång*till värden och gästerna.*

Har du något i flaskan kvar,
 Hurra, så låt oss då lustiga sup!
 Har du något i flaskan kvar,
 Kära far,
 Håll då i glaset för en hvar,
 Håll, kära far! :||:
 Låt det då rinna, medan du har!
 Håll, kära far, :||:
 Nog af denna spiritus för vår torstiga strupa!
 Klinga, gubbar, glas mot glas,
 Låt oss då lefva, medan vi kunna,
 Låt oss friskt om kransen dras,
 Rida med Bacchus på tunna!
 Sitter du trumpen, vankas det stryk.
 "Aj aj, aj aj!" :||:
 Sitter du blyger, ränn då och ryk!
 "Aj aj, aj aj!" :||: —
 Drick i botten som en karl!
 Värden han vill oss det unna.

M 60.

Fredmans Sång

om den snåle och tilltagsne gästen.

Du har att fordra af mitt sinne
 Vänskap, sa' du? "Nej,
 "Nej, vänner har jag nog härinne —
 "Hit med vin åt mej!"
 Så, riktigt, håll i dig och svälj
 Och tumma din egen butelj!
 Klunk i botten och klunka, klunka glas på glas
 Och prisa din värd och beröm hans kalas!

Du har att fordra, vill jag minnas —
 Svara mig i hast!
 "Allt hvad uti ditt våld kan finnas
 "Uti löst och fast."
 Så, riktigt, håll i dig och svälj
 Och tumma din egen butelj!
 Klunk i botten och klunka, klunka glas på glas
 Och prisa din värd och beröm hans kalas!

Du har att fordra ur min tunna —
 Säj, hvad vill du ha?
 "Den sista droppan mig förunna
 "Af ditt mallaga!"

Så, riktigt, håll i dig och svälj
 Och tumma din egen butelj!
 Klunk i botten och klunka, klunka glas på glas
 Och prisa din värd och beröm hans kalas!

Du har att fordra — välj det bästa —
 Säj, hvad vill du ha?
 "Jo, natt och dag att hos dig gästa,
 "Supa och må bra."
 Så, riktigt, håll i dig och svälj
 Och tumma din egen butelj!
 Klunk i botten och klunka, klunka glas på glas
 Och prisa din värd och beröm hans kalas!

Du har att fordra hvad dig fögnar —
 Säj, hvad önskar du?
 "Jo men, att få på dina vägnar
 "Sofva hos din fru."
 Så, riktigt, håll i dig och svälj
 Och tumma din egen butelj!
 Klunk i botten och klunka, klunka glas på glas
 Och prisa din värd och beröm hans kalas!

Du har att fordra — säj, må göra,
 Hvad dig faller in!
 "Jo men, om du blott orkar höra,
 "Att din fru blef min."
 Så, riktigt, håll i dig och svälj
 Och tumma din egen butelj!
 Klunk i botten och klunka, klunka glas på glas
 Och prisa din värd och beröm hans kalas!

Du har att fordra — säj nu åter,
 Säj allt hvad du vet!
 "Jo men, du nyckeln mig tillåter
 "Få till din pulpet."
 Så, riktigt, håll i dig och svälj
 Och tumma din egen butelj!
 Klunk i botten och klunka, klunka glas på glas
 Och prisa din värd och beröm hans kalas!

Du har att fordra. Låt oss dricka —
 Följ du din natur!
 "Gutår! Tillåt mig ur din ficka
 "Ta ditt vackra ur!"
 Så, riktigt, håll i dig och svälj
 Och tumma din egen butelj!
 Klunk i botten och klunka, klunka glas på glas
 Och prisa din värd och beröm hans kalas!

Du har att fordra — säj nu mera
 Hvad som anstår dig!
 "Jo, denna jackan just, ponera,
 "Bättre kläder mig."
 Så, riktigt, håll i dig och svälj
 Och tumma din egen butelj!
 Klunk i botten och klunka, klunka glas på glas
 Och prisa din värd och beröm hans kalas!

Du har att fordra — dessförinnan
 Blir jag ej i fred.
 "Rätt sagdt! Till minne af värdinnan
 "Tar jag denna sked."

Så, riktigt, håll i dig och svälj
Och tumma din egen butelj!
Klunk i botten och klunka, klunka glas på glas
Och prisa din värd och beröm hans kalas!

Du har att fordra — nu upprepa
Hvad dig fägna skull!
"Jo men, att jag dig sjelf fick svepa
"Och ta ditt schatull."
Så, riktigt, håll i dig och svälj
Och tumma din egen butelj!
Klunk i botten och klunka, klunka glas på glas
Och prisa din värd och beröm hans kalas!

Så vill jag då med dig klarera
Utan list och flärd.
"Din skål som värd och, dertill mera,
"En storstätlig värd!"
Så, riktigt, håll i dig och svälj
Och tumma din egen butelj!
Klunk i botten och klunka, klunka glas på glas
Och prisa din värd och beröm hans kalas!

M 61.

Fredmans Sång

till buteljen.

Se, god dag, min vän, min frände,
 Se, buteljen menar jag!
 Aldrig bättre vän jag kände —
 Var välkommen i vårt lag!
 Gutår! :||:
 Blif hos oss i dag! :||:

Hur står till, min vän, med eder?
 Alltför gladlynt synes du.
 "Komplimenter bort, jag beder —
 "Låt oss vackert kyssas nu!"
 Gutår! :||:
 Låt oss kyssas nu! :||:

Hvarifrån kommer du, min frände,
 Ifrån Mosel eller Rhen,
 Från Bordeaux ell' verldsens ände?
 Lika godt — du är ej klen.
 Gutår! :||:
 Godt — du är ej klen. :||:

Länge väntat har min strupa
 Uppå dig, min gamla vän!

Res nu neder hufvudstupa,
Men kom aldrig mer igen!

Gutår! :||:

Kom ej mer igen! :||:

Nå, så drickom, friska bussar!
Hej, kurage! Håll god min!
Låt man halsarne bli slussar,
Der nu vinet seglar in!

Gutår! :||:

Vinet seglar in. :||:

Himmel, tack för mun och maga...

Men jag orkar inte mer:

Mina krafter de aftaga —

Glaset jag ej mera ser.

Gutår! :||:

Jag ej mera ser. :||:

Skicka, gubbar, efter presten!

Jag mitt testamente gör...

Dock jag måste dricka resten,

Att jag inte törstig dör,

(Gutår!) :||:

Inte törstig dör. :||:

N° 62.

Fredmans Sång

i vredesmode vid en nykterhetspredikan.

Aldrig ett ord!
 För, ta mej tusan, bänkar och bord
 Och solar och månar och himmel och jord
 Sku darra
 Och knarra
 För mig, om min vrede blir spord!
 Vet du väl, karl,
 Att, ta mej tusan, turk och tartar,
 Hin Håles fru mamma, Beelzebubs far
 Mig nånsin förskräcker, så länge buteljen jag har!
 Hin och hans guffar,
 Puffar,
 Knuffar,
 Skuffar
 Regna de sku i kalas
 Väggmellan, :||:
 Väggmellan, :||:
 Om du ej tömmer ditt glas!

Öppna din trut!
 För, ta mej tusan, smäller till slut
 Buteljen för skallen, så vettet går ut!
 Låt rinna
 Besinna

Att Bacchus han tål intet prut!

Hatten på sne,

Till höger, venster, bakfram, må ske,

Och rocken utaf, så att alla må se

Hur Bacchus, vår fader, oss biktar liksom en abbé!

Alla i västen,

Gästen,

Presten,

Resten

Sku dricka om i kalas

Väggmellan, :||:

Väggmellan, :||:

Om du ej tömmer ditt glas!

M 63.

Fredmans Sång

om en väldig man i predikstolen ¹⁾.

Mäster Petrus från det helga hōga
 Med kalott och långa raka hår
 Himlar sig och för ett nådigt öga
 Dundrar och uti ett bräde slår.
 Med sin hvita näsduk han sig torkar . . .

Gud vet hur han orkar

Rusta så med fan!

"Pusta vackert, kära far, och hvila —

"Satan lär ej ila

"För en bondkaplan!

"Nej, herr Pehr, den mödan intet räntar —

"Se ert timglas andra gången tömdt:

"Kålen står på bordet, supen väntar,

"Har ni väl ert kära ölstop glömt?

"Torka vackert svetten utaf kragen,

"Trött om högtidsdagen

"Efter gammalt lag!"

¹⁾ Enligt uppgift af skådespelaren Lars Hjortsberg har Bellman här skildrat den i religionsprocessen mot kyrkoherden Rutström som dennes vederdeloman bekante Erik Norman, hvilken, född 1723, blef prestvigd 1749 och 1760 kapellan i Kungsholms församling, en befattning, den han innehade till år 1775, då han af grefvinnan Wrede Sparre kallades till kyrkoherdeplatsen inom Ösmo församling af Strengnäs stift. Han var gift med Hjortsbergs faster. *Utgifvaren.*

Petrus hunnit första delen bara . . .

Resten lät han vara

Till en annan dag.

M 64.

Fredmans Sång

om Haga¹⁾,dedicerad till herr kapitenen Kirstein²⁾.

Fjäriln vingad syns på Haga
Mellan dimmors frost och dun
Sig sitt gröna skjul tillaga

¹⁾ Haga: det kongliga lustslottet, Gustaf III:s skapelse. "Redan de första åren, sedan Haga lilla landtgdgård blifvit inköpt, tjente dess ljufliga lunder till promenader för konungen, isynnerhet under den märkvärdiga tid, då revolutionen 1772 uttänktes och bereddes. Då voro der blott några vägar utmed de täcka stränderna och sinpla broar att förena holmarne med parken samt ett simpelt grönt och svart liksom i spjeler måladt lusthus på den udden, som uppstiger emot Bellevues land, utom kiosken och det lilla trähuset, der konungen bodde." Åren 1786 och 1787 uppförde han det nuvarande slottet, hvilket han benämde "Lilla Slottet på Nya Haga", och lade samtidigt dermed (den 19 Augusti 1786) grundvalen till "Stora Slottet", som dock, enligt hvad bekant är, aldrig blef fullbordadt: först ryska kriget och sedan hans död orsakade att det icke hann längre än till källrarne och stenfoten. All den huggna graniten har under sednare tider blifvit använd till andra ändamål, men källrarne qvarstå ännu, ehuru öfvervuxna af träd och buskar, vittnande om byggnadens tillämnade storhet (efter Desprez' ritning). Emellertid uppförde han smärre byggnader och flere lusthus i parken och förskönade den medelst nya vägar och en mängd planteringar, hvilket allt gjorde detta ställe fortfarande till hans käraste vistelseort... Vidhäftade plansch, efter en ritning af Linnerhjelm, visar Hagas utseende 1790, aftaget från en plats, som numera icke finnes, nemligen öfverst från murareställningen för Stora Slottet, hvilken ställning då var upprest till samma höjd som slottet skulle få. Man ser, från höger räknadt, köksbyggnaden med dess tvåra torn, "öppna matsalen", "kärlekens tempel" och Lilla Slottet samt, på andra sidan om viken, "kinesiska lusthuset", gamla paviljongen och "kiosken". Det lilla flaggtornet på berget i fonden, tillhörande Bellevue, är numera nedrifvet. *Utgifvaren.*

²⁾ Kirstein, Adolf Ulrik, född 1746, blef kapten mekanikus 1786 och 1801 major. Han var ledamot af målare- och bildhuggare-akademien och hade befattning med flera både enskilda och offentliga byggnadsföretag i Stockholm, bland andra med kongliga slottet samt Adolf Fredriks kyrktorn och troligen äfven med Haga. Han dog den 3 Augusti 1806. Med honom utgick kirsteinska ätten. *Utgifvaren.*

Och i blomman sin paulun.
 Minsta kråk, i kärr och syra,
 Nyss af solens värma väckt,
 Till en ny högtidlig yra
 Eldas vid sefireds fläkt.

Haga, i ditt sköte röjes
 Gräsets brodd och gula plan.
 Stolt i dina rännlar höjes
 Gungande den hvita svan.
 Längst ur skogens glesa kamrar
 Höras täta återskall
 Än från den graniten hamrar,
 Än från yx i björk och tall³⁾.

Se, Brunsvikens små najader
 Höja sina gyllne horn,
 Och de frusande kaskader
 Sprutas öfver Solna torn⁴⁾.
 Under skygd af hvälfda stammar
 På den väg, man städad ser,
 Fålen yfs och hjulet dammar —
 Bonden mildt åt Haga ler.

Hvad gudomlig lust att röna
 Inom en så ljuflig park,

³⁾ Uttrycket tillkännager att Bellman författat denna Sång den tid, då endera slottsbyggnaden pågick, troligen 1789 eller 1790 under ifrigaste arbetet med stenfoten till "Stora Slottet", det ofullbordade, med hvilket arbete ryska krigsfångar mest sysselsattes. *Utgifvaren.*

⁴⁾ Haga tillhör Solna församling, hvars kyrka ligger omkring 3,000 alnar från Brunsvikens ifrågavarande slottsstrand. *Utgifvaren.*

Då man, helsad af sin sköna,
Ögnas af en mild monark!
Hvarje blick, hans öga skickar,
Lockar tacksamhetens tår —
Rörd och tjust af dessa blickar,
Sjelf den trumpne glädtig går.

N: 65.

Fredmans Sång

*eller bref till kongl. sekreteraren Elis Schröderheim¹⁾ i
anledning af konungens resa till Ryssland år 1777²⁾.*

Så ser jag ut vid stranden, min bror, der Mälaren
blandar sin bölja,
Gråtögd och yr, beklämd och försagd att icke min
konung få följa,
Följa det folk, som pryder hans köl, bland båtsmän-
ner klänga i tågen,
Än vid mitt glas besjunga hans flagg, än le åt den
brusande vågen,
Än vid dess lugn, dess squalpning och fläkt monarken
till välgång och lycka
Stränga mitt spel, beundra hans färd och ögat med
tårar besmycka.

Uppå ett skrof, kullvältradt och stjelpt, som bugnar
af buller och slammer,

¹⁾ Elis Schröderheim (född den 26 Mars 1747, död den 30 Augusti 1795): Gustaf III:s genialiske gunstling och Bellmans verkliga vän, vid alla tillfällen befordrande dennes bästa. År 1764 blef han c. o. kanslist vid kammarärendena, 1773 kanslist och protokollssekreterare, 1775 expeditionssekreterare, 1782 statssekreterare och 1792 landshöfding i Uppsala. Bellman var förbrödrad med honom och har i afseende på hans olika titlar i sina skrifter icke fäst sig vid deras öfverensstämmelse med tiden. *Utgifvaren.*

²⁾ lördagen den 7 Juni. *Utgifvaren.*

Skuffad och trängd af gubbar och barn, gesäller, mam-
 seller, madamer,
 Står jag på tå med kikarn i hand och suckar vid
 blixst af kanoner,
 Ser huru Neptun i glittrande språng framkallar de
 nakna tritoner,
 Som ur sitt skum med fladdrande hår uppstiga på
 tusende ställen.
 Vattnet så klart i rinnande sorl försilfrar de mörk-
 gröna fjällen —
 Armarna knyts med löjen och skratt: de stimma, de
 dansa, de kriga,
 Flyta i ring med rygg emot rygg, och somliga buga
 och niga;
 Andra igen ur blomstrande kärl utösa de vackraste
 floder,
 Blåsa i horn så väldiga skall att roddarne släppa sitt
 roder,
 Tills i ett svalg helt tätt vid hvarann de plumpa och
 dyka i vågen,
 Höja sig upp och spruta en rymd, som sköljer båd
 master och tågen.
 Eolus syns i ljungande moln och Flora i blommor på
 marken,
 Pan sträcker ut sitt grönskande hvalf, Diana hon helsar
 monarken:
 Valdthornet hörs vid gastarnes sång, som mumla och
 tumla i botten,
 Sprutande upp en vattukolonn af fruktan och bäfvan
 för skotten.
 Holmar och skär i ljusblåa fält ett Tyrus för ögat
 utbreder,

Der än ett skepp, än en båt, än en sump framlofvar³⁾
i bugter och leder.
Fågeln i skyn med qvittrande näbb till lofsång bereder
sin tunga —
Ankor och gäss kring bryggor och skrank på vågorna
flaxa och gunga.
Flaggornas fläkt förvillar min syn bland masters oänd-
liga skara —
Ryss och spanior, holländare, grek och engelsman skot-
ten besvara.
Stränderna prydas med tusende lif, som skimra af fär-
ger och ränder,
Lika den rand, det brokiga prål, då regnbågen stor-
men afvänder.
Brantaste berg förvandlas i fält, der Fröja med hela
sin skara
Sitter förnäm, bekymrad och trött, men orkar ej tala
ell' svara,
Lutar sig fram, betraktar så ömt den glimmande slu-
pen i fåren,
Der med sitt skärp hon roddaren ser kringhvälfva den
glittrande åren,
Sqvalpar en dryck af mandel och mjölk, tills ändtlig
det blixtrar vid skotten,
Då hon bestört ser kungen om bord och orkar ej
dricka i botten⁴⁾.
Allting är gladt, allt andas så fritt och solen i mol-
nena glimmar,

³⁾ Så ändradt (framlofvar i stället för framlodar) i det på sid. 342 omnämnda exemplaret af Fredmans Sånger. *Utgifvaren.*

4) Enligt en meddelad uppgift skulle här i en handskrift finnas tillagde "fyra verser", om hvilka är antecknadt att de blifvit inflickade af Schröderheim på konungens begäran. *Utgifvaren.*

Tills i en blink båd mörker och qual förändra de
 ljufliga timmar.
 Spädaste nymf med kläde i hand hon viftar och niger
 och gråter,
 Frågar så ömt, oskyldigt och godt: "När kommer vår
 konung väl åter?"
 Syster och bror i fallvalk och kolt på marken de
 stimma och kriga *) —
 Kungen han far — de brista i gråt. Föräldrarna bjuda
 dem tiga.
 Modren försagd sitt sömniga barn upplyfter på armen
 och frågar:
 "Ser du vår kung? Nu reser han bort... Gud vet hvad
 mitt hjerta så plågar!
 "Ser du hans skepp? Der glimmar hans vakt — der blå-
 ser hans mäktiga flagga.
 "Mins hvad du sett! Sof sött på min arm! Rättnu skall
 jag bädda din vagga.
 "Tag mig i hand, omfamna mitt bröst!" Så vandrar
 hon bort och försvinner,
 Vandrar förbi en krympling på bron — hvar ådra med
 mildhet nu rinner:
 Mild ur sin pung sin endaste skärf hon räcker den
 usle, som klagar,
 Firar en dag så dyrbar och öm. Det hjertat regenten
 behagar.
 Åter en ann, utarmad och blek, han höjer sig upp
 på sin krycka,
 Svingar sin hatt, ser bestört upp åt skyn och ropar:
 "Gud gifve dig lycka!"

*) Fallvalk: en stoppad bindel, som man brukade fästa kring hufvudet
 på späda barn till skydd för skada vid fall. *Utgifvaren.*

Rik och förnäm, i purpur och glans, sitt anlet förvand-
 lar en annan,
 Vänder sig bort och tränger sig fram bland folket
 med hatten för pannan,
 Råkar sin vän och helsar bestört, tills båda de helsa
 och stanna,
 Taga hvarann uppriktigt i famn, med tårar sin önskan
 besanna.
 Somliga gå under yrsel och sång, begrunda hvart
 vimplarna fläcta...
 Åter en flock på säten vid bron af qvalm och bekym-
 mer försmäкта,
 Andra igen med gnäggande spann sig långt utom vag-
 narna luta,
 Vifta med flor, solfjädrar och löf, när båtsmännen
 hurra och skjuta.
 Hästen han yfs med fläktande man — det gnistrar om
 fötter och länder,
 När vid ett dån af pukornas klang det flytande slottet
 sig vänder.

Schröderheim, nej, jag orkar ej mer den saknad och
 längtan afmåla,
 Som i vår stad gör gladaste bygd så ängslig och mörk
 som en håla!
 Derföre, bror, så går jag min väg dit gudarna vilja
 mig föra,
 Virkar mitt nät, tar bössan i hand och kastar min
 lyra — må göra —
 Vandrar min väg långt bort till ett torp att skogens
 gudinna besöka:

Stolt af min hand dess altare skall med villbråd ut-
siras och röka.

Älskar du mig uti denna min dräkt? Säj mig, är jag
värdig Diana?

Tycker du om min tröja, min hatt på denna min
blodiga bana?

Hängslet af taft, guldblandadt och grönt, är fästadt så
hårt som en sena . . .

Prydd med en plym på min kullriga hatt, vill jag man-
dom och vällust förena ⁶⁾).

Schröderheim, hör du, hörde du nu huru ljuft valdt-
hornen de klinga?

Hundarne re'n i sträckande lopp i kors emot hararne
springa.

Luften är sval. I stillhet och lugn de grönskande än-
garne pråla.

Skällorna höras på getter och lam, och tjurarna flämta
och vråla.

Neri en dæld ett vallhjon med horn hon tutar och bo-
skapen vårdar,

Som på en äng långhalsiga stå och koxa åt stugor
och gårdar.

Der skull' du se en vallkulla täck fullmjölka sin bo-
nade stäfvä,

Under det kon med slingrande svans vill bromsar och
myggor förqväfva.

⁶⁾ Att bära en strutsfjäder på hatten var ett allmänt bruk bland 1770-
talets eleganter. *Utgifvaren*.

Der går en vagn med dammande hjul. Der rider en
 Marjo allena.
 Full på ett klöf en bonde i sömn vill ingen sin kosa
 förmena —
 Men vid en knut en prålände skylt för ögonen börjar
 att glimma:
 Der ligga lass kullstjelpta i sand, och hästarna stå
 utan grimma

Torpet nu syns bland skuggrika trån af aspar och
 lönnar och alar,
 Inom hvars hägn en rinnande bäck försvinner i diken⁷⁾
 och dalar.
 Redan jag ser ett bord mot en vägg, der torparen
 sitter med hatten
 Under en gök, som gal i ett ur, tätt utmed en kruka
 med vatten⁸⁾,
 Bryner en knif på en skoklack och skär en hjulpinne
 nätt af en sticka,
 Dricker en gång, lyfter hatten och ler och bjuder mig
 också att dricka.
 Rummet är prydt med taflor och språk, mångfärgade,
 röda och gula:
 Saul med ett spjut, Susanna i bad och Absalons ske-
 nande mula.
 Här vid en säng med tofsar af garn en gungande
 vagga arbetar;

⁷⁾ Så ändradt (diken i stället för vikar) i det på sid. 342 omnämnda exemplaret. *Utgifvaren.*

⁸⁾ "Gök-klockor" eller vägg-ur med en ofvanför taflan eller utur densamma framkommande konstgjord gök, som med sitt galande tillkännager timman, räknas numera till sällsyntheterna. *Utgifvaren.*

Der på en pall en gumma i bok med glasögon pekar
 och letar,
 Stafvar en råd på registret med sång, fast tonerna
 falla sig hesa,
 Ber för vår kung andäktigt och fromt och önskar hans
 lyckliga resa.
 Trött ⁹⁾ på en stol med piskan i hand, en bonde han
 gnolar ett qvåde,
 Nickar så godt vid konungens skål, berömmar sitt
 herrliga säde,
 Tittar ibland åt fönstret och glor, betraktar båd stjer-
 nor och måne,
 Lofvar god vind, se'n pekar med hand hvar Åbo det
 ligger i Skåne.
 Hållkarlen lyss och rensar sin nubb, förbannar sitt
 fnöske och flinta ¹⁰⁾;
 Men med en suck af hjertat till skyn han följer de
 redliga sinta,
 Smackar så godt, utpustar en rök och menar, om eng-
 larne ¹¹⁾ vaka,
 Att med Guds hjälp till jul eller så vår nådige kung
 är tillbaka.
 Åter en kärng — båd skrynklig och brun, hon vrider
 en härfvel och nystar,
 Gnabbas med en, som står vid en spis och mjölken i
 kittelen ystar,
 Gissar i år, som kornet är rikt och axena frodiga
 bugna,

⁹⁾ Så ändradt (Trött i stället för Full) i det på sid. 342 omnämnda exemplaret. *Utgifvaren.*

¹⁰⁾ Nubb: benämning på mindre tobakspipor med kort skaft. *Utgifvaren.*

¹¹⁾ Så ändradt (englarne i stället för gudarne) i det på sid. 342 omnämnda exemplaret. *Utgifvaren.*

Månen tändes, dundren ljunga,
Under vimplars blåst och prål,
Och de mörka jullar gunga
Under folkets glada skrål.

Korno - - -

Hurra! Vår konungs skål!

Sväng hattarna!

Hurra!

Hurra i rågadt mål!

Vår konungs skål! :||:

fn/

